

Волинський національний університет
імені Лесі Українки

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Випуск 21

Видавничий дім
«Гельветика»
2024

УДК 80-027.63(082)
А43

Друкується за рішенням Вченої ради
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол 17 від 20 грудня 2024 року).

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор: **Макарук Л. Л.**, д. філол. н., проф. (Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк)

Відповідальний секретар: **Пасик Л. А.**, к. філол. н., доц. (Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк)

Белсхова Л. І., д. філол. н., проф. (Херсонський державний університет, м. Херсон)

Бехта І. А., д. філол. н., проф. (Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів)

Біскуб І. П., д. філол. н., проф. (Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк)

Кійко Ю. Є., д. філол. н., проф. (Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці)

Коляда Е. К., к. філол. н., проф. (Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк)

Ущина В. А., д. філол. н., проф. (Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк)

Товарес Алла, доктор філософії з лінгвістики, доц. (Університет Говард, США)

Урбанавичене Йолита, старший науковий співробітник Центру досліджень стандартної мови (Інститут литовської мови, м. Вільнюс, Литовська Республіка)

Адреса редакційної колегії: 43025, м. Луцьк, проспект Воли, 13.

E-mail: philology@journals.vnu.volyn.ua. Веб-сайт збірника: <http://journals.vnu.volyn.ua/index.php/philology>

A43 Актуальні питання іноземної філології. Збірник наукових праць. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2024. Вип. 21. 140 с.

ISSN 2410-0927 (Print)

DOI <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21>

Науковий журнал містить статті, у яких висвітлено актуальні питання сучасної іноземної філології (дискурсознавства, лексичної семантики, лінгвокультурології, літературознавства, термінознавства, лінгвістики тексту, лексикології, когнітивної, комунікативної та прикладної лінгвістики).

Для науковців, викладачів, аспірантів і студентів факультетів іноземних мов закладів вищої освіти та наукових установ.

This journal includes the articles which are related to current issues of modern foreign linguistics (discourse studies, lexical semantics, cultural linguistics, literary studies, terminology, text studies, lexicology, cognitive, communicative and applied linguistics).

The target audience is scientists, teachers, postgraduates and students of the foreign philology faculties of higher educational establishments and academic institutions.

УДК 80-027.63(082)

Науковий журнал «Актуальні питання іноземної філології»
zarejestrowano суб'єктом у сфері друкованих медіа Національною радою України
з питань телебачення і радіомовлення (Рішення № 1834 від 21.12.2023 року.
Ідентифікатор медіа: R30-02331)

«Актуальні питання іноземної філології» включено до Переліку наукових фахових видань України
категорії Б у галузі філологічних наук (спеціальності 035 – Філологія)
відповідно до Наказу МОН України
від 30.11.2021 № 1290 (додаток 3).

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення
StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

ISSN 2410-0927 (Print)

© Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2024

UDC 811.112.2'253'373.612

DOI <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-1>

Inessa AZAROVA

PhD in Philology, associate professor at the Department of Germanic Philology, Odesa I. I. Mechnikov National University, Dvoryanskaya St, 2, Odesa, Ukraine, 65082

ORCID: 0000-0002-9980-4345

Iuliia IVANYTSKA

PhD in Philology, associate professor at the Department of Germanic Philology, Odesa I. I. Mechnikov National University, Dvoryanskaya St, 2, Odesa, Ukraine, 65082

ORCID: 0000-0001-5684-4614

Tetjana VERBYTSKA

PhD in Pedagogic, Associate Professor at the Department of Germanic Philology, Odesa I. I. Mechnikov National University, Dvoryanskaya St, 2, Odesa, Ukraine, 65082

ORCID: 0000-0001-8291-7792

To cite this article: Azarova, I., Ivanytska, Iu., Verbytska T. (2024). Vykladannia movnoho riznomanittia: pliurytsentryzm nimetskoi movy u fokusi [Teaching Linguistic Diversity: The Pluricentric Nature of the German Language in Focus]. *Current Issues of Foreign Philology*, 21, 3–9, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-1>

TEACHING LINGUISTIC DIVERSITY: THE PLURICENTRIC NATURE OF THE GERMAN LANGUAGE IN FOCUS

The article examines certain features of the national standard variants of the German language, specifically their variability within the framework of pronunciation norms (codification) and the reality of standard language use. The main goal is to explore the diversity of pronunciation in German-speaking countries, which is largely overlooked in the teaching of German as a foreign language, as well as in educational materials and didactic resources. Spoken language plays an exceptionally multifunctional role in language learning, as it encompasses both national standard variations and different phonostylistic levels, such as read speech, rehearsed speech, memorized speech, and freely produced speech. Efforts are currently being made to place greater emphasis on oral speech in foreign language teaching. While this pragmatic goal seems logical and understandable, it encounters significant challenges in practice, as lessons in German are still dominated by book-based materials. As a result, German language teachers and students worldwide are often surprised when they encounter German in Germany, Austria, or Switzerland that differs from what they learned in lessons or materials, and which they cannot, or can barely, understand. To be communicatively competent in oral language, learners must first and foremost be able to understand native speech, which means to perceive and decode the foreign linguistic code (listening comprehension skills). Spoken language, which plays a leading role in mass communication compared to written language, requires a sufficiently high level of perceptual and articulatory sub-competencies. These are critical components of overall foreign language communicative competence. In this context, there is a growing need to continually address the issue of standard variation in teaching German as a foreign language, as it provides an authentic representation of linguistic reality in the pluricentric German-speaking world.

Key words: codification, national varieties of German, pluricentrism, variability.

Inessa AZAROVA

Ph.D. in Philologie, Dozentin des Lehrstuhls für deutsche Philologie, Odessa Mechnikov Universität, Dvorjanskastr. 2. Odessa, Ukraine 65082

ORCID: 0000-0002-9980-4345

Iuliia IVANYTSKA

Ph.D. in Philologie, Dozentin des Lehrstuhls für deutsche Philologie, Odessa Mechnikov Universität, Dvorjanskastr. 2. Odessa, Ukraine 65082

ORCID: 0000-0001-5684-4614

Tetiana VERBYTSKA

Ph.D. in Pädagogik, Dozentin des Lehrstuhls für deutsche Philologie, Odessa Mechnikov Universität, Dvorjanskastr. 2. Odessa, Ukraine 65082

ORCID: 0000-0001-8291-7792

Бібліографічний опис статті: Azarova, I., Ivanytska, Iu., Verbytska T. (2024). Sprachvielfalt im Unterricht: Der Plurizentrismus der deutschen Sprache im Fokus. *Актуальні питання іноземної філології*, 21, 3–9, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-1>

ВИКЛАДАННЯ МОВНОГО РІЗНОМАНІТТЯ: ПЛЮРИЦЕНТРИЗМ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ У ФОКУСІ

У статті досліджуються деякі особливості національних стандартних варіантів німецької мови, а саме їх варіативність у межах відповідної вимовної норми (кодифікації) та стандартної мовної реальності. Головне завдання полягає в тому, щоб дослідити різноманітність вимови німецькомовних країн, яка майже не враховується як при викладанні німецької мови як іноземної, так і в навчальних матеріалах та дидактичних посібниках. Усна мова є надзвичайно багатofункціональною в навчанні, оскільки тут представлені як національні стандартні варіації, так і різні фоностилістичні рівні, наприклад, прочитана мова, відтворене, заучене та вільно продуковане мовлення. На сучасному етапі докладаються зусилля для надання більшої ваги усному мовленню при викладанні іноземної мови. Хоча ця прагматична мета здається логічною і зрозумілою, на практиці вона стикається з суттєвими труднощами, оскільки на заняттях німецької мови все ще домінують книжкові матеріали. Тому викладачі та учні німецької мови з усього світу часто здивовані, коли чують в Німеччині, Австрії чи Швейцарії німецьку мову, яку вони не знають з уроків або навчальних матеріалів, і яку вони не можуть або майже не можуть зрозуміти. Для того, щоб бути комунікабельним у сфері усної мови, учень повинен перш за все вміти розуміти мову носія, тобто – здатен сприймати і декодувати іноземний мовний код (здатність до розуміння на слух). Звукове мовлення, яке займає у порівнянні з письмовим провідне місце в масовій комунікації передбачає наявність досить високого рівня перцептивної та артикуляторної субкомпетенцій, які є важливими складовими іншомовної комунікативної компетенції в цілому. У зв'язку з цим існує велика потреба в постійному поширенні проблеми стандартної варіації в навчанні німецької мови як іноземної, оскільки це дає автентичне уявлення про мовну реальність в плюрицентричному німецькомовному світі.

Ключові слова: кодифікація, національні різновиди німецької мови, плюрицентризм, варіативність.

Problemstellung. Das plurizentrische Deutsch weist zahlreiche Varianten und Varietäten auf, die aber im Unterricht Deutsch als Fremdsprache kaum berücksichtigt werden. Diese Variabilität bezieht sich sowohl auf territoriale Gewohnheiten, als auch auf phonostilistische Ebenen der gesprochenen deutschen Sprache.

Seit der kommunikativen Werde wird um die Systemhaftigkeit der gesprochenen Sprache eine Diskussion geführt es kommen Begriffe vor wie „das tatsächlich gesprochene Deutsch“ (Günther, 2002), „gesprochen-sprachliche Norm“ (Hennig, 2003). Es soll also ein fest umrissenes, von der geschriebenen Sprache abgrenzbares und mit Methoden der linguistischen Deskription erfassbares Sprachsystem geben, das im Deutschunterricht zu wenig in Betracht gezogen wird.

Analyse der Untersuchungen. Das Thema Plurizentrik der deutschen Sprache wird seit vielen Jahren aus verschiedenen Perspektiven (soziolinguistisch, sprachdidaktisch, sprachpolitisch) untersucht. Es sei betont werden, dass Aufmerksamkeit zu diesem Thema heutzutage

besonders in der Didaktik des Deutschen als Fremdsprache (DaF) zugenommen hat.

Als einer der Pioniere der Forschung zur Plurizentrik gilt M. Clyne, der den Begriff prägte und die spezifischen Eigenschaften plurizentrischer Sprachen, darunter Deutsch, Englisch und Spanisch untersuchte (Clyne, 1991). Ein führender Experte im Bereich der Plurizentrik des Deutschen ist auch R. Muhr. In Studien von R. Muhr zur österreichischen Variante des Deutschen wurde es die Notwendigkeit betont, Sprachvarianten in der Sprachvermittlung zu berücksichtigen (Muhr, 1991). Aus einer soziolinguistischen Perspektive wurde Plurizentrik von S. Elspaß untersucht. Besonders relevant ist die Forschung zur Standardvariation und deren Darstellung in Schulbüchern und Medien (Elspaß, 2021). W. König hat insbesondere zur sprachhistorischen Entwicklung und regionalen Variation des Deutschen geforscht. Sein Atlas zur deutschen Sprache bietet eine umfassende Darstellung der regionalen Unterschiede und Gemeinsamkeiten (König, 1992).

Sprachwissenschaftler und Institutionen arbeiten kontinuierlich daran, die Bedeutung der Plurizentrik für die Sprachvermittlung und die Wahrnehmung der deutschen Sprache im globalen Kontext hervorzuheben.

Wissenschaftler und Praktiker geben sich Mühe, der gesprochenen Sprache im Fremdsprachenunterricht größeres Gewicht zu verleihen. Obwohl diese pragmatische Zielsetzung logisch und einleuchtend zu sein scheint, stößt sie im alltäglichen Unterricht auf erhebliche Schwierigkeiten, weil die Alltagsaktivitäten im Deutschunterricht nach wie vor buchbezogen sind. Dieser durch das Lehrbuch vorgezeichnete Weg wird wohl für die meisten Lehrenden immer noch der bequemste sein. Demzufolge übt diese Dominanz des Schriftlichen einen negativen Einfluss auf die gesprochen-sprachlichen Handlungen der Lernenden aus, so dass sie schriftliches Deutsch sprechen sollen. Dabei werden typisch gesprochen-sprachliche Erscheinungen oft als Normabweichungen und Fehler beurteilt.

Deutschlernende stehen oft beim Aufenthalt in einem der deutschsprachigen Länder unter einer Art der sprachlichen Schock, weil die Standardvariation, die ja gerade im gesprochenen Deutsch so auffallend ist, im DaF-Unterricht nicht, (oder ungenügend) berücksichtigt worden ist.

Ziel des Artikels besteht darin, die Vielfalt der standardsprachlichen Varianten des Deutschen in den deutschsprachigen Ländern zu untersuchen und deren Bedeutung für den Fremdsprachenunterricht hervorzuheben. Der Artikel möchte auf die unterschiedliche Ausprägung der Aussprache, die in Deutschland, Österreich und der Schweiz vorherrscht, aufmerksam machen, und darauf, wie diese oft in Lehrmaterialien und im Unterricht vernachlässigt wird. Ein weiteres Ziel ist es, die Wichtigkeit eines authentischen Verständnisses der sprachlichen Realität im plurizentrischen deutschsprachigen Raum zu betonen und Wege aufzuzeigen, wie diese sprachliche Vielfalt effektiver in den DaF-Unterricht integriert werden kann, um das Hörverständnis und die kommunikative Kompetenz der Lernenden zu fördern.

Darlegung des Hauptmaterials. U. Hirschfeld und B. Siebenhaar weisen darauf hin, dass die Aussprachevielfalt im deutschen Sprachraum nicht nur im Deutschenunterricht, sondern auch in Lehrmaterialien und didaktischen Handreichungen

kaum eine Rolle spielt. Deutschlernende und -lernende aus aller Welt sind deshalb oft überrascht, dass sie in Deutschland, Österreich oder der deutschsprachigen Schweiz ein Deutsch hören, das sie aus dem Unterricht und aus Lehrmaterialien nicht kennen, und das sie nicht oder kaum verstehen (Hirschfeld, Siebenhaar, 2014).

Zurzeit lässt sich ein Streben nach der Bestimmung eines Paradigmas der kommunikativen Linguistik feststellen, das mit der grundlegenden Funktion des kommunikativen Phonems verbunden ist. Der im Jahr 2018 vom Europarat veröffentlichte Begleitband zum GER bietet eine komplett überarbeitete Skala für den Bereich der allgemeinen phonologischen Kompetenz (Drahtmann, 2019).

Die positive Entwicklung perzeptiv-artikulatorischer Aspekte findet zwar ihren Ausdruck in der gestiegenen Anzahl von phonetischen Übungen in Lehrwerken und Lehrmaterialien, doch werden die darin enthaltenen phonetischen Übungen von Fremdsprachenlehrenden zugunsten anderer Übungen, z. B. Grammatik- oder Lexik-Übungen vernachlässigt oder sogar ignoriert (Valman, 2016).

Um im Bereich der gesprochenen Sprache kommunikationsfähig zu sein, müssen die Lernenden die deutschen Sprachträger vor allem verstehen können, es heißt – imstande sein, den fremden Sprachkode auditiv wahrzunehmen und zu dekodieren (Hörverstehensvermögen). In diesem Zusammenhang besteht ein großer Bedarf nach einer ständigen Verbreitung des Problems der Standardvariation im DaF-Unterricht, was ein authentisches Bild von Sprechwirklichkeit im plurizentrischen deutschen Sprachraum bietet (Kellermeier-Rehbein, 2014).

Im Rahmen unseres Beitrages möchten wir nicht nur auf einige Besonderheiten nationaler Standardvarietäten eingehen, sondern auch auf ihre Variabilität innerhalb der jeweiligen Aussprachenorm (Kodizes) und der standardgerechten und standardnahen Sprechwirklichkeit.

Alle lebendigen Sprachen sind einem ständigen Lautwandel unterworfen, wobei es im Deutschen in größerem Umfang als in anderen Sprachen territoriale Gewohnheiten gibt, die außerdem noch situationsgebunden sind. Seit den 1980-er Jahren werden solche Begriffe wie „Nationalsprache“, „Hochsprache“, „Literatursprache“ durch den

Terminus „Standardsprache“ ersetzt, in Bezug auf die Aussprachenorm wird statt der Begriffe „Bühnenaussprache“, „allgemeine deutsche Hochlautung“ der Terminus „Standardaussprache“ akzeptiert, danach wurden die nationalen Standardvarietäten erarbeitet.

U. Ammon meinte, im deutschen Sprachraum gebe es sieben nationale Zentren: die Vollzentren Deutschland, Österreich und die deutschsprachige Schweiz, sowie die Halbzentren Lichtenstein, Luxemburg, der deutschsprachigen Gesellschaft in Belgien und der Provinz Bozen-Südtirol in Italien (Ammon, 1995).

Die Entwicklung des Deutschen zur pluri-zentrischen Sprache wird in den beiden im XXI. Jahrhundert erschienenen Referenzwerken – dem Deutschen Aussprachewörterbuch (DAW, 2010) und dem Duden Aussprachewörterbuch (Band 6, 2023) in Betracht gezogen, die mündlichen Formen der österreichischen und der schweizerischen Standardvarietäten werden neben denen der bundesdeutschen Standardvarietät in gesonderten Kapiteln ausführlich beschrieben.

Zu den speziellen Benutzern der Aussprachewörterbücher gehören zum einen Mediensprecher im Rundfunk und Fernsehen und zum andern Linguisten. Eine ganz besondere Gruppe stellen Deutschlernende und Lehrende dar. Im Bereich DaF möchte man Wörter bezüglich ihrer Lautung nachschlagen bzw. sich idealerweise auch anhören, was bei einem gedruckten Buch nicht möglich ist, aber in der 8. Auflage von Duden kann man in einer elektronischen Version eine Anzahl von Wörtern in einer Vertonung anhören, allerdings handelt es sich um isolierte Wörter, bei denen es im Redefluss meistens zu Modifikationen der Phoneme kommt, was sie für einen ungeübten Hörer unerkennbar macht.

In den beiden großen Referenzwerken lassen sich sogar im Rahmen der bundesdeutschen Standardvarietät bedeutende Differenzen feststellen, die mit einer uneinheitlichen

Lautschrift verbunden sind. So wird z.B. im Duden-Aussprachewörterbuch das für den Stimmritzenverschlusslaut/ Glottisschlag, Knacklaut, Glottalplosiv, fester, neuer Einsatz/, mit dem im Deutschen die Artikulation anlautender Vokale eingeleitet wird, mit [ʔ] bezeichnet, im Deutschen Aussprachewörterbuch (DAW) dagegen wird das IPA-Zeichen [ʔ] verwendet. Im DaF-Unterricht könnte ein Hinweis auf diesen besonderen Glottisverschluss, der in der orthographischen Schreibung nicht repräsentiert wird und ein Grenzsinal bildet, für Deutschlernende wichtig sein, weil er in vielen Ausgangssprachen beim Vokaleinsatz fehlt.

Während die Verwendung des Glottisplosivs im Wort- und Morphemlaut und auch manchmal in biphonemischen Vokalverbindungen für die bundesdeutsche Standardvarietät typisch ist, kommt sie sowohl in der österreichischen, als auch in der schweizerischen Standardvarietät nur in Ausnahmefällen vor, wodurch die Silbengrenze verschoben wird und Verständlichkeit für Nicht-Muttersprecher erschwert wird (Tabelle 1).

In Bezug auf Modifikationen der Phoneme beim Schwa-Ausfall herrscht auch keine Einheitlichkeit in der Transkription phonologischer Prozesse, wo es nach [b], [p], [g], [k] zur Assimilation nach der Artikulationsstelle kommt, gibt es im DAW assimilierte Allophone – „haben“ [ha:bm], „tippen“ [tɪpm], „fragen“ [fʁa:gŋ], „Banken“ [bankŋ]. Im Duden werden sie als [ha:bn], [tɪpn], [fra:gŋ], [bankn] dargestellt, was uns eigentlich unartikulierbar vorkommt.

Die Berücksichtigung der Entstimmlichung phonologisch stimmhafter Geräuschlaute (Lenis) nach stimmlosen Konsonanten (Fortis) wie bei „Ausgang“ [ˈaʊsgaŋ] (Duden) und [ˈaʊsgaŋ] (DAW). Im Duden bezieht sich die Stimmlosigkeitsassimilation nur auf den Konsonanten [z], also nur auf die Konsonantenfolge [sz], was der Sprechwirklichkeit widerspricht und die Verständlichkeit erschwert.

Tabelle 1

Standardaussprachevarietäten

Schriftbild	bundesdeutsche		österreichische	schweizerische
	Duden 2023	DAW 2010	Österreichisches Aussprachewörterbuch 2007	Duden-Schweizerhochdeutsch 2018
variieren	variˈʔi:rən	vʌriˈi:rən	variˈi:rən	variˈi:rən
Verein	fɛɹˈʔain	fɛˈʔaɛŋ	fɛˈrain	vɛˈrain

Es muss aber darauf hingewiesen werden, dass die nationalen Besonderheiten des deutschen Vokal- und Konsonantensystems durch die Lautschrift nicht zum Ausdruck kommen, wie zum Beispiel der „o-artige“ Klang der Flachzungenvokale [a:], [a], die Differenzen in der Klangfarbe der Diphthonge, der Geräuschkonsonanten usw., was aber im DAW ausführlich beschrieben wird.

Das Hörverstehensvermögen kann nur auf der Grundlage authentischer Texte (Phonogramme) durch eine Übungsfolge zur Entwicklung der kommunikativen Kompetenz beitragen. Im Vergleich zu den Kodizes (der „Soll-Norm“), die ja selbst viele Varianten aufweisen, lässt sich in der gesprochenen Sprache der sprecherzieherisch ausgebildeten Modellsprecher und Moderatoren eine enorme Variation feststellen, die sich nicht nur auf die nationalen Varietäten bezieht, sondern auch auf die situative Ausprägung, auf die phonostilistische Ebene.

Zu den Anwendungsbereichen der Standardaussprache gehören u. a. Film, Theater, Massenmedien (Nachrichten, Moderation), Hörbücher, öffentliche Ansagen, Fremdsprachenunterricht (Hirschfeld, Siebenhaar, 2014).

U. Ammon beschreibt das soziale Kräftefeld, das eine Standardvarietät prägt, als ein Zusammenspiel solcher Instanzen, wie:

- Modellsprecher (insbesondere professioneller Sprecher) in Massenmedien, die als Vorbild des Standards auftreten;
- Kodizes, die von Sprachexperten kritisiert werden;
- Sprachnormautoritäten;

– Die großen Aussprachekodizes aus Deutschland haben überregionale Geltung, es gibt aber nationale Regelungen für Österreich und die Schweiz (Muhr, 2006).

Die Aussprache ausgebildeter Sprecher in Massenmedien gilt als Ideal, woran sich die Bevölkerungsmehrheit orientiert. In Österreich und in der Schweiz bestehen ungeschriebene nationale Konventionen, die die Grenzen der eigenen Standardvarietät bestimmen, deren Verletzung als Identitätsverlust wahrgenommen wird. Solche Abweichungen gelten in Deutschland dagegen als dialektale Fehler. Zu den letzten Jahrzehnten übt die zahlenmäßige Dominanz bundesdeutscher Fernsehprogramme einen wesentlichen Einfluss auf die nationalen Varietäten der kleineren Länder aus, wo bundesdeutsche Varianten akzeptiert werden.

Da die gesprochene Sprache der Berufssprecher die standardgerechte Sprechwirklichkeit präsentiert (die „Ist-Norm“), wäre es sinnvoll herauszufinden, in welchem Maße sie den vorgeschriebenen Regeln der Kodizes entspricht, welche Varianten situationsvorgezogen werden.

Wir haben festgestellt, dass die Mediensprache im Vergleich zu den Kodizes eine bedeutend größere Anzahl von Varianten aufweist. Es bezieht sich sowohl auf Nachrichtenlesungen (vorgelesene Sprache), Interviews, Kommentare, Talkshows (memoriertes Sprechen), als auch auf freiproduzierendes Sprechen (z. B. Spontansprache der Talkshow-Teilnehmer).

Es lässt sich am Beispiel zurzeit häufig vorkommender Wörter (z. B. „aktuell“, „Ereignis“, „Ukraine“) eine enorme Variabilität in Bezug auf Vokalrealisierungen und Wortakzent beobachten (Tabelle 2).

Tabelle 2

Standardvarietäten im deutschsprachigen Medienraum

Schriftbild	bundesdeutsche			österreichische	schweizerische
		Duden	DAW		
aktuell	„Soll-Norm“	Duden	aktu[ˈʔɛl]	akt[uˈɛl]	akt[uˈɛl]
		DAW	aktu[ˈɛl]		
	„Ist-Norm“	'aktu[ʔɛl]		akt[uˈɛl]	akt[uˈɛl]
Ereignis	„Soll-Norm“	Duden	[ɛʷʔæɡnis]	[ɛrˈaɪɡnis]	[ɛrˈaɪɡnis]
		DAW	[ɛʷʔæɡnis]		
	„Ist-Norm“	[ɛʷʔæɡnis]		[ɛrˈaɪɡnis]	[ɛrˈaɪɡnis]
Ukraine	„Soll-Norm“	Duden	u[kraˈʔi:nə] u[krˈaɪnə]	u[kraˈi:nə] u[krˈaɪnə]	u[krˈaɪnə]
		DAW	u[kʁaˈi:nə] u[kʁˈaɛnə]		
	„Ist-Norm“	u[kʁaˈʔi:nə] selten: u[kʁˈaɛnə]		u[krˈaɪnə]	u[krˈaɪnə]

Fazit. Das Fehlen einer eindeutigen, wissenschaftlich gesicherten Theorie der auditiven Perzeption in der Fremdsprache hat negative Konsequenzen für die fremdsprachen-didaktische Praxis. Verstehendes Hören sollte auf Grund der neueren Forschungsergebnisse als ein aktiver und relativ selbstständiger Prozess angesehen werden, der trotz gewisser Zusammenhänge mit dem Sprechen nach eigenen Gesetzmäßigkeiten verläuft.

Verstehendes Hören weist in der Muttersprache und in der Fremdsprache wesentliche Unterschiede auf. Da weder das fremdsprachige Sprechen allein, noch die muttersprachigen Hörgewohnheiten und Hörstrategien ausreichen, um das richtige Hörverstehensvermögen zu gewährleisten, ist die Erarbeitung eines entsprechenden Übungssystems notwendig, das das psychologische und neurolinguistische Zusammenwirken des

Hörverstehens berücksichtigt. Es lässt sich zusammenfassend feststellen, dass die Entwicklung ein Wesensmerkmal jeder lebendigen Sprache ist und dass die in den Kodizes vorgehende Sprachvariation und die Sprechwirklichkeit einander beeinflussen und Tendenzen der weiteren Entwicklung des deutschen Lautsystems und der Aussprachenorm enthalten können.

Die kodifizierte Aussprachenorm soll im Deutschunterricht eine Grundlage sein, der Einbezug der authentischen gesprochenen Mediensprache, trägt zur Verbesserung sowohl des artikulatorisch-perzeptiven Spracherwerbs, als auch des Hörverstehensvermögens bei. Als Ergebnis unserer Forschung kann ein phonetischer Vorkurs für DaF-Lernende entworfen werden, der die segmentale und die suprasegmentale Ebene umfasst und mit der rezeptiven und produktiven Seite der mündlichen Kommunikation verbunden ist.

LITERATUR:

1. Ammon U. Die deutsche Sprache in Deutschland, Österreich und der Schweiz. Berlin: Gruyter, 1995. 551 S.
2. Clyne M. Pluricentric Languages: Differing Norms in Different Nations, Berlin, Boston: De Gruyter Mouton, 1991. 481 p.
3. Deutsches Aussprachewörterbuch. Berlin, New York: Walter de Gruyter, 2010. 985 S.
4. Duden. Das Aussprachewörterbuch. Band 6. (8. Aufl.). Berlin: Dudenverlag, 2023. 944 S.
5. Drahn S. Die Skalen zu Phonetik/Phonologie im GeR und seinem Begleitband. *Deutsch als Fremdsprache. München, Berlin: Langenscheidt Verlag.* 2019. Heft 4. S. 195–204.
6. Elspaß S. Language Standardization in a View 'from Below'. In: Ayres-Bennett, Wendy & John Bellamy (eds.): *The Cambridge Handbook of Language Standardization.* Cambridge: Cambridge University Press, 2021. p. 93–114.
7. Günther S. Konnektoren im gesprochenen Deutsch. Normverstoß oder funktionale Differenzierung. *Deutsch als Fremdsprache. München, Berlin: Langenscheidt Verlag.* 2002. Heft 2. S. 67–74.
8. Hennig M. Die hat doch Performanzschwierigkeiten. Performanzhypothesen und Kompetenzgegenthese. *Deutsch als Fremdsprache. München, Berlin: Langenscheidt Verlag.* 2003. Heft 2. S. 81–92.
9. Hirschfeld U., Siebenhaar B. Aussprachevielfalt im Deutschen. *Germanistik in der Ukraine.* 2014. Jahrgang 9. S. 119–132.
10. Kellermeier-Rehbein B. Einführung in die Varietäten des Deutschen. Berlin: E. Schmidt Verlag, 2014. 2016 S.
11. König W. dtv-Atlas zur deutschen Sprache. Tafeln und Texte mit Mundart-Karten. München: DTV, 1992. 250 S.
12. Muhr R. Varietäten des Österreichischen Deutsch. *Revue belge de philologie et d'histoire, tome 79, fasc. 3, 2001. Langues et littératures modernes – Moderne taal- en letterkunde.* p. 779–803.
13. Muhr R. Innovation und Kontinuität in Sprache und Kommunikation verschiedener Sprachkulturen. Frankfurt/M., Wien: Peter Lang Verlag, 2006. 378 S.
14. Valman G. Phonetik-Übungen in DaF-Lehrwerken als unentbehrlicher Bestandteil von Lerneinheiten. *Deutsch als Fremdsprache. München, Berlin: Langenscheidt Verlag,* 2016. Heft 1. S. 39–48.

REFERENCES:

1. Ammon U. (1995). Die deutsche Sprache in Deutschland, Österreich und der Schweiz [The German language in Germany, Austria, and Switzerland]. Berlin: Gruyter. 551 S. [in German]
2. Clyne M. (1991). Pluricentric Languages: Differing Norms in Different Nations, Berlin, Boston: De Gruyter Mouton. 481 p.
3. Deutsches Aussprachewörterbuch (2010) [German Pronunciation Dictionary]. Berlin, New York: Walter de Gruyter. 985 S. [in German]
4. Duden. Das Aussprachewörterbuch (2023) [German Pronunciation Dictionary]. Band 6. (8. Aufl.). Berlin: Dudenverlag, 2023. 944 S. [in German]

5. Drahten S. (2019). Die Skalen zu Phonetik/Phonologie im GeR und seinem Begleitband [The scales for phonetics/phonology in the CEFR and its companion volume]. *Deutsch als Fremdsprache. München, Berlin: Langenscheidt Verlag*. Heft 4. S. 195–204. [in German]
6. Elspaß S. (2021). Language Standardization in a View ‘from Below’. In: Ayres-Bennett, Wendy & John Bellamy (eds.): *The Cambridge Handbook of Language Standardization*. Cambridge: Cambridge University Press. p. 93–114.
7. Günther S. (2002). Konnektoren im gesprochenen Deutsch. Normverstoß oder funktionale Differenzierung [Connectors in Spoken German: Norm Violation or Functional Differentiation]. *Deutsch als Fremdsprache. München, Berlin: Langenscheidt Verlag*. Heft 2. S. 67–74. [in German]
8. Hennig M. (2003). Die hat doch Performanzschwierigkeiten. Performanzhypothesen und Kompetenzgegenthese [Performance Difficulties: Performance Hypotheses and the Competence Counter-Thesis]. *Deutsch als Fremdsprache. München, Berlin: Langenscheidt Verlag*. Heft 2. S. 81–92. [in German]
9. Hirschfeld U., Siebenhaar B. (2014). Aussprachevielfalt im Deutschen [Pronunciation Diversity in German]. *Germanistik in der Ukraine*. Jahrsheft 9. S. 119–132. [in German]
10. Kellermeier-Rehbein B. (2014). Einführung in die Varietäten des Deutschen [Introduction to the Varieties of German]. Berlin: E. Schmidt Verlag. 2016 S. [in German]
11. König W. (1992). dtv-Atlas zur deutschen Sprache. Tafeln und Texte mit Mundart-Karten [Atlas of the German Language: Tables and Texts with Dialect Maps]. München: DTV. 250 S. [in German]
12. Muhr R. (2001). Varietäten des Österreichischen Deutsch [Varieties of Austrian German]. *Revue belge de philologie et d'histoire*, tome 79, fasc. 3. Langues et littératures modernes – Moderne taal- en letterkunde. p. 779–803. [in German]
13. Muhr R. (2006). Innovation und Kontinuität in Sprache und Kommunikation verschiedener Sprachkulturen [Innovation and Continuity in Language and Communication of Different Language Cultures]. Frankfurt/M., Wien: Peter Lang Verlag. 378 S. [in German]
14. Valman G. (2016). Phonetik-Übungen in DaF-Lehrwerken als unentbehrlicher Bestandteil von Lerneinheiten [Phonetics Exercises in DaF Textbooks as an Indispensable Component of Learning Units]. *Deutsch als Fremdsprache. München, Berlin: Langenscheidt Verlag*. Heft 1. S. 39–48. [in German]

UDC 81'44

DOI <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-2>

Bakhitgul KDIRBAEVA

PhD Student, Department of the English Language and literature, Faculty of Foreign languages, Nukus State Pedagogical Institute named after Ajiniyaz, P. Seitov Street, Nukus city, Republic of Karakalpakstan, Uzbekistan, 230100

ORCID: 0000-0001-5099-331X

To cite this article: Kdirbaeva, B. (2024). Porivnialne doslidzhennia reduplikatsii anhliiskoio ta karakalpatskoio movamy [A comparative study of reduplication in English and Karakalpak]. *Current Issues of Foreign Philology*, 21, 10–16, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-2>

A COMPARATIVE STUDY OF REDUPLICATION IN ENGLISH AND KARAKALPAK

Reduplication, a word-formation process involving the repetition of a word or its part, is a widespread linguistic phenomenon. This study aims to explore the formal properties of reduplication in English and Karakalpak, two languages with distinct typological characteristics.

We explore various types, distribution, and semantic properties of reduplication in both languages. English, despite being a Western European language, exhibits a wide range of reduplicative patterns, including copy reduplication (tick-tick, puff-puff), ablaut reduplication (mish-mash, sing-song), rhyming reduplication (handy-dandy), and rhyming compounds (merge-purge). These types vary structurally and phonologically. Copy reduplication involves the repetition of a whole base, often found in baby talk, shortened words, and expressive language. Ablaut reduplication entails the repetition of a word with vowel change. Rhyme reduplication is characterized by consonant gemination in the reduplicant. Rhyming compounds is composed of two content words. In Karakalpak, a Turkic language, reduplication is also a productive process, with full and partial reduplication being the primary types. Full reduplication involves the repetition of entire words or roots (oyin-oyin, tóbe-tóbe), while partial reduplication, particularly interfixed reduplication (kep-kelte, mup-muzday), is used to form intensive forms of adjectives and adverbs. Full reduplication is used to express intensity, plurality, or duration. Additionally, there are other types of reduplication such as echo reduplication (baliq-maliq, shay-pay) and synonymous reduplication (aman-esen, idis-tabaq). Echo reduplication is the process, where a word is repeated with a phonetic modification to create a rhyming pair. This type often conveys collectivity, indefinite plurality, humiliation and contempt. Synonymous reduplication involves the combination of two content words. These words can be synonyms, near-synonyms, or antonyms. This study has provided an overview of formal properties exhibited by reduplication in English and Karakalpak, but it is still important to explore the semantic and pragmatic functions of reduplicative words in both languages in future research.

Key words: reduplication, English, Karakalpak, total reduplication, partial reduplication.

Бахитгуль КДИРБАЄВА

аспірант кафедри англійської мови та літератури факультету іноземних мов, Нукусський державний педагогічний інститут імені Ажініяза, вул. П. Сеїтова, м. Нукус, Республіка Каракалпакстан, Узбекистан, 230100

ORCID: 0000-0001-5099-331X

Бібліографічний опис статті: Кдирбаєва, Б. (2024). Порівняльне дослідження редуплікації англійською та каракалпацькою мовами. *Актуальні питання іноземної філології*, 21, 10–16, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-2>

ПОРІВНЯЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ РЕДУПЛІКАЦІЇ АНГЛІЙСЬКОЮ ТА КАРАКАЛПАЦЬКОЮ МОВАМИ

Редуплікація, процес словотворення, що передбачає повторення слова або його частини, є поширеним мовним явищем. Це дослідження має на меті дослідити формальні властивості редуплікації в англійській та каракалпацькій мовах, двох мовах з різними типологічними характеристиками.

Ми досліджуємо різні типи, розподіл та семантичні властивості редуплікації в обох мовах. Англійська, незважаючи на те, що є західноєвропейською мовою, демонструє широкий спектр редуплікативних моделей, включаючи копію редуплікацію (tick-tick, puff-puff), аблаутну редуплікацію (mish-mash, sing-song), римовану редуплікацію

(*handy-dandy*) та римовані сполучення (*merge-purge*). Ці типи різняться структурно і фонетично. Копійна редуплікація передбачає повторення цілої основи, часто зустрічається в дитячій мові, скорочених словах і експресивній мові. Аблаутна редуплікація передбачає повторення слова зі зміною голосного звуку. Римована редуплікація характеризується гемінацією приголосного в редупліканті. Римовані сполучення складаються з двох змістовних слів. У каракалпацькій мові, що належить до тюркської групи, редуплікація також є продуктивним процесом, причому основними типами є повна і часткова редуплікація. Повна редуплікація передбачає повторення цілих слів або коренів (*ouin-ouin, tóbe-tóbe*), тоді як часткова редуплікація, зокрема інтерфіксальна редуплікація (*kerkelte, tır-tırday*), використовується для утворення інтенсивних форм прикметників і прислівників. Повна редуплікація використовується для вираження інтенсивності, множинності або тривалості. Крім того, існують інші типи редуплікації, такі як ехо-редуплікація (*balıq-talıq, şay-şay*) та синонімічна редуплікація (*aman-esen, idis-tabaq*). Ехо-редуплікація – це процес, коли слово повторюється з фонетичною модифікацією, щоб створити римовану пару. Цей тип часто виражає колективність, невизначену множинність, приниження та зневагу. Синонімічна редуплікація передбачає поєднання двох змістовних слів. Ці слова можуть бути синонімами, квазісинонімами або антонімами. Це дослідження надає огляд формальних властивостей, що демонструються редуплікацією в англійській та каракалпацькій мовах, але все ще важливо дослідити семантичні та прагматичні функції редуплікативних слів в обох мовах у майбутніх дослідженнях.

Ключові слова: редуплікація, англійська мова, каракалпацька мова, повна редуплікація, часткова редуплікація.

Topicality of the research. While reduplication has been extensively studied in various linguistic contexts, a cross-linguistic analysis, particularly focusing on formal properties and typological variations, is still needed. This research aims to address this gap by examining the formal properties of reduplication in English and Karakalpak.

Analysis of the recent research and publications. Reduplication is a word-formation process involving the repetition of a word or part of it. It is a common linguistic phenomenon found in many languages, including English and Karakalpak. In this study, we will analyze Minkova's (2002) paper about ablaut reduplication in English, Merlini Barbaresi's (2008) work on English reduplicatives, Mattiello's (2013) book chapter on English reduplicatives and other. We will also analyse the research works of Karakalpak linguists, including Baskakov's (1952, as cited in Bekbergenov, 1979, p. 13) extensive work on Karakalpak morphology, Bekbergenov's (1979) paper on Karakalpak word-formation, Nazhimov's (1971, as cited in Bekbergenov, 1979, p. 13) dissertation abstract on Karakalpak reduplicatives and other works on Turkic languages.

Purpose and aim of the study. The purpose of this study is to investigate the formal properties of reduplication, focusing on its various types, distribution, and semantic properties in English and Karakalpak. The aim of this study is to explore the formal properties exhibited by the various types of reduplication found in both languages.

Presentation of the main research material. Cross-linguistically, there are two types of reduplication: total and partial. Total reduplication is the “repetition of an entire word, word stem

(root with one or more affixes), or root” (Rubino, 2005, p. 11). Partial reduplication involves the repetition of “only part of the semantic-syntactic or phonetic-phonological constituent whose meaning is accordingly modified” (Moravcsik, 1978, 304).

English, despite being a Western European language, widely and productively uses reduplication as a word-formation process (Merlini Barbaresi, 2008, p. 228), which contradicts Rubino's (2005, p. 11) claim that Western European languages do not employ reduplication as a morphological device. Moreover, English reduplicative words are classified in various types. In particular, Minkova (2002, p. 134), following Jespersen (1974, pp. 173–183, as cited in Dienhart, 1999) and Dienhart (1999, p. 3), divides reduplication into three types: ablaut reduplication, rhyme reduplication, and copy reduplication. Merlini Barbaresi (2008, pp. 230-231) follows this classification and gives four types by dividing rhyme reduplication into rhyming reduplicatives and rhyming compounds. Mattiello (2013, p. 155) expands this taxonomy by introducing an onomatopoeic type.

Therefore, total reduplication is referred to as “copy reduplication” in English (Minkova, 2002, p. 133). It is also known as “full” or “complete” reduplication (Schwaiger, 2015, p. 468). According to Minkova (2002, p. 133), Old English texts rarely show examples of reduplicated words. However, the earliest recorded examples include forms of copy reduplication such as *ha-ha* and *wezla wez* (around c. 1000). In English, copy reduplicatives involves the repetition of the base. Examples of copy reduplication include *choo-choo* ‘a child's word for a train’, *hush-hush* ‘(especially of an official plan or project) highly secret or con-

fidential', *lulu* 'an outstanding example of a particular type of person or thing', *puff-puff* 'a child's word for a steam engine or train', *rah-rah* 'very enthusiastic about something' (OED, 2024).

Mattiello (2013, p. 155) claims that copy reduplication is not the most productive type and is less common than other types in English. Additionally, Marchand (1960, p. 46) provides a less detailed description of English copy reduplicatives compared to other types. However, copy reduplicatives are found in baby talk (1), and as shortened words (2) (Mattiello, 2013, pp. 148–149). There are also the patterns "involving an additional syllabic extension" (Minkova, 2002, p. 138), as in (3).

(1) *boo-boo* 'a mistake', *nana* 'a banana', *tick-tick* 'a clock or watch' (OED, 2024);

(2) *goo-goo* 'amorously adoring' from *googly* (Mattiello, 2013, p. 149);

(3) *bumpety-bump* 'with a bump, suddenly, violently', *clickety-click* 'a fast and rhythmic click-clack' (Mattiello, 2013, pp. 311–312).

Ablaut reduplication involves the "repetition of the same basic component (a morpheme or pseudo-morpheme) with vowel aphophony, i.e. alternation of the (internal) vowel" (Mattiello, 2013, p. 149). This type is also called as "apophonic" (Merlini Barbaresi, 2008, p. 231). Examples of ablaut reduplicatives include: *chit-chat*, *criss-cross*, *mish-mash*, and *sing-song*. In general, reduplicative words consist of a base and a reduplicant, which is a full or partial copy of the base (Minkova, 2002, p. 135). Etymologically, ablaut reduplicatives do not possess fixed position for the base and the reduplicant, which means that the meaningful component can be "in the left or right constituent" (Merlini Barbaresi, 2008, p. 231).

Rhyming reduplicatives demonstrate the "repetition of the same basic component (a morpheme or pseudo-morpheme) with consonant gemination" (Mattiello, 2013, p. 151), as in *ninny-pinny*, *killer-diller*, *hippie-dippie*, *handy-dandy*, and *fancy-schmancy*. Subsequently, rhyming compounds are "the closest to canonical formations" (Merlini Barbaresi, 2008, p. 233). They are "phonologically marked by rhyme" and "motivated by two meaningful constituents" (Mattiello, 2013, p. 154), as in *fender-bender*, *huffy-puffy*, *merge-purge*, and *rubble-tumble*.

Reduplication is a common phenomenon in the Karakalpak language (Wurm, 1951). As previously noted, reduplication can be either full or par-

tial. This categorization is also recognized by most linguists studying Karakalpak. In particular, Baskakov (1952, as cited in Bekbergenov, 2016, p. 187) suggests that reduplication can be full or partial in the formation of the intensive degree of adjectives. Nazhimov (1971, as cited in Bekbergenov, 1979, p. 73) also identifies two main types of reduplicative words in Karakalpak: full and partial. Bekbergenov (1979, pp. 73–80) subdivides reduplicative words into four general categories: identical, non-identical, rhyming, and intensive. Below we will consider all the types.

Full reduplication is the repetition of the entire word, base, or root. Baskakov (1952, as cited in Bekbergenov, 1979, pp. 12–13) does not consider reduplication separately but rather analyzes words formed through reduplication in each part of speech. For example, *oyın-oyın* 'games, toys', *tóbe-tóbe* 'mountains, hills', *mayda-mayda* 'small, tiny', *pada-pada* 'herds', *künde-künde* 'every day', *qızıq-qızıq* 'very interesting' illustrate cases of full reduplication but *oyın-oyın*, *tóbe-tóbe* and *pada-pada* are reduplicated nouns, *mayda-mayda* and *qızıq-qızıq* are reduplicated adjectives, and *künde-künde* is a reduplicated adverb. Bekbergenov (1979, p. 73–74) calls such words "identical paired-repetitive words" and explains that they are created by repetition, involving the exact duplication of the base of the word without any changes. Bekbergenov (1979, p. 73) also notes that these types of words are usually used to emphasize certain attributes, such as plurality, intensification, extensiveness, duration, and others. Some examples of identical reduplicative words in Karakalpak are *qalta-qalta* 'bags', *júz-júz* 'hundreds', *tartınıp-tartınıp* 'hesitantly', *bara-bara* 'day by day', and *sulıw-sulıw* 'very beautiful'.

The following type of reduplication is known as echo reduplication, which is commonly used with nouns in many languages. The echo construction consists of two components. The first component is the main one, and the second one is a kind of 'echo' of the first. In other words, the first component is a content word, and the second component is an artificially rhymed word phonetically (Bekbergenov, 1979, p. 76).

Echo reduplication is common in Turkic languages. For example, in Turkish, *m*-reduplication is typically found in colloquial speech (Göksel & Kerslake, 2004, p. 91). In Nogai, along with *m*-reduplication, there are several more productive

models of reduplication with *b*, *s* and *t* as consonant replacements.

Echo reduplication is also found in Karakalpak. According to Bekbergenov (1979, p. 76), such words are formed by combining two identical words with a phonetic modification of the base of the second word through a change in the initial consonant, if the word begins with a consonant, or by inserting a consonant, if the word begins with a vowel. Bekbergenov (1979, p. 76) also notes that the first consonant of the second word is often either a labial *m*, *b*, *p* or a dental *s*: *adam-madam* ‘people’, *shay-may* ‘tea and treats for it’, *kitap-pitap* ‘books’, *jetim-setim* ‘poor people, orphans’. In Karakalpak, there are also rare cases where the second component begins with other sounds. In particular, Bekbergenov (1979, p. 76) mentions that the sound *f* (*sh*) can be added to the beginning of the second component (*qiyir-shiyir* ‘crooked, oblique; winding’).

Bekbergenov (1979, pp. 76–77) explains that when rhyming repeated words are formed, sounds close to each other in their articulation are not used for rhyming. For example, if the first component begins with the sounds *b*, *p*, *f*, which are close in articulation to the labial deaf sound *p*, then the second component does not begin with the sound *p*: *balıq-malıq* ‘fish’ (not *balıq-palıq*), *fokus-mokus* ‘hocus pocus’ (not *fokus-pokus*), *vagon-magon* ‘wagons’ (not *vagon-pagon*). Also, if the first component begins with the sounds *ʒ*, *ʃ*, *ʃj*, *ʃs* which are close in articulation to the sound *s*, then the second component does not begin with the sound *s*: *jalin-palin* ‘flame; to ask, beg, implore’ (not *jalin-salin*), *shiysh-piysh* ‘glass; bottles’ (not *shiysh-siysh*), *chemodan-pemodan* ‘suitcases’ (not *chemodan-semodan*), *shetka-pyotka* ‘brushes’ (not *shetka-setka*) (Bekbergenov, 1979, pp. 76–77).

According to Bekbergenov (1979, p. 78), echo reduplication conveys meanings of collectivity, indefinite plurality, humiliation and contempt. Bekbergenov (1979, p. 78) also notes that some words may be perceived as rhyming reduplications, but may in fact be words with different meanings.

Another type of reduplication, which is found in most Turkic languages, including Karakalpak, is a type of partial interfixed reduplication. Baskakov (1952, as cited in Kdirbaeva, 2023, p. 168) claims that this type is one of the types used to form the intensive degree of adjectives and adverbs. Baskakov (1952, as cited in Kdirbaeva, 2023, p. 168)

calls this type incomplete and further explains that the repetition is incomplete when the first word is an initial truncated syllable ending in a consonant (*muzday* ‘cold’ → *mup-muzday* ‘as cold as ice’). Typically, this consonant is the voiceless labial ‘p’.

Bekbergenov (1979, pp. 78–79) explains that paired-repetitive words of this type are formed by repeating an adjective or adverb, and the first component is a truncated form of this base. Bekbergenov (1979, pp. 78–79) also asserts that intensive reduplication in the Karakalpak language is used to intensify the degree of certain qualitative adjectives and adverbs. Bekbergenov (1979, p. 79) provides a detailed explanation of how the intensive form is formed and shows three patterns of the initial syllable truncation during reduplication of this type. If the first syllable of a word ends in a consonant, then this consonant is replaced by the sound ‘p’. This syllable becomes the initial intensifying component, and the second component will have a full form, as in the word: *kelte* ‘short’ → *kep-kelte* ‘very short’. If the word begins with a vowel sound in the first syllable, the sound “p” is added before the vowel, and this becomes the first component of the word. The second component of the word will remain in full form: *semiz* ‘fat’ → *sep-semiz* ‘very fat’. When the first syllable of a word ends in two consonants, these consonants are removed and replaced by the sound “p”: *shalt* ‘quick; fast’ → *shap-shalt* ‘very quick; very fast’.

However, this structure is not universal for the formation of the intensive degree of adjectives, as there are deviations from it. Bekbergenov (1979, p. 79) acknowledges that there may be cases where certain words in modern Karakalpak demonstrate violations of these patterns. Baskakov (1952, as cited in Kdirbaeva, 2023, p. 169) implies that in some cases, the final consonant may be a nasal “m” or a whistling “s”: *jim-jirt* “quietly, complete silence”, *qum-quwit* “excitement, commotion, agitation”, *tım-taraqay* “in disorder, unordered, in all directions”, *tım-tırıs* ‘complete silence, completely silent, completely mute’, *nám-náhán* ‘very big, huge’, *bes-beter* ‘moreover, very; worst of all’. Stachowski (2014, pp. 81–210) suggests that *qum-quwit* and *jim-jirt*, ending in “m”, may be borrowings. However, *qum-quwit* could also be “simply an apparent doubling”, and the “m” in *jim-jirt* could be a final consonant, “which suggests an Oghuz origin [...] and thus further complicates the issue” (Stachowski, 2014, pp. 81–210). The only inten-

sive reduplicative word *bes-beter*, which ends in “s”, could have been borrowed from the Turkmen language. Stachowski (2014, pp. 81–210) points out that these three words “contradict” the general pattern for Kipchak languages, in which “p” and “pp” are the only possible final consonants”. It is worth noting that in the Karakalpak language there is only one case of a double *pp*: *aq* ‘white’ → *appaq* ‘snow-white’.

Also, paired words are linked to reduplication in that the combination of synonyms can be called synonymous reduplication. Kryuchkova (2000, as cited in Kdirbaeva, 2024, p. 135) states that “in all languages, reduplication can be associated not only with the repetition of the sound envelope of reduplicants, but also with the repetition of its semantics”. Kryuchkova (2000, as cited in Kdirbaeva, 2024, p. 135) calls the phenomenon that entails the repetition of semantics “semantic repetition” or “synonymous reduplication”: Karakalpak *saw-salamat* ‘healthy’, *ot-jem* ‘forage (a combination of grain and grass feed)’.

Nazhimov (1971, as cited in Bekbergenov, 1979, p. 38) argues that the term “paired word” encompasses both “exactly paired” and “paired-repetitive” words. Nazhimov (1971, as cited in Bekbergenov, 2016, p. 187) also defines a paired word as a lexical unit consisting of “two morphologically identical words with related meanings and sound similarity”. There are two ways to form paired words: a combination of two content words of the same type (*aman-esen* ‘safe and sound’, *jetim-jesir* ‘orphans’) and a combination of a content word and an echo-word (*ajik-gujik* ‘to be in agreement, friendly’, *algaw-dalgaw* ‘in splashes; dissatisfied; worried; torn’).

Bekbergenov (1979, p. 40) distinguishes “paired-repetitive words” as a separate type of compound words, that is, he does not consider them part of “paired words”. At the same time, Bekbergenov (1979, p. 34) defines “paired words” as grammatically independent two-component words or roots formed by combination and having a semantic connection with each other. The components have one common intensifying or generalizing meaning, but they can differ from each other phonetically.

In foreign linguistics, paired words are called differently. In particular, Johanson (2021, p. 44) writes that “two parallel nouns with similar meanings form a synonym compound, hendiadys, [...]

or a hyponym compound to express a higher concept”. In Germanic studies, terms such as ‘twin words’, that is, ‘twin formulas (Zwillingsformeln)’, have appeared, which denote paired coordinated words that are close in meaning and sound (Thun, 1963, pp. 268–271). Hendiadys comes from Greek and means the expression of a single idea by two words connected with ‘and’ (OED, 2024). The term ‘binomial’ is defined as a noun phrase with two heads joined by a conjunction, in which the order is relatively fixed (OED, 2024). Although Ainur Abish uses the term ‘binomial’ for the following Kazakh words: *idis-ayak* ‘bawl’, *kiyim-keşek* ‘clothing’, *tuw-us-tuw-yan* ‘relatives’, *dos-žaran* ‘friends’ (Johanson, 2021, p. 340). Karakalpak equivalents of these Kazakh examples are *idis-tabaq* ‘dishes’, *kiyim-kenshek* ‘clothes’, *tuwisqan-tuwğan* ‘relatives’, *dos-yaran* ‘friends’.

The terminology denoting paired words in descriptive grammars of Turkic languages is not homogenous. Dmitriev classified them as paired phrases, Kononov and Baskakov considered them as compound words of a coordinating type (Bekbergenov, 1979, p. 38). Thus, various studies highlight different formal properties of such combinations, although foreign terms describe the same phenomenon.

Paired words are formed by combining synonyms, near-synonyms, or antonyms (Inkelas & Zoll, 2005, p. 47). Inkelas and Zoll (2005, p. 61) write that “Turkish [...] has a number of noun-noun compounds in which the second member denotes a class of which the first is a member (often a prototypical member)”. For example, *körpe-tósek* ‘bed (lit. blanket-mattress)’, *saqal-murt* ‘beard and mustache (lit. beard-mustache)’, *qız-kelinshek* ‘girls and young women’ convey generalization, using a more general concept. And Bekbergenov (1979, p. 48) calls such words correlatives, belonging to the same semantic series. In addition, paired words are formed from synonyms. Stylistic proximity and phonetic similarity play a certain role in the combination of synonyms: *qatar-qurbi* ‘friends-peers’, *sin-simbat* ‘posture, appearance’, *túri-túsi* ‘appearance, face’, *zorlıq-zombılıq* ‘violence; aggressive actions’.

Furthermore, paired words can be formed from antonyms. Not all antonyms can form paired words; the most prominent ones from the antonymous series are chosen (Bekbergenov, 1979, p. 47): *ülken-kishi* ‘people of all ages (from young to very old)’;

ashshu-dushshu ‘both good and bad difficulties/ conditions’; *bari-jođi* ‘existence, everything that exists’; *jaqsı-jaman* ‘both good and bad’. Such words are considered words with incompatible meanings.

It is also important to note that in synonym compounds, the components might differ etymologically (Inkelas & Zoll, 2005, p. 61). For example, *esap-shot* ‘abacus’, and *zañ-zakon* ‘laws, code of laws’ do not only translate each other but also explain their meaning and complement each other (Bekbergenov, 1979, p. 47). In *esap-sanaq* ‘all accounting; statistics’, the two nouns are semantically identical but have different etymological origins, one (*esap*) coming from Arabic and the other (*sanaq*) from Karakalpak.

Conclusions and prospects for further research. In conclusion, this study has explored the phenomenon of reduplication in English and Karakalpak, with a particular focus on its formal properties. While both languages exhibit

various reduplicative patterns, they also share certain commonalities. In English, reduplication is a morphological process, encompassing various types such as copy reduplication, ablaut reduplication, and rhyming reduplication. These types differ structurally and phonologically. English reduplication serves various functions, including intensification, diminution, and onomatopoeia. Karakalpak, a Turkic language, also employs reduplication as a productive word-formation process. Full and partial reduplication are the primary types observed. Full reduplication involves the repetition of the entire word or root, often to convey plurality, intensity, or emphasis. Partial reduplication, particularly interfixed reduplication, is used to form intensive forms of adjectives and adverbs. While this study has provided an overview of reduplication in English and Karakalpak, it is important to explore the semantic and pragmatic functions of reduplicative words in both languages in future research.

REFERENCES:

1. Bekbergenov, A. (1979). *Qaraqalpaq tilinde sózlerdiñ jasalıwı* [Word-formation in the Karakalpak language], Nukus: Karakalpakstan. [in Karakalpak]
2. Bekbergenov, Q. A. (2016). Түркий тиллериндеги жуп сөзлердиң изертлениў тарийхынан [From the history of the study of paired words in the Turkic languages]. *Bulletin of Karakalpak Branch of Academy of Sciences of the Republic of Uzbekistan*, 4(245), 185–188. [in Karakalpak]
3. Dienhart, J. M. (1999). Stress in Reduplicative Compounds: Mish-Mash or Hocus-Pocus? *American Speech*, 74(1), 3–37. <http://www.jstor.org/stable/455746>
4. Göksel, A., & Kerslake, C. (2004). *Turkish: A comprehensive grammar*. Routledge.
5. Inkelas, S. (2005). *Reduplication: Doubling in morphology*. Cambridge University Press.
6. Johanson, L. (2021). The structure of Turkic. In L. Johanson & É. Á. Csató (Eds.), *The Turkic languages* (pp. 26–59). <https://doi.org/10.4324/9781003243809-3>
7. Kdirbaeva, B. (2023). C-type reduplication in Karakalpak. *XXI century renaissance in the paradigm of education and technology innovation*, 1(1), 168–170.
8. Kdirbaeva, B. (2024). A study of reduplication patterns in Karakalpak adverbs. *Advantages and challenges of applying local and global science and technology into foreign language teaching*, 1(1), 134–136.
9. Marchand, H. (1960). *The categories and types of present-day English word-formation: a synchronic-diachronic approach*. München: Beck.
10. Mattiello, E. (2013). *Extra-grammatical Morphology in English: Abbreviations, Blends, Reduplicatives and Related Phenomena*. Berlin, Boston: De Gruyter Mouton. <https://doi.org/10.1515/9783110295399>
11. Merlini Barbaresi, L. (2008). Extra-grammatical morphology: English reduplicatives. In Douthwaite J., Pezzini D. *Words in Action: Diachronic and Synchronic Approaches to English Discourse: Studies in Honour of Ermanno Barisone*, 228–241.
12. Minkova, D. (2002). Ablaut reduplication in English: the criss-crossing of prosody and verbal art. *English Language and Linguistics*, 6(1), 133–169. <https://doi.org/10.1017/s1360674302001077>
13. Moravcsik, E. A. (1978). Reduplicative constructions. In Joseph Greenberg (ed.), *Universals of Human Language*. Stanford: Stanford University Press, 297–334.
14. OED. (2024). Oxford English Dictionary. Retrieved September 29, 2024, from <https://www.oed.com/>
15. Rubino, C. (2005). Reduplication: Form, function and distribution. In B. Hurch (Ed.), *Studies on Reduplication* (pp. 11–30). Berlin, Boston: De Gruyter Mouton. <https://doi.org/10.1515/9783110911466.11>

16. Schwaiger, T. (2015). 25. Reduplication. In P. Müller, I. Ohnheiser, S. Olsen & F. Rainer (Ed.), *Volume 1 Word-Formation: An International Handbook of the Languages of Europe* (pp. 467–484). Berlin, München, Boston: De Gruyter Mouton. <https://doi.org/10.1515/9783110246254-027>
17. Stachowski, K. (2014). *Standard Turkic C-type reduplications*. Kraków: Jagiellonian University Press.
18. Thun, N. (1963). *Reduplicative Words in English: A Study of the Types Tick-tick, Hurly-burly and Shilly-shally*. Uppsala.
19. Wurm, S. (1951). The Karakalpak Language. *Anthropos*, 46(3/4), 487–610. <http://www.jstor.org/stable/40449486>

УДК 81'25:81'373.72:791.43

DOI <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-3>

Ольга ГРИНЬКО

кандидат філологічних наук, доцент кафедри теорії та практики перекладу, Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, Французький бульвар, 24/26, м. Одеса, Україна, 65000

ORCID: 0000-0002-7762-823X

Ірина РАЄВСЬКА

кандидат філологічних наук, доцент, завідувачка кафедри теорії та практики перекладу, Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, Французький бульвар, 24/26, м. Одеса, Україна, 65000

ORCID: 0000-0002-5038-6189

Бібліографічний опис статті: Гринько, О., Раєвська, І. (2024). До проблеми передачі англійських фразеологізмів в українському кіноперекладі. *Актуальні питання іноземної філології*, 21, 17–24, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-3>

ДО ПРОБЛЕМИ ПЕРЕДАЧІ АНГЛІЙСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ В УКРАЇНСЬКОМУ КІНОПЕРЕКЛАДІ

Дослідження спрямоване на вивчення особливостей перекладу фразеологічних одиниць (ФО) з англійської мови на українську в кіноперекладі, зокрема у фільмах драматичного жанру. Головною метою є визначення ефективних способів передачі фразеологізмів, збереження їхнього емоційного, стилістичного та культурного забарвлення, а також аналіз специфіки адаптації ФО з урахуванням технічних обмежень кіноперекладу.

Робота базується на аналізі корпусу фразеологізмів, відібраних із драматичного кінофільму. Для систематизації використано класифікацію Ю. Прадіда за граматичною структурою та тематикою, а також власну класифікацію методів перекладу, яка включає лексичний переклад, фразеологічні аналоги, описовий переклад, повні й часткові еквіваленти та опущення. Дослідження зосереджено на кількісному та якісному аналізі методів передачі, враховуючи специфіку перекладацьких стратегій та прагматичні аспекти кіноперекладу.

Дослідження є новаторським завдяки детальному аналізу граматичної та тематичної класифікації фразеологізмів у кіноперекладі, що поєднує мовну й культурну специфіку з технічними вимогами аудіовізуального контенту. Особливу увагу приділено складним випадкам, таким як адаптація гри слів і взаємодія фразеологізмів із контекстом сцени, що є рідко досліджуваною темою. Уперше запропоновано структурований підхід до аналізу фразеологізмів у драматичному кіно з урахуванням національно-культурного контексту та технічних обмежень.

Результати дослідження свідчать про домінування лексичного перекладу як універсального способу передачі ФО, що забезпечує їхню зрозумілість у кіноперекладі. Значна частка фразеологічних аналогів вказує на зусилля перекладачів зберегти культурну специфіку. Часткові еквіваленти демонструють адаптацію фразеологізмів до особливостей цільової мови. Опущення також є поширеною стратегією через хронометражні обмеження. Описовий переклад застосовується рідше, тоді як повні еквіваленти забезпечують точну передачу змісту. Окремим викликом залишається передавання гри слів, що вимагає творчих рішень для збереження як змісту, так і стилістики.

Ключові слова: фразеологічні одиниці, класифікація фразеологічних одиниць, переклад фразеологічних одиниць, аудіовізуальний контент.

Olga GRYNKO

PhD in Philology, Associate Professor at the Department of Translation Theory and Practice, I.I. Mechnikov Odesa National University, 24/26 French Boulevard, Odesa, Ukraine, 65000

ORCID: 0000-0002-7762-823X

Iryna RAYEVSKA

PhD in Philology, Associate Professor, Head of the Department of Translation Theory and Practice, I.I. Mechnikov Odesa National University, 24/26 French Boulevard, Odesa, Ukraine, 65000

ORCID: 0000-0002-5038-6189

To cite this article: Grynko, O., Rayevska, I. (2024). Do problemy peredachi anhliiskykh frazeolohizmiv v ukrainskomu kinoperekładi [On the Issue of Rendering English Phraseological Units in Ukrainian Film Translation]. *Current Issues in Foreign Philology*, 21, 17–24, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-3>

ON THE ISSUE OF RENDERING ENGLISH PHRASEOLOGICAL UNITS IN UKRAINIAN FILM TRANSLATION

The study focuses on exploring the specific features of translating phraseological units (PUs) from English into Ukrainian in the context of film translation, particularly in dramatic films. The main objective is identifying effective methods for rendering phraseological units while preserving their emotional, stylistic, and cultural nuances. It also examines the unique challenges associated with adapting PUs within the technical constraints of film translation.

This research is grounded in analysing a corpus of phraseological units extracted from a dramatic film. For systematisation, it employs Yu. Pradid's classification, based on grammatical structure and thematic elements, as well as a proprietary classification of translation methods. The proposed methods include lexical translation, phraseological analogues, descriptive translation, full and partial equivalents, and omission. The study combines quantitative and qualitative analyses of these methods, with a particular focus on translation strategies and the pragmatic aspects inherent to film translation.

The innovative nature of this research lies in its detailed examination of the grammatical and thematic classifications of phraseological units in film translation. It integrates linguistic and cultural specificity with the technical requirements of audiovisual content. Special attention is devoted to challenging cases, such as the adaptation of wordplay and the interaction of phraseological units with the context of individual scenes—topics that have been rarely addressed in previous studies. For the first time, a structured approach is proposed for analysing phraseological units in dramatic films, taking into account both national and cultural contexts as well as the technical constraints of film translation.

The findings of the study reveal that lexical translation is the most frequently used method for rendering phraseological units, providing a practical approach to ensuring their comprehensibility in film translation. The significant presence of phraseological analogues demonstrates the efforts of translators to preserve cultural specificity. Partial equivalents reflect the adaptation of PUs to the unique characteristics of the target language. Omissions are also widely employed, often due to time constraints in audiovisual formats. Descriptive translation is less commonly used, while full equivalents offer precise and faithful renditions of the original meaning. A noteworthy challenge identified in the study is the translation of wordplay, which requires creative solutions to maintain both the original meaning and stylistic impact of the source text.

Key words: *phraseological units, classification of phraseological units, translation of phraseological units, audiovisual content.*

Постановка проблеми. Переклад фразеологізмів є складним завданням, яке вимагає врахування різних методів для точного відтворення значення та збереження емоційного й культурного забарвлення. Це дозволяє уникнути хибного розуміння й забезпечити ефективну міжмовну комунікацію. Фразеологія залишається об'єктом активного дослідження як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Проте єдності щодо визначення поняття «фразеологізм», їхньої класифікації та способів перекладу досі не досягнуто. Недостатньо розробленим залишається і питання передачі фразеологічних одиниць при перекладі текстів різних жанрів

Актуальність цього дослідження зумовлена недостатньою увагою до перекладу фразеологічних одиниць (ФО) з англійської на українську мову у кіноперекладі. А **мета** роботи полягає у виявленні особливостей перекладу ФО з англійської мови українською у художньому фільмі драматичного жанру, що дозволяє заповнити прогалину в цій сфері перекладознавства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У сучасній лінгвістиці фразеологізми розглядаються як важливі мовні одиниці, що поєднують лінгвістичні й культурні аспекти. Їхні головні риси – ідіоматичність, семантична цілісність та неподільність, що унеможлиблює дослівний переклад. Як зазначають М. Алефіренко та Г. Удовиченко, фразеологізми функціонують як цілісні мовні знаки, значення яких не можна вивести із значень окремих компонентів (Алефіренко, 2004, с. 770). Такі характеристики роблять фразеологізми важливими носіями національної культури, оскільки вони зберігають і передають уявлення про світогляд та ментальність народу.

Фразеологізми є засобом передачі культурного спадку. П. Дудик наголошує на їхньому походженні з народної творчості, що відображає уявлення про світ та цінності суспільства (Дудик, 2005, с. 175–178). А. Грищенко підкреслює сталість їхньої форми, яка відрізняє фразеологізми від звичайних словосполучень (Грищенко, 2002, с. 203). Разом із тим, Я. Баран

вказує на важливість їхньої емоційної забарвленості, що дозволяє зробити комунікацію яскравішою та більш виразною (Баран, 1999, с. 77). У цьому аспекті фразеологізми виконують не лише номінативну, але й експресивну функцію.

Англомовна традиція переважно використовує термін «ідіома», часто асоційований із специфікою мови або діалекту. М. Кочерган акцентує увагу на відтворюваності та метафоричності фразеологізмів, які є ключовими характеристиками цих одиниць (Кочерган, 2001, с. 241–242). Англомовні підходи, як зазначає Moon (1998), переважно орієнтовані на прагматичний аспект, враховуючи функцію виразу в тексті. Водночас українська традиція розглядає фразеологізми як носіїв культурних і стилістичних маркерів, що відображають національний менталітет.

Дослідники звертають увагу на важливість семантичної єдності та когнітивного характеру фразеологізмів. Д. Ганич і І. Олійник акцентують на їхній неподільності як семантичного блоку, тоді як Г. Артеменко вказує на образний характер, який відображає мислення певної культури (Ганич, Олійник, 1985, с. 324–325; Артеменко, 2014, с. 5). М. Яцьків підкреслює, що фразеологізми додають висловлюванням глибини та стилістичної виразності (Яцьків, 2021, с. 39–40). Ці особливості роблять фразеологізми важливим засобом передачі як мовної, так і культурної інформації.

В українській традиції класифікація фразеологізмів базується на різних критеріях: граматичній структурі (Прадід, 2010, с. 23), стилістичній функції (Лабінська, 2002, с. 122) або походженні (Скрипник, 1973, с. 149). Наприклад, питома українські вирази, як-от "тримати язика за зубами", демонструють культурну специфіку, тоді як запозичені ФО, такі як "*chase one's own tail*", є результатом культурного обміну. Подібно до цього, англомовні підходи акцентують на прозорості значення, що особливо відображено в роботах Дженніфер Сейдл і Вільяма МакМорді, які класифікували ідіоми за ступенем прозорості (Seidl & McMordie, 2021).

На нашу думку, відмінності між підходами українських та англомовних дослідників до класифікації фразеологізмів зумовлені різними науковими традиціями, культурними контекстами та пріоритетами досліджень. Українські лінгвісти, такі як Ю. Прадід, В. Ужченко

та Л. Скрипник, акцентують увагу на граматичних, тематичних і стилістичних ознаках фразеологізмів, що дозволяє враховувати особливості структури та функціонування цих одиниць у мовній системі. Їхній підхід також включає аналіз питомих українських фразеологізмів, запозичень і фразеологічних кальок, що підкреслює важливість національно-культурного контексту.

Натомість англомовні дослідники, як-от Дженніфер Сейдл, Вільям МакМорді та Річард Мун (Seidl & McMordie, 2021; Moon, 1998), зосереджуються на прозорості значення, варіативності компонентів і частотності використання фразеологізмів. Їхні підходи мають практичну спрямованість, зокрема через корпусний аналіз, що дозволяє вивчати функціонування фразеологізмів у контексті реального мовлення. Крім того, в англомовній традиції більше уваги приділяється впливу фразеологізмів на міжкультурну комунікацію, а також їхньому тематичному походженню, що відображає культурний досвід англомовного світу.

Таким чином, українські дослідники акцентують на внутрішній структурі та національних особливостях фразеологізмів, тоді як англомовні дослідники надають перевагу функціональному аналізу, частотності й культурно-історичному контексту. Обидва підходи взаємодоповнюють одне одного, відкриваючи можливості для комплексного розуміння фразеології як лінгвістичного й культурного феномена.

Переклад фразеологічних одиниць (ФО) є одним із найскладніших завдань через відмінності у структурі та культурному контексті англійської та української мов. ФО є семантично неподільними одиницями, значення яких неможливо зрозуміти з буквального тлумачення окремих слів. Їх образність і стилістична функція тісно пов'язані з національно-культурним контекстом, що ускладнює передачу змісту в мові перекладу. Як зазначає Я. Баран, адекватний переклад передбачає збереження змісту, форми та стилістичної специфіки ФО (Баран, 2008, с. 154). Проте багатозначність та культурно специфічний характер фразеологізмів нерідко стають перешкодою для перекладача, що змушує шукати компроміс між збереженням образності та зрозумілістю для цільової аудиторії.

Складність перекладу підсилюється ризиком буквалізму, про що наголошує Л. П. Сміт, зазначаючи, що дослівний переклад, наприклад "*over the moon*", позбавляє вираз його ідіоматичного характеру (Сміт, 1943, с. 22). А. Зубрик також звертає увагу на небезпеку викривлення значення при буквальному перекладі, що робить текст незрозумілим (Зубрик, 2013, с. 318). Збереження культурного контексту є особливо важливим для передачі таких виразів, як "*to carry coals to Newcastle*", що мають локалізоване значення, пов'язане з конкретними реаліями. На думку О. Орехової та О. Чаєнкової, такі фразеологізми вимагають не лише лексичної адаптації, але й збереження культурної специфіки (Орехова, Чаєнкова, 2019, с. 42).

Різноманітні підходи до перекладу пропонують відомі дослідники. Пітер Ньюмарк наголошує на важливості розпізнавання ФО в тексті та підбору відповідника, що враховує контекстуальні відмінності (Newmark, 1988, р. 35). Ж.-П. Віней та Ж. Дарбелнет пропонують такі методи, як калькування, адаптація, дослівний переклад і запозичення, орієнтуючись на збереження смислу і стилістичної функції виразу (цитата за Новікова, 2015). Український мовознавець І. Корунець виділяє еквівалентний, калькувальний, описовий і комбінований підходи, підкреслюючи важливість повних еквівалентів, але допускаючи описовий переклад за відсутності прямих відповідників (Корунець, 2003, с. 195).

Сучасні теорії також включають концепції «доместикації» та «форенізації», запропоновані Лоуренсом Венуті. «Доместикація» передбачає адаптацію фразеологізму для зручності сприйняття цільовою аудиторією, тоді як «форенізація» дозволяє зберегти оригінальну культурну специфіку, що підкреслює унікальність тексту (Venuti, 1995). Мона Бейкер акцентує на важливості вибору між еквівалентом і перифразом, зазначаючи, що описовий переклад може бути доцільним, якщо він зберігає точність змісту навіть за рахунок стилістики (Baker, 1992). С. Денисенко та Р. Зорівчак наголошують на необхідності врахування етимології для глибшого розуміння логіки виразу та пошуку адекватних відповідників (Денисенко, Зорівчак, 2005).

Відмінності між підходами українських та англомовних дослідників до перекладу фра-

зеологізмів можна пояснити кількома важливими факторами. Насамперед, це культурний контекст, який значно впливає на стратегії перекладу.

Українські дослідники, зосереджуючись на національній ідентичності, прагнуть максимально зберегти автентичність фразеологізмів, підкреслюючи їхню унікальність у межах української культури. Натомість англомовні дослідники, враховуючи глобальний статус англійської мови, орієнтуються на створення текстів, зрозумілих для широкої міжнародної аудиторії, що може вимагати адаптації або навіть спрощення певних культурно специфічних елементів.

Методологічний підхід також є важливим аспектом, що відрізняє ці традиції. Українська лінгвістика тяжіє до аналітичного підходу, який включає детальне дослідження етимології, структури та семантики фразеологізмів. Це допомагає зберегти національно-культурну специфіку та точність у перекладі. Англомовна традиція, своєю чергою, орієнтована на прагматичний аналіз, який акцентує увагу на контексті використання та комунікативній функції фразеологічних одиниць. Такий підхід часто спрямований на забезпечення доступності перекладу для широкої аудиторії.

Різниця у виборі аудиторії також впливає на перекладацькі стратегії. Українські перекладачі надають перевагу збереженню культурних цінностей, орієнтуючись на національного читача, якому важливо отримати автентичний текст. Англомовні дослідники, навпаки, фокусуються на адаптації тексту до потреб міжнародного читача, що вимагає врахування різних культурних контекстів та очікувань.

Ще одним чинником є підхід до еквівалентності. Українські дослідники прагнуть максимально зберегти образність фразеологізмів, враховуючи їхню роль у передачі стилістичних і культурних особливостей. Англомовні підходи можуть жертвувати деякими елементами образності заради забезпечення загальної зрозумілості тексту. Це дозволяє зробити текст більш доступним для аудиторії, але може призводити до втрати культурної специфіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. При систематизації фразеологічних одиниць (ФО) за граматичною структурою було використано класифікацію Ю. Прадіда, яка є ефек-

тивною для аналізу подібних лексичних одиниць. Фразеологізми поділено на дієслівні, іменникові, прикметникові та прислівникові одиниці, а також прийменникові структури та вигуки, які забезпечують стійкість форми й змісту. У загальній вибірці, яка включає 311 одиниць, найбільшу частку складають дієслівні фразеологізми – 26,57%. Вони передають динаміку й активність дій, що є ключовим для драматичних і напружених сюжетів, підкреслюючи важливість руху та досягнення. Типові приклади, такі як *to swim against the tide* чи *to keep moving forward*, акцентують увагу на наполегливості й подоланні труднощів (тут і далі приклади англійською мовою цитуються за (Nyad, 2023), а приклади українською мовою за (Наяд, 2023)).

Іменникові фразеологізми становлять 22,92% від вибірки й забезпечують опис контексту подій, додаючи багатогранності й глибини висловлюванням. Вони створюють яскраві образи, що допомагають передати емоції чи ситуації, наприклад, *a ray of hope* або *a moment of truth*. Прикметникові ФО, що складають 17,22%, деталізують події чи емоції через опис рис, станів чи обставин. Вони додають тексту емоційної насиченості та стилістичного забарвлення, наприклад, вирази *cold comfort* або *steady progress*.

Прислівникові фразеологізми охоплюють 12,54% вибірки й забезпечують глибший опис обставин або способу дій, додаючи драматичності чи емоційності тексту. Вирази, як-от *against all odds* чи *through thick and thin*, передають спосіб дій героїв та їхні випробування. Вигуки складають 10,03% і додають емоційної виразності, надаючи тексту живого характеру. Наприклад, *hold on!* або *you can do it!* створюють атмосферу підтримки та мотивації, допомагаючи читачеві відчувати напругу та емоційний підйом.

Прийменникові ФО становлять 10,72% і підкреслюють зв'язок між елементами висловлювань, створюючи чіткий фон для дій або подій. Вирази *by sheer will* чи *against the tide* вносять додаткову драматичність і стилістичну виразність, акцентуючи обставини, за яких відбуваються події. Загалом, аналіз граматичної структури ФО допомагає глибше зрозуміти їхню роль у тексті, зокрема у передачі змісту, емоцій та контексту.

Тематична класифікація фразеологічних одиниць (ФО) базується на аналізі компонентів, які надають висловлюванням специфічного змісту та емоційного забарвлення. За даними, 81,7% від загальної вибірки становлять одиниці, які неможливо категоризувати за тематикою. Ця група включає абстрактні фразеологізми або універсальні вирази, які використовуються в різних контекстах. Наприклад, вигуки типу *hold on!* чи *keep going!* є емоційно насиченими, але не мають чіткої тематичної прив'язки, забезпечуючи загальну підтримку або заклик до дії.

Колірний компонент, що охоплює 4,8% вибірки, використовується для вираження емоцій або характеристик ситуацій. Вислови, як-от *to see red* або *to be white-knuckled*, додають тексту емоційного насичення, підкреслюючи напругу чи страх. Соматичний компонент (4,2%) включає вислови з частинами тіла, наприклад, *to pull one's weight* або *to have a thick skin*. Вони часто описують фізичні або емоційні стани, відображаючи як індивідуальні риси, так і динаміку взаємодії.

Зоологічний компонент, що становить 2,9%, звертається до тварин як до символів рис характеру чи поведінки. Наприклад, *busy as a beaver* і *to let the cat out of the bag* відображають дії чи риси, асоційовані з поведінкою тварин. Харчовий компонент (2,3%) передає соціальні звички або ритуали, як-от *to butter someone up* або *to bring home the bacon*. Ці вирази зосереджуються на взаємодії людей через побутові аспекти культури.

Окремо виділяємо змішаний тип (4,2%), який поєднує кілька тематичних компонентів. Наприклад, фразеологізми типу *to be blue in the face* (колір + соматика) або *to have a finger in every pie* (соматика + кулінарний компонент) демонструють багатошаровість та взаємозв'язок значень. Цей тип підкреслює складність фразеологізмів і відображає їхню здатність об'єднувати різні семантичні сфери.

Для дослідження фразеологічних одиниць у кіноперекладі було розроблено класифікацію способів передачі ФО, що включає повні й часткові еквіваленти, фразеологічні аналоги, лексичний та описовий переклад, а також опущення. Лексичний переклад, який становить 26,1% вибірки, виявився найчастотнішим методом. Його універсальність дозволяє передати

основний зміст виразів, зберігаючи їхню зрозумілість для цільової аудиторії, що особливо важливо в аудіовізуальному перекладі. Наприклад, фразеологізми *go blue in the face* або *they got plastered* у перекладі адаптуються до простих і зрозумілих виразів, таких як «до виснаження» або «понапивалися».

Фразеологічні аналоги, які становлять 20,3% вибірки, є другим за поширеністю способом. Їх використання дозволяє зберегти стилістику й образність оригіналу завдяки пошуку відповідників, характерних для цільової мови. Наприклад, *spill too many beans* передається як «бовкнула зайвого», а *through thick and thin* – «в гори й радості». Часткові еквіваленти займають 17% вибірки, забезпечуючи збереження основної структури оригіналу з адаптацією до мовних особливостей перекладу. Наприклад, *old as hills* перекладається як «старий, як світ», зберігаючи загальну стилістичну спрямованість.

Опущення становить 15,8% випадків, що пояснюється технічними вимогами до кіноперекладу, зокрема хронометражем і обмеженнями субтитрування. Цей спосіб використовується, коли фразеологізм не є критичним для загального змісту сцени або його емоційна функція компенсується іншими засобами. Наприклад, фрази *bite the bullet* та *let's do an ice-breaker* були опущені, оскільки їхнє передавання вимагало б надмірної деталізації в умовах обмеженого часу.

Описовий переклад, що становить лише 4,2%, застосовується у випадках, коли інші методи не дозволяють точно передати зміст оригіналу. Наприклад, фразеологізми *fix your face* («що з обличчям?») та *don't get it twisted* («зрозумій мене правильно») ілюструють прагнення до максимальної передачі змісту за рахунок жертвування фразеологічною структурою. Повні еквіваленти, які становлять 11%, відображають ситуації, коли оригінальний фразеологізм має точний відповідник у цільовій мові, як-от *white as snow* («білий, як сніг»).

Окремою складністю виявилось передавання гри слів, заснованої на ФО, яка часто додає діалогу глибший сенс. Наприклад, у репліці *I know, it's a swim-or-sink endeavour. I won't sink* гра слів зберігається в перекладі «Так, я знаю, що це пан або пропав. Я не пропаду», але втрачається додаткова конотація,

пов'язана з образністю плавання. У фразі *Like fish in the water. Yeah, the one that's green around the gills*, завдяки перекладу «*Ти як риба в воді. Так, але рибка вже не першої свіжості*» збережено і гру слів, і фразеологічність, але акцент зміщується до самоіронії героїні.

Загалом, адаптація фразеологізмів у кіноперекладі потребує балансу між точністю передачі змісту, збереженням емоційного забарвлення та врахуванням технічних обмежень.

Висновки. Аналіз фразеологічних одиниць у кіноперекладі демонструє важливість багатогранного підходу до адаптації текстів. Використання різних методів передачі ФО – від лексичного перекладу до описового чи фразеологічних аналогів – дозволяє зберігати смислову, емоційну та стилістичну складові оригіналу. Найчастотнішим є лексичний переклад, що свідчить про прагматичність цього способу, зручного для аудіовізуального матеріалу. Водночас значна частка фразеологічних аналогів вказує на те, що перекладачі докладають зусиль, щоб зберегти культурну специфіку й стилістичну забарвленість тексту. Менш поширені способи, як-от опущення чи описовий переклад, застосовуються у випадках, коли технічні обмеження або контекст сцени ускладнюють передачу оригінальної форми.

Окремим викликом є передавання гри слів, де фразеологізми взаємодіють один з одним або з контекстом сцени. Наведенні вище приклади показують, що перекладачі здатні творчо адаптувати подібні моменти, проте не завжди можуть зберегти всі аспекти оригінального змісту. Це підтверджує, що кінопереклад часто вимагає компромісу між точністю, лаконічністю та технічними аспектами, зокрема синхронізацією тексту й зображення.

Подальші дослідження можуть зосередитися на розширенні вибірки фразеологізмів із різних жанрів кіно, щоб виявити закономірності у використанні методів перекладу залежно від жанру чи стилістичних особливостей. Особливо цікавим є вивчення впливу культурної специфіки оригіналу на вибір способів передачі ФО в перекладі, а також розробка методичних рекомендацій для перекладачів аудіовізуального контенту, які зможуть зберегти баланс між змістовною точністю та аудіовізуальною природністю.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Алефіренко, М. Фразеологізми як відображення мовної культури. Київ: Наукова думка, 2004.
2. Артеменко, Г. С. Фразеологічна семантика: когнітивний аспект. Харків: Харківський національний університет, 2014.
3. Баран, Я. А. Фразеологія: знакові величини: Навчальний посібник для ВНЗ. Нова книга. 2008. 384 с.
4. Ганич, Д. І., Олійник, І. Л. Словник лінгвістичних термінів. Київ: Вища школа, 1985. 324 с.
5. Грищенко, А. П. Сучасна українська літературна мова. Київ: Наукова думка, 2002. 203 с.
6. Денисенко, С., Зорівчак, Р. Класифікація прийомів перекладу фразеологізмів. Львів: Львівський національний університет, 2005. 96 с.
7. Дудик П.С. Стилістика української мови: Навчальний посібник. К.: ВЦ «Академія», 2005. 368 с.
8. Зорівчак, Р. П. Фразеологічна одиниця як перекладознавча категорія (на матеріалі перекладів творів української літератури англійською мовою) [Текст] / Р. П. Зорівчак. Л. : Вид-во Львів. 1989. 216 с.
9. Зубрик А. Р. Особливості та труднощі перекладу англійських фразеологізмів / А. Р. Зубрик // *Наукові записки. Серія Філологічна. Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка*, 2013. № 36. С. 317–318.
10. Корунець І.В. Порівняльна типологія англійської та української мов: Навч. посібник/ І.В. Корунець. Вінниця: Нова книга, 2003. 458 с.
11. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів освіти / М. П. Кочерган. К. Видавничий центр «Академія» 2002. 368 с.
12. Лабінська, Б. Гендерні та зоонімічні компоненти у фразеології. Київ: Наукова думка, 2002. 120 с.
13. Наяд. Режисери: Елізабет Чай Васаргелі, Джиммі Чин. США: Black Bear Pictures, Mad Chance Productions, 2023. Український дубляж. Режим доступу: www.netflix.com
14. Новікова Т. В. Переклад фразеологізмів крізь призму теоретичних досліджень. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія: Філологічна. 2015. Вип. 52.
15. Орехова Л. І., Чаєнкова О. К. Порівняльний аналіз перекладу фразеологізмів // *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Філологія. № 39 том 1. 2019. 42 с.
16. Прадід, Ю. І. Українська фразеологія: семантичні, стилістичні та функціональні аспекти. Київ: ВЦ «Академія». 2010. 184 с.
17. Скрипник, Л. Г. Українська фразеологія. Київ: Наукова думка, 1973. 149 с.
18. Ужченко, В. Фразеологічні теми української мови. Київ: Либідь, 2005. 198 с.
19. Baker M. In Other Words A Coursebook on Translation / M. Baker. London Routledge, 1992. 304 p.
20. Fodor, J. A. Quine and Fodor on the problem of intentional idioms. *Philosophical Psychology*. 1988.
21. Katz, J. J.. Semantic interpretation of idioms and sentences containing them. Research Laboratory of Electronics, Massachusetts Institute of Technology. 1963.
22. Moon, R. Fixed expressions and idioms in English: A corpus-based approach. Oxford: Clarendon Press; New York: Oxford University Press. 1998. 338 p.
23. Newmark P. A Textbook of Translation / P. Newmark. New York Prentice-Hall, 1988. 292 p.
24. Nida E. A. Toward a Science of Translating / E. A. Nida. Leiden E. J. Brill, 2003. 334 p.
25. Nyad. Directed by Elizabeth Chai Vasarhelyi and Jimmy Chin. USA: Black Bear Pictures, Mad Chance Productions, 2023. Режим доступу: www.netflix.com
26. Seidl, J., & McMordie, W. English idioms and how to use them (4th ed.). Creative Media Partners, LLC. 2021.
27. Smith, L.P. Word and Idioms. Studies in the English Language. Constable & Company Ltd., 1943. UK. 300 p.
28. Venuti L. The Translator's Invisibility A History of Translation / L. Venuti. London Routledge, 2018. 354 p.

REFERENCES:

1. Alefirenko, M. (2004). *Frazeolohizmy yak vidobrazhennia movnoi kultury* [Phraseological Units as Reflections of Linguistic Culture]. Kyiv: Naukova Dumka. [in Ukrainian].
2. Artemenko, H. S. (2014). *Frazeolohichna semantyka: kohnityvnyi aspekt* [Phraseological Semantics: A Cognitive Aspect]. Kharkiv: Kharkiv National University. [in Ukrainian].
3. Baker, M. (1992). *In Other Words: A Coursebook on Translation*. London: Routledge.
4. Baran, Ya. A. (2008). *Frazeolohiia: znakovi velychyny: Navchalnyi posibnyk dlia VNZ* [Phraseology: Iconic Values. A Textbook for Universities]. Nova Knyha. [in Ukrainian].
5. Danysenko, S., & Zorivchak, R. (2005). *Klasyfikatsiia pryiomiv perekladu frazeolohizmiv* [Classification of Methods for Translating Phraseological Units]. Lviv: Lviv National University. [in Ukrainian].
6. Dudyk, P. S. (2005). *Stylistyka ukrainskoi movy: Navchalnyi posibnyk* [Stylistics of the Ukrainian Language: A Textbook]. Kyiv: VC "Academy". [in Ukrainian].

7. Fodor, J. A. (1988). Quine and Fodor on the Problem of Intentional Idioms. *Philosophical Psychology*.
8. Hanych, D. I., & Oliinyk, I. L. (1985). *Slovnnyk linhvistychnykh terminiv* [Dictionary of Linguistic Terms]. Kyiv: Vyscha Shkola. [in Ukrainian].
9. Hryshchenko, A. P. (2002). *Suchasna ukrainska literaturna mova* [Modern Ukrainian Literary Language]. Kyiv: Naukova Dumka. [in Ukrainian].
10. Katz, J. J. (1963). Semantic Interpretation of Idioms and Sentences Containing Them. *Research Laboratory of Electronics, Massachusetts Institute of Technology*.
11. Kocherhan, M. P. (2002). *Vstup do movoznavstva: Pidruchnyk dlia studentiv filolohichnykh spetsialnostei vyshchyykh navchalnykh zakladiv osvity* [Introduction to Linguistics: A Textbook for Students of Philological Specialties in Higher Educational Institutions]. Kyiv: Publishing Center "Academy". [in Ukrainian].
12. Korunets, I. V. (2003). *Porivnialna typolohiia anhliiskoi ta ukrainskoi mov: Navchalnyi posibnyk* [Comparative Typology of English and Ukrainian Languages: A Textbook]. Vinnytsia: Nova Knyha. [in Ukrainian].
13. Labinska, B. (2002). *Henderni ta zoonimichni komponenty u frazeolohii* [Gender and Zoomorphic Components in Phraseology]. Kyiv: Naukova Dumka. [in Ukrainian].
14. Moon, R. (1998). *Fixed Expressions and Idioms in English: A Corpus-Based Approach*. Oxford: Clarendon Press; New York: Oxford University Press.
15. Newmark, P. (1988). *A Textbook of Translation*. New York: Prentice-Hall.
16. Nida, E. A. (2003). *Toward a Science of Translating*. Leiden: E. J. Brill.
17. Nyad. (2023). Directed by Elizabeth Chai Vasarhelyi and Jimmy Chin. USA: Black Bear Pictures, Mad Chance Productions. Available at www.netflix.com.
18. Nyad. Rezhysery: Elizabet Chai Vasarhelyi, Dzhyimmy Chyn. USA: Black Bear Pictures, Mad Chance Productions, 2023. Ukrainian dubbing. Available at: www.netflix.com
19. Novikova, T. V. (2015). Pereklad frazeolohizmiv kriz pryzmu teoretychnykh doslidzhen [Translation of Idioms Through the Lens of Theoretical Research]. *Scientific Notes of Ostroh Academy National University. Series: Philology* (52). [in Ukrainian].
20. Orekhova, L. I., & Chaienkova, O. K. (2019). Porivnialnyi analiz perekladu frazeolohizmiv [Comparative Analysis of Idiom Translation]. *Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Series: Philology* (39), vol. 1, p. 42. [in Ukrainian].
21. Pradid, Yu. I. (2010). *Ukrainska frazeolohiia: semantychni, stylistychni ta funktsionalni aspekty* [Ukrainian Phraseology: Semantic, Stylistic, and Functional Aspects]. Kyiv: VC "Academy". [in Ukrainian].
22. Seidl, J., & McMordie, W. (2021). *English Idioms and How to Use Them* (4th ed.). Creative Media Partners, LLC.
23. Skrypnyk, L. H. (1973). *Ukrainska frazeolohiia* [Ukrainian Phraseology]. Kyiv: Naukova Dumka. [in Ukrainian].
24. Smith, L. P. (1943). *Words and Idioms: Studies in the English Language*. Constable & Company Ltd., UK.
25. Uzhchenko, V. (2005). *Frazeolohichni temy ukrainskoi movy* [Phraseological Themes in the Ukrainian Language]. Kyiv: Lybid. [in Ukrainian].
26. Venuti, L. (2018). *The Translator's Invisibility: A History of Translation*. London: Routledge.
27. Zorivchak, R. P. (1989). *Frazeolohichna odynytsia yak perekladoznavcha katehoriia (na materialy perekladiv tvoriv ukrainskoi literatury anhliiskoiu movoiu)* [Phraseological Unit as a Translation Category (Based on Translations of Ukrainian Literature into English)]. Lviv: Lviv Publishing House. [in Ukrainian].
28. Zubryk, A. R. (2013). Osoblyvosti ta trudnoshchi perekladu anhliiskyykh frazeolohizmiv. [Features and Difficulties in Translating English Phraseological Units]. *Scientific Notes. Philology Series. Ternopil National Pedagogical University Named After Volodymyr Hnatyuk*, (36), 317–318. [in Ukrainian].

УДК 811.111'367.625'42

DOI <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-4>

Ірина ДІЛАЙ

кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології, Львівський національний університет імені Івана Франка, вул. Університетська, 1, м. Львів, Україна, 79000

ORCID: 0000-0001-9626-290X

Бібліографічний опис статті: Ділай, І. (2024). Дієслово в індивідуальному стилі Маргарет Етвуд. *Актуальні питання іноземної філології*, 21, 25–30, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-4>

ДІЄСЛОВО В ІНДИВІДУАЛЬНОМУ СТИЛІ МАРГАРЕТ ЕТВУД

Стаття присвячена дослідженню індивідуального стилю канадської письменниці Маргарет Етвуд через призму дієслівного вживання. Варіативність використання дієслів у художніх текстах, яка впливає на динаміку та ритм оповіді, стає ключовим параметром для визначення ідіостилу. Актуальність дослідження полягає в тому, що використання корпусних методів уможливує виявлення латентних особливостей дієслівного вживання, які складно виявити інтуїтивно.

Матеріалом слугував корпус із прозових творів авторки, що включав 406393 дієслівні токени. Для квантитативного аналізу застосовано корпусні застосунки Sketch Engine та AntConc. Обчислено абсолютну та відносну частотність дієслівного вживання, а також type/token ratio (ttr). Отримані статистичні показники порівняно з показниками референтного корпусу канадської художньої літератури Strathy. Аналіз даних показав, що відносна частотність дієслівного вживання у творах М. Етвуд (208 309 на 1 млн) перевищує середні показники референтного корпусу, а високий ttr (0,1) свідчить про значне розмаїття дієслівної лексики.

Окрім кількісних параметрів, дослідження виявило якісні особливості дієслівного вживання, зокрема: тенденцію до уникання евфемізмів, активне використання науково-технічної термінології, створення метафоричних образів, суб'єктивізацію через модальні дієслова, створення алюзії через дієслівні архаїзми та авторські інтерпретації значення окремих дієслів з відтінками іронії та сарказму.

Визначено функційний потенціал дієслів у художніх прозових творах М. Етвуд, зокрема їх роль у створенні динаміки та напруги, образності та емоційного фону. Ключові дієслова в творчості М. Етвуд вказують на тематичну та ідейну спрямованість.

Дослідження підкреслює важливість дієслова у формуванні авторського стилю М. Етвуд і відкриває перспективи для глибшого аналізу із застосуванням сучасних комп'ютерних технологій.

Ключові слова: дієслово, індивідуальний стиль, Маргарет Етвуд, художня література, корпусні параметри, стилеметрія.

Iryna DILAI

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor at the Department of English Philology, Ivan Franko National University of Lviv, 1, Universytetska St, Lviv, Ukraine, 79000

ORCID: 0000-0001-9626-290X

To cite this article: Dilai, I. (2024). Diieslovo v indyvidualnomu styli Margaret Etwud. [The Verb in the Individual Style of Margaret Atwood]. *Current Issues of Foreign Philology*, 21, 25–30, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-4>

THE VERB IN THE INDIVIDUAL STYLE OF MARGARET ATWOOD

The paper focuses on the study of the individual style of the Canadian author Margaret Atwood through the prism of verb usage. The variation of verbs used in literary texts, which affects the dynamics and rhythm of the narrative, becomes a key parameter for determining the author's individual style. The relevance of the study lies in the fact that the use of corpus-based methods makes it possible to identify latent features of verb use that are difficult to detect intuitively.

The material was a corpus of the author's prose works, which included 406 393 verb tokens. The quantitative analysis draws on corpus tools such as Sketch Engine and AntConc. The absolute and relative frequencies of verb use, as well as the type/token ratio (ttr) have been calculated. The obtained statistics are compared with those of the reference corpus of the Strathy Corpus of Canadian English Fiction. The data analysis has shown that the normalized frequency of verb

use in M. Atwood's works (208 309 per 1 million) exceeds the one in the reference corpus, and the high *ttr* score (0.1) indicates a significant verb diversity.

In addition to the quantitative parameters, the study has revealed qualitative features of verb usage, in particular: a tendency to avoid euphemisms, use of scientific and technical terminology, creation of metaphorical images, subjectification through modal verbs, creation of allusions through verb archaisms, and the author's interpretations of the meaning of individual verbs with shades of irony and sarcasm.

The functional potential of verbs in M. Atwood's prose fiction involves their role in creating dynamics and tension, imagery, and emotional background. The key verbs in M. Atwood's works shed light on the prevailing themes and ideas.

The study emphasizes the importance of the Verb in the formation of M. Atwood's individual style and delineates the prospects for deeper analysis with the application of modern computer technologies.

Key words: verb, individual style, Margaret Atwood, fiction, corpus parameters, stylometry.

Актуальність проблеми. Вивчення індивідуального авторського стилю базується на встановленні особливостей вибору автора з поміж усієї палітри доступних мовних засобів. Шаблонність дієслівного вживання, як правило, прослідковується впродовж усієї творчості автора. Помітна ж дієслівна варіативність має певну мету, зокрема пов'язана з вираженням динаміки та ритму оповіді (Leech & Short, 2007). Отже, встановлення параметрів дієслівного вживання як маркера індивідуально-авторського стилю є актуальним, особливо з огляду на можливість сучасного комп'ютерного опрацювання великих текстових масивів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Індивідуальний стиль автора привертав увагу багатьох дослідників. Помічено, що лексико-семантичні параметри авторського стилю відображають мовну та концептуальну картини світу (Єсипенко, 2007; Semino, 2002). Роль англійських дієслів у формуванні індивідуального стилю автора попередньо дослідила в українському мовознавстві В.В. Жуковська (Жуковська, 2004). В останні роки поширені стилеметричні дослідження (Перебийніс, 2004; Buk & Rovenchak, 2007), акцентовано увагу на застосуванні корпусного інструментарію та комп'ютерного опрацювання текстів з метою виявлення подекуди прихованих параметрів індивідуально-авторського стилю (Павлишенко, 2017), а також дослідження, спрямовані на виявлення найбільш оптимальних маркерів для встановлення авторства (He et al, 2024). Наголошується на важливості супроводу статистичної параметризації якісною інтерпретацією (Levchenko & Dilai, 2023).

Мета дослідження. Наше дослідження спрямоване на вивчення ролі дієслова в індивідуальному стилі відомої канадської письменниці-постмодерністки Маргарет Етвуд. Є підстави вважати, що вся палітра дієслів, ужита

у прозових творах авторки, є своєрідною і може слугувати підґрунтям для встановлення авторства письменниці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Застосування корпусного інструментарію для вивчення авторського стилю відкриває нові перспективи, адже дозволяє виявити подекуди латентні особливості дієслівного вживання. З метою виявлення таких особливостей важливо зіставити параметри індивідуально-авторського стилю із параметрами іншого автора або кількох авторів, тобто з даними порівнювального референтного корпусу. Матеріалом цього дослідження слугували дієслівні вживання (406 393 токенів), виокремлені з корпусу прозових творів М. Етвуд: романів та збірок оповідань (усього – 20). Застосовано корпусну методологію, яка полягала в експлікації дієслівних вживань через програму конкордації застосунку *Sketch Engine* та статистичного опрацювання отриманих результатів: встановлення абсолютних та відносних (нормалізованих на 1 млн слововживань) показників дієслівного вживання в окремих творах М. Етвуд та в корпусі усіх аналізованих прозових творів авторки та визначення міри розмаїття дієслівного вживання на основі *type/token ratio (ttr)*. Окрім того, здійснено спробу встановити відхилення статистичних параметрів дієслів у творах М. Етвуд від параметрів секції «Художня література» канадського корпусу *Strathy*. У таблиці 1 подано основні статистичні параметри дієслів у корпусі творів М. Етвуд. Відносна частотність дієслівних слововживань в творах склала 208 309, що перевищує відповідний показник у секції «Художня література» *Strathy* (207 279). Це свідчить про особливу насиченість творів М. Етвуд дієсловами. Також високий показник *ttr* (0,1) вказує на розмаїття житої дієслівної лексики.

На основі статистичного опрацювання встановлено ключові дієслова в творах М. Етвуд,

Статистичні параметри дієслівного вживання у творах М. Етвуд

Корпус	Загальна к-сть дієслів (типів)	Абсолютна частотність дієслівних токенів/ розмір корпусу	Відносна частотність дієслівних токенів на 1 млн	Verb type/token ratio (ttr)
Корпус М. Етвуд	x	406393/1950914	208309	0,100
«Орикс та Деркач»	1866	21487/103950	206705	0,087
«Рік потопу»	1903	25995/121474	213996	0,073
“MaddAddam”	2019	25056/119093	210390	0,081
«Сліпий вбивця»	2487	37413/179457	208479	0,066
«Оповідь служниці»	1559	20684/97618	211887	0,075
«Заповіти»	1758	24326/109244	222676	0,072
«Намет»	1334	10107/58805	171873	0,131
«Вона ж Грейс»	1939	33505/169977	197115	0,058
«Пенелопіада»	1020	6284/30763	204271	0,162
“Surfacing”	1548	13573/63201	214759	0,114
“The Heart Goes Last”	1731	22936/104162	220195	0,075
“The Bluebird’s Egg”	1620	18705/89090	209956	0,086
“Леді Оракл”	1835	25160/116786	215437	0,072
“Edible Woman”	1747	22725/103313	219962	0,077
“Payback”	1293	9608/52999	181286	0,134
“The Wilderness Tips”	1537	15061/71792	209787	0,102
“The Robber Bride”	2272	39256/186841	210104	0,058
“Cat’s Eye”	1946	27930/138061	202302	0,070
“Good Bones”	814	3740/19965	187327	0,217
“Murder in the Dark”	553	2842/14323	198422	0,195

які відображають певний інформаційний зміст, який вимагає детальнішої інтерпретації. Зокрема, дієслова руху *walk* та *go* в «Оповіді служниці» не просто створюють динаміку, а вказують на бажання змін: втечі від авторитарного режиму Гілеаду (Atwood, 1996).

Якісний аналіз дієслівного вживання у творах М. Етвуд виявив окремі елементи стилю, притаманні письменниці, які розглянемо детальніше.

1. Вживання та уникання (відкидання) евфемізмів:

end up: *The fact is that my heart has been acting up again. Acting up, a peculiar phrase. It’s what people say to minimize the gravity of their condition. It implies that the offending part (heart, stomach, liver, whatever) is a fractious, bratty child, which can be brought into line with a slap or a sharp word* (Atwood, 2009, p. 451).

rape: *He has the feeling he’s quoting from a book, some obsolete, ponderous directive written in aid of European colonials running plantations of one kind or another. <...> They would have been told to wear solar topis, dress for dinner, refrain from raping the natives. It wouldn’t have said raping. Refrain from fraternizing with*

the female inhabitants. Or, put some other way <...> (Atwood, 2013, P. 5).

kick the bucket: *We almost kicked the bucket. We could have been swept out with the tide and ended up in South America, but more likely picked up by Gilead and strung up on the Wall* (Atwood, 2020, p. 351).

Назагал відомо, що евфемізми як непрямі завуальовані висловлення є характерними для описів дистопій, наприклад, вони описують усталений квазіідеальний світ персонажів Дж. Орвела. М. Етвуд прагне до прямолінійності, замінює евфемізми «неприємними» номінативними позначеннями, тим самим імпліцитно засуджуючи описаний нею суспільний лад.

2. Вживання науково-технічної термінології: *encyst, individuate*.

У творах авторки описано нові фантастичні світи, в яких науково-технічна революція досягла апогею, як правило, негативного, бо світ перебуває на межі самознищення, терміни належать до сфер біотехнологій, екології, теології, філософії та широкого кола суспільних наук.

3. Створення ментального образу дієслова, наприклад, *kill*:

"The cat, is what he said.

Cat? I said, against the wool of his sweater.

We can't just leave her here. <...>.

I'll take care of it, Luke said. And because he said it instead of her, I knew he meant kill. That is what you have to do before you kill, I thought. You have to create an it, where none was before. You do that first, in your head, and then you make it real. So that's how they do it, I thought. I seemed never to have known that before. (Atwood, 1996, p. 54).

Окрім преференцій стосовно вживання окремих дієслів, сама авторка зауважує зміну в типових аргументах дієслів. Потрібна спочатку деперсоналізація об'єкта, щоб могли його вбити: легше вбити *it*, аніж *her*:

Також авторка подає своє визначення для дієслів *work*, *build*, *grow* та *should*, пояснює відмінність між *lie* та *lay* тощо:

What is work? Work is when you build things – What is build? – or grow things – What is grow? – either because people would hit and kill you if you didn't, or else because they would give you money if you did (Atwood, 2013, p. 367).

Should I have behaved differently?

You'll no doubt believe so, but did I have any other choices? I'd have such choices now, but now is not then.

Should I have been able to read Laura's mind? Should I have known what was going on? Should I have seen what was coming next? Was I my sister's keeper?

Should is a futile word. It's about what didn't happen. It belongs in a parallel universe. It belongs in another dimension of space (Atwood, 2009, p. 410).

The difference between lie and lay. Lay is always passive. Even men used to say, I'd like to get laid. Though sometimes they said, I'd like to lay her. All this is pure speculation. I don't really know what men used to say. I had only their words for it. (Atwood, 1996, p. 43).

Важливою особливістю творчості М. Етвуд є намагання розкрити «неприємний» семантичний зміст окремих (діє)слів, який формується як ментальний образ в межах її творів, де дієслова виступають засобами іронії та сарказму.

4. Часте вживання модальних дієслів (головно як засобів суб'єктивації):

You should get a dog, he says.

She laughs. A dog? Why?

Then you 'd have an excuse. You could take it for walks. Me and the dog.

The dog would be jealous of you, she says. And you 'd think I liked the dog better.

But you wouldn't like the dog better, he says. Would you?

She opens her eyes wider. Why wouldn't I?

He says, Dogs can't talk (Atwood, 2009, p. 21).

5. Вживання архаїчних форм (як засобів алюзії):

Thou shalt not kill (Atwood, 2019, p. 32).

Blessed be the fruit (Atwood, 1996, p. 32).

6. Створення яскравих авторських метафор:

The doctor isn't pleased. He's been muttering about tests and scans, and trips into Toronto where the specialists lurk, those few who have not fled for greener pastures (Atwood, 2009, p. 252).

Here comes the twenty first century, sweeping overhead like a spaceship filled with ruthless lizard-eyed aliens or a metal pterodactyl. Sooner or later it will sniff us out, it will tear the roofs off our flimsy little burrows with its iron claws, and then we will be just as naked and shivering and starving and diseased and hopeless as the rest (Atwood, 2009, p. 455).

Time rises and rises, and when it reaches the level of your eyes you drown (Atwood, 2009, p. 455).

Time folds its wings, at long last. Time folds its tents and silently steals way. Time folds you in its folds, as if you were a lamb and the lack of time a wolf. Time folds you in the blanket of itself, it folds you tenderly and wraps you round, for where would you be without it? Time folds you in its arms and gives you one last kiss, and then it flattens you out and folds you up and tucks you away until it's time for you to become someone else's past time, and then time folds again (Atwood, 2007, p. 221).

Age thins your skin; you can see the veins, the tendons. Also it thickens you. It's hard to get back to what you were before, when you were skinless (Atwood, 2009, p. 460).

How did the war creep up? How did it gather itself together? What was it made from? (Atwood, 2009, p. 443).

Hope throws a smokescreen (Atwood, 2009, p. 443).

The old wish the young well, but they wish them ill also: they would like to eat them up, and absorb their vitality, and remain immortal themselves (Atwood, 2009, p. 401).

Left Context	Hit	Right Context
comfort in the thought that this history will soon be	swept	away by the Waterless Flood. For the Waterless Flood
away by the Waterless Flood. For the Waterless Flood has	swept	over us — not as a vast hurricane, not as
trees or off the ridgepoles of barns, or nearly being	swept	out to sea in rip-tides; or, in a
strong current. There were stories of children who had been	swept	away, down toward the rapids and the locks and
and fast, he said, and without power we'd be	swept	out to sea, or else we'd be drawn
tide's turning. Miss this window and you'll be	swept	out to sea. Warmest clothes, be on deck in
I said. "We're so far out. We'll be	swept	away." It was really close. We almost kicked the
close. We almost kicked the bucket. We could have been	swept	out with the tide and ended up in South
in the remnants of Santa Monica. The rising sea had	swept	away the beaches, and the once-upmarket hotels and
premises got too waterlogged or when a violent storm had	swept	away yet more of the shoreline and the real
the real estate. It seems like centuries since the plague	swept	through. Though it's less than half a year.
how long they'd sail, before they capsized or were	swept	away. Did we think about them as holding people,
t right beside the main current, so she wasn't	swept	away.

Рис. 1. Уривок конкордансу дієслова *sweep* на основі корпусу творів М. Етвуд

Серед метафор переважає персоніфікація, але також уподібнення людини тварині, побудова яскравої концептуальної метафори часу (віку).

Ми спробували побудувати профіль окремого дієслова на прикладі дієслова *sweep* у творах авторки. Всього знайшли 92 слововживання, з яких у 18 помічено, що типовим суб'єктом дієслова є непоборна природна сила: *flood, tide, rapids, rising sea, plague*, також *future*. До того ж, в такому вживанні переважають пасивні конструкції: *be swept out to sea, be swept away*, в яких пацієнтом виступає людина, що вказує на безпорадність людини в таких обставинах (див. конкорданс на рис. 1). Це суголосне з екотематикою творів М. Етвуд.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Дієслово відіграє важливу роль

у формуванні індивідуального стилю Маргарет Етвуд. Виявлені статистичні параметри дієслівного вживання (абсолютна та відносна частотності, *ttr*) свідчать про вагомий функційний потенціал дієслів у її творчості. Стель М. Етвуд характеризується багатством художніх прийомів, серед яких використання дієслів займає особливе місце у створенні динаміки на напруги, відображенні внутрішнього світу персонажів, експресивності та образності, зокрема метафоричності, створенні атмосфери.

Перспективи майбутніх досліджень вбачаємо в детальнішому вивченні індивідуального стилю авторки, встановленню його маркерів із застосуванням методів машинного навчання з їх подальшою інтерпретацією.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Єсипенко Н. Г. Лексико-семантичні компоненти авторського стилю і мовна картина світу (на матеріалі англomовної прози воєнної та мирної тематик) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови»; Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. Чернівці, 2007. 20 с.
2. Жуковська В. В. Індивідуальний стиль письменника як авторська своєрідність у використанні дієслівних одиниць на різних мовних рівнях. *Лінгвістика тексту. Вісник ХНУ*. Харків : Константа, 2004. № 636. С. 161–165.
3. Павлишенко О. А. Квантитативні характеристики лексико-семантичних полів дієслова в авторських текстах англomовної художньої літератури : дис. канд. філол. наук : 10.02.04. Львів, 2017. 211 с.
4. Перебийніс В. С. Статистична стилістика. *Українська мова. Енциклопедія*, 2004. С. 644–645.

5. Anthony L. AntPConc (Version 1.2.1) [Computer Software]. Tokyo, Japan : Waseda University, 2024. <https://www.laurenceanthony.net/software/AntPConc>
6. Atwood M. Alias Grace. Alias Grace. London : Virago, 2019. 560 p.
7. Atwood M. Oryx and Crake. London : Virago 2013. 436 p.
8. Atwood M. The Blind Assassin. London : Virago, 2009. 646 p.
9. Atwood M. The Handmaid's Tale. London : Vintage, 1996. 320 p.
10. Atwood M. The Tent. London : Bloomsbury, 2007. 176 p.
11. Atwood M. The Testaments. London : Vintage, 2020. 436 p.
12. Buk S., Rovenchak A. Statistical Parameters of Ivan Franko's Novel Perekhresni stezky (The Cross-Paths). *Quantitative Linguistics. V. 62: Exact Methods in the Study of Language and Text*. Berlin; New York : Mouton de Gruyter, 2007. P. 39–48.
13. He X., Lashkari A. H., Vombatkere N., Sharma D. P. Authorship Attribution Methods, Challenges, and Future Research Directions: A Comprehensive Survey. *Information*. 2024. 15(3), C. 131.
14. Leech G. N., Short M. H. *Style in Fiction: A Linguistic Introduction to English Fictional Prose*. 2nd ed. London : Pearson Education, 2007. 464 p.
15. Levchenko O., Dilai M. Qualitative and quantitative markers of individual authorial conceptualization. *Proceedings of the 7th International Conference on Computational Linguistics and Intelligent Systems, (CoLInS-2023)*. Vol. II, Kharkiv, Ukraine, April 20–21, 3396, 2023. P. 1–19.
16. Semino E. Cognitive Stylistic Approach to Mind Style in Narrative Fiction. *Cognitive Stylistics: Language and Cognition in Text Analysis* / ed. by E. Semino, J. Culpeper. Amsterdam : John Benjamins, 2002. P. 95–122.
17. Sketch Engine, [Online]. URL: <https://www.sketchengine.eu/>
18. The Strathy Corpus of Canadian English. URL: <https://www.english-corpora.org/strathy/>

REFERENCES:

1. Yesypenko, N. H. (2007). *Leksyko-semantichni komponenty avtorskoho styliu i movna kartyna svitu (na materialii anhlo-movnoi prozy voiennoi ta myrnoi tematyk) [Lexical Semantic Components of the Individual Author's Style and Language World View (based on the English War and Peace Novels)]*: avtoref. dys. na здобuttia nauk. stupenia kand. filol. nauk: spets. 10.02.04 "Hermanski movy"; Chernivtsi: Cherniv. nats. un-t im. Yu. Fedkovycha. [in Ukrainian].
2. Zhukovska, V. V. (2004). Individualnyi styl pysmennyka yak avtorska svoieridnist u vykorystanni diieslivnykh odynyts na riznykh movnykh rivniakh [The individual author's style as author's specificity in using verb units at different language levels]. *Linhvistyka tekstu [Text Linguistics]*. *Visnyk KhNU*. 161–165. [in Ukrainian].
3. Pavlyshenko, O. A. (2017). *Kvantityatyvni kharakterystyky leksyko-semantychnykh poliv diieslova v avtorskykh tekstakh anhlo-movnoi khudozhnoi literatury [Quantitative Characteristics of the Lexical-Semantic Fields of Verbs in the Author's Texts of English Literature]*: dys. kand. filol. nauk : 10.02.04. Lviv. [in Ukrainian].
4. Perebyinis, V. S. (2004). Statystychna stylistyka [Statistic stylistics]. *Ukrainska mova: Entsyklopediia*. 644–645. [in Ukrainian].
5. Anthony, L. (2024). AntPConc (Version 1.2.1) [Computer Software]. Tokyo, Japan: Waseda University. <https://www.laurenceanthony.net/software/AntPConc>
6. Atwood, M. (1996). *The Handmaid's Tale*. London: Vintage.
7. Atwood, M. (2007). *The Tent*. London: Bloomsbury.
8. Atwood, M. (2009). *The Blind Assassin*. London: Virago.
9. Atwood, M. (2013). *Oryx and Crake*. London: Virago.
10. Atwood, M. (2019). *Alias Grace*. London: Virago.
11. Atwood, M. (2020). *The Testaments*. London: Vintage.
12. He, X., Lashkari, A. H., Vombatkere, N., & Sharma, D. P. (2024). Authorship Attribution Methods, Challenges, and Future Research Directions: A Comprehensive Survey. *Information*, 15(3), 131.
13. Leech, G. N., & Short, M. H. (2007). *Style in fiction: A linguistic introduction to English fictional prose* (2nd ed.). Pearson Education.
14. Levchenko, O. & M. Dilai (2013). Qualitative and quantitative markers of individual authorial conceptualization. *Proceedings of the 7th International Conference on Computational Linguistics and Intelligent Systems, (CoLInS-2023)*, vol. II, Kharkiv, Ukraine, April 20–21, 3396. 1–19.
15. Semino, E. (2002). Cognitive Stylistic Approach to Mind Style in Narrative Fiction. *Cognitive Stylistics: Language and Cognition in Text Analysis*, Semino, E. & Culpeper, J. (eds), pp. 95–122. Amsterdam: John Benjamins.
16. Sketch Engine, [Online]. <https://www.sketchengine.eu/>
17. The Strathy Corpus of Canadian English. <https://www.english-corpora.org/strathy/>

UDC 811.111

DOI <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-5>

Oksana DUBROVA

PhD in Philology, Candidate of Philological Sciences (PhD in Philology), Assistant Professor at the Department of Foreign Languages and Teaching Methods, Berdyansk State Pedagogical University, 66, Zhukovsky St, Zaporizhzhia, Ukraine, 69000

ORCID: 0000-0001-8573-2785

Yuliia ZOLOTKO

Senior lecturer at the Department of Foreign Philology, Mariupol State University, 6, Preobrazhenska St, Kyiv, Ukraine, 03037

ORCID: 0000-0001-7739-0535

Mariia BOBOSHKO

second-year student of the first (bachelor's) level of higher education, Berdyansk State Pedagogical University, 66, Zhukovsky St, Zaporizhzhia, Ukraine, 69000

To cite this article: Dubrova, O., Zolotko, Yu., Boboshko, M. (2024). Kvir-mova: stvorennia novykh prostoriv dlia identychnosti u muzytsi [Queer language: creating new spaces for identity in music]. *Current Issues of Foreign Philology*, 21, 31–37, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-5>

QUEER LANGUAGE: CREATING NEW SPACES FOR IDENTITY IN MUSIC

The article examines the usage of queer language in music, focusing on the creation of new spaces of identity in contemporary music. By analyzing the work of leading queer singers, such as RuPall, Lady Gaga, Sam Smith, and others, the study reveals linguistic and performative strategies that challenge traditional gender and sexual norms.

The article also offers a comprehensive analysis of queer language in music, drawing on Ukrainian and international scholarship. It analyzes how musical performers use queer language as a tool for constructing identity, resistance, and self-expression. The research corpus uses an interdisciplinary methodological approach, integrating corpus analysis, quantitative analysis, and comparative analysis. The discourse analysis was used to study the pragmatic functions of queer vocabulary in musical discourse. The ethnographic approach allowed us to analyze field research in queer culture communities (bol culture, drag queens) and explore the contexts of everyday use of queer vocabulary.

The key results highlight the transformative power of queer language in musical spaces, demonstrating how contemporary performers use linguistic innovation to create alternative spaces of belonging and representation. The article critically analyses the intersection of language, performance, and identity, revealing how musical expression becomes a powerful means of challenging heteronormative discourses and expanding understanding of gender and sexual diversity.

Through a synthesis of theoretical material and practical analysis, the study contributes to the growing body of knowledge on queer linguistics, musical performance, and identity politics, offering insights into the dynamic and heterogeneous nature of queer expression in contemporary music.

Key words: *queer language, queer linguistics, heterogeneity, musical space, identity.*

Оксана ДУБРОВА

кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов і методики викладання, Бердянський державний педагогічний університет, вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна, 69000

ORCID: 0000-0001-8573-2785

Юлія ЗОЛОТЬКО

старший викладач кафедри англійської філології, Маріупольський державний університет, вул. Преображенська, 6, м. Київ, Україна, 03037

ORCID: 0000-0001-7739-0535

Марія БОБОШКО

здобувачка 2 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, Бердянський державний педагогічний університет, вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна, 69000

Бібліографічний опис статті: Дуброва, О., Золотько, Ю., Бобошко, М. (2024). Квір-мова: створення нових просторів для ідентичності у музиці. *Актуальні питання іноземної філології*, 21, 31–37, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-5>

КВІР-МОВА: СТВОРЕННЯ НОВИХ ПРОСТОРІВ ДЛЯ ІДЕНТИЧНОСТІ У МУЗИЦІ

У статті розглянуті взаємозв'язки між квір-мовою та музичною експресією, фокусуючи увагу на створенні нових просторів ідентичності в сучасній музиці. Шляхом аналізу творчості провідних квір-виконавців, а саме RuPaul, Lady Gaga, Sam Smith та інших, дослідження розкриває лінгвістичні та перформативні стратегії, що кидають виклик традиційним гендерним та сексуальним нормам.

У роботі наголошено, що ця тема становить інтерес для соціолінгвістичних досліджень, оскільки демонструє складні процеси взаємодії субкультурних і домінуючих мовних практик та відображає ширші тенденції трансформації соціальних ієрархій, конструювання ідентичності та легітимації маргінальних дискурсів. Аналіз лексичних, семантичних та прагматичних особливостей квір-мови в музичному контексті дозволяє краще зрозуміти механізми її функціонування та поширення, а також осмислити її соціокультурне значення.

У статті також запропонований комплексний аналіз квір-мови в музиці, спираючись на українські та міжнародні наукові дослідження. Проаналізовано, як музичні виконавці використовують квір мову як інструмент конструювання ідентичності, спротиву та самовираження. Дослідницький корпус застосовує міждисциплінарний методологічний підхід, інтегруючи корпусний та кількісний аналізи, а також порівняльний аналіз. Дискурс-аналіз використовувався для вивчення прагматичних функцій квір-лексики в музичному дискурсі. Етнографічний підхід дозволив проаналізувати особливості вживання квір-лексики в спільнотах квір-культури.

Результати підкреслюють трансформаційну силу квір-мови в музиці, демонструючи, як сучасні виконавці використовують лінгвістичні інновації для створення альтернативних просторів приналежності та репрезентації. Стаття критично аналізує перетин мови, перформансу та ідентичності, розкриваючи, як музичне вираження стає потужним засобом оскарження гетеронормативних дискурсів та розширення розуміння гендерної та сексуальної різноманітності.

Шляхом синтезу теоретичного матеріалу та практичного аналізу дослідження робить внесок у зростаючий корпус знань про квір-лінгвістику, музичне виконання та політику ідентичності, пропонуючи заглибитися у динамічну та гетерогенну природу квір-експресії в сучасному музичному просторі.

Ключові слова: квір-мова, квір-лінгвістика, гетерогенність, музичний простір, ідентичність.

Relevance. The relevance of the researches about queer language in the musical space is due to several key factors. Firstly, music as an art form uniquely creates alternative spaces for identity expression, where traditional linguistic and social restrictions can be reinterpreted and transformed. Secondly, the contemporary music industry demonstrates a growing openness to diverse forms of expression, which creates favorable conditions for the development and dissemination of queer narratives.

Over the past decades, there has been an increase in the popularity and visibility of the LGBTQ+ community in popular culture. This process is accompanied by the active integration of a specific linguistic repertoire formed within queer subcultures into the dominant cultural space. The presence of queer dialect in the discourse of contemporary music is particularly noticeable – from slang inclusions in lyrics to the conscious cultivation of their own linguistic identity by performers.

This topic is of considerable interest for sociolinguistic researches, as it demonstrates the complex interaction processes between subcultural and dominant language practices and reflects broader trends in the transformation of social hierarchies, identity construction, and legitimation of marginalized discourses. The analysis of lexical, semantic, and pragmatic features of the queer language in the musical context allows us to understand better the mechanisms of its functioning and spread, as well as to comprehend its socio-cultural significance.

The proposed article aims to provide a comprehensive sociolinguistic analysis of the use of queer language in contemporary music. First of all, the theoretical basis of the queer language phenomenon, its historical formation, and its socio-cultural functions will be considered. Then, based on a detailed study of specific examples from song lyrics of performers, an in-depth study of the morphological, semantic, and pragmatic

aspects of queer vocabulary will be conducted. So, we should expand the sociolinguistic researching of this phenomenon, including its role in legitimizing marginalized personalities and facilitating language change and intercultural communication.

A thorough approach that combine the methods of corpus linguistics, discourse analysis, and ethnographic research will allow us to comprehensively highlight the role of queer language in contemporary music discourse and its socio-cultural significance.

Research Objectives and Research Methods.

This study will allow us to comprehensively highlight the role of queer language in contemporary music discourse and its socio-cultural significance. It employs a range of methods combining quantitative, qualitative, and ethnographic approaches, which help us to study the linguistic, social, and cultural aspects of the use of queer language in musical discourse. Specifically, the corpus analysis made it possible to create a specialized corpus of song lyrics using queer vocabulary, quantitative analysis of the frequency, distribution, and collocations of essential lexical items, and comparative analysis of the use of queer vocabulary in different musical compositions. The discourse analysis was used to study the pragmatic functions of queer vocabulary in musical discourse, to investigate discursive strategies for constructing identity and solidarity, and to analyze the role of queer vocabulary in the processes of legitimation and standardization. The ethnographic approach made it possible to analyze field research in queer culture communities (bol-culture, drag communities) and to explore the contexts of everyday use of queer vocabulary. In turn, the diachronic analysis allowed us to trace and study the history of the formation and spread of the queer dialect, analyze changes in the semantics and pragmatics of critical units, and identify technological changes (social media) in the spread of queer vocabulary.

Analysis of the Latest Research and Publications. The appearance of queer theory in the early 1990s was some kind of challenge due to the significant changes in the American LGBTQ movement, often accompanied by internal controversies and debates. Mainstream activists sought to achieve full integration into society through legislative guarantees of equal rights and overcoming prejudice against homosexuality.

Their key goals were to ensure the rights of gays and lesbians to marry, to have free access to goods and services, and to serve in the military. These people dreamed that homosexual people could step back from political struggle and live ordinary middle-class lives.

However, this approach did not suit some activists, who imagined a much broader path to freedom. They emphasised that the very social institutions that the LGBTQ mainstream seeks to join create and maintain various forms of discrimination. They pointed out that marriage as an institution reinforces standards of privacy and monogamy that impede the struggle for sexual rights and marginalise people who choose non-monogamous relationships. In their view, the capitalist system generates economic inequality and exploitation of workers. In addition, military service as a manifestation of patriotism leads to social division and violence.

In the United States, two parallel processes were developing: the emergence of a new social movement and the formation of a new academic field focused on the study of sexuality. Queer theory grew out of several sources: American sociological research on the social nature of sexuality, gay and lesbian studies, women's studies, and French philosophical thought that emerged after structuralism.

According to Mariia Teteriuk, one of the leading researchers of queer theory in contemporary academic discourse, "queer theory is not a clear explanatory structure. It is rather a set of common questions, ideas and statements that a certain group of scholars works with" (Teteriuk, 2017).

Let us talk about influential foreign researchers who have studied the peculiarities of the emergence and development of queer language and queer theory. First of all, we should name Judith Butler ("Gender Trouble" (Butler, 1990), "Bodies That Matter" (Butler, 1993)), who focused on the study of the performativity of gender and language. No less significant is the figure of Eve Kosofsky Sedgwick and her work "Epistemology of the Closet" (Sedgwick, 1990), which developed queer theory and analyzed language practices. William Lee ("Word's Out: Gay Men's English" (Lee, 1996) and David Halperin ("How to Do the History of Homosexuality" (Halperin, 2002) are also prominent researchers in this field.

Each of these researchers gives their own definition of queer linguistics and queer language and approaches to its perception and use in general. For example, William Leap in his work “Language and Sexuality: Contesting Meaning in Theory and Practice” argues that “queer linguistics explores the ways in which language is used to construct and reproduce sexual identities, and how normative ideas about gender and sexuality are manifested, challenged, and transformed through language” (Leap, 2002). Rusty Barrett in the research “From Drag Queens to Leathermen: Language, Gender, and Gay Male Subcultures” suggests that “a queer approach to language recognises that linguistic practices not only reflect but actively create social categories and identities. Language is an instrument of both normalisation and resistance” (Barrett, 2017). In turn, Lal Zimman (“Transgender Language Reform: Some Challenges and Strategies for Promoting Trans-Affirming, Gender-Inclusive Language”) believes that “queer communities often create their own linguistic innovations and practices as a way of expressing identity and building solidarity. These linguistic practices can include both redefining existing words and creating new terminology” (Zimman, 2017). Lucy Jones (“Language and Sexual Identity”) thinks that “it is important to understand that queer language is not monolithic – it varies depending on the context, community and individual needs of speakers. It is a dynamic system that is constantly evolving” (Jones, 2018).

In the context of Ukrainian studies, Maria Maierchyk, co-founder and director of the Centre for Cultural and Anthropological Studies, who actively studies LGBTQ+ movements in Ukraine and their language practices, works in the field of queer language and queer theory. Olha Plakhotnyk is a scholar engaged in research in the field of feminist and queer theory (“Queer as a Riddle: The Development of Queer Theory Outside the Western Context” (Plakhotnyk, 2019)). Dr. Tamara Martseniuk studies the language of inclusion and non-discrimination, also focusing on gender issues of the LGBTQ + community (“Gender for All. Challenging Stereotypes” (Martseniuk, 2017)).

However, the contemporary scientific space lacks studies of queer language in the musical context. At the same time, this area is also undergoing significant transformations related

to the rethinking of traditional forms of gender and sexual identity expression. Queer language in music is becoming not only a means of self-expression for performers but also a powerful tool for shaping new cultural codes and social narratives. This topic is especially relevant in the context of global changes in the understanding of gender, sexuality, and identity, where music is a universal language of communication and a platform for articulating queer experiences.

Musical space is becoming a critical field for the study of queer language, as it combines verbal and non-verbal means of communication. Song lyrics, visual images, performative practices, and musical compositions create a multidimensional space for the articulation of queer identity. This allows us to consider queer language in music not only as a linguistic phenomenon but also as a complex system of cultural codes and symbols.

It is of particular importance to study how queer language in music influences the formation of public discourse on gender and sexuality. Musical artists who openly articulate queer identity through their work not only create new language practices but also contribute to the visibility and normalization of the LGBTQ+ community in public space. This is essential for developing a more inclusive and diverse cultural landscape.

The history of the emergence of the *musical queer language* began in the 1960s and 1970s, when glam rock emerged in the musical space, challenging all existing gender roles. The compositions of David Bowie, considered a pioneer of non-conformity in rock music, became extremely popular. Many subsequent artists, such as Queen and Freddie Mercury, supported his views and continued to do so in their work. In the next century, musicians became bolder. They openly positioned themselves as LGBTQ performers with their lyrics about gay culture (Boy George and the Culture Club, Elton John, Pet Shop Boys). However, the real heyday of queer music began in the 1990s. For example, k.d. lang was an openly lesbian in country music, the band Bronski Beat promoted LGBTQ themes in their music, and RuPaul became a representative of the so-called drag culture in pop music. That time also marked the beginning of the queer punk movement in contemporary music.

Thus, in the contemporary queer music space, such important topics for the queer community as self-perception and coming out, the fight against

gender discrimination, equal romantic relationships, gender identity, social equality, and justice have begun to be raised. This has also had a significant impact on the development of the modern music industry, which has seen a change in approaches to personality representation, the expansion of thematic contexts, the creation of platforms for LGBTQ performers, and a significant impact on the visual aesthetics of music videos.

Main Research Material. In our research we focus on the use of queer-language, specifically in the musical sphere, as more and more musicians are beginning to incorporate it into the lyrics of their works. Contemporary singers like RuPaul, Sam Smith, Lil Nas X, Lady Gaga, and Todrick Hall use and implement queer linguistic practices not only as a means of self-expression but also to create new cultural narratives that impact public perceptions of gender and sexuality.

For instance, RuPaul is a figure that is, in general, considered quite influential both within and beyond of the queer community. He gives us many examples of such use. In his composition “Sissy That Walk” (Spotify) in the line “Better beware, ain’t no tea, ain’t no shade”, “no tea” comes from “Spilling the T”: “T” stands for truth, and spilling it means sharing the hot gossip or revealing the juicy details (Spotify). So, “ain’t no tea, ain’t no shade” means “there’s no gossip, there’s no criticism”. Or in “Call me Mother” (Spotify) in the line “I keeps it tight, now they call... me... Mother...”. “Mother” is derived from the Black and Latino L.G.B.T.Q. ballroom scene, a queer subculture in which members are organized into houses and led by a “mother”. In the second line the word “cunty” (or sometimes just “cunt”) can have many meanings, but it is an adjective generally associated and used in gay society. “To be cunt” is to appear with such hyper femininity, i.e. it is the art of transformation, when every detail of the image embodies glamour: from an elegant dress to flawless make-up, from a perfect hairstyle to luxurious eyelashes, creating an impressive portrait of extraordinary femininity. And “hunty” is essentially a modification of the previous word, a combination of “honey” and “cunt”, ‘Hunty’ is most commonly used as a more ramped up version of a best friend, but can also be used to mean an over the top version of sickening.

A vivid example of queer identification in music is Sam Smith’s song “Stay with Me”: “Oh, won’t

you stay with me? Cause you’re all I need” (Spotify). In this line, the popular non-binary singer openly discusses vulnerability and the desire for emotional support. At the first glance the song may seem romantic, its context reflects the difficulties faced by many queer individuals. Smith speaks directly to the listener in the first person, creating an intimate atmosphere. Another quote from the song “How Do You Sleep?”: “I’m done hatin’ myself for feelin’ / I’m done cryin’ myself awake” (Spotify) illustrates how the artist uses lyrics to convey the pain of unrequited feelings and the path to acceptance of his emotions. This statement ‘stop hating yourself for feeling’ underlines and highlights the intrinsic struggle with self-acceptance and social expectations that queer people often face. This phrase reflects a broader trend in the queer community: acceptance of one’s own identity and confrontation with negative stereotypes. Sam Smith also avoids using gendered pronouns, which makes the lyrics universal, allowing listeners of any gender or orientation to find personal meaning in it.

In Lil Nas X’s song “Montero (Call Me By Your Name),” the line “Call me by your name, tell me you love me in private” (Spotify) becomes a powerful symbol not only of romantic attachment but also of self-acceptance. This phrase reflects the dual nature of queer experience, both finding intimacy with another person and espousing the person’s identity. The whole song underlines the significance of public recognition and self-acceptance, empowering recipients who may face similar struggles. There are lots of visual elements in music video that further amplify this message, using queer aesthetics to highlight the value of self-expression. Another line from the song, “You live in the dark, boy, I cannot pretend,” (Spotify) features a direct address to the male gender (“boy”) as a means of expressing romantic attraction. This is particularly significant within the queer community, where explicitly addressing same-sex attraction has historically been avoided in popular songs.

Sincerely admitting his affection towards another man, a famous singer tries to destroy traditional norms, offering a bold declaration of identity and sexuality. The song is a brave assertion of his queerness and invites listeners to embrace their authentic selves without yielding to societal prejudice. The fact that Lil Nas X uses his real name, “Montero,” makes the song very personal,

challenging heteronormativity within the music industry and crafting a new narrative where love and affection for a man are essential parts of his real self.

The next bright example is Lady Gaga's lyrics. In her song "Born This Way," Lady Gaga uses the line "I'm beautiful in my way 'cause God makes no mistakes. I'm on the right track, baby, I was born this way" (Spotify). This powerful phrase has made the song an anthem for the LGBTQ+ community, thanks to its impactful message of self-acceptance and identity affirmation. The fullness and richness of Gaga's song language is inspiring and supportive, highlighting the principles of the uniqueness of each person. Touching on the topic of queer identity, the song emphasizes the right of all people to be genuine. "Born This Way" encourages listeners to fully accept themselves and reject social pressure to be appropriate to its standards.

Another prominent representative of the LGBTQ+ community in the music space is Todrick Hall, who is called a conductor of queer identity in music culture. In his work, he consciously integrates elements of queer language into the mainstream music space. He is an open representative of the LGBTQ+ community who boldly and openly uses specific vocabulary and basic tenets of queer culture to create his artistic identity and promote the values of marginalized groups in the media space. The analysis of his musical compositions makes it possible to identify and analyze several linguistic phenomena related to queer language.

For example, in his song "Nails, Hair, Hips, Heels" (Spotify), we can see the use of such lexemes as "nails", "hair", "hips", and "heels", which are bright markers of hyper-femininity and semantic associations with the attributes of the so-called "drag queen" culture, emphasizing his gender presentation. The title of this song became very popular immediately after its release, as it fully reflects the image of full confidence and presentation of oneself with style and glamour, which is typical of queer and drag culture. In the composition "Gag Award" (Spotify), the lexeme "gag" is a semantic extension of the words "to strangle" or "to be stunned", which perform a pragmatic function, namely indexing the reaction of admiration and surprise. In the musical piece "Femuline" (Spotify), the word innovation or neologism of the author is the word

title – "female", which combines two words – "feminine" and "masculine", which is a semantic manifestation of gender fluidity, blurring of binary categories.

Another song demonstrates a human personality who openly shows confidence and lifestyle through an energetic dance or walk: "I don't dance, I werk" (Spotify). Here, Todrick Hall consciously uses the queer term "werk" (instead of "work") to demonstrate himself as a person. In the title of the song "Serving Face" (Spotify), which is part of the artist's album "FEMULINE", an expression from drag culture was also deliberately used, which means the demonstration of a specific facial expression, often glamorous or dramatic, to attract attention. Another title of this artist's popular song "Shante, You Stay" is a quote from the famous American reality show RuPaul's Drag Race. This phrase has become a symbol of success and, at the same time, a popular meme, thanks to Judge Shante. This means that the show's participants stay in it but continue competing. In the song's context, this phrase reinforces the connection with drag culture and supports the image of a bold personality and an atmosphere of confidence.

Todrick Hall's "I Like Boys" (Spotify) is undoubtedly a landmark in the context of queer culture. The artist's use of wordplay is typical, and the phrase "He got hips like honey" is also a typical pun and metaphor to emphasize the attractiveness of boys with unconventional masculine features. In another line of the song, "He's my queen and I'm his king," Hall tries to "play" with gender roles, replacing traditional relationships with more fluid and inclusive ones, which reflects the spirit of queer culture. In the song "Attention" (Spotify), there is a line "Living in my truth, take a look in my mirror", in which the phrase "living in my truth" is very common in the queer space and is often used to describe the acceptance of one's identity. The word "snatch" also means to look great in this song. In drag culture, "snatched" can also mean people who skilfully combine their images. In the song "Wrong Bitch" (Spotify), with the phrase "I ain't no dumb blonde," the performer emphasizes the stereotypical perception of blonde women by society while at the same time leaving his message of rejection of stereotypes and labels that are attached to queer people.

Therefore, we can conclude that the use of queer language in Todrick Hall's songs carries

a significant socio-cultural load, performing essential pragmatic functions in the context of personal construction and solidarity of LGBTQ+ culture, such as legalizing queer people in the mainstream space, spreading their cultural practices, expanding their vocabulary repertoire and encouraging linguistic changes, as well as creating platforms for self-realization and self-expression of such subcultures.

Conclusions and Prospects for Further Research. In the context of globalization and the digitalization of the music industry, queer language is taking on new forms and meanings. Social media and streaming platforms create new opportunities for the dissemination of alternative narratives and the formation of transnational queer communities through music. This makes the study of queer language in the music space particularly relevant for understanding contemporary processes of cultural transformation. Queer music continues to develop and influence popular culture, creating

space for diversity and inclusivity in the music industry.

The use of queer dialect in contemporary English songs reflects changes in socio-cultural norms and expands the boundaries of linguistic expression. This dialect not only contributes to the recognition and visibility of the LGBTQ+ community but also creates new opportunities for self-identification and creative expression. Through the influence of queer dialect, music becomes a platform for discussing issues of gender and sexual identity, broadening the understanding of language and its social role in the modern world.

Thus, the study of queer language in the creation of new spaces for identity in music is an essential area of contemporary cultural and sociolinguistic research. It allows us to understand better the mechanisms of formation and transformation of cultural identities in the modern globalized world, as well as the role of music in creating a more inclusive and diverse social space.

BIBLIOGRAPHY:

1. Марія Тетерюк. Між дискурсом і матерією: переосмислення тіла у квір-дослідженнях. URL: <https://genderindetail.org.ua/season-topic/tema-sezonu/mizh-diskursom-i-materieyu-pereosmislennya-tila-u-kvir-doslidzhenniah-134304.html> (Дата звернення: 10.09.2024).
2. Lucy Jones. Language and Sexual Identity. URL: https://www.researchgate.net/publication/327686869_Language_and_Sexual_Identities (Дата звернення: 15.11.2024).
3. Rusty Barrett. From Drag Queens to Leathermen: Language, Gender, and Gay Male Subcultures. Rusty Barrett. New York : Oxford University Press. 2017. 272 pp.
4. Spotify – Web Player: Music for everyone. URL: <https://open.spotify.com/track/5PHPENfE3RVmHGAA2A7Hfx#login> (Дата звернення: 10.11.2024).
5. William Leap. Language and sexuality : contesting meaning in theory and practice / edited by Kathryn Campbell-Kibler, Robert J. Podesva, Sarah J. Roberts, Andrew Wong. Stanford, California : CSLI Publications, Center for the Study of Language and Information. 2002. 294 pp.
6. Zimman, L. Transgender language reform: some challenges and strategies for promoting trans-affirming, gender-inclusive language. *Journal of Language and Discrimination*, 1(1), 84–105. <https://doi.org/10.1558/jld.33139>

REFERENCES:

1. Mariia Teteriuk (2017). Mizh dyskursom i materieiu: pereosmyslennia tila u kvir-doslidzhenniakh. [Between Discourse and Matter: Rethinking the Body in Queer Studies]. Retrieved from <https://genderindetail.org.ua/season-topic/tema-sezonu/mizh-diskursom-i-materieyu-pereosmislennya-tila-u-kvir-doslidzhenniah-134304.html> [in Ukrainian].
2. Lucy Jones (2018). Language and Sexual Identity. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/327686869_Language_and_Sexual_Identities [in English].
3. Rusty Barrett (2017). From Drag Queens to Leathermen: Language, Gender, and Gay Male Subcultures. Rusty Barrett. New York : Oxford University Press. 2017. 272 pp. [in English].
4. Spotify – Web Player: Music for everyone. Retrieved from <https://open.spotify.com/track/5PHPENfE3RVmHGA2A7Hfx#login> [in English].
5. William Leap (2002). Language and sexuality : contesting meaning in theory and practice / edited by Kathryn Campbell-Kibler, Robert J. Podesva, Sarah J. Roberts, Andrew Wong. Stanford, California : CSLI Publications, Center for the Study of Language and Information. 2002. 294 pp. [in English].
6. Zimman, L. (2017). Transgender language reform: some challenges and strategies for promoting trans-affirming, gender-inclusive language. *Journal of Language and Discrimination*, 1(1), 84–105. <https://doi.org/10.1558/jld.33139> [in English].

UDC 81'255.4:82-93

DOI <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-6>

Nataliia DIACHUK

PhD in Psychology, Associate Professor, Associate Professor at the Department at the English Language and Applied Linguistics, Educational and Research Institute of Foreign Philology, Zhytomyr Ivan Franko State University, 40, Velyka Berdychivska St, Zhytomyr, Ukraine, 10008

ORCID: 0000-0002-5905-6813

To cite this article: Diachuk, N. (2024). Vyklyky ta stratehii perekladu dytiachoi literatury [Challenges and strategies in children's literature translation]. *Current Issues of Foreign Philology*, 21, 38–43, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-6>

CHALLENGES AND STRATEGIES IN CHILDREN'S LITERATURE TRANSLATION

The translation of children's literature presents a unique set of challenges that require careful consideration. While the fundamental principles of translation remain consistent, the specific demands of translating texts for young readers introduce unique complexities. This study delves into the intricate process of translating children's literature from English into Ukrainian, focusing on the preservation of genre-specific stylistic features. It explores the challenges and opportunities involved in adapting texts for a new linguistic and cultural context. The research examines key strategies employed by translators to maintain the aesthetic and cognitive impact of the original work on young readers. This study identifies strategies such as lexical adaptation, syntactic simplification, and cultural transposition by analysing specific examples from translated children's literature. It explores the role of the translator's cultural competence and linguistic creativity in shaping the target text. Thus, the research object of the study is children's literature in the context of translation. The subject is the features of translating children's literature into Ukrainian. The article aims at studying the specifics and effective methods of translating children's literature into Ukrainian. The study focuses on specific research objectives such as examining the concept of children's literature, defining children's literature and its role in society, identifying the qualities of a successful translation of children's literature and analysing the most effective translation techniques for children's literature into Ukrainian. This study is grounded in theoretical frameworks that view children's literature through a linguistic lens, particularly theories that explain the specific language and style of children's texts. The findings of this research contribute to a deeper understanding of the complexities of children's literature translation and offer valuable insights for translators, educators, and scholars in the field.

Key words: children's literature, translation, genre, style, linguistic adaptation, cultural adaptation, target language, source language.

Наталія ДЯЧУК

кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської мови та прикладної лінгвістики Навчально-наукового інституту іноземної філології, Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул. Велика Бердичівська, 40, м. Житомир, Україна, 10008

ORCID: 0000-0002-5905-6813

Бібліографічний опис статті: Дячук, Н. (2024) Виклики та стратегії перекладу дитячої літератури. *Актуальні питання іноземної філології*, 21, 38–43, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-6>

ВИКЛИКИ ТА СТРАТЕГІЇ ПЕРЕКЛАДУ ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Переклад дитячої літератури є особливим завданням, що вимагає ретельного підходу. Хоча фундаментальні принципи перекладу залишаються незмінними, специфічні вимоги до перекладу текстів для юних читачів створюють унікальні складнощі. Це дослідження вивчає тонкощі процесу перекладу дитячої літератури з англійської мови на українську, зосереджуючись на збереженні жанрово-стилістичних особливостей. Воно досліджує виклики та можливості, пов'язані з адаптацією текстів до нового лінгвістичного та культурного контексту. Дослідження вивчає ключові стратегії, які використовують перекладачі для збереження естетичного та пізнавального впливу оригінального твору на юних читачів. Стаття окреслює такі стратегії, як лексична адаптація, синтаксичне спрощення та культурна транспозиція, уходи аналізу конкретних прикладів з перекладеної дитячої літератури. Наукова розвідка досліджує роль культурної компетенції та лінгвістичної креативності

перекладача у формуванні цільового тексту. Отже, об'єктом дослідження є дитяча література в контексті перекладу. Предметом дослідження є особливості перекладу дитячої літератури українською мовою. Мета дослідження полягає у вивченні специфіки та ефективних методів перекладу дитячої літератури українською мовою. Дослідження зосереджене на таких конкретних дослідницьких завданнях, як вивчення поняття дитячої літератури, визначення ролі дитячої літератури в суспільстві, ідентифікація якостей успішного перекладу дитячої літератури та аналіз найбільш ефективних методів перекладу дитячої літератури українською мовою. Теоретичною основою дослідження стали положення теорії літератури, зокрема теорії реценції та дискурс-аналізу, які дозволили розглянути дитячу літературу як продукт взаємодії автора, тексту та читача. Особлива увага була приділена лінгвістичним аспектам, таким як лексика, синтаксис та стилістика, що дозволило проаналізувати особливості мови дитячих творів та їх вплив на сприйняття читачем. Застосування цих теорій допомогло виявити специфічні риси української дитячої літератури та розробити ефективні стратегії її перекладу.

Ключові слова: дитяча література, переклад, жанр, стиль, лінгвістична адаптація, культурна адаптація, цільова мова, вихідна мова.

Problem statement. The translation of children's literature presents a unique set of challenges that require specialized knowledge and skills. While the importance of accurate and culturally appropriate translations is widely recognized, the specific demands of translating children's literature often go beyond mere linguistic equivalence. This research **aims** to delve into the complex issues involved in translating English-language children's literature into Ukrainian, focusing on preserving the original text's linguistic, cultural, and aesthetic qualities.

Children's literature plays a crucial role in a child's development, shaping their worldview, language skills, and emotional intelligence. As such, it is imperative that translations accurately convey the intended meaning and impact of the original text. However, the linguistic and cultural nuances inherent in children's literature can pose significant challenges for translators.

Analysis of recent studies and publications. A comprehensive review of existing literature reveals that scholars such as O. Rebryi, A. Potapova, R. Zorivchak, R. Tabbert, G. Fermeijer, S. Marshak, N. Demurov, B. Zakhodr, Z. Shavit, E. O'Sullivan, G. Klingberg, K. Rice, Z. Shavit, M. Carta, T. Puurtinen, R. Tabbert, K. Landers, and R. Oittinen have made significant contributions to the field of children's literature translation. Their works have highlighted issues such as linguistic and cultural adaptation, the preservation of visual elements, and the ethical considerations involved in translating for young readers. By examining these challenges and opportunities, this research seeks to contribute to the ongoing discourse on children's literature translation and to provide insights into best practices for future translators.

The research methods are complex and encompass both general scientific theoretical methods

(generalisation, abstraction, deduction) and linguistic and specifically translation-oriented methods: stylistic analysis, the method of continuous sampling, structural-semantic analysis, and comparative analysis.

Presentation of the basic material. Children's literature is a unique genre designed to captivate young minds. These works, tailored to the specific needs and interests of children, often employ a variety of literary techniques, including poetry, fairy tales, fables, short stories, and novels (Vozniuk, 2019; Solovei, 2021). A key characteristic of children's literature is its inherent didactic value, as it seeks to instil positive values such as kindness, justice, and environmental awareness. Additionally, it serves as an invaluable tool for cognitive development, fostering critical thinking, creativity, and language acquisition (Vardanian, 2018; Zorivchak, 2007).

One of the most significant challenges in translating children's literature lies in preserving its linguistic and cultural nuances. The genre is rife with proper nouns, idioms, puns, neologisms, and diminutive forms, each carrying specific cultural and linguistic connotations. Translators must carefully consider the age-appropriate language and cultural references to ensure that the translated text resonates with the target audience (Kolodii, 2020).

Another crucial aspect of children's literature translation is maintaining a balance between fidelity to the source text and readability. While it is essential to accurately convey the author's original intent (Kryvoruchko T. V., Diachuk N. V., Biliuk I. L., Svyrydiuk T. V., 2024), translators must also adapt the text to suit the linguistic and cultural preferences of the target audience. This delicate balancing act involves making informed decisions about word choice, sentence structure, and cultural

references, ensuring that the translated text is both engaging and comprehensible.

Ultimately, a successful translation of children's literature requires a deep understanding of both the source and target languages, as well as a keen awareness of the cultural nuances that shape the text. By carefully considering these factors, translators can create translations that not only preserve the original meaning but also captivate young readers and inspire a lifelong love of reading.

Particular difficulties arise when translating proper nouns, names, place names, dialects, neologisms, and figurative language (Vozniuk, 2019). Often, there are no direct equivalents in the target language, or the equivalents may be unfamiliar to child readers. Moreover, the translator must consider the cultural context of both the source and target languages, ensuring that the translation remains culturally appropriate and meaningful for the intended audience (Solovei, 2021). A translator, therefore, must possess an extensive vocabulary and a deep understanding of idiomatic expressions and proverbs. For instance, consider the translation «Mirkwood» (Tolkien, *The Hobbit*). The initial translation «Чорний ліс» («Black Forest») by O. Mirovolskiy is relatively close to the original, as «mirk» signifies «darkness». One can speculate that the translator chose «чорний» over «темний» (dark) because the former sounds more like a real-world place name, whereas the latter is more suggestive of an epithet (consider the Ukrainian phrase «ой, в лісі, лісі темному...»). However, the second translation, «Морок-ліс» (*Mork-forest*) by O. O'Lir, reveals a deeper understanding of the source text. While the primary meaning of «морок» is indeed «darkness», it also carries a secondary, allegorical meaning of «something dismal, hopeless, or sad», thus imbuing the place name with greater evocative power.

Humour is an indispensable element in any work of children's literature. A successful translation must effectively convey the wordplay and nonsensical elements that contribute to the comedic effect. Only creative and skilled translators can successfully navigate this complex task (Kukovynets, 2021; Rebrii, 2012).

Consider the translation of Roald Dahl's *Matilda*. The translator of Roald Dahl's *Matilda* faced a unique challenge when translating the name «Eric Ink». While the translator generally used a practical transcription approach to render proper

names phonetically, the pun inherent in the name «Ink» presented a specific problem. In the original English text, the name «Ink» is used humorously, playing on the literal meaning of the word and its association with writing. The tyrannical Miss Trunchbull's reaction to the name highlights this comedic effect.

The translator wisely chose to adapt the name to the Ukrainian context. Instead of a literal transcription, which might have lost the intended humour, they opted for the Ukrainian equivalent, «Чорнило» which is directly translated to «ink». This choice successfully preserves the pun while maintaining the overall meaning of the passage. By adopting the name in this way, the translator demonstrates a keen understanding of the cultural and linguistic nuances involved in translating humour. They have effectively conveyed the comedic intent of the original text while remaining faithful to the core meaning.

“My name is Eric Ink, Miss Trunchbull,” he said. – “Eric what?” the Trunchbull shouted. – “Ink,” the boy said. – “Don't be an ass, boy! There's no such name!” – “Look in the phone book,” Eric said. “You'll see my father there under Ink.” – “Very well, then,” the Trunchbull said. “You may be Ink, young man, but let me tell you something. You're not indelible. I'll very soon rub you out if you try getting clever with me.”

Dahl playfully uses the similarity in sound between the common word “ink” and the boy's surname to create a humorous moment. Miss Trunchbull's incredulous reaction underscores the comedic effect. Recognising that a direct translation of “Ink” as «Чорнило» would diminish the humour, the translator opted for a more creative solution. By using the Ukrainian equivalent, «Чорнило» which also means “ink”, the translator successfully preserved the pun while ensuring the translation remains comprehensible to the Ukrainian audience. This decision showcases the translator's skill in balancing accuracy with cultural adaptation. They have effectively conveyed the intended humour of the original text while considering the specific needs of the target language and readership.

The primary difficulty in translating fairy tales is capturing the rich imagery that these works are known for. A translation is insufficient and does not adequately represent the original text if it either misses the vibrant, emotive imagery of the original

or replaces tangible images with more intricate, abstract ones. Each detail of the original, including the language used, the actions of the protagonists, and the unique aspects of their daily lives, exhibits national specificity (Vardanian, 2018). As folk tales are the most vivid and powerful expression of a nation's distinct essence, this is especially true of works strongly associated with folklore. Since fairy tales are a form of folklore, maintaining their national individuality is a tough task.

A contemporary trend in translation is to preserve as much of the source language context as possible, increasing the use of transcription and transliteration for proper nouns and, whenever feasible, fully conveying the cultural and linguistic context. This approach also highlights children's literature's educational and enlightening function more effectively.

A significant issue in the study of children's literature translation is the rendering of proper nouns in the target text. Anthroponyms, toponyms, and zoonyms occupy a prominent place in the system of artistic expression in children's literature (e.g., *the Cheshire Cat*, *March Hare* from "*Alice in Wonderland*," *Carrock* from *J.R.R. Tolkien's "The Hobbit or There and Back Again"*) (Britannica, 2024)

In literary works, certain proper nouns serve not only to identify characters or settings but also to underscore significant aspects of a character's personality or convey hidden meanings. Consequently, pre-translation analysis, which involves delving into the literary world of the text to uncover the author's underlying meanings and allusions, becomes critically important.

The most effective method for rendering realities (specific proper nouns) in children's literature combines transcription (a tool for creating ethno-specific flavour) with a simultaneous explanation. This is known as "combined renaming" (Zorivchak, 2007). In the novel "*Molly Moon's Hypnotic Time Travel Adventure*" by J. Bing, the author often provides explanations for transcribed (transliterated) realities: "...a *bindi*, a red holy dot, was painted on her forehead" – «...на чолі виднілася намальована червона священна цяточка – бінді».

When translating real-world names and titles, the widely accepted translation techniques of transcription and transliteration are

commonly employed. For instance, most proper nouns in *Rudyard Kipling's «The Jungle Book»* are translated using transcription (e.g., *Mowgli*, *Shere Khan*, *Seeonee hills*, *Bagheera*, *Baloo*) and transliteration (e.g., *Waingunga*, *Akela*, *Kaa*, *Gidurlog*, *Bandar-log*).

However, the translation of evocative names, where the author has embedded hidden meanings, presents a more complex challenge. Simply transferring the graphic or phonetic form of such a name into the target text would leave it incomprehensible to the child reader and impoverish the literary work. In such cases, a component-by-component translation of the proper noun can be employed, which not only identifies the characters but also highlights their distinctive traits. For example, *Cinderella* (*Aschenputtel*, meaning «*little ash girl*», who was forced to sleep on ashes), and *Snow White* (*Sneewittchen*, associated with *white snow*) (Britannica, 2024).

When translating proper nouns, it is important to note that children with a certain reading experience may already be familiar with common foreign names such as *John*, *Hans*, *Greta*, *Mary*, *Petro*, and *Danylo*. However, a Ukrainian-speaking reader may not perceive "*Hansel*" and "*Gretel*" as diminutive forms of "*Hans*" and "*Greta*". This onomastic feature must be taken into account during translation.

When adapting literary works into a different language, translators may deliberately choose not to domesticate certain elements to preserve the original's foreignness or to better align it with the target culture. This is often the case when translating proper nouns. The degree of domestication or foreignisation depends on the age of the target audience and the translator's individual decision.

Children's literature frequently features puns, which pose significant challenges in translation. Consider this example from the Ukrainian translation of *Lewis Carroll's "Alice's Adventures in Wonderland"*:

"*You had got to the fifth bent, I think?*" – "*I had not!*" – *cried the Mouse, sharply and very angrily.* – "*A knot!*" – *said Alice, always ready to make herself useful, and looking anxiously about her.* – "*Oh, do let me help to undo it!*"

«*Вибачте, будь ласка, – сумірно сказала Аліса. – Ви вже, мабуть, чи не на п'ятій звивині зі слів?*» – «*На п'ятому з ослів! – лютю крик-*

нула Миша. – На н'ятому з вузлів? – спантеличено перепитала Аліса. – Ой, дайте, я допоможу розплутати!.. (Вона завжди готова була стати комусь у пригоді.)»

When rendering puns in translation, it is often insufficient to merely convey the original meaning in a new linguistic form. The original form itself – both phonetic and graphic – must also be re-expressed. Moreover, it is sometimes necessary to replace the original pun with a new one if it cannot be preserved, as the expressive

form may prove more important than the content (Kukovynets, 2021).

Conclusion. It is noteworthy that in translating children's literature, the most common translation transformations employed include concretization, addition, omission, modulation, or semantic development. Methods such as transcription and transliteration are most frequently used when translating onomastic realities, that is, proper names and geographical names that cannot be rendered into another language using any other method.

BIBLIOGRAPHY:

1. Варданян М. Ментальний світ українця в перекладній літературі для дітей та юнацтва письменників української діаспори. Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2018. Вип. 46. С. 12–16.
2. Вознюк А. Критерії застосування перекладацьких стратегій у ході перекладу дитячої художньої літератури. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. 2018. № 32, Т. 2. С. 147–149.
3. Зорівчак Р. Перекладна література для дітей як чинник формування особистості. Іноземна філологія. К.: Український науковий збірник, 2007. С. 3–9.
4. Колодій Є. О. Специфіка перекладу дитячої літератури. «Суспільство і особистість у сучасному комунікаційному дискурсі»: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції. Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2020. С. 341–345.
5. Криворучко Т. В., Дячук Н. В., Білюк І. Л., Свиридюк Т. В. Peculiarities of expressing subtext in a literary text. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки. 2024. Вип. 1 (102). С. 102–110.
6. Куковинець Ю. Відтворення комічного ефекту під час перекладу англomовного твору українською. Науковий вісник Південноукраїнського 70 національного педагогічного університету ім. К. Ушинського, 2021. № 32. С. 22–31.
7. Ребрій О. В. Сучасні концепції творчості у перекладі : [монографія]. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. 376 с.
8. Соловей А. Особливості перекладу дитячої літератури. Ізмаїл, Ізмаїльський державний гуманітарний університет, 2021. 35с.
9. Britannica: онлайн-енциклопедія. URL: <https://www.britannica.com/art/childrens-literature> – (дата звернення: 17.11.2024)
10. Carroll L. Alice through the looking-glass. URL: <https://www.gutenberg.org/files/12/12-h/12-h.htm> – (дата звернення: 19.11.2024).

REFERENCES:

1. Britannica: onlain-entsyklopediia. URL: <https://www.britannica.com/art/childrens-literature> (reference date: 17.11.2024) [in English].
2. Carroll L. Alice through the looking-glass. URL: <https://www.gutenberg.org/files/12/12-h/12-h.htm> (reference date: 19.11.2024) [in English].
3. Kolodii Ye. O. Spetsyfika perekladu dytiachoi literatury. [The unique features of translating children's literature]. "Suspilstvo i osobystist u suchasnomu komunikatsiinomu dyskursi": materialy II vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii. Zaporizhzhia: NU "Zaporizka politekhnika", 2020. S. 341–345. [in Ukrainian]
4. Kryvoruchko T. V., Diachuk N. V., Biliuk I. L., Svyrydiuk T. V. Peculiarities of expressing subtext in a literary text. Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka. Filolohichni nauky. 2024. Vyp. 1 (102). S. 102–110. [in English]
5. Kukovynets Yu. Vidtvorennia komichnoho efektu pid chas perekladu anhlomovnoho tvorukrainskoiu. [Reconstructing the comedic effect when translating English works into Ukrainian]. Naukovyi visnyk Pivdenoukrainskoho 70 natsionalnoho pedahohichnoho universytetu im. K. Ushynskoho, 2021. № 32. S. 22–31. [in Ukrainian]
6. Rebrii O. V. Suchasni kontseptsii tvorchosti u perekladі [Contemporary concepts of creativity in translation] : [monohrafiia]. Kharkiv: KhNU imeni V. N. Karazina, 2012. 376 s. [in Ukrainian]
7. Solovei A. Osoblyvosti perekladu dytiachoi literatury. [The specifics of translating children's literature] Izmail, Izmailskyi derzhavnyi humanitarnyi universytet, 2021. 35 s.

8. Vardanian M. Mentalnyi svit ukrainsia v perekladnii literaturi dlia ditei ta yunatstva pysmennykiv ukrainskoi diaspory. [Ukrainian identity as reflected in translated literature for young people by Ukrainian diaspora writers]. Naukovi pratsi Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohienka. Filolohichni nauky. Kamianets-Podilskyi: Aksioma, 2018. Vyp. 46. S. 12–16.

9. Vozniuk A. Kryterii zastosuvannya perekladatskykh stratehii u khodi perekladu dytiachoi khudozhnoi literatury. [Standards for selecting translation strategies in children's fiction]. Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriia: Filolohiia. 2018. No 32, T. 2. S. 147–149.

10. Zorivchak R. Perekladna literatura dlia ditei yak chynnyk formuvannya osobystosti. [“Translated children's literature as a factor in personality development”] Inozemna filolohiia. K.: Ukrainyski naukovyi zbirnyk, 2007. S. 3–9.

УДК 811.133.81'25

DOI <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-7>

Юлія ЗЕЛЕНА

кандидат філологічних наук, доцент кафедри французької та іспанської філології, Львівський національний університет імені Івана Франка, вул. Університетська, 1, м. Львів, Україна, 79000

ORCID: 0000-0003-3897-863X

Бібліографічний опис статті: Зелена, Ю. (2024). Особливості перекладу оперативно-тактичних термінів у військових документах – складників процесу прийняття військового рішення ППВР (французька, англійська та українська мови). *Актуальні питання іноземної філології*, 21, 44–51, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-7>

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ОПЕРАТИВНО-ТАКТИЧНИХ ТЕРМІНІВ У ВІЙСЬКОВИХ ДОКУМЕНТАХ – СКЛАДОВИХ ПРОЦЕСУ ПРИЙНЯТТЯ ВІЙСЬКОВОГО РІШЕННЯ ППВР (ФРАНЦУЗЬКА, АНГЛІЙСЬКА ТА УКРАЇНСЬКА МОВИ)

Мета цього дослідження – проаналізувати найважливіші документи, які є невід’ємною частиною процесу прийняття військових рішень (ППВР), а саме бойового наказу (БН), бойового розпорядження (БР) та їх складові елементи в аспекті визначення оптимальних перекладацьких стратегій і методів перекладу для релевантного відтворення військових термінологічних одиниць з іноземної мови (англійської та французької мов) українською мовою. Стандартизація та взаємосумісність армій держав-членів НАТО є основою безпеки Альянсу і визначена як процес розробки та запровадження процедур, проєктів і термінології. Оперативно-тактичні терміни належить до однієї з найважливіших галузей – воєнної тактики, насамперед потребує ґрунтовної роботи над точністю перекладу, оскільки перекладений матеріал може слугувати основою для проведення воєнних дій та прийняття важливих рішень на основі базових бойових документів. Дослідження ґрунтується на методології франко-канадських мовознавців Ж.-П. Віне та Ж. Дарбельне, які виокремили сім основних процесів, що відображаються на лексичному, граматично-синтаксичному рівнях та на рівні передання інформації, а саме: калькування, пошук еквівалента (буквальний, дослівний переклад), модуляція, переклад за допомогою аналогів (граматична заміна, експлікація), пристосування тексту оригіналу до тексту перекладу (конкретизація, узагальнення). Опрацьовані оперативно-тактичні терміни становлять ядро однієї з найважливіших галузей – воєнної тактики, саме тому їх переклад насамперед потребує ґрунтовної роботи над точністю, влучністю та відповідністю оригінальному терміну, оскільки перекладений матеріал може слугувати основою для проведення воєнних дій, прийняття важливих рішень на основі базових бойових документів, як складників процесу прийняття військового рішення ППВР.

Ключові слова: стандартизований процес оперативного планування ЗС НАТО та ЗС України, бойовий наказ (БН), бойове розпорядження (БР), калькування, пошук еквівалента, модуляція, експлікація, конкретизація, узагальнення.

Iuliia ZELENA

PhD in Philology, Senior Lecturer at the Department of French and Spanish Philology, Lviv National University of Ivan Franko, 1 Universytetska Str., Lviv, Ukraine, 79000

ORCID: 0000-0003-3897-863X

To cite this article: Zelena, Iu. (2024). Osoblyvosti perekladu operatyvno-taktychnykh terminiv u viiskovykh dokumentakh – skladnykh protsesu pryiniattia viiskovoho rishennia PPVR (frantsuzka, anhliiska ta ukrainska movy) [Features of translation of operational and tactical terms in military documents – components of the military decision-making process MDMP (French, English and Ukrainian)]. *Current Issues of Foreign Philology*, 21, 44–51, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-7>

FEATURES OF TRANSLATION OF OPERATIONAL AND TACTICAL TERMS IN MILITARY DOCUMENTS – COMPONENTS OF THE MILITARY DECISION- MAKING PROCESS MDMP (FRENCH, ENGLISH AND UKRAINIAN)

The aim of this study is to analyze key documents that are integral parts of the Military Decision-Making Process (MDMP), specifically the Operation Order (OPORD), the Fragmentary Order (FRAGO) and their components, in

the context of identifying optimal translation strategies and methods for accurately rendering military terminological units from foreign languages (English and French) into Ukrainian. Standardization and interoperability of the armed forces of NATO member states form the foundation of the Alliance's security and are defined as the process of developing and implementing procedures, designs, and terminology. Operational-tactical terms belong to one of the most critical fields military tactics and require meticulous work on translation accuracy. This is crucial because translated materials may serve as the basis for conducting military operations and making important decisions grounded in fundamental combat documents. The research is based on the methodology of Franco-Canadian linguists J.-P. Vinay and J. Darbelnet, who identified seven key processes reflected at lexical, grammatical-syntactic and informational levels. These include calquing (loan translation), equivalence search (literal or word-for-word translation), modulation, translation by analogues (grammatical substitution, explication) and adapting the source text to the target text (specification, generalization). The operational-tactical terms analyzed constitute the core of one of the most critical areas – military tactics. Therefore, their translation requires a thorough approach to precision, accuracy and alignment with the original terms, as the translated material may serve as a basis for conducting military operations and making critical decisions based on basic combat documents as components of the MDMP.

Keywords: *standardized operational planning process of NATO and Ukrainian Armed Forces, Operation Order (OPORD), Fragmentary Order (FRAGO), calquing, equivalence search, modulation, explication, specification, generalization.*

Si vis pacem, para bellum.
Верецій

На сучасному етапі в умовах російсько-української війни та зростання рівня співробітництва країн НАТО та України, зокрема, на саміті у Вашингтоні у 2024 році, держави-члени Північноатлантичного альянсу вирішили запровадити Ініціативу НАТО з безпекової допомоги та навчання для України (NSATU) з метою координації постачання державами-членами Альянсу і партнерами військового обладнання і техніки та організації підготовки ЗС України.

Серед цих держав, саме Франція підтверджує, що майбутній вступ України до Альянсу зробить вагомий внесок у мир і стабільність в Європі. Ці тези підтверджені укладеними в лютому 2024 року спільними безпековими угодами між Україною і Францією, які визначають широке коло сприяння як розвитку оборонно-промислової бази України, спільного виробництва пріоритетних видів озброєння і боєприпасів, так і розробку колективних інструментів боротьби з іноземним втручанням та маніпулюванням інформацією (Угода про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Францією, офіційне інтернет-представництво Президента України, 2024).

Саме потребою у перекладі військових документів збройних сил Франції, які застосовують ЗС України для підготовки особового складу та підрозділів, використання військової техніки виробництва Франції й визначається **актуальність цього дослідження**, оскільки вдосконалення системи підготовки військ та сумісності з використанням стандартів НАТО тощо потре-

бує уніфікації і синхронізації в галузі військової термінології.

Слід зазначити, що головні стандарти Альянсу містять:

1. Стандартизацію військового обладнання: встановлення однакових технічних характеристик та вимог до озброєння і військової техніки для полегшення сумісності та взаємозамінності.

2. Процедури та тренування: розробка спільних стандартів для тренувань та військових вправ для забезпечення єднання та координації в діяльності сил НАТО.

3. Комунікації та інформаційна взаємодія: стандарти для забезпечення ефективного обміну інформацією та комунікації між різними компонентами військ.

4. Стандарти управління військами: розробка загальних принципів та процедур для ефективного керівництва та управління військами в умовах колективної оборони (Угода про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Францією, офіційне інтернет-представництво Президента України, 2024).

У цій статті ставимо **за мету** проаналізувати найважливіші документи, які є невід'ємною частиною процесу прийняття військових рішень та належать до таких, які повинні бути стандартизовані із подібними складниками процесу прийняття військового рішення, які прийняті у країнах-членах НАТО, зокрема у Франції, й особливості підходів та методів до їх перекладу.

Фактичний матеріал дослідження становили близько 180 фразових одиниць, дібраних методом суцільної вибірки з фактично виконаних перекладів військової документації протя-

гом навчань з тактичної підготовки ЗС Франції та ЗС України, а також звітнього симпозиуму, який відбувся за участі 27 країн-членів НАТО, липень 2024 року.

У сучасному українському перекладознавстві, зокрема в галузі військового перекладу, можна виділити таких **дослідників** та їхні праці: В. Балабін, автор численних праць з військового перекладу, його дослідження охоплюють теоретичні та практичні аспекти військового перекладу, включаючи специфіку перекладу військової термінології, укладення словників (Балабін, 2007); С. Боженець, автор статті «Становлення та сучасний стан дослідження військової терміносистеми української мови», аналізує розвиток військової термінології в українському мовознавстві та сучасні тенденції в цій сфері; О. Науменко висвітлює проблеми, з якими можуть стикатися як професійні перекладачі, так і волонтери без відповідної кваліфікації, що виконували переклад під час війни (на прикладі російського вторгнення в Україну та війни у 2022 р.) та потенційні рішення цих проблем (Науменко, 2023, с. 136). Остання, у своїй статті «Переклад під час війни: виклики та рішення проблеми», зазначає, зокрема, що до таких практичних складнощів можна зарахувати: 1) багатозначність деяких слів; 2) відсутність прямих відповідників (напр., через різницю в системі функціонування війська; ще кілька років тому це в першу чергу стосувалося звань – і, незважаючи на стандартизацію останніх відповідно до стандартів НАТО, певні відмінності ще існують); 3) терміни на позначення іноземних реалій, що не мають офіційних відповідників у іншій мові (Науменко, 2023, с. 139).

Процес прийняття військового рішення – це модель планування, яка встановлює процедури аналізу завдання, розробку, аналіз та порівняння варіантів дій за визначеними критеріями, вибір оптимального варіанта дій та розробку плану та бойового наказу.

Бойовий документ – текстовий, графічний чи комбінований документ, що визначає порядок планування, підготовки, виходу в райони зосередження та організації бойових дій (для бойових підрозділів) чи бойового застосування (для спеціальних військ) (Тактична публікація ТКП 3-(00)152(03).018, 2021, с. 24).

Порядок ведення бойових документів викладено в бойових статутах для видів і родів

військ: у Франції: Посібник з ведення бойових дій піхотними батальйонами (фр. Manuel à l'usage des bataillons d'infanterie de l'ONU; в США: Польовий статут (англ. Field Manual); у Великобританії: Польовий статут армії Великої Британії (англ. The UK's Army Field Manual). Цінністю стандартизованого процесу оперативного планування є прагнення до можливості логічно й аналітично приймати рішення щодо проведення військових операцій в умовах обмеженості у ресурсах, невизначеності та браку інформації й часу.

В нашому дослідженні мовних трансформацій, за допомогою яких здійснюється переклад оперативно-тактичних термінів у військових документах в процесі прийняття військового рішення, взято за основу методологію франко-канадських мовознавців Ж.-П. Віне та Ж. Дарбельне (Vinay, Darbelnet, 1995, с. 41). Вчені виокремили сім основних процесів, що відображаються на лексичному, граматично-синтаксичному рівнях та на рівні передання інформації: засоби калькування, пошук еквівалента (буквальний, дослівний переклад), модуляція, переклад за допомогою аналогів (граматична заміна, експлікація), пристосування тексту оригіналу до тексту перекладу (конкретизація, узагальнення).

Практичне вивчення способів перекладу оперативно-тактичних термінів під час формування бойових документів за стандартами НАТО дало нам можливість вирізнити найбільш релевантні серед них:

1. Калькування

Метод полягає у відтворенні семантики та структури вихідного терміну засобами цільової мови перекладу:

(1) *MDMP* (англ. *Military Decision Making Process*) → *Процес прийняття військового рішення (ППВР)* – термін перекладено, адаптуючи його до структури української військової термінології, максимально збережено відповідність аббревіатури англійською мовою задля відображення точного змісту оригіналу;

(2) *TLP* (англ. *Troop Leading Procedures*) → *Організація бою підрозділів (ОБП)* – за аналогією до (1);

(3) *OVO* (англ. *Overlay Order*) → *оверлей (графічний наказ, нанесений на карту за допомогою тактичних символів)* – використано транслітерацію слова «*overlay*» (графічний

шар), що дає змогу зберегти міжнародну впізнаваність терміна;

(4) *EMD* (фр. *être en mesure de*) → БГД (бути готовим до) – аббревіатура українською БГД зберігає стислий формат, який відповідає військовій термінології.

2. Пошук еквівалента

Пошук еквівалента передбачає знаходження в цільовій мові слова або виразу, який найбільш точно відповідає значенню та функції оригінального терміна. Це може бути як повний, так і частковий еквівалент, залежно від контексту та культурних особливостей. Пошук лексичного еквівалента використовує наявні слова, тоді як калькування створює нові терміни прямими перекладом його структурної моделі. Лексичний еквівалент надає готовий, усталений термін, тоді як калькування – спосіб адаптації іноземних термінів:

(5) *Operation Order* (англ. *OPORD*) → *Бойовий наказ (БН)*;

(6) *Fragmentary order* (англ. *FRAGO*) → *Бойове розпорядження (БР)*;

(7) *WARNING ORDER* (англ. *WARNO*) → *Попереднє бойове розпорядження*;

У військовій термінології української мови є чітке розмежування між перекладом англійського еквівалента *order*, таким чином розрізняючи їх суть, призначення та функціональне навантаження. Наказ – це стратегічний або оперативний документ, що видається командиром для обов'язкового виконання всіма підлеглими підрозділами. Він має вищу юридичну силу і передбачає конкретні дії, які мають бути виконані на стратегічному/оперативному рівні (5). Розпорядження – це документ, який орієнтований на тактичний рівень та деталізує виконання наказу або регламентує конкретний аспект дій. Воно може бути уточнюючим або частковим і має меншу юридичну силу, ніж наказ (Тактична публікація ТКП 3-(00)152(03).018, 2021, с. 30–31).

(8) *Mission Briefing* (англ. *MB*) – *брифінг (тактична нарада для доведення задуму командира і деталі проведення бойового завдання)*;

(9) *Backbrief* (англ.) – *зворотній брифінг (тактична нарада для отримання зворотного зв'язку від підлеглих командирів підрозділів щодо розуміння виконання БЗ)*;

(10) *le combat interarmes* (фр.) → *загальновійськовий бій*.

Переклади (8), (9), (10) можна розглядати як поєднання пошуку функціональних еквівалентів та адаптації, де готові еквіваленти використовуються в межах чинної військової термінології, але з урахуванням специфіки українського контексту.

(11) *l'effet majeur* (фр.) → *визначальний ефект (умова прямого чи непрямого впливу на головні центри противника для виконання поставленого БЗ)*.

У військовій термінології «визначальний ефект» – визначальна умова прямого чи непрямого впливу на головні центри противника, що необхідна для виконання поставленого завдання (Гардер, Балабін, 2007, с. 216). Так, у БН може бути зазначено: «*Маю намір ЗНИЩИТИ ворожі комунікації на ділянці від SR2/3 та ПЕРЕШКОДИТИ ПРОСУВАННЮ в напрямку на ПІВДЕННИЙ-ЗАХІД, починаючи з лісистой місцевості на ПІВНОЧІ від SR2/3*» (фр. *Je veux DÉTRUIRE les communications ENI sur le secteur de SR2/3 INTERDIRE face SUD-OUEST à partir des lisières NORD de SR2/3*) – саме так і буде сформульовано БЗ у процесі проведення операції. Це означає, що зосередження зусиль на конкретній ділянці є критично важливим для загального успіху, він відображає стратегічну мету, яка має вирішальний вплив на успіх завдання.

3. Модуляція

Модуляція полягає в зміні способу вираження під час перекладу, щоб передати той самий зміст, але більш властивими засобами для цільової мови. Це може становити зміну граматичної категорії, логічного наголосу або образності. Метод, за яким переклад логічно виводиться із сенсу вихідного терміна:

(12) *la guerre de mouvement* (фр.) → *маневрова війна* – дослівний переклад – *війна в русі*, але для зручності розуміння змінено на більш властивий українській мові термін «*маневрова війна*»;

(13) *the first wave of attack* (англ.) → *перший етап наступу* – у терміні *wave* (*хвиля*) є метафоричним елементом, однак в українській мові його вдаліше адаптувати до слова «*етап*», який краще відповідає стилю військової мови;

(14) *l'ennemi initial* (фр.) → *ворог першого зіткнення (ВПЗ)* – пропонуємо саме такий переклад, оскільки при дослівному перекладі *ennemi initial* отримаємо «*початковий ворог*», такого

поняття не існує в українській військовій доктрині. Відповідник «*ворог першого ешелону*» використовувався в пострадянській військовій доктрині, однак не є точним, оскільки, з тактичної точки зору, ворог першого зіткнення – це перший ворог в 1-му ешелоні, оскільки 2-й ешелон – це вже наступний ворог для командира роти, а для командира взводу – це майбутній ворог (*l'ennemi futur*). Варіант «*першочерговий ворог*» або ж «*ворог першої черги*» потребує додаткового уточнення і, в жодному разі, не повинен бути сплутаний з ще одним терміном «*ворог першого контакту*», оскільки він підкреслює момент безпосереднього зіткнення з противником, а цього може й не трапитися в реальній ситуації, якщо вдасться обійти ворога і не потрапити в його засідку. Додатковим аргументом на користь перекладу терміна «*ennemi initial*» як «*ворог першого зіткнення*» є те, що його аббревіатура (ВІЗ), як і «*ворог наступного зіткнення* (ВНЗ)» (15) – зручні для використання у військових документах, а саме у бойових розпорядженнях та бойових наказах. Вони чітко вказують на етап зіткнення з противником, що важливо для планування і ведення бойових дій. Також, зменшують ризик неоднозначного трактування;

(15) *l'ennemi ultérieur* (фр.) → *ворог наступного зіткнення* (ВНЗ);

(16) *je veux* (фр.) → *маю намір* – французький вираз «*je veux*» буквально перекладається як «*я хочу*», що акцентує на особистих бажаннях і є доволі суб'єктивним. Він може звучати занадто емоційно або вимогливо, залежно від контексту. Тоді, як український варіант «*маю намір*» зміщує акцент з бажання на раціональне, об'єктивне вираження рішення чи плану дій. Він звучить більш формально і не викликає асоціацій із особистими емоціями.

4. Граматична заміна

Граматична заміна передбачає зміну граматичних категорій або структур під час перекладу, щоб зберегти зміст та відповідність нормам цільової мови. Це може охоплювати заміну частин мови, структури речення тощо:

(17) *no-fly zone* (англ.) → *заборонена для польотів зона* – компактна синтаксична конструкція англійської мови *no-fly* замінюється описовою структурою в українській мові;

(18) *l'impossibilité* (фр.) → *сліпа зона* – у французькій мові іменник, який означає «*немож-*

ливість», переклад «*сліпа зона*» також є іменником, але він змінює категорію абстрактного поняття (неможливості) на конкретний просторовий термін «*зона*». Це граматична заміна, оскільки акцент зміщується з абстракції на конкретику;

(19) *l'hémorragie non garotable* (фр.) → *вузлова кровотеча* – у французькій *non garotable* – прикметник, який описує неможливість зупинення кровотечі турнікетом, переклад «*вузлова кровотеча*» змінює цю граматичну структуру на прикметник + іменник, передаючи зміст через поняття «*вузлова*», що адаптовано до української медичної термінології.

5. Експлікація

Експлікація, або описовий переклад, використовується, коли в цільовій мові відсутній прямий еквівалент терміна. У цьому випадку значення оригінального слова передається через опис або пояснення:

(20) *le dispositif* (фр.) → *розташування сил та особового складу*;

(21) *l'articulation* (фр.) → *склад сил та засобів*.

Переклади (20) і (21) є прикладами використання методу експлікації, оскільки вони додають пояснення для точного передання змісту термінів у військовому контексті, оскільки немає прямого еквівалента в українській мові, який би повністю охоплював значення. В обох випадках переклад потребує додаткового опису (пояснення), щоб розкрити зміст терміна у контексті військової діяльності.

(22) *le tir «va et vient» (hit and go)* (фр.), (англ.) → «*вийшов, вистрілив і повернувся*» – оригінальний тактичний термін *le tir va et vient* (фр.) і *hit and go* (англ.) стисло описує тактичну дію, але в перекладі використано детальніше пояснення: «*вийшов, вистрілив і повернувся*». Це потрібно для того, щоб чітко розкрити послідовність дій і зробити термін зрозумілим для українського військовослужбовця;

(23) *la zone jaune* (фр.) → *зона тактичного укриття* – термін *la zone jaune* (жовта зона) потребує пояснення, адже «*жовтий*» сам по собі не має конкретного військового значення в українському контексті. Переклад розширено до «*зона тактичного укриття*», що чітко пояснює її функцію.

(24) *la zone rouge* (фр.) → *зона ведення бою* – прикметник «*червоний*» у французькому тер-

міні є символічним і не одразу зрозумілий без контексту. Переклад розширює поняття, чітко вказуючи, що йдеться про зону бойових дій.

6. Конкретизація

Конкретизація — це прийом, при якому загальне поняття з мови оригіналу замінюється більш конкретним у цільовій мові. Це потрібно, коли в цільовій мові немає загального поняття, або для досягнення більшої точності:

(25) *le pilote VBCI (фр.)* → *механік-водій БТР* – слово *pilote* дослівно перекладається як «водій», проте в українському контексті слово «механік-водій» є більш точним військовим терміном, що позначає роль людини, яка керує бронетранспортером (БТР);

(26) *le réglage de tir (фр.)* → *приведення зброї до бою* – термін *le réglage de tir* дослівно перекладається як «регулювання вогню», однак у військовому контексті український відповідник «приведення зброї до бою» додає деталізацію, пояснюючи, що йдеться про підготовку зброї до стрільби (наведення, регулювання прицілу тощо);

(27) *l'appui de queue (фр.)* → *підтримка хвоста колони* – під час дослівного перекладу *l'appui de queue* стає зрозумілим, що слово «*queue*», у військовому контексті, слід деталізувати, додаючи уточнення, що йдеться про останню частину колони.

7. Узагальнення

Узагальнення – це прийом, при якому конкретне поняття з мови оригіналу замінюється більш загальним у цільовій мові. Це може бути необхідно, коли в цільовій мові немає точного еквівалента або для спрощення складних термінів. Йдеться про передання реалій через розширення семантики:

(28) *les engins blindés (фр.)* → *бронетехніка* – термін *les engins blindés* дослівно перекладається як «броньовані машини» вміщає такі види броньованої техніки як танки, БТР, броньовані вантажівки тощо, переклад «бронетехніка» узагальнює значення, використовуючи ширше поняття, що в українській мові охоплює всі типи броньованих засобів і дає змогу уникнути плутанини.

(29) *les armes à feu individuelles (фр.)* → *стрілецька зброя* – термін *les armes à feu individuelles* вказує на конкретний тип зброї, який використовується однією особою (напр. пістолети, автомати, карабіни). Український

переклад «стрілецька зброя» є узагальненням, що охоплює всі види індивідуальної вогнепальної зброї без деталізації;

(30) *la brutalité des feux (фр.)* → *вогнева сила, потужність* – термін *la brutalité des feux* дослівно перекладається як «жорсткість вогню», у перекладі «вогнева сила, потужність» акцент зміщено на основну характеристику вогню – його інтенсивність та силу. Так, переклад узагальнює поняття, зосереджуючись на основному змісті, важливому для військового контексту.

Враховуючи практичне вивчення способів перекладу оперативно-тактичних термінів під час формування бойових документів за стандартами НАТО, подаємо приклад стандартизованого перекладу одного з найважливіших документів, які є невід'ємною частиною ППВР, а саме типового бойового розпорядження (БР). Розглянемо основну канву типового БР ЗС Франції та його переклад українською мовою для ЗС України під час проведення міжнародних тактичних навчань (табл. 1).

Відтак, у нашому дослідженні виявлено, що під час перекладу оперативно-тактичних термінів у військових документах у процесі прийняття військового рішення, перекладачі мають використовувати такі прийоми, як: калькування, транслітерація, пошук еквівалента, модуляція, граматична заміна, експлікація, конкретизація або ж навпаки, узагальнення – методи перекладу, які допомагають визначити оптимальну перекладацьку стратегію і адекватно відтворити відповідні військові термінологічні одиниці українською мовою.

Стандартизація та взаємосумісність армій держав-членів НАТО є основою безпеки Альянсу і визначена як процес розробки та запровадження процедур, проєктів і термінології для досягнення належного рівня взаємосумісності (*interoperability*) союзників. А така підгрупа військової термінології, як оперативно-тактичні терміни, що, своєю чергою, належить до однієї з найважливіших галузей – воєнної тактики, насамперед потребує ґрунтовної роботи над точністю перекладу, оскільки перекладений матеріал може слугувати основою для проведення воєнних дій, прийняття важливих рішень на основі базових бойових документів.

Як підсумок цієї статті, висловимо сподівання, що подальші дослідження для визначення єдиної

Переклад канви БР із французької мови на українську

Articulation:	Склад сил та засобів:
I – Situation a) Terrain / météo b) Ennemi - Global: -Initial: - Ultérieur: - H1: - H2: - Futur: Menaces complémentaires: c) Ami NORD: SUD: OUEST: II – Mission Effet majeur: Je veux: III – Exécution T1: T2: T3: - EMD: d) Mesures de coordination IV – Logistique a) Ravitaillement b) Véhicules c) Evacuation des morts et des blessés V – Commandement/Transmission	I – Обстановка a) Місцевість / погодні умови b) Ворожі сили - Загальний ворог: - ВПЗ (ворог першого зіткнення): - ВНЗ (ворог наступного зіткнення): - 1 гіпотеза: - 2 гіпотеза: - ВМЗ (ворог майбутнього зіткнення): - Додаткові загрози: c) Дружні сили НА ПІВНОЧІ: НА ПІВДНІ: НА ЗАХОДІ: II – Бойове завдання Визначальний ефект: Маю намір: III – Виконання Ч1: Ч2: Ч3: - БГД: d) Засоби координації IV – Логістика a) Поповнення запасів b) ТЗ c) Евакуація загиблих та поранених V – Командування/Зв'язок

термінологічної системи, яка б сприяла забезпеченню необхідного рівня взаємосумісності підрозділів ЗС України з підрозділами іноземних держав-членів НАТО в процесі підготовки та про-

ведення операцій, так і їх уніфікований переклад нададуть змогу спростити виклики, які необхідно подолати для досягнення спільної мети – досягнення стабільного миру на мапі світу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms. Joint Publication 1-02. Federation of American Scientists (FAS). URL: <https://cutt.ly/PJ07Isy> (дата звернення: 27.10.2024).
2. Dictionary of Military and Associated Terms / Department of Defence. URL: <https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Doctrine/pubs/dictionary.pdf> (дата звернення: 27.10.2024).
3. Dictionnaire interarmées de termes tactiques et logistiques français-ukrainien-anglais. Французько-українсько-англійський міжвидовий словник з тактики та логістики: [в 2 т.] / Центр розробки Доктрини застосування Збройних Сил Французької Республіки, Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Військовий ін-т; [за ред. Р. Гардерата В.В. Балабіна]. К.: Логос, 2007. 651 с.
4. Manuel à l'usage des bataillons d'infanterie de l'ONU (UNIBAM) /Département des opérations de paix. 2-e éd. New York, 2020. 168 p.
5. Vinay J.-P., Darbelnet J. Stylistique comparée du français et de l'anglais. Amsterdam/Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, 1995. 359 p.
6. Методичні рекомендації щодо планування та організації бою за стандартами НАТО (штаб бригади (батальйону) та їм рівних) / Навчальний центр підготовки підрозділів Міжнародного центру миротворчості та безпеки; під заг. ред. П. А. Рожко. Київ : ЦУЛ, 2022. 134 с.
7. Науменко О. Переклад під час війни: виклики та рішення. Мовний простір сучасного світу : тези доповідей VII Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів і молодих учених, м. Київ, 26 травня 2023р. / [орг. комітет: Куранова С. І. (голова) та ін.]; НУ «Кієво-Могилянська академія», Кафедра загального і слов'янського мовознавства [та ін.]. Київ: НаУКМА, 2023. С. 136–140.
8. Порядок роботи командира та штабу тактичної ланки управління з планування бою (бойових дій) за стандартними операційними процедурами НАТО (штаб бригади (полку), батальйону та їм рівних). ТКП 3-(00)152(03).01 / Центр оперативних стандартів і методики підготовки Збройних сил України спільно з Головнім управлінням доктрин та підготовки Генерального штабу Збройних сил України. 2021. 94 с.

9. Тактична підготовка. Рекомендації з планування та організації бою за стандартами НАТО. Ч. 1. Сили територіальної оборони ЗСУ. Готові до спротиву. URL: <https://sprotyvg7.com.ua/lesson/rekomendacii-planuvanya-boyu-nato> (дата звернення: 27.10.2024).

10. Угода про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Францією. Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobitnictvo-u-sferi-bezpeki-mizh-ukrayinoyu-ta-89005> (дата звернення: 27.10.2024).

REFERENCES:

1. Dictionary of Military and Associated Terms. Retrieved from <https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Doctrine/pubs/dictionary.pdf>.

2. Harder, R., Balabin, V.V. (eds). (2007). Dictionnaire interarmées de termes tactiques et logistiques ukrainien-français-anglais. Frantsuzko-ukrayinsko-anhliyskyi mizhvyidovyi slovnyk z taktyky ta lohistyky [French-Ukrainian-English interdisciplinary dictionary of tactics and logistics]. (Vols. 1–2). Kyiv: Lohos [in Ukrainian].

3. Federation of American Scientists (FAS). Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms. Joint Publication 1-02. URL: <https://cutt.ly/PJ07Isy>.

4. Département des opérations de paix (2020). Manuel à l'usage des bataillons d'infanterie de l'ONU (UNIBAM). 2-e éd. New York.

5. Vinay, J.-P., Darbelnet, J. (1995). Stylistique comparée du français et de l'anglais. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

6. Rozhko, P. A. (ed.) (2022). Metodichni rekomendatsii shchodo planuvannia ta orhanizatsii boiu za standartamy NATO (shtab bryhady (batalionu) ta im rivnykh) [Methodological recommendations for planning and organizing combat according to NATO standards (brigade (battalion) headquarters and their equivalents)]. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury [in Ukrainian].

7. Naumenko, O. (2023). Pereklad pid chas viiny: vyklyky ta rishennia [Translation during war: challenges and solutions]. Movnyi prostir suchasnoho svitu: tezy dopovidei VII Vseukrainskoi naukovoï konferentsii studentiv, aspirantiv i molodykh uchenykh [The language space of the modern world: abstracts of reports of the VII All-Ukrainian scientific conference of students, postgraduates and young scientists], (pp. 136–140). Kyiv: NaUKMA [in Ukrainian].

8. Center for Operational Standards and Training Methods of the Armed Forces of Ukraine together with the Main Directorate of Doctrines and Training of the General Staff of the Armed Forces of Ukraine. (2021). Poriadok roboty komandyra ta shtabu taktychnoi lanky upravlinnia z planuvannia boiu (boiovykh dii) za standartnymy operatsiynymy protseduramy NATO (shtab bryhady (polku), batalionu ta im rivnykh) [Procedure for the commander and staff of the tactical link of the combat planning department (combat operations) according to NATO standard operating procedures (brigade (regiment) headquarters, battalion headquarters and equivalents)]. ТКР 3-(00)152(03).01 [in Ukrainian].

9. Territorial Defense Forces of the Armed Forces of Ukraine. Taktychna pidhotovka. Rekomendatsii z planuvannia ta orhanizatsii boiu za standartamy NATO [Tactical training. Recommendations for planning and organizing combat according to NATO standards], (part 1). Retrieved from <https://sprotyvg7.com.ua/lesson/rekomendacii-planuvanya-boyu-nato> [in Ukrainian].

10. Official Internet representation of the President of Ukraine. Uhoda pro spivrobitnytstvo u sferi bezpeky mizh Ukrainoiu ta Frantsiieiu [Agreement on cooperation in the field of security between Ukraine and France]. Retrieved from <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobitnictvo-u-sferi-bezpeki-mizh-ukrayinoyu-ta-89005> [in Ukrainian].

УДК 811.111'37'42

DOI <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-8>

Марія ІВАНЧЕНКО

кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов та перекладознавства, Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, вул. Клепарівська, 35, м. Львів, Україна, 79000

ORCID: 0000-0001-7363-4600

Бібліографічний опис статті: Іванченко, М. (2024). Вербалізація концепту *BETRAYAL* у романі І. Велша “Trainspotting”. *Актуальні питання іноземної філології*, 21, 52–57, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-8>

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ *BETRAYAL* У РОМАНІ ІРВІНА ВЕЛША “TRAINSPOTTING”

Особливий інтерес у сучасних лінгвістів викликає дослідження концептів як ментальних одиниць, які відображають дійсність залежно від індивідуальної картини світу носія мови. За таких умов актуальним є виявлення способів вербалізації та інтерпретації концептів. Отримані результати дають можливість встановити специфіку змісту, структури та засобів об'єктивації концепту, виявити відношення носіїв до того чи іншого феномену позамовної дійсності та особливості сприйняття певної мовної спільноти.

Мета дослідження полягає у виявленні та аналізі особливостей вербалізації концепту *BETRAYAL*. Матеріалом наукового аналізу слугував роман британського письменника І. Велша “Trainspotting”.

Капіталістичний світ, де нібито панує псевдоморальна заклопотаність щастям та добром, фактично полягає у постійному пошуку задоволення та розваг. У такому соціумі уявлення про моральні категорії спотворене. У романі “Trainspotting” І. Велша репрезентована семантична зона «зраджувати людські стосунки», що є складовою структури концепту *BETRAYAL*.

Зокрема йдеться про стосунки між людьми у капіталістичному суспільстві, які порівнюються з грою, а люди на своєю чергою з ігровими фігурами (*pawn, game, play*).

Ще одним аспектом зради стосунків є знецінення, що у романі *Trainspotting* вербалізується як зміна статусу відносин, що виражається у протиставленні «друг-знайомий» (*friend, mate, associate, acquaintance*). Дружба порівнюється з тропом, метафорою. Очевидно опосередковано натяк робиться на вживання цього поняття у переносному значенні.

Соціальні зв'язки, які налагоджуються в межах професійних середовищ, добровільних товариств, політичних партій, господарських організацій тощо, – характерні для сучасних індустріальних, урбанізованих, капіталістичних суспільств наркотиків сприймаються як марна трата часу (*waste of time*).

Ключові слова: концепт, вербалізація, людські стосунки.

Mariia IVANCHENKO

PhD in Philology, Senior Lecturer at the Department of Foreign Languages and Translation Studies, Lviv State University of Life Safety, Kleparivska St, 35, Lviv, Ukraine, 79000

ORCID: 0000-0001-7363-4600

To cite this article: Ivanchenko, M. (2024). Verbalizatsiia kontseptu *BETRAYAL* u romani I. Velsha “Trainspotting” [Verbalization of the concept *BETRAYAL* in I. Welsh novel “Trainspotting”]. *Current Issues of Foreign Philology*, 21, 52–57, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-8>

VERBALIZATION OF THE CONCEPT *BETRAYAL* IN I. WELSH NOVEL “TRAINSPOTTING”

The study of concepts as mental units that reflect reality depending on the individual picture of the world of the native speaker is of particular interest to modern linguists. Under such conditions, it is relevant to identify ways of verbalizing and interpreting concepts. The obtained results make it possible to establish the specifics of the content, structure and means of the concept actualization, to identify the attitude of speakers to a particular phenomenon of extralinguistic reality and the peculiarities of a certain language community perception. The purpose of the study is to identify and analyze the features of the concept of *BETRAYAL* verbalization. The material for the scientific analysis was novel “Trainspotting” by the British writer I. Welsh.

The capitalist world, where a pseudo-moral preoccupation with happiness and goodness supposedly reigns, actually consists in a constant search for pleasure and entertainment. In such a society, the idea of moral categories is distorted. In the novel "Trainspotting" by I. Welsh, the semantic zone "to betray human relations" is represented, which is a component of the concept BETRAYAL semantic structure.

In particular, it is about the relations between people in capitalist society, which are compared to a game, and a person, in turn, with game pieces (pawn, game, play).

Another aspect of betrayal of relationships is devaluation, which in the novel "Trainspotting" is verbalized as a change in the status of relationships, expressed in the opposition "friend-acquaintance" (friend, mate, associate, acquaintance). Friendship is compared to a trope, a metaphor. Obviously, an indirect hint is made at the use of this concept in a figurative sense.

Social ties that are established within professional environments, voluntary associations, political parties, economic organizations, etc., are characteristic of modern industrial, urbanized, capitalist societies of drugs are perceived as a waste of time.

Key words: concept, verbalization, human relations.

Актуальність проблеми. Особливий інтерес у сучасних лінгвістів викликає дослідження концептів як ментальних одиниць, які відображають дійсність залежно від індивідуальної картини світу носія мови. За таких умов актуальним напрямком у лінгвокультурології є способи вербалізації та інтерпретації концептів. Протягом останніх років термін «концепт» є найчастотнішим з точки зору вживання (Анісімова, 2024). Він постає об'єктом вивчення в різних галузях наук пов'язаних з когнітивною діяльністю людини. Це зумовлено тим, що він охоплює сенс, який породжується у конкретній мовленнєвій ситуації (Селіванова, 2006). Мовознавці погоджуються з тим, що концепти репрезентують особистий суб'єктивний життєвий досвід носія мови та національну мовну картину світу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У сучасній лінгвістичній науці дослідники перебувають у постійному пошуку шляхів виявлення способів вербалізації концептів та інтерпретації отриманих результатів. На першому етапі аналізу вчені вдаються до аналізу семантичної структури досліджуваного концепту (Osipchuk, 2023), одним із ключових етапів якого є компонентний аналіз одиниць його лексичного вираження. Результати такого аналізу – смислове наповнення структури концепту вчені представляють у вигляді поля (Evans, 2009), причому розрізняють номінативне поле (Колегаєва, 2018) та лексико-семантичне поле (Бойко, 2021) концепту. Уточнення меж актуалізації позамовної дійсності концептом є виявлення форм його мовленнєвого вираження. Матеріалом такого аналізу є афоризми (Смаглій, 2023), фразеологічні одиниці (Веремчук, 2020), прислів'я (Іванова, 2014; Osipchuk, 2023), кіноповіді (Бойко, 2021), поетичні твори

(Оверчук, 2020) та художня література (Дружба, 2024). Отримані результати дають можливість встановити специфіку змісту, структури та засобів об'єктивації концепту, виявити відношення носіїв до того чи іншого феномену позамовної дійсності та особливості сприйняття певної мовної спільноти.

Мета дослідження полягає у виявленні та аналізі особливостей вербалізації концепту BETRAYAL. Матеріалом наукового аналізу слугував роман британського письменника І. Велша "Trainspotting".

Виклад основного матеріалу дослідження. У романі І. Велша "Trainspotting" змальовано життя в Британії у 80-х роках. Автор зображує суспільство, в якому панує культура наркотиків, а єдиним джерелом прибутку молоді (не) робітничого класу є соціальна допомога. Вибір такого способу життя є своєрідним протестом проти «плавного перебігу подій» капіталістичного устрою.

Тенденції трансформації свідомості молоді втілює головний герой твору Рентон (Renton). Споживання наркотиків є способом втечі від реальності, заперечення пануючої ідеології споживчого індивідуалізму та транснаціоналізму. Більше того, Рентон пропагандує смерть як один із способів неприйняття безладного сьогодення. У творі І. Велш фокусує увагу читача на запереченні таких форм соціальних стосунків, як дружба, неприйняття класової різниці та відмова від національної державної ідентичності.

Культура наркотиків створена штучно. Персонажі роману розгублені – з одного боку суспільні цінності, що втратили свою валідність, з іншого – лівий комунітаризм. Перебування у глухому куті змушує їх вдаватись до наркотиків, єдиного «вибору» за відсутності вибору. Саме цю проблему І. Велш піднімає у своєму

романі *Trainspotting*. У зображеному неоімперському капіталістичному світі шаблонними є навіть «особисті» культурні смаки, «імперіалізм, капіталізм та споживання злились надто тісно, щоб робити свідомий вибір» (McRae, 2004). Порожнім залишається гасло про свободу вибору. У ринковому суспільстві умови вибору диктуються споживацьким капіталізмом тим самим створюючи відсутність вибору у «вільній країні».

Екстремальні персонажі, які вигадує І. Велш, «як виключені з системи, так і фактично вбудовуються прямо в систему», яку він вважає «досить похмурою» (Redhead, 2000, p. 145). Так, Рентон (Renton) залишає свою батьківщину і переїжджає до Амстердаму. Намагаючись адаптуватися у новому соціумі він робить «вибір» вийти за межі класових/національних кордонів, натомість соціальній устрій перекласифіковує його відповідно до нових ідентифікацій, орієнтованих на товар. Як пояснюють М. Хардт і А. Негрі, «глобалізація чи детериторіалізація, керована імперською машиною, вводить у гру мобільні та модулюючі схеми диференціації та ідентифікації» (Hardt, Negri, 2000, p. 45).

Говорячи про соціальні відносини спеціалісти розрізняють різні типи останніх. Одним із критеріїв є мотивації, якими керуються індивіди, входячи у стосунки. Дружба, кохання, гра, зустріч з друзями – це стосунки, які люди підтримують не задля отримання користі чи вигоди, а заради задоволення від їх реалізації. Такі стосунки називають автолітичними, тобто такими, що мають ціль (telos) саму у собі (Штомпка, 2020, с. 117). Потреба у таких соціальних взаєминах є реалізацією глибинної потреби людини як стадної істоти.

Диференціюються такі зв'язки зокрема за критерієм часу, який Роберт Мертон називає «структурно вбудованими часовими рамками» (structurally embedded durations) (цит. за Штомпка, 2020, с. 120). Ще однією важливою характеристикою згаданих відносин є їхня «первинність» та «вторинність».

У романі “*Trainspotting*” І. Велша йдеться про такий тип соціальних відносин як дружба, зокрема зображується сучасне бачення останньої. У творі наявне очевидне протиставлення «друг – знайомий».

Соціологи класифікують дружбу як первинні стосунки, тобто такі, для яких характерна

інтимність, автотелічність, постійна взаємодія, емоційність.

Знайомство – вторинний тип соціальної взаємодії, характерною ознакою якої є офіційність, формальність, обмежена взаємодія, емоційна стриманість. У аналізованому романі згаданий тип вербалізується словами *acquaintance, associate, mate*.

Схожість наркокультури з іншими товарними культурами полягає не лише в заохоченні до споживання до рівня залежності, але також у їх розчиненні та перевизначенні інтимності. Йдеться про інтимність у широкому розумінні як невід’ємної складової побудови близьких або первинних стосунків, які ґрунтуються на єдності, спільності та співучасті (Powell, 2017, p. 87). У змальованому І. Велшом суспільстві купівля та продаж набуває першочергового значення і є частиною сучасної товарної культури. «Соціальна взаємодія просякнута власним інтересом. Співдружність та цілісність явно відсутні» (Hagemann, 1996, p. 13).

Маніпулювання дружбою задля вирішення виробничих питань присутнє вже у першому епізоді роману І. Велша. Де Рентон (Renton) і Сик Бой (Sick Boy) відвідують дилера Джонні Суона (Johnny Swan), він же ‘Mother Superior’. Коли він був хорошим товаришем Рентона (*a really good mate*), хорошим хлопцем, однак тепер гаслом Джонні (Johnny) є: “*Nae friends in this game. jist associates*”:

‘Mother Superior’ wis Johnny Swan; also kent as the White Swan, a dealer whae wis based in Tollcross and covered the Sighthill and Wester Hailes schemes. Ah preferred tae score fi Swanney, or his sidekick Raymie, rather than Seeker n the Muirhoose–Leith mob, if ah could. Better gear, usually. johnny Swan hud once been a really good mate ay mines, back in the auld days. We played fitba thegither fir Porty Thistle. Now he wis a dealer. Ah remember urn saying tae us once: Nae friends in this game. jist associates (Welsh, 1996, p. 4).

«Зрада стосунків» у згаданому контексті полягає у зміні статусу стосунків, перенесенні їх із категорії первинних у вторинні, що вербалізується як «друг-знайомий» (*friend – associate*).

«Зрадити людські стосунки – маніпулювати» вербалізується як гра (*game, play*), люди порівнюються із ігровими шаховими фігурами – *pawn*, які є слабкими у грі, з обмеженою рухливістю.

– Na'e offence mate . . . It's aw tame capitulation oan ma part. After all, this man is a god tae me. Ah'd walk oan ma hand, and knees through broken gless fir a thousand miles tae use the cunt's shite as toothpaste and we baith know it. Ah am but **a pawn in a game** called 'The Marketing Of Michael Forrester As A Hard Man'. To all those who know him, it's **a game** based on ridiculously flawed concepts.

Furthermore, it obviously aw **being played** fir Johnny Saughton's benefit, but what the fuck, it's Mike's gig, and ah asked tae be dealt a shite hand when ah dialled his number. (Welsh, 1996, p. 10)

Яскравим прикладом процесу зміни статусу стосунків в результаті еволюції морально-етичних поглядів під впливом глобалізаційних процесів у суспільстві є персонаж аналізованого твору – Сик Бой (Sick Boy). Він з легкістю знецінює друзів дитинства переводячи їх у категорію «знайомі» (*acquaintances*). Рентон (Renton) називає це «геніальною метафорою нашого часу» (*a brilliant metaphor for our times*), яка маскує експлуаторське ділове партнерство дружбою.

Ah'm tempted tae quote johnny n say that we **wir aw acquaintances now**. It sounds good in ma heid: 'We are all acquaintances now.' It seems tae go beyond our personal junk circumstances; **a brilliant metaphor for our times**. Ah resist the temptation (Welsh, 1996, p. 6).

Зрада автотелічних стосунків виражається у знеціненні останніх. Сик Бой (Sick Boy) називає друзів марною тратою часу:

There's a slim chicky! ah sarcastically observe. Fuck off ya sexist cunt, the Rent Boy sais.

Ah'm tempted tae ignore the bastard. **Mates are a waste of fucking time**. They are always ready to drag you down tae their level of social, sexual and intellectual mediocrity. I'd better dismiss the radge though, in case he thinks he's got one up on us (Welsh, 1996, p. 14).

Одним із способів зради довірливих стосунків є влаштування так званих «міжособистісних міни-пасток» (*interpersonal booby-traps*), які Сик Бой (Sick Boy) влаштовує своїм друзям:

Ah feel insulted by that last remark, but ah'm determined tae treat the issue lightly, in case it's a wind-up, doubtlessly orchestrated by Sick Boy. The mischief-making cunt staggers through life leaving these **interpersonal booby-traps fir his**

mates. What fuckin pleasure the radge derives fae these activities is beyond me (Welsh, 1996, 7).

Один із персонажів роману Алан Вентерс (Alan Venters) аналізуючи свій досвід дружніх стосунків у зв'язку з цим згадує про такі деструктивні процеси, як зловживання, експлуатація, маніпулювання.

The song says that 'everybody loves somebody sometime', but Venters seemed to defy that generalisation. The man just did not like people, and they more than reciprocated. With other me'n Venters saw himself in an adversarial role. Past **acquaintances** were described with bitterness: 'a rip-off merchant', or derision: 'a fuckin sap'. The description employed depended on who had **abused, exploited or manipulated** whom, on the particular occasion in question (Welsh, 1996, p. 102).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Капіталістичний світ, де нібито панує псевдоморальна заклопотаність щастям та добром, фактично полягає у постійному пошуку задоволення та розваг. У такому соціумі уявлення про моральні категорії спотворене. У романі "Trainspotting" І. Велша репрезентована семантична зона «зраджувати людські стосунки», що є складовою структури концепту BETRAYAL.

Зокрема йдеться про маніпуляції, тобто такі дії, які передбачають нехтування людською гідністю, порушення особистих кордонів, що веібалізується як *abuse, manipulate, exploit, change*.

Стосунки між людьми у капіталістичному суспільстві порівнюються з грою, а людина своєю чергою з ігровими фігурами (*pawn, game, play*).

Ще одним аспектом зради стосунків є знецінення, що у романі *Trainspotting* вербалізується як зміна статусу відносин, що виражається у протиставленні «друг-знайомий» (*friend, mate, associate, acquaintance*). Дружба порівнюється з тропом, метафорою. Очевидно опосередковано натяк робиться на вживанні цього поняття у переносному значенні.

Соціальні зв'язки, які налагоджуються в межах професійних середовищ, добровільних товариств, політичних партій, господарських організацій тощо, – характерні для сучасних індустріальних, урбанізованих, капіталістичних суспільств наркотиків сприймаються як марна трата часу (*waste of time*).

ЛІТЕРАТУРА:

1. Анісімова А.І., Маєвська К.В. Мультилінгвальне дослідження концепту «WORK». *English and American Studies*. 2024. Issue 21. С. 61–66.
2. Бойко Н.І. Специфіка лексико-семантичного поля концепту «війна» в кіноповісті О. Довженка «Україна в огні». *Література та культура Полісся. Том 102. Серія «Філологічні науки»*. 2021. № 17. С. 116–130.
3. Веремчук Е.О. Фразеологічні засоби вербалізації концепту DIGNITY в англійській мові. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2020. № 45. том 2. С. 53–56.
4. Дружб'як С. В., Дрібко В. М. Вербалізація концепту смерть у новелах В. Стефаніка: корпусобазований підхід. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. 2024. № 209. С. 118–125.
5. Іванова Н.Д. Вербалізація концепту 'Серце' в українських народних прислів'ях. *Вісник Дрогобицького національного університету. Серія Б. Гуманітарні науки*. 2014. Вип. 1-2. С. 120–124.
6. Колегаєва І.М. Конструювання номінативного поля концепту: етапи та одиниці. *Записки з романо-германської філології. Одеський національний університет імені І.І. Мечникова: ф-т романо-германської філології*. Одеса: КП ОМД, 2018. Вип. 1 (40). С. 121–127.
7. Оверчук О.Б. Семантична динаміка концепту БЛИЙЙ у поетичній моделі світу Б.-І. Антонича. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2020. Том 31 (70). № 2. Ч. 1. С. 32–37.
8. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля, 2006. 716 с.
9. Смаглій В. М. Вербалізація концепту LANGUAGE в англійських афоризмах. *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2023. Т. 2. вип. 32. С. 68–72.
10. Штомпка П. Соціологія. Аналіз суспільства. Львів: Колір ПРО, 2020. 800 с.
11. Evans V. How words mean: Lexical concepts, Cognitive Models and Meaning Construction. OUP Oxford, 2009. 400 p.
12. Hagemann S. Studies in Scottish Fiction: 1945 to the Present. New York: Peter Lang, 1996. 281 p.
13. Hardt M., Negri A. Empire. Cambridge: Harvard UP, 2000. 478 p.
14. McRae L. Writing and Resistance: Trainspotting. *Essays and Studies in Literary Criticism*. 2004. № 13.2. P. 117–33.
15. Osipchuk H.V. Verbalization Of The Concept Woman In The Poem "Grazhyna" By Adam Mitskievich. *Research bulletin. Series: Philological sciences*. 2023. P. 100–105.
16. Powell J. The Secret of Staying in Love. Thomas More Pr, 2017. 176 p.
17. Redhead S. "Post-Punk Junk." Interview with Irvine Welsh. *Repetitive Beat Generation*. Edinburgh: Rebel Inc., 2000. P. 137–50.
18. Welsh I. Trainspotting. W. W. Norton & Company, 1996. 348 p.

REFERENCES:

1. Anisimova A.I., Maievskaya K.V. Multilingual study of the concept of "WORK". *English and American Studies*. 2024. Issue 21. S. 61–66. [in Ukrainian].
2. Boiko N.I. Specificity of the lexical-semantic field of the concept "war" in the film story by O. Dovzhenko "Ukraine in Fire". *Literatura ta kultura Polissia. Vol. 102. Seriya "Filologichni nauky"*. 2021. № 17. S. 116–130. [in Ukrainian].
3. Veremchuk E.O. Phraseological means of verbalization of the concept of DIGNITY in English. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser.: Filolohiia*. 2020. № 45. tom 2. S. 53–56. [in Ukrainian].
4. Druzhbiak S. V., Dribko V. M. Verbalization of the concept of death in the short stories of V. Stefanyk: a corpus-based approach. *Naukovi zapysky. Seriya: Filologichni nauky*. 2024. № (209). S. 118–125. [in Ukrainian].
5. Evans V. How words mean: Lexical concepts, Cognitive Models and Meaning Construction. OUP Oxford, 2009. 400 p.
6. Hagemann S. Studies in Scottish Fiction: 1945 to the Present. New York: Peter Lang, 1996. 281 p.
7. Hardt M., Negri A. Empire. Cambridge: Harvard UP, 2000. 478 p.
8. Ivanova N.D. Verbalization of the concept 'Heart' in Ukrainian folk proverbs. *Visnyk Drohobyskoho natsionalnoho universytetu. Seriya B. Humanitarni nauky*. 2014. Vyp. 1-2. S. 120-124. [in Ukrainian].
9. Kolehayeva I.M. Construction of the nominative field of the concept: stages and units. *Zapysky z romano-hermans'koyi filolohiyi. Odes'kyi natsional'nyy universytet imeni I.I.Mechnykova: f-t romano-hermans'koyi filolohiyi*, Odessa: KP OMD, 2018. Vyp. 1 (40). S. 121–127. [in Ukrainian].
10. McRae L. Writing and Resistance: Trainspotting. *Essays and Studies in Literary Criticism*. 2004. № 13.2. P. 117–33.

11. Overchuk O.B. Semantychna dynamika kontseptu BILYI u poetychnii modeli svitu B.-I. Antonycha [Semantic dynamics of the concept WHITE in the poetic world model of B.-I. Antonych.]. *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho. Serii: Filolohiia. Sotsialni komunikatsii*. 2020. Tom 31 (70). № 2. Ch. 1. S. 32–37. [in Ukrainian].
12. Osipchuk H.V. Verbalization Of The Concept Woman In The Poem “Grazhyna” By Adam Mitskievich. *Research bulletin. Series: Philological sciences*. 2023. S. 100–105.
13. Powell J. *The Secret of Staying in Love*. Thomas More Pr, 2017. 176 p.
14. Redhead S. “Post-Punk Junk.” Interview with Irvine Welsh. *Repetitive Beat Generation*. Edinburgh: Rebel Inc., 2000. P. 137–50.
15. Selivanova O. *Suchasna linhvistyka : terminolohichna entsyklopediia*. [Modern linguistics: terminological encyclopedia]. Poltava : Dovkillia, 2006. 716 s. [in Ukrainian].
16. Shtompka P. *Sotsiolohiia. Analiz suspilstva* [Sociology. Analysis of society.]. Lviv: Kolir PRO, 2020. 800 s. [in Ukrainian].
17. Smahlii V. M. Verbalizatsiia kontseptu LANGUAGE v anhlo movnykh aforyzmakh [Verbalization of the concept LANGUAGE in English-language aphorisms]. *Zakarpatski filolohichni studii. Uzhhorod : Vydavnychiy dim “Helvetyka”*. 2023. T. 2. vyp. 32. S. 68–72. [in Ukrainian].
18. Welsh I. *Trainspotting*. W. W. Norton & Company, 1996. 348 p.

UDC 811.111'276.3:305]:[316.472.4:004]

DOI <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-9>

Olga KLYMENKO

Candidate of Philological Sciences, Professor, Professor at the English Translation Department, Zaporizhzhia National University, Zhukovskogo St, 66, Zaporizhzhia, Ukraine, 69000

ORCID: 0000-0003-3081-6556

To cite this article: Klymenko, O. (2024) Mova spilnoty The Red Pill [Language Use in The Red Pill Community]. *Current Issues of Foreign Philology*, 21, 58–62, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-9>

LANGUAGE USE IN THE RED PILL COMMUNITY

The Internet's rise has facilitated global communication and idea exchange through social media platforms like Reddit, known for hosting a variety of virtual communities. One such community is The Red Pill (TRP), a controversial subsection of the "manosphere", characterized by its opposition to feminist principles and its hierarchical view of gender.

This study employs thematic analysis and critical discourse analysis (CDA) to investigate The Red Pill's language and its implications for gender power dynamics. TRP's discourse reflects a rigid hierarchy among men, which reinforces harmful stereotypes about male identity, asserting the traits determining social and sexual success. Women in TRP discourse are frequently objectified and described using derogatory labels. Euphemisms and dysphemisms illustrate TRP's manipulative language, which minimizes hostility while emphasizing gender stereotypes. Mystification is also prevalent, using jargon to obscure meaning and exclude outsiders.

The study highlights TRP's use of attributive and predictive adjectives to dehumanize women and reinforce male dominance. Language reflects a perceived power imbalance, with men viewed as superior and women as subordinates or sexual objects.

In-group and out-group dynamics are also central. TRP members refer to themselves as "RP Brothers" and employ exclusive terminology to foster solidarity while marginalizing women. Women are categorized as either promiscuous or sexually inexperienced but career-focused, both seen through a lens of male utility.

In conclusion, TRP's language perpetuates a misogynistic worldview, reinforcing harmful gender roles and power structures. This analysis reveals recurring themes of male hierarchy, objectification of women, and the use of language to sustain social inequalities. These beliefs pose risks not only to women but also to men who internalize these toxic ideologies.

Key words: *The Red Pill, Reddit, "Manosphere", Gender Hierarchy, Incels, Misogyny, Critical Discourse Analysis, Thematic Analysis, In-group/Out-group Dynamics, Euphemism/Dysphemism.*

Ольга КЛИМЕНКО

кандидат філологічних наук, професор, професор кафедри теорії та практики перекладу з англійської мови, Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, Запоріжжя, Україна, 69000

ORCID: 0000-0003-3081-6556

Бібліографічний опис статті: Клименко, О. (2024) Мова спільноти The Red Pill. *Актуальні питання іноземної філології*, 21, 58–62, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-9>

МОВА СПІЛЬНОТИ THE RED PILL

Поширення Інтернету сприяло глобальній комунікації та обміну ідеями через соціальні медіаплатформи, такі як Reddit, що відома розмаїттям віртуальних спільнот. Однією з таких спільнот є The Red Pill (TRP) — суперечливий підрозділ «меносфери», що виступає проти феміністичних принципів і пропагує ієрархічний погляд на гендер.

У цьому дослідженні застосовано тематичний аналіз та критичний дискурс-аналіз (CDA) для вивчення мови TRP спільнот та її наслідків для гендерної динаміки влади. Дискурс TRP відображає жорстку ієрархію серед чоловіків, що посилює шкідливі стереотипи про чоловічу ідентичність, стверджуючи, що саме певні риси визначають соціальний та сексуальний успіх. Жінки у дискурсі TRP часто об'єктивуються та описуються за допомогою принизливих ярликів.

Евфемізми та дисфемізми вказують на маніпулятивну мову TRP, яка мінімізує агресію, підкреслюючи гендерні стереотипи. Також поширена містифікація — використання жаргону для приховування змісту та виключення

сторонніх. Дослідження демонструє використання атрибутивних і предикативних прикметників для дегуманізації жінок і зміцнення чоловічого домінування. Мова відображає уявний дисбаланс влади, де чоловіки сприймаються як вищі, а жінки — як підлеглі або сексуальні об'єкти.

Центральними також є динаміка «свій/чужий». Учасники TRP називають себе «RP Brothers» та використовують ексклюзивну термінологію для зміцнення солідарності, одночасно маргіналізуючи жінок. Жінок категоризують як або розпусних, або сексуально недосвідчених, але зосереджених на кар'єрі, і обидві категорії оцінюються крізь призму корисності для чоловіків.

Отже, мова TRP поширює мізогінний світогляд, що закріплює шкідливі гендерні ролі та структури влади. Цей аналіз виявляє повторювані теми чоловічої ієрархії, об'єктивізації жінок та використання мови для підтримки соціальної нерівності. Такі переконання становлять загрозу не лише для жінок, але й для чоловіків, які інтерналізують ці токсичні ідеології.

Ключові слова: *The Red Pill*, *Reddit*, «меносфери», гендерна ієрархія, інцели, мізогінія, критичний дискурс-аналіз, тематичний аналіз, динаміка «свій/чужий», евфемізм/дисфемізм.

The Internet is widely used in this modern, technologically evolved era that we now live in (Lee & Messerschmitt, 2012, p. 1). The Internet offers access to a flow of information that is unmatched in terms of its quantity, expansion rate, and availability of search tools (García, 2018). Social media is one of the most convenient innovations made in new media, making it simple for individuals to communicate, share, and trade information online (Zappavigna, 2013, p. 11). The main goal of social media is to deliberately make it possible for users to develop and maintain online friendships or interactions with “followers” (Zappavigna, 2013, p. 11). The concept also applies to websites that focus on user-generated content that can be self-published by a user, such as blogs, while including commenting and collaborative options (Zappavigna, 2013, p. 12). In this paper, we will be analyzing the language used in social media, specifically,

Reddit, and the consequences it may lead to. This paper aims to identify recurring themes and underlying ideologies that are present in Reddit as well as how power relations and social norms are interpreted in media discourse by using thematic analysis (Braun & Clarke, 2019) and critical discourse analysis (CDA) (Fairclough, 2015) by examining the data presented in the article “*Virgins exist. Crazy Sluts and Virgins both have their role in your harem and you shouldn't hate them for being what they are.*”

Literature Review. Reddit is a social networking platform with a global forum-style discussion format that enables users to autonomously create brief blogs on subjects that interest them. People may also comment, share their thoughts, seek assistance, and engage in debates. It is filled with various small virtual communities. Virtual communities arise when individuals carry on public debate for an extended period with enough human emotion to form personal relationships in cyber-

space (Rheingold, 1993, p. 5 cited by Danesi, 2018, p. 223). Although the Internet may seem beneficial, it can also be harmful.

The data used in this paper was taken from a dark side of the Reddit virtual community called The Red Pill (TRP). TRP is part of a “manosphere”, composed primarily of heterosexual, predominantly white men whose identity is established in contrast to feminist principles (Krendel, 2020). Gender is not always seen as homogeneous in TRP, there are different hierarchies for men (Krendel, 2020). Pick-up artists, often known as “Chads” in TRP community, are one type of subculture that makes up the “manosphere” (Krendel, 2020). The most appealing males, or “Chads,” are those who have as much sex as they can with different women (Krendel, 2020). Incels are males who hold the view that men are systematically underprivileged in society (Krendel, 2020). Most incels are males who want to have sex with women but cannot. Their perception of being physically and romantically unwanted leads to a self-definition as victims of women and society (Heritage & Koller, 2020). Incels share a tendency to intimidate women by making references to their alleged physical undesirability, sexual background, lack of intelligence, mental issues, and misguided political beliefs (Krendel, 2020).

TRP community is filled with insulting remarks directed towards both men and women. Over 300,000 regular users made up TRP subreddit until it was “quarantined” in October 2018. As a result, the subreddit is no longer visible in Reddit searches, although it is still reachable via search engines and by individuals who know the link (Krendel, 2020). Even though the media claims that they are only expressing their opinions, they can influence public perception (Downing, 1980, cited in Mesthrie et al., 2009). Due to TRP's strong influence, a few members have engaged

in illegal behavior in the offline world as a result of their strong sense of identity and beliefs (Krendel, 2020). Adnan Ahmed, based in Glasgow, was convicted in October 2019 for harassing and abusing women while utilizing pick-up artist methods (BBC News, 2019). There have also been instances where incels, like 23-year-old Elliot Rodger from Isla Vista, California, committed mass murder to vent their resentment at individuals who can engage in romantic and sexual relationships while he is unable to (Krendel, 2020).

The aim of this research paper is to investigate how incels communicated with one another and investigate the ideologies of incels to comprehend their opposing view towards feminist principles. The data selected from the article *“Virgins exist. Crazy Sluts and Virgins both have their role in your harem and you shouldn’t hate them for being what they are”* will be investigated using thematic analysis and CDA methods.

CDA is a method for studying language and communication to identify how language is used to perpetuate social inequality and authority (Fairclough, 2015). Through a critical examination of both the linguistic and social components of discourse, CDA will allow me to comprehend the underlying power dynamics that influence language usage in various circumstances. This may entail looking at how speech reinforces societal norms and values and how language use is influenced by prevailing ideologies (Fairclough, 2015). Ideology is a collection of beliefs that, to those who have them, seem rational and natural (Gee, 1996). It refers to the collectively held assumptions, beliefs, and value systems that social groupings share. CDA has a few linguistic features such as euphemism, dysphemism, and mystification.

Euphemism is used to minimize one’s hostility or the seriousness of a circumstance. It entails referring to something that could be thought of as harsh, using softer or less direct language (Fairclough, 2015). Meanwhile, dysphemism can be used to emphasize the disadvantages of the opposing group, making them seem more scary or deadly (Fairclough, 2015). Lastly, mystification is the process of concealing or hiding specific operations through the use of jargon or technical terminology (Fairclough, 2015). This can be used to make it harder for outsiders to comprehend what is going on.

CDA also contains features such as in-group vs out-group. An in-group is composed of individuals

who share a group identity or passion (Gee, 1996). These concepts are used to describe how language and communication are utilized to create and sustain social hierarchies and power relations within groups (Gee, 1996). Out-group members may experience stigmatization or stereotypes through language, whereas in-group members frequently utilize language that strengthens their shared identity and excludes outsiders, such as mystification (Gee, 1996).

CDA will allow us to comprehend the function of language in in-group and out-group dynamics, which is crucial for comprehending social power dynamics. Attributive adjectives are used in CDA to classify a person or object based on a particular quality or trait (Fairclough, 2015). On the other hand, predictive adjectives make a judgment or prediction about a person or object. According to Fairclough (2015), language’s adjective usage and word choice can reveal social hierarchies and ideologies. As a result, the study of adjectives in discourse can shed light on the ideologies and power structures underlying language usage and other social activities.

A qualitative research technique called thematic analysis, which involves finding patterns or themes in textual data, will also be used in this paper (Braun & Clarke, 2019). The themes that emerge from the data might shed light on the participants’ experiences, attitudes, and points of view.

Data analysis. TRP demonstrates that gender is not homogeneous, there is a hierarchy of traits that are specific to the male gender. “Chad” is on top of the pyramid, as the author described himself as “tall, slender, humorous, with a spit-tight game that gets banged like James Bond” in lines 5 and 6. These characteristics demonstrate that “Chad” was extremely attractive to women since he used to find love frequently, placing him at the top of the hierarchy. Moreover, TRP typically promotes harmful and toxic concepts about male identities, such as the idea that certain men are born “alpha,” while others are inherently “beta” or “omega” in line 8. Considering that “Chads” are the alphas because women adore them. Incels may identify as “beta” or “omega” guys, indicating that they believe their social standing is lower and that they are less attractive to partners than “alpha” males because they are physically and romantically unattractive to women.

According to the article, “betas” are guys who are susceptible to being dumped by women

(line 31), men who women date before meeting an “alpha” (lines 69, 46), or miserable individuals that women decide to settle down with when they become older and run out of alternatives (line 42). Therefore, this shows that there is a hierarchy theme within men.

Euphemisms in the article are used to minimize one’s hostility or the seriousness of a circumstance, referring to something that is thought of as harsh:

- *Spinning plates* “dating multiple women at the same time”;

- *Soft harem* “keeping multiple women around that are willing to date you/ women who desire you”;

- *Carousel Riders* “women with a lot of sexual partners”;

- *Sexy fuckbunny* “good-looking women that are kept around for sex only”.

Dysphemisms in the article emphasize the disadvantages of the opposing group, making them seem more scary or deadly:

- *Crazy sluts* refer to sexually promiscuous women in a derogatory way;

- *Disney Prince Charming Husband* defines “the unrealistic expectations placed on husbands to be perfect”;

- *Stupid reason* refers to women’s behavior in a derogatory way;

- *Drama; drama; drama* refers to women being overdramatic and overreacting;

- *Pathetic Beta* nominates “unsatisfactory partner”;

- *Alpha widows* define “women that were left by their previous partners”.

Mystification is used in the article to conceal or hide specific operations through the use of jargon or technical terminology to make it harder for outsiders to comprehend what is going on: *AWALT* refers to “All women are like that” meaning all women are the same, *Chad* names “male that gets a lot of ladies, physically and romantically desired”.

Women have many roles in the articles but they are seen as inferior to men in this article. The author defines females as “virgins”, “crazy sluts”, “crazy”, “bad”, “uncontrollable girls”, “carousel riders”, “hot girls”, “stripper”, “model”, “prostitute”, “sexy fuck bunny”, “alpha-widows” and “women”.

There is also evidence of attributive adjectives such as “crazy”, “uncontrollable”, “bad”, “hot”, “sexy” and “busy” and predictive adjectives “bad”, “grateful”, “uncontrollable”, “AWALT”, “damaged” and “unstable” used to describe women. Most of these words have a negative connotation. This derogatory language shows that women are objectified as sex objects that only exist to please and worship men. Women are seen as mentally unstable if they become offended and women with high body counts are seen as sluts. Overall, there is a theme of anthropomorphism. There is a clear perceived power-play that men are greater than women.

There is also evidence of in-group and out-group themes in the article. The word “you” had 69 word frequencies as the author was referring to the “RP Brothers”. TRP community uses its terminology that is understood within TRP community. The in-group is the male in TRP community while the out-group is women.

The “low n-count girls” and “carousel riders” are two groups of women on who TRP has varied opinions. Their ideology claims that “carousel riders” are promiscuous women who are susceptible to drama and temper tantrums. Males should not be shocked by such conduct because they perceive it as a fundamental quality in women. Instead, they should use these sexual advantages without spending any time, energy, or resources on them.

Meanwhile, “low n-count girls” are thought to be females who have had fewer sex encounters and are more preoccupied with their academics and profession. Men should approach these women for company and sex but shouldn’t anticipate a long-term commitment because these women are frequently preoccupied with their aims and interests, they are less likely to be devoted to or involved in relationships.

In conclusion, TRP has a misogynistic set of beliefs that can be harmful to both men and women. There were various themes found such as the hierarchy of men theme, anthropomorphism theme towards women, in-group and out-group theme, and the perceived power-play within men and women theme.

REFERENCES:

1. BBC News. (2019). *Glasgow pick-up artist Adnan Ahmed jailed for threatening behaviour*. URL: <https://www.bbc.co.uk/news/uk-scotland-glasgow-west-50137960>
2. Braun, V., & Clarke, V. (2019). Reflecting on reflexive thematic analysis. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 11(4), 589–597.
3. Danesi, M. (2018). *Media semiotics: An introduction* (2nd ed.). Bloomsbury Academic.
4. Fairclough, N. (2015). *Language and power* (3rd ed.). Routledge.
5. García, M. A. (2018). The Power of the Reader. *El oído pensante*, 6, 4–6.
6. Gee, J. P. (1996). *Language as ideology*. Routledge.
7. Heritage, F., & Koller, V. (2020). Incels, in-groups, and Ideologies. *Journal of Language and Sexuality*, 9(2), 152–178.
8. Krendel, A. (2020). The men and women, guys and girls of the ‘manosphere’: A corpus-assisted discourse approach. *Discourse & Society*, 31(6), 607–630.
9. Lee, E. A., & Messerschmitt, D. G. (2012). *Digital communication*. Springer Science & Business Media.
10. Mesthrie, R., Swann, J., Deumert, A., Leap, W. L., & Lillis, T. (2009). *Introducing sociolinguistics* (2nd ed.). Edinburgh University Press.
11. Zappavigna, M. (2013). *Discourse of twitter and social media: How we use language to create affiliation on the web*. Bloomsbury Publishing Plc.
12. Some tips and ideas from a former Chad: Sluts vs Low N Count. The RedPill. URL: https://www.forums.red/p/TheRedPill/65350/some_tips_and_ideas_from_a_former_chad_sluts_vs_low_n_count

УДК 81'373.6'42:32

DOI <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-10>

Віталій КРАВЧЕНКО

студент факультету іноземної філології та соціальних комунікацій, Сумський державний університет, вул. Харківська, 116, м. Суми, Україна, 40007

ORCID: 0009-0006-6005-4977

Світлана БАРАНОВА

кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри германської філології, Сумський державний університет, вул. Харківська, 116, м. Суми, Україна, 40007

ORCID: 0000-0001-9425-9774

Scopus-Author ID: 57202730058, 57236757000

Ірина КОБЯКОВА

кандидат філологічних наук, професор, професор кафедри германської філології, Сумський державний університет, вул. Харківська, 116, м. Суми, Україна, 40007

ORCID: 0000-0002-9505-2502

Scopus-Author ID: 57216901949

Бібліографічний опис статті: Кравченко, В., Баранова, С., Кобякова, І. (2024). Мовна гра як інструмент маніпуляції в політичному дискурсі. *Актуальні питання іноземної філології*, 21, 63–69, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-10>

МОВНА ГРА ЯК ІНСТРУМЕНТ МАНІПУЛЯЦІЇ В ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Метою статті є явище мовної гри в політичному дискурсі як інструмент впливу на аудиторію. Для її досягнення були використані методи функційного та дискурсивного аналізу, індуктивний та дедуктивний методи. Зростання популярності мовної гри пояснюється її здатністю посилювати ефект висловлювань, викликати емоційний відгук та сприяти запам'ятовуванню інформації. Мовна гра допомагає політикам передавати складні ідеї через стилістичні прийоми, роблячи текст більш виразним та переконливим. Аналіз функцій мовної гри в політичному дискурсі показав, що вона сприяє формуванню ідентичності, легітимізації влади, мобілізації громадськості та дискредитації опонентів. Мовні прийоми надають тексту багатозначності, дозволяючи політикам досягати своїх цілей через маніпуляцію значеннями слів, що залишає простір для різних інтерпретацій. Мовна гра також створює певний імідж мовця, що підвищує його авторитет серед цільової аудиторії. Крім того, в статті доведено, що мовна гра є важливим інструментом для ефективної комунікації та досягнення політичних цілей. Розуміння її функцій допомагає краще аналізувати сучасний політичний дискурс та його вплив на громадську думку. Розглядається поняття політичного дискурсу та його значення як засобу комунікації між владою та громадянами. Дискурс аналізується як багаторівневий процес, що дозволяє політикам формувати громадську думку, зокрема через маніпулятивний вплив мовної гри. На прикладах висловлювань відомих діячів політики було визначено найбільш поширені прийоми мовної гри та продемонстровано, яким чином здійснюється вплив висловлювань на людей з використанням того чи іншого прийому. У статті також розглядаються можливі наслідки використання мовної гри в політичному дискурсі та її вплив на формування суспільної думки, а також на політичну культуру в цілому, тим самим демонструючи її різноманітність та поширеність.

Ключові слова: політичний дискурс, маніпулятивний дискурс, мовна гра, стилістичні прийоми, маніпуляція, вплив на аудиторію.

Vitalii KRAVCHENKO

Student of the Faculty of Foreign Philology and Social Communications, Sumy State University, 116 Kharkivska St, Sumy, Ukraine, 40007

ORCID: 0009-0006-6005-4977

Svitlana BARANOVA

PhD in Philology, Associate Professor, Head of the Germanic Philology Department, Sumy State University, 116 Kharkivska St, Sumy, Ukraine, 40007

ORCID: 0000-0001-9425-9774

Scopus-Author ID: 57202730058, 57236757000

Iryna KOBYAKOVA

PhD in Philology, Professor, Professor at the Germanic Philology Department, Sumy State University, 116 Kharkivska St, Sumy, Ukraine, 40007

ORCID: 0000-0002-9505-2502

Scopus-Author ID: 57216901949

To cite this article: Kravchenko, V., Baranova, S., Kobyakova, I. (2024). *Movna hra yak instrument manipulatsii v politychnomu dyskursi* [Language game as a tool of manipulation in political discourse]. *Current Issues of Foreign Philology*, 21, 63–69, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-10>

LANGUAGE GAME AS A TOOL OF MANIPULATION IN POLITICAL DISCOURSE

The purpose of the article is to investigate the phenomenon of language game in political discourse as an instrument of influence on the audience. In its achieving such methods were used as functional and discursive analyses, inductive and deductive methods. The growing popularity of language game is explained by its ability to enhance the effect of statements, evoke an emotional response and facilitate the memorization of information. Language game helps politicians to convey complex ideas through stylistic devices making political texts more expressive and convincing. The analysis of the functions of the language game in political discourse has shown that it contributes to the formation of identity, legitimization of power, mobilization of the public and discrediting of opponents. Language techniques make the text multilayered, allowing politicians to achieve their goals by manipulating the meanings of words, which leaves room for different interpretations. The language game also creates a certain image of the speaker, which increases his or her credibility among the target audience. In addition, it is proved in the article that language game is an important tool for effective communication and achieving political goals. Understanding its functions helps to better analyze a contemporary political discourse and its impact on public opinion. The article examines the concept of political discourse and its importance as a means of communication between the government and citizens. Discourse is analyzed as a multilevel process that allows politicians to shape public opinion, in particular through the manipulative influence of language game. Using the examples of statements by well-known politicians, the author identifies the most common language game techniques and demonstrates how people using a particular language game technique influence statements. The article also discusses the possible consequences of using language games in political discourse and its impact on the formation of public opinion, as well as on political culture in general, thereby demonstrating its diversity and prevalence.

Key words: *political discourse, manipulative discourse, language game, stylistic devices, manipulation, influence on the audience.*

Актуальність проблеми. Мова є основним засобом взаємодії населення, її розвиток і поширення призвели до появи нових слів, словосполучень і структур. Такі новоутворення започаткували мовну гру, яка, в свою чергу, дала можливість змінювати та підбирати вирази таким чином, щоб влучніше передавати думки. Мовну гру можна виявити у різних дискурсах. Зокрема, найбільшого застосування вона досягла в політичному дискурсі, який має на меті вплинути на громадську думку, мобілізувати електорат та підкріпити певну ідеологію. Тому останнім часом інтерес лінгвістів часто зосереджений на студіях комунікативного простору задля забезпечення особистості від дії інформаційних впливів, що робить актуальним дослі-

дження проблеми маніпулювання масовою свідомістю, порушеної в нашій роботі. Матеріалом слугують висловлювання політиків, де аналізуються стилістичні прийоми, використовувані в ході мовної гри, та їх вплив на здатність одержувачів сприймати думки, що передав спікер.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковці подають загальну характеристику досліджень політичного дискурсу (Вільчинська, 2013; Вусик, Антонюк, 2020; Сотніков, 2012; Dunmire, 2016), аналізують його жанрову диференціацію (Шило, 2017), комунікативні стратегії (Ананенко, 2018; Кондратенко, 2009) та роль у ньому експресивних засобів і стилістичних прийомів (Анікін, 2023; Бабелюк, 2023; Назаренко, Нестеренко, 2020; Çeljeta, 2018;

Kuriata, Kasatkina-Kubyshkina, 2022; Qaiwer, 2020). З іншого боку, розглядається мовна гра як лінгвістичне явище (Коваленко, 2014), як засіб вербальної агресії (Мельниченко, 2017), описуються стратегії та чинники її перекладу (Баранова, Гончарова, 2021; Пешкова, 2024). При цьому, відсутні студії щодо функції мовної гри в політичному дискурсі, у якому вона сприяє актуалізації ключових повідомлень, створенню багатозначного тексту та дозволяє політикам бути гнучкими й ефективними у передачі своїх ідей.

Метою статті є дослідження мовної гри як інструмента впливу на аудиторію в політичному дискурсі. Для її досягнення були використані методи функційного та дискурсивного аналізу, індуктивний та дедуктивний методи, які дозволили провести семантико-стилістичний аналіз дискурсу та відстежити, як мовна гра впливає на одержувачів інформації.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Поняття дискурсу є міждисциплінарним і виходить за межі лінгвістики, а дослідження сфери його впливу перебувають у динамічному русі, відображаючи зв'язок між мовою та владою в лінгвістиці, соціології й культурі (Бабелюк, 2023, с. 17). Мова функціонує як засіб політичної влади, самоідентифікації та управління. Вона відіграє роль інструмента влади та контролю, за допомогою якого політики формують громадську думку, використовуючи слова, які впливають на емоції, виправдовують владу або критикують опозицію. Крім того, вона також формує національну ідентичність, виступаючи ідентифікатором належності до нації. Нарешті, мову вважають ідеальним інструментом політичних маніпуляцій, оскільки вона часто використовується для формування громадської думки, зокрема через політичний дискурс.

Політичний дискурс – це обмін різними думками з питань, що впливають на політичну систему. Існує жанрова класифікація політичного дискурсу, побудована за параметрами інституційності, суб'єктно-адресатних відносин, соціокультурного аспекту та локалізації подій (Шило, 2017, с. 129). Основною комунікативною метою політичного дискурсу є вплив на суспільство шляхом впровадження в масову свідомість певної системи цінностей.

Щоб впливати на аудиторію та досягати бажаного результату, мовці використовують

експресивні засоби (наприклад, метафору, гіперболу, літоту, іронію, алюзію) та стилістичні прийоми (наприклад, антитезу, інверсію, паралелізм), які допомагають передавати думку переконливіше, адже одне із завдань політичного дискурсу переконати людину у якійсь ідеї чи прагненні політичного діяча, який виголошує промову. Кожен з цих прийомів може бути ефективним інструментом мовної гри, оскільки надає тексту оригінальності, підвищує його виразність і допомагає не лише передати думку, але й вразити аудиторію, залишаючи довготривале враження (Вознюк, Куньч, 2018, с. 197).

Свідоме використання стилістичних прийомів і експресивних засобів створює подвійне дно в повідомленнях, дозволяючи політикам водночас звертатися до різних аудиторій і залишаючи простір для інтерпретації. Функціями мовної гри як маніпуляції є формування ідентичності та легітимізація влади, емоційний вплив, створення багатозначності, мобілізація громадськості та дискредитація опонентів (Шило, 2017).

У політичному дискурсі створення позитивного образу через мову допомагає політикам досягати легітимізації в очах суспільства. Формування ідентичності, використання націоналістичних, етнічних або культурних елементів підкреслює, що політик або політична партія належить до певної групи і відстоює її інтереси. Наприклад, використання традиційних символів, як у риториці патріотизму чи соціальної справедливості, допомагає політикам наблизити себе до виборців, які поділяють ці цінності. Мова політики може встановлювати ідентичність за допомогою включення та виключення певних наративів або символів з публічного дискурсу.

Наприклад: *Democracy must be something more than two wolves and a sheep voting on what to have for dinner* (A-Z Quotes). У цьому реченні «*must be something more than*» підкреслює факт того, що демократія – один із важелів формування національної ідентичності. Вказівка на «*два вовки та овецьку, які «голосують» за те, що мати на вечерю*» демонструє, що аби досягти легітимності влада повинна задовольняти всі потреби, спонукаючи людей відчувати себе частиною чогось більшого.

Політики широко застосовують риторичні засоби, зокрема епітети, метафори, порівняння

та емоційно забарвлені слова, щоб формувати відповідну емоційну реакцію аудиторії. Наприклад, слова на зразок «*ворог народу*», «*економічний прорив*» чи «*боротьба за права*» можуть викликати як позитивні, так і негативні емоції. Використання метафор у політичному дискурсі допомагає спрощувати та популяризувати складні концепції, перетворюючи їх на зрозумілі та емоційно насичені образи, прикладом такої маніпуляції можна вважати речення: *The Iraqi regime . . . possesses and produces chemical and biological weapons. It is seeking nuclear weapons* (A-Z Quotes). Ця фраза мала на меті насторожити, закликати до негайних дій, наголошуючи на прямій загрозі.

Семантична мобільність є основою мовної гри, коли політики змінюють або розширюють значення слів залежно від контексту. Це допомагає їм створювати багатозначність або двозначність, залишаючи простір для подальших інтерпретацій. Наприклад, поняття «реформи» може означати як позитивні зміни, так і небажані трансформації в залежності від політичного контексту. Такий прийом також може слугувати для ухилення від прямих відповідей або уникнення чітких обіцянок, що дозволяє політикам «маневрувати» між різними групами підтримки. Влада реалізується через мову і дозволяє контролювати розуміння та значення соціальних явищ. Пор.: *Government's view of the economy could be summed up in a few short phrases: If it moves, tax it. If it keeps moving, regulate it. And if it stops moving, subsidize it* (A-Z Quotes). Наведений приклад речення демонструє семантичну мобільність через терміни, які можуть мати кілька значень, як слово «зміни» може втілювати в собі безліч значень, починаючи від політичних перетворень і закінчуючи особистісним зростанням та суспільним прогресом. Використовуючи «зміни» в політичному контексті, політик пропонує широку інтерпретацію, яка резонує з різними аудиторіями – від тих, хто прагне реформ, до тих, хто бажає глибшого зв'язку з ідеалами нації.

За допомогою мовної гри політики часто спонукають до дій, формуючи певний тип риторики, який впливає на маси. Використання патріотичних або мобілізаційних гасел дозволяє швидко та ефективно об'єднувати людей навколо певної ідеї, мети або проти спільного «ворога». У цьому випадку люди асоціюють

себе з певними ідеями, підкріпленими культурними та національними символами, і, таким чином, починають діяти, підтримуючи певну політичну програму. Пор.: *Change will not come if we wait for some other person or some other time. We are the ones we've been waiting for. We are the change that we seek* (Brainy quotes). Речення закликає до дії, що є важливим елементом мобілізації. Використання виразів «*We are the ones we've been waiting for*» та «*We are the change that we seek*» стимулює почуття відповідальності та спільності, підкреслюючи факт того, що об'єднання може призвести до значущих змін. Це спонукає громадськість активніше включатися в суспільно-політичні процеси.

Політичні мовні ігри також передбачають використання сатири, іронії, зневаги та інших прийомів для дискредитації опонентів. Це дозволяє створювати негативний образ конкурентів, що є важливим інструментом політичної боротьби. Використання жорсткої критики чи навіть гумору дозволяє принизити опонента і, як результат, знизити рівень підтримки. Така тактика часто зустрічається у політичних дебатах, коли мова стає зброєю проти супротивника. Сарказм і негативна іронія є ефективними засобами викликання у публіки певної реакції, особливо коли йдеться про дискредитацію конкурентів. До прикладу: *When Mexico sends people, they're not sending their best. They're sending people that have lots of problems... They're bringing drugs. They're bringing crime. They're rapists. And some, I assume, are good people* (Lib Quotes). У цьому реченні створюється контраст між словами і діями опонентів, що викриває їх як непослідовних і ненадійних. Використання терміна «*pattern of deception*» є потужним засобом для дискредитації, оскільки воно натякає на систематичну проблему. Ця цитата була використана для дискредитації іммігрантів та їхніх країн походження, створюючи негативний образ опонентів.

Мовна гра в політичному дискурсі є важливим інструментом для формування суспільних уявлень, впливу на емоції та мобілізації громадськості. Вона дозволяє політикам не лише доносити свої ідеї, але й маніпулювати ними, створюючи складні, багатозначні повідомлення, які можуть формувати громадську думку, легітимізувати владу та дискредитувати супротивників. Таким чином, розуміння цих функцій

мовної гри є ключовим для аналізу сучасного політичного дискурсу. Проведений вище аналіз показує, як мовна гра може бути використана для досягнення різних цілей у політичному дискурсі, від формування ідентичності до маніпуляції та дискредитації опонентів.

Розуміння особливостей мовних ігор є ключем до аналізу сучасного політичного дискурсу, оскільки дозволяє політикам не тільки доносити свої ідеї отримувачам, а й маніпулювати ними, формувати громадську думку, виправдувати владу і дискредитувати опонентів.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, політики вдаються до мовної гри, щоб маніпулювати свідомістю аудиторії, створюючи асоціації, які викликають бажані емоції та переконання. Це допомагає їм не лише донести свою позицію, але й закріпити певні цінності, викликати підтримку себе чи, навпаки, негативне ставлення до опонентів. Стилистичні прийоми та експресивні засоби як основні інструменти мовної гри мають свої специфічні особливості та механізми впливу. Через

застосування гри слів політик здатен змінювати спосіб, у який реципієнти сприймають інформацію, налаштовуючи їх на певний кут зору чи викликаючи специфічні емоції: словесна гра є своєрідним фільтром, що структурує інформацію, впливаючи на те, як реципієнти її інтерпретують і оцінюють. Завдяки їй повідомлення може сприйматися більш особисто, оскільки використані техніки резонують з індивідуальними цінностями, переконаннями та асоціаціями реципієнтів. Це може зробити реципієнтів більш схильними погоджуватися з політичними висловлюваннями чи підтримувати політичні позиції, які ці висловлювання підкреслюють. Мовна гра створює певну ідентичність політика, його імідж, відрізняє від конкурентів. Вона змінюється залежно від цільової аудиторії політиків. Політичний дискурс завжди орієнтований на певні групи суспільства з різними цінностями, інтересами та переконаннями. Перспективою подальшого дослідження може стати вивчення інноваційних технологій впливу на формування колективної свідомості.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ананенко Т. Комунікативні стратегії у політичному дискурсі Хіларі Клінтон. *Science and education a new dimension. Philology*. 2018. Т. 160, № 6. С. 7–10.
2. Анікін О. Стилистичні особливості синтаксичного плеоназму в політичному дискурсі Бориса Джонсона. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. 2023. № 2 (24). С. 16–25.
3. Бабелюк О. А. Функціональний потенціал концептуальних метафор у сучасному англomовному політичному дискурсі: когнітивно-дискурсивний підхід. *Науковий журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності «Львівський філологічний часопис»*. 2023. № 14. С. 5–12.
4. Баранова С. В., Гончарова О. В. Способи перекладу мовної гри в англomовному дискурсі. *Вчені записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2021. Том 32 (71), № 5, Ч. 1. С. 240–244.
5. Вільчинська І. Ю. Політичний дискурс: основні напрями дослідження. *Вісник національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2013. № 3. С. 198–201.
6. Вознюк Г., Куньч М. Метафора як засіб увиразнення вислову в політичному дискурсі. *Науковий вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2018. С. 236–237.
7. Вусик Г. М., Антонюк О. В. Сучасний політичний дискурс як об'єкт лінгвістичних досліджень. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2020. Т. 2, № 12. С. 213–216.
8. Коваленко А. Мовна гра як лінгвістичне явище. *Наукові записки національного університету «Острозька академія»* 2014. № 44. С. 127–129.
9. Кондратенко Н. Комунікативні стратегії в українському політичному дискурсі: інтерактивна взаємодія учасників політичних ток-шоу. *Media-сучасність*. 2009. С. 48–55.
10. Мельниченко І. С. Мовна гра як знак вербальної агресії в англomовному політичному дискурсі. *Science and education a new dimension. philology*, 2017. Т. 33, № 123. С. 44–46.
11. Назаренко О., Нестеренко О. Вербальні засоби та прийоми реалізації гумористичного та комічного ефектів у американському політичному дискурсі. *Записки з романо-германської філології*. 2020. Т. 44, № 1. С. 203–211.
12. Пешкова О. Г. Стратегії та чинники англо-українського перекладу мовної гри в науково-популярному дискурсі: дис. ... докт. філософії: 035 Філологія. Харків, 2024. 252 с.

13. Сотніков А. Нарис сучасних досліджень політичного дискурсу: лінгвістичний аспект. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Філологічні науки»*. 2012. № 1 (3). С. 186–191.
14. Шило С. Б. Жанрова диференціація політичного дискурсу. *Мовознавчий вісник*. 2017. Вип. 22–23. С. 125–132.
15. Çeljeta N. Language tools in political discourse. *European journal of economics, law and social science*. 2018. Vol. 2, no. 1. P. 120–126.
16. Dunmire P. L. Political discourse analysis: exploring the language of politics and the politics of language. *Language and linguistics compass*. 2012. Vol. 6, no. 11. P. 735–751.
17. Kuriata Y., Kasatkina-Kubysheva O. Stylistic devices in political discourse. *Naukovі zapiski nacional'nogo universitetu «Ostrozka akademiâ»*. Seriâ «Filologiâ». 2022. Vol. 1, no. 13(81). P. 27–30.
18. Qaiwer S. N. A study of irony in political discourse. *Arab world English journal*. 2020. No. 2. P. 2–17.
19. A-Z Quotes. URL: <https://www.azquotes.com/quotes/topics/political.html> (date of access: 31.10.2024)
20. Brainy quotes. URL: https://www.brainyquote.com/quotes/barack_obama_409128?form=MG0AV3 (date of access: 31.10.2024)
21. Lib Quotes. URL: https://www.brainyquote.com/quotes/barack_obama_409128?form=MG0AV3 (date of access: 31.10.2024)

REFERENCES:

1. Ananenko, T. (2018). Komunikatyvni strategii u politychnomu dyskursi Khilari Klinton [Communicative strategies in the political discourse of Hillary Clinton]. *Science and Education a New Dimension. Philology*, 160(6), 7–10. [in Ukrainian]
2. Anikin, O. (2023). Stylistychni osoblyvosti syntaktychnoho pleonasmu v politychnomu dyskursi Borysa Dzhonsona [Stylistic peculiarities of syntactic pleonasm in Boris Johnson's political discourse]. *Suchasni doslidzhennia z inozemnoi filologii*, 2 (24), 16–25. [in Ukrainian]
3. Babelyuk, O. A. (2023). Funktsionalnyi potentsial kontseptualnykh metaphor u suchasnomu anhlovnomu politychnomu dyskursi: kohnityvno-dyskursyvnyi pidkhid [Functional potential of conceptual metaphors in modern English political discourse: a cognitive-discourse approach]. *Naukovyi zhurnal Lvivskoho derzhavnogo universytetu bezpeky zhytiediialnosti "Lvivskiy filolohichnyi chasopys"*, 14, 5–12. [in Ukrainian]
4. Baranova, S. V., & Honcharova, O. V. (2021). Sposoby perekladu movnoi hry v anhlovnomu dyskursi [Methods of language game translation in the English discourse]. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnogo universytetu im. V. I. Vernadskoho. Serii: Filologiia. Zhurnalistyka*, 32 (71), 5, 240–244.
5. Vilchynska, I. (2013). Politychnyi dyskurs: osnovni napriamy doslidzhennia [Political discourse: the main directions of research]. *Visnyk natsionalnoi akademii kerivnykh kadrov kultury i mystetstv*, 3, 198–201. [in Ukrainian]
6. Voznyuk, G. & Kunch, M. (2018). Metafora yak zasib uvyraznennia vyslovu v politychnomu dyskursi [Metaphor as a means of expressing a statement in political discourse]. *Naukovyi visnyk natsionalnogo universytetu "Lvivska politekhnika"*, 236–237. [in Ukrainian]
7. Vusyk, H. M., & Antoniuk, O. V. (2020). Suchasnyi politychnyi dyskurs yak ob'ekt lnhvistychnykh doslidzhen [Modern political discourse as an object of linguistic research]. *Visnyk studentskoho naukovo-hovnogo tovarystva DonNU imeni Vasylia Stusa*, 2 (12), 213–216. [in Ukrainian]
8. Kovalenko, A. (2014). Movna gra yak lnhvistychno yavyshe [Language game as a linguistic phenomenon]. *Naukovі zapiski Nacionalnogo universitetu "Ostrozka akademiâ". Seriâ "Filologiâ"*, 44, 127–129. [in Ukrainian]
9. Kondratenko, N. (2009). Komunikatyvni strategii v ukrainskomu politychnomu dyskursi: interaktyvna vzaïmo-diia uchasnykiv politychnykh tok-shou [Communicative strategies in Ukrainian political discourse: interactive interaction of political talk show participants]. *Media – Suchasnist*, 48–55. [in Ukrainian]
10. Melnichenko, I. (2017). Movna gra yak znak verbalnoiï agresii v anhlovnomu politychnomu dyskursi [Language game as a sign of verbal aggression in English language political discourse]. *Science and Education a New Dimension. Philology*, 33 (123), 44–46. [in Ukrainian]
11. Nazarenko, O., & Nesterenko, O. (2020). Verbalni zasoby ta pryomy realizatsii humorystychnoho ta komichnogo efektiv u amerykanskomu politychnomu dyskursi [Verbal means and ways of humorous and comic effect actualization in American political discourse]. *Zapysky z romano-hermanskoï filologii*, 44(1), 203–211. [in Ukrainian]
12. Pieshkova, O. H. (2024). Strategii ta chynnyky anhlo-ukrainskoho perekladu movnoiï hry v nauko-ho-populiarnomy dyskursi [Strategies and factors of English-Ukrainian translation of language game in popular science discourse]. PhD thesis. Kharkiv : N. N. Karazin Kharkiv National University [in Ukrainian].
13. Sotnikov, A. (2012). Narys suchasnykh doslidzhen politychnoho dyskursu: lnhvistychnyi aspekt [Essay on modern studies of political discourse: linguistic aspect], *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu imeni Alfreda Nobelia. Serii "Filologichni nauky"*, 1 (3), 186–191. [in Ukrainian]

14. Shilo, S. (2017). Zhanrova dyferentsiatsiia ploitychnoho dyskursu [Genre differentiation of political discourse]. *Movoznavchyi visnyk*, 22–23, 125–132. [in Ukrainian]
15. Çeljeta, N. (2018). Language tools in political discourse. *European journal of economics. Law and Social Science*, 2(1), 120–126.
16. Dunmire, P. L. (2012). Political discourse analysis: Exploring the language of politics and the politics of language. *Language and Linguistics Compass*, 6(11), 735–751.
17. Kuriata, Y., & Kasatkina-Kubyshkina, O. (2022). Stylistic devices in political discourse. *Naukovì zapiski Nacional'nogo universitetu "Ostroz'ka akademiâ". Seriâ "Filologiâ"*, 13(81), 27–30.
18. Qaiwer, S. N. (2020). A study of irony in political discourse. *Arab World English Journal*, (2), 2–17.
19. A-Z Quotes. URL: <https://www.azquotes.com/quotes/topics/political.html> (date of access: 31.10.2024)
20. Braiiny Quotes. URL: https://www.brainyquote.com/quotes/barack_obama_409128?form=MG0AV3 (date of access: 31.10.2024).
21. Lib Quotes. URL: https://www.brainyquote.com/quotes/barack_obama_409128?form=MG0AV3 (date of access: 31.10.2024).

UDC 82.111–311

DOI <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-11>

Halyna MATUSIAK

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor at the Department of Public Management, Law and Humanities, Kherson State Agrarian and Economic University, 23 Stritenska St, Kherson, Ukraine, 730006

ORCID: 0000-0002-7430-8257

Svitlana ROZMARYTSIA

Candidate of Philological Sciences, Methodologist of the Highest Category, Teacher-Methodologist of the Ukrainian language and literature, Mykolaiv Construction Professional College of Kyiv National University of Construction and Architecture, 2 1st Slobidska St, Mykolaiv, Ukraine, 54000

ORCID: 0000-0002-6358-2795

To cite this article: Matusiak, H., Rozmarytsia, S. (2024). Hotychna aura obrazu moria v romani Airis Merdok “Yedynorih” [Gothic aura of the sea image in Iris Murdoch’s novel “The Unicorn”]. *Current Issues of Foreign Philology*, 21, 70–74, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-11>

GOTHIC AURA OF THE SEA IMAGE IN IRIS MURDOCH’S NOVEL “THE UNICORN”

The study delves into the gothic features of the sea image in I. Murdoch’s novel “The Unicorn”. It examines the latest research into this literary work (by H. Bokshan, E. Kornilova, A. Matiichak, S. Farhadi Nejad, J. Jarzab and S. Pavlychko), which indicates that this image has not been a subject of thorough investigation that makes the topic of the paper relevant. The study aims at establishing the peculiarities of the sea image in the novel “The Unicorn”, identifying its relationships with the main characters and major motifs, and its correlation with mythological ideas about water as a primordial element. The article underscores that the sea image as an element of gothic landscapes accumulates ambivalent semantics pertaining to mythopoetic texts. It emphasizes that the sea image correlates with many characters of the novel, manifesting various connotations in these relationships. The study highlights that its correlation with the main character, Marian Taylor, is depicted most vividly. It is conveyed in this personage’s reflections. Such correlation with the female character seems natural since there is a gender association with water inherent in a mythological picture of the world. The paper analyzes the features of visualizing the sea image consisting in the use of a variety of colors to emphasize its controversial and dynamic nature. It characterizes the personification of this image and its correlation with the motif of death that generates the tragic modus of the literary work highlighted with a poetic intertext – Paul’s Valery poem “The Graveyard by the Sea”. The analysis allowed us to draw a conclusion that the polyvalent sea image manifests ambivalent semantics through the relationships with the female and male characters and also with the motif of death. These accents link it with mythological ideas about this primordial element whose attributes are chaos, hostility, and danger. The sea image in “The Unicorn” evolves in the traditions of a Gothic novel with immanent menacing landscapes which serve as a background of mysterious and enigmatic events.

Key words: sea motif, gothic novel, mythological ideas, motif of death, tragic modus.

Галина МАТУСЯК

кандидат філологічних наук, доцент кафедри публічного управління, права та гуманітарних наук, Херсонський державний аграрно-економічний університет, вул. Стрітенська, 23, м. Херсон, Україна, 730006

ORCID: 0000-0002-7430-8257

Світлана РОЗМАРИЦЯ

кандидат філологічних наук, методист вищої категорії, викладач-методист української мови і літератури, ВСП Миколаївський будівельний фаховий коледж Київського національного університету будівництва і архітектури, вул. 1-ша Слобідська, 2, м. Миколаїв, Україна, 54000

ORCID: 0000-0002-6358-2795

Бібліографічний опис статті: Матусяк, Г., Розмариця, С. (2024). Готична аура образу моря в романі Айріс Мердок «Єдиноріг». *Актуальні питання іноземної філології*, 21, 70–74, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-11>

ГОТИЧНА АУРА ОБРАЗУ МОРЯ В РОМАНІ АЙРІС МЕРДОК «ЄДИНОРІГ»

Статтю присвячено особливостям образу моря як елементу готичного простору в романі А. Мердок «Єдиноріг». Здійснено аналіз попередніх досліджень твору (Г. Бокиань, А. Матійчак, С. Павличко, J. Jarzab, S. Farhani Nejad), який дозволив з'ясувати, що цей образ не становив окремого предмету вивчення, що надає актуальності темі нашої розвідки. Мета статті – визначити специфіку образу моря в романі «Єдиноріг», виявивши його зв'язки з головними персонажами і провідними мотивами, а також його кореляцію з міфологічними уявленнями про водну стихію. У дослідженні підкреслено, що образ моря як елемент готичного простору акумулює амбівалентну семантику, суголосну міфопоетичним першотекстам. Акцентовано, що образ моря корелює з багатьма персонажами роману «Єдиноріг», оприявнюючи в цих зв'язках різні конотації. Зауважено, що найвиразніше окресленою у творі А. Мердок є його взаємодія з головною героїнею – Меріан Тейлор, через сприймання якої він переважно візуалізується читачеві. Така його кореляція з жіночим персонажем видається закономірною з огляду на гендерну співвіднесеність із водною стихією, властиву міфологічній картині світу. Схарактеризовано специфіку візуалізації образу моря, що полягає у використанні розмаїтої палітри відтінків для відображення його полісемантичності, контрверсійності й динамічного характеру. Окреслено персоніфікацію цього образу, його містичну і демонічну природу та кореляцію з мотивом смерті, що генерує трагічний модус твору, підсилений поетичним інтертекстом – віршем Поля Валері «Морське кладовище». Зроблено висновок про те, що полівалентний образ моря в романі А. Мердок «Єдиноріг» через зв'язки з жіночими і чоловічими персонажами, а також із мотивом смерті оприявнює амбівалентну семантику, в якій домінує здатність до спустошення, руйнування і знищення. Згадані акценти споріднюють його з міфологічними уявленнями про цю стихію, атрибутами якої є хаос, ворожість і небезпека. Образ моря в «Єдинорогу» витримано в традиціях неоготичного роману з характерними похмурими пейзажами, на тлі яких відбуваються загадкові й таємничі події.

Ключові слова: образ моря, готичний роман, міфологічні уявлення, мотив смерті, трагічний модус.

Problem statement. I. Murdoch inherited and originally developed that powerful tradition of free interpretation of mythology, which in English-language literature originated in the pre-Romantic era and was reflected in the poetics of mythocentric gothic novel. One of the central mythologeme in her literary works is the mythologeme of water, which the author interpreted in a neo-gothic way to create mysterious landscapes. Visualizing the sea image in I. Murdoch's literary works seems natural given the author's Irish origin and geographical features of the island country washed by the Atlantic Ocean and the Irish Sea. This topos occupies a special place in the fictional space of her prose, namely, in the novel "The Sea, the Sea" manifested as a title, in "The Sandcastle", and also in "The Unicorn". Readers' interest in Gothic prose as a timeless genre category led to its evolution into neo-Gothic literature, which necessitates the study of typological phenomena in it and the author's originality of interpreting mythological intertexts that constitute its genological specificity.

Analysis of the latest publications. The sea image is poly-functional in the writer's works of different genres. We are mainly interested in its specificity in the neo-gothic novel "The Unicorn", which has been thoroughly researched both in

Ukrainian and foreign literary studies. For instance, A. Matiichak considered this work in terms of genre models, highlighting elaborate stylization of gothic in it and also the philosophical and ethical components (Matiichak, 2009). Moreover, the researcher characterized the game phenomenon in "The Unicorn" focusing her attention on the paradigm of the dream as a combination of reality and unreality (Matiichak, 2004). E. Kornilova made a significant contribution to examining the main patterns of I. Murdoch's neo-gothic novels comprehensively studying spatiotemporal elements and villain/victim characters in this literary work (Kornilova, 2022). S. Pavlychko delved into the novel "The Unicorn" as the embodiment of the author's concept of human destiny and freedom (Pavlychko, 2001). J. Jarzab analyzed the significance of space in this literary work as a twentieth-century Irish gothic novel (Jarzab, 2014). S. Farhani Nejad examined various representations of female identity in "The Unicorn" (Farhani Nejad, 2021). We considered the specificity of interpreting the Celtic fairy mythologeme in it performing a comparative analysis with H. Pahutiak's novel "The Enchanted Musicians" (Bokshan, 2018). However, despite the availability of multifaceted studies on I. Murdoch's novel "The Unicorn", we

can state that the sea image remains without the due attention from scientists. It allows for considering our research topic relevant and encourages us to contribute to filling the existing gap.

The research aims to identify the specificity of the sea image in the novel “The Unicorn”, establish its correlation with the main characters of the literary work and the primary motives, and reveal its relationships with the mythological ideas about water as a primordial element.

To achieve the aim, it is advisable to apply the following methodologies: contextual (to consider I. Murdoch’s novel in the context of traditional mythology), intertextual (to deconstruct the text to identify and analyze mythological intertexts and the author’s discourse), semiological (to define the meaning of mythological motifs and characters), psychoanalytical (to outline the archetypical foundations and psychological features of the characters), and poetological (to study the mythopoetics of “The Unicorn”).

Research materials. The recurrent sea image in I. Murdoch’s novel “The Unicorn” is part of gothic landscapes, other elements of which are the topoi of gloomy Gaze and Riders Castles, giant coastal cliffs of black sandstone, huge crags and dolmens, and mystical marshes with flashing green lights. This image accumulates ambivalent semantics that aligns with mythopoetical ideas about water in general and salt water in particular. The sea image correlates with many characters of the novel manifesting different connotations in these relationships.

The interaction of the sea image with the main character, Marian Taylor, is depicted most clearly, and it is articulated to the reader through her perception. Its correlation with a female character seems natural since such gender correlation with water as a primordial element is inherent in the mythological picture of the world. The depictions of the sea at the beginning of the novel when it appears in front of Marian as “a luminous emerald green streaked with lines of dark purple” (Murdoch, 2000, p. 9) and when she gets to know it further are contrasting: “She found the vast dark coastline repellent and frightening. She had never seen a land so out with sympathy with man” (Murdoch, 2000, p. 11). It is this changeable tone that determines the character of the sea image in the novel.

The poly-semantic sea image is visualized through a rich palette of shades: calm and friendly,

it is depicted in “peacock blue” (Murdoch, 2000, p. 17) colors. Polar characteristics are depicted through the combination of contrasting colors: “It was the sea here which seemed black, mingling with the foam like ink with cream” (Murdoch, 2000, p. 11). The ambivalence of the sea image is emphasized by the repetition of the binary opposition “white–black”: “Beyond the wild snowy curl and retreat of the foam the sea now looked, in the bright sunlight, inky black” (Murdoch, 2000, p. 32). Black colors also dominate in the depiction of the coastline along which Marian liked wandering: “The black wall of the cliff rose sheer beside her. <...> The beach too was black, with gritty sand at the base of the cliff, and black pebbles at the water’s edge” (Murdoch, 2000, p. 32). The contradictory semantic volume of the sea image is reflected in its dynamic character: it can look calm, but after a while, it can turn into a series of enormous waves “which sudden violent acceleration came tearing in to destroy themselves” (Murdoch, 2000, p. 32).

The sea image is personalized: Gerald Scottow imagines this primordial element as a treacherous and cold-blooded killer. Therefore, he strongly warns Marian against swimming in it. Gerald also talks about the terrible storm that devastated everything a few years earlier. A stranger on the shore warns the lady about the possibility of drowning, recalling the recent deaths of two Germans at sea (Murdoch, 2000, p. 33). The owner of Riders Castle also discourages Marian from swimming. Jamesie told the young lady about a powerful stream of water that once washed a car with all its passengers into the sea. This episode highlights the correlation of the sea image with the motif of death that emphasizes the semantics of the tragic in it, which is enhanced by the poetic intertext – Paul Valery’s poem “The Graveyard by the Sea” proposed to be read by the mistress of Gaze Castle – Missis Crean Smith (Murdoch 2000, p. 42). The sea image in I. Murdoch’s novel aligns with many mythological texts in which this primordial element appears as a destructive force used by the gods to punish those who committed a crime against them (McHardy, 2008).

“The towers of grey rock” (Murdoch, 2000, p. 9) appear as elements of ominous sea landscapes: their images are also mystified and demonized. When Marian first saw them, they seemed to her “huge fossilized monsters” (Murdoch, 2000,

p. 12). The rock images in the novel correlate with the emotion of fear, which generates the tragic modus of the literary work. The sea image has similar semantics associated not only with anxiety, danger, and disaster, but also with something mysterious and incomprehensible: “Marian had never been afraid of the sea. She did not know what was with her now. The thought of entering the water gave her a frisson which was like a kind of sexual thrill, both unpleasant and distressingly agreeable” (Murdoch, 2000, p. 32). In this context, the researcher’s observation that “the sea is associated with otherness, with the unknown, chaos, evil forces and danger” (Knotková-Čapková, 2006, p. 7) seems relevant.

The sea image acquires characteristics of a voracious monster capable of swallowing anyone: “The beach shelved very steeply, creating an undertow, each retreating wave being sucked with positive vicious violence back beneath the tall uncurling crest of its closely following successor” (Murdoch, 2000, p. 32). Even a seal in such water frightened Marian because it seemed an evil sea god. The demonic nature of the sea image is emphasized by the topoi of the Devil’s Causeway, Gaze and Riders Castles, which, after all the events that happened there, were imagined by Effingham Cooper as Scylla and Charybdis. The depleted landscape of the valley near Gaze Castle after the storm (wide debris of stone and bushes, the bedraggled corpse of a sheep, “dad salmon lying broadcast upon the hillside” (Murdoch, 2000, p. 246–247) emphasizing the meaning of devastating power: the house “lay above the rushing waters like a stranded and abandoned ship” (Murdoch, 2000, p. 247). The death of Peter Crean-Smith in his car, which was washed away into the sea, adds vivid accents in the interaction of the sea image with the motif of death, which gives it the role of a genre-creating factor.

The emotion of fear is dominant in the correlation between the main character and the sea image, which is related to the motif of a human’s struggle with a primordial element. The girl did her utmost to cope with anxious feeling that gripped her: “Marian was by now thoroughly frightened of swim-

ming but determined to swim. <...> It was a matter of pride; and she felt obscurely that if she started now to be afraid of the sea she would make some crack or fissure in her being through which other and worse fears might come” (Murdoch, 2000, p. 32). In the episode when Marian challenges the treacherous sea, we observe a change in the gender association of the sea image underscored by G. Bachelard: a fierce battle begins between the man and the sea, water becomes angry. It changes its gender acquiring its masculine characteristics (Bachelard, 1983). The young lady gave in to the formidable power and gave up trying to swim in the sea.

Another female characters, Alice Lejour, correlates with the sea image. Effingham Cooper saw the young lady as a creature from another world: “The scene, wrapped about by the loudly roaring waves, had a weird stillness, as if Alice had lain there already a long time, a fish-like sea goddess, brooking since antiquity in some watery hole” (Murdoch, 2000, p. 194). The portrait characteristics of this character are allusively related to the mythological nereids, particularly Thetis, Amphitrite, and Galatea. This mythopoetical arrangement of the sea image contrasts with its visualization described earlier.

Conclusions and prospects of further research. Thus, the polyvalent and dynamic sea image in I. Murdoch’s novel “The Unicorn”, through its connections with female and male characters and the motif of death, manifests ambivalent semantics, in which the ability to destroy and annihilate predominates. These accents make it similar to the mythological ideas of this primordial element, whose attributes are chaos, hostility, and danger. Hence its personification as a monster seems natural. The sea image in “The Unicorn” aligns with the traditions of a gothic novel with its characteristic gloomy, intimidating landscapes in which mystical and mysterious events occur. The prospects of further research can be seen in studying the specificity of this image in other I. Murdoch’s novels, in particular, in “The Sea, the Sea” and “The Sandcastle”.

BIBLIOGRAPHY:

1. Бокшань Г. Міфологема фейрі в романах «Зачаровані музиканти» Галини Пагутяк і «Єдиноріг» Айріс Мердок. *Султанівські читання*. 2018. Вип. 7. С. 126–135.
2. Магійчак А. Жанрові моделі романів Айріс Мердок. *Питання літературознавства*. 2009. Вип. 77. С. 221–230. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/18446> (дата звернення: 03.11.2024).

3. Матійчак А. Феномен гри у творчості Айріс Мердок. Питання літературознавства. 2004. Вип. 11 (68). С. 35–45. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pl_2004_11_6 (дата звернення: 03.11.2024).
4. Павличко С. Лабіринти мислення : інтелектуальний роман сучасної Великої Британії. *Зарубіжна література : дослідження та критичні статті*. Київ : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2001. С. 271–389.
5. Bachelard G. *Water and dreams: an essay on imagination of matter*. Pegasus Publishers, 1983. 213 p.
6. Farhadi Nejad S. Gender subversions in Iris Murdoch's "The Unicorn". *Rupkatha Journal on Interdisciplinary Studies in Humanities*. 2021. Issue 13 (1), Pp. 1–9. URL: <https://rupkatha.com/V13/n1/v13n142.pdf> (дата звернення: 03.11.2024).
7. Jarzab J. The significance of space in Iris Murdoch's "The Unicorn" as a twentieth-century Irish gothic novel. *Studia Anglica Posnaniensia*. 2014. Issue 49 (4). Pp. 5–20.
8. Knotková-Čapková B. Symbols of Water and Woman on Selected Examples of Modern Bengali Literature in the Context of Mythological Tradition. *Wagadu: Journal of Transnational Women's & Gender Studies*. 2006. Vol. 3. Pp. 155–169. URL: <http://colfax.cortland.edu/wagadu/Volume3/Printable/capkova.pdf> (дата звернення: 03.11.2024).
9. Kornilova E. Gothic elements in I. Murdoch's postmodern novels after 1970. *Revisiones posmodernas del gótico en la literatura y las artes visuales*. 2022. 187–201. URL : <https://eusal.es/index.php/eusal/catalog/book/978-84-1311-645-7> (дата звернення: 03.11.2024).
10. McHardy F. The "Trial by Water" in Greek Myth and literature. *Leeds International Classical Studies*. 2008. No. 7.1. Pp. 1–20. URL: <http://arts.leeds.ac.uk/lics/2008/200801.pdf> (дата звернення: 03.11.2024).
11. Murdoch I. *The Unicorn*. London : Vintage. Random House. 2000. 270 p.

REFERENCES:

1. Bokshan, H. (2018). Mifolohema feiri v romanakh "Zacharovani muzykanty" Halyny Pahutiak i "Yedynorih" Airis Merdok [The fairy mythologeme in the novels "The enchanted musicians" by Halyna Pahutiak and "The unicorn" by Iris Murdoch]. *Sultanivski chytannia*, No. 7, 126–135 [in Ukrainian].
2. Matiichak, A. (2009). Zhanrovi modeli romaniv Airis Merdok [Genre models of Iris Murdoch's novels]. *Pytannia literaturoznavstva*, No. 77, 221–230. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/18446> [in Ukrainian].
3. Matiichak, A. (2004). Fenomen hry u tvorchosti Airis Merdok [The phenomenon of game in Iris Murdoch's literary works]. *Pytannia literaturoznavstva*, No. 11 (68), 35–45. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pl_2004_11_6 [in Ukrainian].
4. Pavlychko, S. (2001). Labirynty myslennia : intelektualnyi roman suchasnoi Velykoi Brytanii [The labyrinths of thinking : the intellectual novel of the modern Great Britain]. *Zarubizhna literatura : doslidzhennia ta krytychni statii*. Kyiv : Vyd-vo Solomii Pavlychko "Osnovy", 271–389 [in Ukrainian].
5. Bachelard, G. (1983). *Water and dreams: an essay on imagination of matter*. Pegasus Publishers [in English].
6. Farhadi Nejad, S. (2021). Gender subversions in Iris Murdoch's "The Unicorn". *Rupkatha Journal on Interdisciplinary Studies in Humanities*, No. 13 (1), 1–9. URL: <https://rupkatha.com/V13/n1/v13n142.pdf> [in English].
7. Jarzab, J. (2014). The significance of space in Iris Murdoch's "The Unicorn" as a twentieth-century Irish gothic novel. *Studia Anglica Posnaniensia*, No. 49 (4), 5–20. URL: <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/download/52/584/1282-1?inline=1> [in English].
8. Knotková-Čapková, B. (2006). Symbols of Water and Woman on Selected Examples of Modern Bengali Literature in the Context of Mythological Tradition. *Wagadu: Journal of Transnational Women's & Gender Studies*, No. 3, 155–169. URL: <http://colfax.cortland.edu/wagadu/Volume3/Printable/capkova.pdf> [in English].
9. Kornilova, E. (2022). Gothic elements in I. Murdoch's postmodern novels after 1970. *Revisiones posmodernas del gótico en la literatura y las artes visuales*, 187–201. URL: <https://eusal.es/index.php/eusal/catalog/book/978-84-1311-645-7> [in English].
10. McHardy, F. (2008). The "Trial by Water" in Greek Myth and literature. *Leeds International Classical Studies*, No. 7.1, 1–20. URL: <http://arts.leeds.ac.uk/lics/2008/200801.pdf>
11. Murdoch, I. (2000). *The Unicorn*. London : Vintage. Random House. [in English].

УДК 81'255.4-115(477)І.Франко:[316.7:303.023.22]

DOI <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-12>

Оксана МОЛЬДЕРФ

асистент кафедри міжкультурної комунікації та перекладу, Львівський національний університет імені Івана Франка, вул. Університетська, 1, м. Львів, Україна, 79053

ORCID: 0009-0008-9654-7882

Бібліографічний опис статті: Мольдерф, О. (2024). «Вільний переклад – це невірний переклад»: про дихотомію вірності і свободи у перекладознавчій концепції І. Франка. *Актуальні питання іноземної філології*, 21, 75–83, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-12>

**«ВІЛЬНИЙ ПЕРЕКЛАД – ЦЕ НЕВІРНИЙ ПЕРЕКЛАД»: ПРО ДИХОТОМІЮ
ВІРНОСТІ І СВОБОДИ У ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧІЙ КОНЦЕПЦІЇ ІВАНА ФРАНКА**

Метою запропонованої публікації є реконструкція поглядів Івана Франка, видатного українського письменника, перекладача, громадського діяча, науковця, праці якого заклали основи українського перекладознавства, на питання перекладацької вірності і свободи. Теоретико-методологічне підґрунтя дослідження формує концепція теорії соціального простору французького соціолога П'єра Бурдьє, згідно з якою поле має вплив на учасників, які в ньому діють, а поведінка учасників у полі визначається, як і впливом самого поля, так і габітусом, що є певною сукупністю поведінкових і ментальних механізмів, та різними типами капіталів (економічним, соціальним, культурним, символічним), які учасники привносять у це поле. Відповідно до трикомпонентної ієрархічної моделі, яку запропонував П. Бурдьє для літературознавства і яку ефективно екстраполюють на перекладознавчі студії представники соціологічного підходу, досліджено констеляцію літературного і перекладацького поля другої половини ХІХ до перших десятиліть ХХ століття під впливом суспільно-політичних, економічних, культурних чинників, та їх модифікацію. Наукова новизна роботи полягає у тому, що в ній вперше продемонстровано, як загальна домінуюча культура перекладу впливала на еволюціонування Франкових поглядів на вибір стратегії вільного чи вірного перекладу, перекладу чи переробки (переспіву, наслідування) тощо. Крім того, на підставі Франкових експліцитних висловлювань, зібраних із його паратекстів, літературно-критичних та літературно-історичних праць, листування тощо, зроблено узагальнення щодо його розуміння поняття «вірності», «дослівності», «переробки (переспіву, наслідування)» тощо. Також здійснено спробу виокремити критерії, за якими Франко відмежовує переробки (переспіви, наслідування) від власне перекладу. Дослідження завершують висновки про зміну поглядів Івана Франка на зазначену проблематику вірного та вільного перекладу в діахронії під впливом все більшої кристалізації в українському перекладацтві вірного перекладу як єдино прийнятнього.

Ключові слова: Іван Франко, переклад, вірний переклад, вільний переклад, дослівність, переробка.

Oksana MOLDERF

Lecturer at the Department of Intercultural Communication and Translation, Ivan Franko National University of Lviv, 1 Universytetska St, Lviv, Ukraine, 79000

ORCID: 0009-0008-9654-7882

To cite this article: Molderf, O. (2024). “Vilnyi pereklad – tse nevirnyi pereklad”: pro dykhotomiiu virnosti i svobody u perekladoznavchii kontseptsii Ivana Franka [“A free translation is an incorrect translation”: on the dichotomy of fidelity and freedom in Ivan Franko’s translation concept]. *Current Issues of Foreign Philology*, 21, 75–83, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-12>

**“A FREE TRANSLATION IS AN INCORRECT TRANSLATION”: ON THE DICHOTOMY
OF FIDELITY AND FREEDOM IN IVAN FRANKO’S TRANSLATION CONCEPT**

The aim of this publication is to reconstruct the views of Ivan Franko, a prominent Ukrainian writer, translator, public figure, and scholar whose works laid the foundation of Ukrainian Translation Studies, on the dichotomy between fidelity and freedom in translation. The theoretical and methodological framework of the study is grounded in the theory of social space developed by the French sociologist Pierre Bourdieu. According to Bourdieu’s theory, a field exerts influence on its agents, while their behavior within the field is shaped by the field itself, by their habitus – a set of behavioral and mental mechanisms – and by various forms of capital (economic, social, cultural, and symbolic) that the participants bring into the field. Using Bourdieu’s tripartite hierarchical model, initially proposed for literary studies and effectively extrapolated

to *Translation Studies* by representatives of the social approach, this research examines the constellation of the literary and translational fields from the late 19th century to the early decades of the 20th century. It explores how these fields were shaped and modified by socio-political, economic, and cultural factors. The novelty of the study lies in its demonstration, for the first time, of how the dominant culture of translation influenced the evolution of Franko's views on the choice of strategies, such as free versus faithful translation, and the distinctions between translation and adaptation (rewriting, imitation). Based on Franko's explicit statements gathered from his paratexts, literary-critical and literary-historical works, correspondence, and other sources, the study generalizes his understanding of key concepts such as "fidelity," "literalness," and "adaptation (rewriting, imitation)". Furthermore, it attempts to outline the criteria by which Franko distinguished adaptations (rewriting, imitation) from translations. The research concludes with insights into the diachronic shifts in Franko's views on the issue of free versus faithful translation, shaped by the growing crystallization of faithful translation as the sole standard in Ukrainian Translation Studies.

Key words: Ivan Franko, translation, faithful translation, free translation, literalness, adaptation.

Актуальність проблеми. Іван Франко, поруч із Тарасом Шевченком, належить до тих українських поетів і письменників, дослідження творчого та наукового доробку якого, зважаючи на масив праць, оформилося в окрему галузь українознавчих студій – франкознавство. Втім, попри те, що один лише перелік франкознавчих праць формує цілі томи, досі залишається чимало питань, які потребують вивчення, зміни теоретико-методологічних підходів тощо. Як зазначає дослідник Б. Тихолоз, причиною цьому є не лише «історично зумовлені об'єктивні перешкоди» чи «безпрецедентний титанічний обсяг Франкової творчої спадщини», а й її «проблемно-тематична й методологічна складність, багатожанровість, багатодисциплінарність, врешті, багатомовність» (Тихолоз, 2004, с. 133).

Реконструкція перекладознавчої концепції І. Франка з урахування контексту Франкової доби та домінантної культури перекладу крізь призму соціологічного підходу, який є одним із нових напрямів сучасного перекладознавства, дає, з одного боку, можливість поглянути на спадщину одного з першопрохідців української перекладознавчої науки крізь сучасний теоретико-методологічний апарат, а, з іншого боку, дозволяє обґрунтувати тезу про те, що українська перекладознавча думка має тривалу самостійну історію, спадкоємність традицій, а ідеї, сформульовані у другій половині ХІХ – на початку ХХ століття, знайшли свої відображення у майбутніх чільних напрямках перекладознавчої науки з часу її оформлення у самостійну наукову дисципліну.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Якщо дослідження Франкового письменницького доробку почалося ще фактично з прижиттєвих рецензій на його видання та літературних портретів, яких до смерті І. Франка у 1916 році

назбиралося, за підрахунками Я. Гординського, уже понад тисячу (Гординський, 1935, с. 84), то логічно, що звернення до його перекладознавчих напрацювань починається у той період, коли перекладознавство фактично оформлюється у самостійну наукову дисципліну. Першопрохідцем у цьому напрямку був О. Домбровський зі своєю працею «Іван Франко – теоретик перекладу» (1958), де здійснив спробу виокремити десять перекладацьких принципів І. Франка, втім значними недоліками цієї праці стало те, що узагальнення принципів відбувалося без посилення на конкретні тексти І. Франка, а теоретико-методологічний підхід був продиктований панівною радянською ідеологією. Перевагою праці Ф. Арвата з такою ж назвою, що вийшла у 1969 році, стало те, що її автор вибудовував судження про перекладацькі принципи І. Франка (іх у цій праці – 17), подаючи конкретні приклади з Франкового доробку, хоча висновки і далі вибудовувалися з врахуванням марксистсько-ленінської ідеології.

Вагомий внесок у дослідження концепції перекладу І. Франка, починаючи з 70-х рр. ХХ століття, зробила Р. Зорівчак, яка зосередила увагу на функціональному призначенні перекладу, наголошуючи на обґрунтованій Франком націєтворчій функції.

У новітній період дослідження концепції перекладу І. Франка, поруч із Р. Зорівчак, продовжив М. Зимомря, акцентуючи на ролі перекладної літератури у збагаченні національного літературного простору. О. Тетеріна у своїй дисертації про переклад як наукову проблему (2005) висвітлює значення поглядів І. Франка на роль перекладу для національного літературного процесу, а Т. Шмігер у монографії про історію українського перекладознавства (2009) систематизував підходи до вивчення перекладознавчих ідей Франка, виділивши три

ключові напрями: переклад як націєтворчий чинник, техніка перекладу та перекладознавча критика (Шмігер, 2009, с. 43).

Сучасне переосмислення перекладацьких принципів І. Франка, систематизованих у згаданих працях О. Домбровського і Ф. Арвата, здійснила А. Паславська (2014), верифікувавши до того ж відповідність його теоретичних суджень на практиці на прикладі автоперекладу оповідання «Свинська конституція».

Назагал варто зазначити, що, попри всі напрацювання у згаданому напрямку, досі бракує праць, які фокусуються на перекладознавчій концепції І. Франка в її комплексності, з врахуванням тріади теорія-критика-практика перекладу, які досліджують її соціокультурний контекст або ж детально аналізують окремі принципи та їхню еволюцію, використовуючи як матеріал розмаїту Франкову літературно-критичну, літературно-історичну та епістолярну спадщину.

Мета дослідження. На основі експліцитних висловлювань І. Франка, виокремлених із його передмов, рецензій, літературно-історичних праць, листування тощо, та з врахуванням соціокультурного контексту Франкової доби, розуміння якого допомагає краще збагнути ті чи інші рішення, реконструювати погляди І. Франка на класичну дихотомію вільного і вірного перекладу як глобальні перекладацькі стратегії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Теоретико-методологічним підґрунтям для дослідження слугує теорія соціального простору французького соціолога П. Бурдьє, яку в останні роки активно використовують у перекладознавстві для дослідження взаємозв'язку та взаємовпливу літературного і перекладацького поля з агентами цього поля, які мають певний капітал (який може бути економічним, культурним, соціальним та символічним) та габітус, який в перекладознавчому контексті трактують як «матрицю принципів сприйняття, оцінки та дій» (Wolf, 2014, с. 13). Звернення до габітусу дозволяє, за М. Вольф, виявляти причину того, чому перекладач послуговується певними стратегіями, відкидаючи натомість інші, і «розкрити перекладацький продукт як результат інтенсивного процесу «узгодження» (Там само).

Сам П. Бурдьє у праці «Літературне поле» свого часу запропонував ієрархічну модель, яка

дозволяє краще розуміти, як конкретний агент поля зайняв певну позицію в ньому, виходячи з констеляції цього поля, і складається з трьох етапів:

1) «Аналіз позиції літературного поля всередині поля влади, до якого воно належить як мікрокосмос до макрокосмосу» (Bourdieu, 1997, с. 35).

2) «Аналіз внутрішньої структури літературного (і т. д.) поля, – універсуму, який підпорядковується власним законам і трансформаціям; іншими словами, аналіз структури відносин між позиціями індивідів чи інститутів, які ведуть боротьбу за артистичну легітимність» (Там само, с. 36).

3) «Аналіз того, як сформувалися габітуси агентів, що займають ці позиції – тобто аналіз становлення диспозицій, які, будучи продуктом певної соціальної траєкторії і певної позиції в середині літературного (і т. д.) поля, знаходять в цих позиціях більш чи менш сприятливу можливість реалізації» (Там само).

Більш детально засади застосування теорії соціального простору П. Бурдьє у перекладознавстві розкрито у праці авторки цього дослідження «Теорія соціального простору П'єра Бурдьє та її потенціал у дослідженні перекладацької особистості (на прикладі Івана Франка)» (Мольдерф, 2019).

До зовнішніх чинників, які впливали на констеляцію літературного і перекладацького поля Франкової доби (перший етап моделі П. Бурдьє), варто зараховувати: 1) відсутність української державності, а відповідно й інститутів, які б сприяли книгодрукові, розгортали широкі перекладацькі програми тощо; 2) цензуру і заборону українського книгодруку на українських землях Російської імперії і відповідно його перенесення в Галичину та Буковину, які перебували під австро-угорським врядуванням і в яких цензурні обмеження були слабшими; 3) відсутність фінансової підтримки перекладацької справи; 4) специфіку перекладацької публіки, яка складалася з невеликої групи української інтелігенції та широких народних мас, які, відповідно до статистик, які наводять історики, зокрема О. Субтельний, в своїй більшості були неписьменними (Субтельний, 1991, с. 266); 5) невелика кількість перекладачів із достатнім рівнем мовної, фахової підготовки, літературної майстерності, здатних забезпечу-

вати якісний переклад канонічних творів західних літератур українською мовою тощо.

Культуру перекладу (поняття, яке ввів у науковий обіг австрійський перекладознавець Е. Прунч (Prunč, 2012, с. 340), що характеризує внутрішні закони літературного і перекладацького поля (другий етап моделі П. Бурдье) Франкової доби, можна узагальнено звести до таких ключових рис:

1) Відмінні перекладацькі стратегії (вільний трагедійний переклад) стають інструментом диференціації української літератури в умовах колоніального статусу;

2) Орієнтація на широкі маси населення та потреба «наздогнати» західноєвропейські літератури, заклавши основу для їх сприйняття, спочатку диктує домінування вільного перекладу (спрощена мова, одомашнення, порушення принципу еквілінеарності, переробки) з поступовим зміщенням вектора у бік вірного перекладу, зумовлене підвищенням рівня освіти та грамотності;

3) Мовна дискусія кінця XIX століття породжує зміну мови перекладів, зокрема меншим стає вплив діалектизмів, регіоналізмів, натомість тенденційно переклади стають мовно ближчими до мови письменників Наддніпрянщини;

4) Українські перекладачі тієї доби постають носіями культури в широкі народні маси (культуртрегерство), що відповідно часто призводить до жертвування особистими літературними уподобаннями та амбіціями на користь утилітарних цілей (Мольдерф, 2023).

Власне в таких вихідних умовах і відбувалася Франкова перекладацька діяльність та формувалася його перекладознавча концепція. Врахування таких умов у соціологічному перекладознавстві є особливо релевантним, адже, як зазначає американський перекладознавець Л. Венуті, визначати перекладацькі стратегії можна лише, беручи до уваги, те як змінювалася ієрархія цінностей цільової культури (Venuti, 2001, с. 243).

Зважаючи на те, що поняття стратегії у перекладознавчій літературі не має однозначного тлумачення, потрібно окреслити рамки його розуміння для пропонованої праці. Відповідно вважаємо за доцільне послуговуватися дефініцією фінського перекладознавця І. Тамб'є, який, беручи за основу військове трактування

стратегії, визначає її як «сплановану, чітко сформульовану, цілеспрямовану процедуру або програму дій, прийнятну для досягнення певної мети» (Енциклопедія перекладознавства, 2020, с. 311). Він також пропонує виокремлювати глобальні стратегії, вибір яких диктують зовнішні фактори і які реалізуються на культурно-соціологічному рівні, та локальні стратегії, які зумовлені операційними потребами і стосуються текстово-когнітивного рівня (Там само, с. 315–316).

Серед глобальних стратегій, на яких фокусується І. Франко, можна виокремити такі: доцільність перекладати чи не перекладати певний твір; одомашнення та очуження; вільний та вірний переклад. Власне останню дихотомію і буде розглянуто далі в рамках пропонованого дослідження.

У 1894 році, готуючи рецензію на польські переклади творів В. Шекспіра, Іван Франко в ретроспективному аналізі розвитку перекладацького поля наголошує на зміні критеріїв оцінки перекладів, зазначаючи, зокрема, що сучасне йому покоління, у порівнянні з 70-ми рр. XIX століття, вимагало більшої точності та адекватності в передачі думок і зворотів оригіналу, не підтримуючи довільні зміни в оригіналі (Франко, 1986а, с. 173–174). Варто припускати, що таке спостереження стосувалося не лише польського, але й українського перекладацького поля, де вірність оригіналу поступово стала центральним критерієм якості перекладу.

Є доцільність вважати, що підсумком Франкового теоретичного осмислення дихотомії «вірний – вільний переклад» можна трактувати його рукописну примітку 1914 року до німецького перекладу власної поезії, адресовану перекладачеві А. Атласу: «Вільний переклад – це не вірний переклад. Треба намагатися перекладати так вірно, як тільки це можливо». («Freie Übertragung ist ungetreue Übertragung. Man muss es immer wagen, so treu wie möglich zu übertragen») (Горак, 2014, с. 310).

І. Франко у своїй перекладознавчій концепції зазвичай розділяє поняття «перекладу» і «переробки (переспіву, наслідування)». Так, видаючи у 1883 р. праці О. Шухевича, він зазначив: «Переводи і наслідування, заміщені в тій книжці, – пам'ятка життя і праці чоловіка, майже зовсім незнамого в нашій літературі, а прецінь заслуговуючого, безперечно,

на признання» (Франко, 1980, с. 254). Подібно «Антигону» Софокла у перекладі П. Ніщинського він називає не «перекладом, але вільною переробкою» (Франко, 1981b, с. 252), так само згадані у праці «Апокрифи і легенди з українських рукописів» угорські пасії є для нього «не перекладами, але свобідними переробками» (Франко, 1983, с. 115). Поодиноким прикладом змішування понять можна вважати статтю «Українсько-руська (малоруська) література», де зазначено, що М. Осипов «переробив» трагедію «Енеїди» Блюмауера, а далі по тексті І. Франко пише, що «оцю то «Енеїду» М. Осипова, перекладену з німецької мови, взяв собі Котляревський за основу» (Франко, 1984, с. 82). Щоправда, варто зазначити, що така непослідовність може бути властива не так самому Франкові, як чеському перекладачеві, адже український переклад, розміщений у 50-томному виданні (1976–1986), є не оригіналом, а здійснений з чеського перекладу, в якому ці поняття змішані.

Для І. Франка вірність проєктується і на зміст, і на форму. Перекладаючи поезії Г. Гейне українською мовою, він за власними словами, «дбав про те, щоби передати якомога вірно не тільки думку, але також форму, тон, розмір первотвору» (Франко, 1978с, с. 466), а, коментуючи переклади поезій Т. Шевченка німецькою мовою зазначав, що «вповні вірно передати і зміст, і форму Шевченкових віршів» (Франко, 1982, с. 189) неможливо. Іноді, щоправда, І. Франко вкладає у це поняття лише зміст. Прикладом може слугувати лист І. Франка до І. Белея, де він негативно відгукується про формальні аспекти перекладу В. Шекспіра М. Старицького, зокрема, «рими кепські, акценти варварські», і при цьому зазначає, що за браком ґрунтовних знань англійської мови, не може «сконтролювати вірності» (Франко, 1986а, с. 344).

Часто вживаним у Франкових текстах є поняття «дослівності», яке він використовує у відмінному від сучасного трактування (як синонім буквалізму) значенні. Ще О. Домбровський помітив, що для І. Франка дослівність – це «вірний, або точний переклад і то тільки у відношенні до змісту» (Домбровський, 1958, с. 316). Це підтверджують численні висловлювання І. Франка, зокрема в передмові до «Абу-Касимових капців» він пише: «Арабський текст тут не передано дослівно, а лише

коротеньким витягом [...]» (Франко, 1976b, с. 299), а, описуючи власну працю над перекладом пісні про Гільтбранта і Гадубранта, він зазначив, що подав «її текст у оригіналі з дослівним перекладом на нову німецьку мову під кожним рядком і віршованим перекладі на нашу мову, по змозі близьким до оригіналу» (Франко, 2008, с. 418).

Центральним ядром перекладу для І. Франка є змістова вірність, що підтверджує його друга передмова до перекладу «Фауста» Й. В. Гете: «Я старався переводити «Фавста» вірно, оскільки мож дослівно, подавати кожду думку автора по змозі в такій самій формі, як сам автор, – наскільки се було згідне з духом нашої мови» (Франко, 1978, с. 180). Ще одним підтвердженням такої тези є його ретроспектива до перекладів із Данте: «дбаючи про якнайточніше і найповніше передання думок і висловів поета», він «не скрізь додержував ані розміру поодиноких віршів, ані правильного числа рядків» (Франко, 1978с, с. 72).

Попри те, що для І. Франка поняття «перекладу» і «переробки (переспіву, наслідування)» однозначно не синоніми, і переклад не є родовим поняттям щодо переспівів, наслідувань і переробок у його перекладознавчій концепції, все ж складно зрозуміти, коли для І. Франка переклад, попри фундаментальні зміни, є вільним і не переходить у категорію переробок. Єдина експліцитно сформульована ознака, за якою І. Франко інтерпретує переклад все ще як «вільний», а не як переробку (за відсутності, звісно, накладання інших ознак), – це зміна віршованого розміру. Так, попри те, що М. Старицький використав для передачі українською мовою «Чатів» А. Міцкевича «трохи відмінн[ий] розмір», для Франка ця українська інтерпретація все ще є перекладом (Франко, 1978а, с. 308).

Втім, якщо виходити від протилежного, то ознак, за якими І. Франко ідентифікує результат передачі оригіналу цільового тексту як переробку (переспів, наслідування), є більше. Серед них можна виокремити такі:

1) зміна сюжетної канви певних текстів (наприклад, заміна кінцівки);

2) наповнення наявної рамки (у формі легенди, притчі, бувальщини) новим змістом з національною складовою (прикладом можна вважати легенду про Лиса, на яку І. Франко

«накла[в] наші руські кольори» (Франко, 1976b, с. 67);

3) заміна прози віршами («Дон-Кіхот» М. Сервантеса у Франковій інтерпретації) або навпаки (як приклад І. Франко наводить прозову інтерпретацію «Приборканої гострухи» В. Шекспіра Ю. Федьковича);

4) скорочення або розширення певних частин тексту (приклад – поема «Цар і аскет», де І. Франко дозволяв собі «декуди коротити, інде знов ширше малювати деякі сцени і ситуації» (Франко, 1976a, с. 484);

5) надання цільовому тексту іншої тональності, зокрема гумористичної (приклад – німецькомовна праця Ф. Крауса про казки та легенди слов'ян (Франко, 1980, с. 287));

6) перенесення дії в іншу часову епоху або в інший географічно-культурний простір (приклад – «Приборкання гострухи» В. Шекспіра в інтерпретації Ю. Федьковича, де події відбуваються «у [...] улюблен[их] гуцульськ[их] гор[ах]» (Франко, 1981с, с. 179));

Назагал Франкове ставлення до переробок, переспівів і наслідувань було доволі амбівалентним, адже у його доробку можна знайти як негативні відгуки про такі явища (власна переробка «Дон-Кіхота» М. Сервантеса (Франко, 1986b, с. 328), надмірно перелицьовані драми на сценах українського (руського) театру в Галичині (Франко, 1980, с. 368), переспів «Іліади» С. Руданського (хоч і не завжди послідовно) тощо), так і схвальні відгуки на переробки (переспіви, наслідування) («Антигона» Софокла П. Ніщинського (Там само, с. 376), «Пані Твардовська» А. Міцкевича П. Гулака-Артемовського (Там само, с. 385–386).

Те, що для І. Франка вільний і вірний переклад є не ізольованими феноменами, а можуть поєднуватися в межах одного твору, засвідчують його власні спогади про роботу над «Скарбничкою» Бонерія: «Декуди, я, приміром, у неримованій часті оповідання про Папірія дав майже дослівний переклад Бонерового; деякі мої переробки з потреби самої теми та без моралізації вийшли коротші від Бонерових, але переважно вони довші» (Франко, 1978с, с. 36–37). Подібно він підходить і до

перекладу «Фауста» Й. В. Гете, де за власними словами, хоч і зацентрував увагу на вірність, втім вдавався до вільного перекладу там, «де в оригіналі стихи різноритмові або де таке відступлення потрібне було для вірнішого» (Там само, с. 179–180).

Очевидним є те, що стратегію може диктувати і сам жанр або тип тексту. Сам І. Франко демонструє це на прикладі сакральних книг, які, за його спостереженням, «перекладали по-рабському, слово в слово», та апокрифів, які не маючи «німбу святості» містили чимало зразків вільного перекладу, переробки тощо (Франко, 1981b, с. 247).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Варто зазначити, що суспільно-політичні, економічні і культурні чинники позначилися на констеляції перекладацького поля Франкової доби, що не могло не відобразитися на Франковій концепції перекладу. У зазначену добу українська література саме завершувала перехід від переробок (переспівів, наслідувань) першої половини ХІХ століття, які слугували диференційним критерієм в умовах колоніального статусу, до власне перекладу. Тож назагал, не тільки толеруючи як критик якісні, креативні переробки (перекази, наслідування) творів художньої літератури, а й самостійно практикуючи таку форму передавання українській читацькій публіці, які однозначно збагатили національну літературу і заклали основи для сприйняття літератури інших народів і культур, І. Франко все ж сформувався як прихильник вірного перекладу, що висловив в одній із цитат пізнього періоду своєї перекладацької діяльності та діяльності як перекладацького критика і редактора.

Перспективними напрямками дослідження варто вважати фокусування як на питаннях інших стратегій перекладу (перекладати / не перекладати, очуження / одомашнення), так і на ширших питаннях перекладознавчої концепції І. Франка, до яких належать кваліфікація перекладача, функції перекладу, його цільова аудиторія, а також на мікрорівні з фокусом на перекладацькі труднощі, змістові і формальні трансформації та окремі мовні феномени.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Bourdieu P. Das literarische Feld. Die drei Vorgehensweisen. *Streifzüge durch das literarische Feld* / Pinto L, Schultheis F. (Hg.). Konstanz, 1997. S. 33–36.
2. Molderf O. Iwan Franko und die ukrainische Translationskultur in der zweiten Hälfte des 19. und zu Beginn des 20. Jahrhunderts. *Brüche und Kontinuitäten: Aktuelle Themen der Ukrainischen Germanistik nach Februar 2022* : Open-Access-Tagungsdokumentation eines Symposiums im Rahmen der Themenwoche „Krieg in der Ukraine – Perspektiven der Wissenschaft“ / L. Bezugla, A. Ketzer-Nöltge, D. Spaniel-Weise etc. (Hrsg.). 2023. S. 156–162.
3. Prunč E. Entwicklungslinien der Translationswissenschaft : 3. erweiterte und verbesserte Auflage. Berlin, 2012. 524 S.
4. Venuti L. Strategies of Translation. *Routledge Encyclopedia of Translation Studies* / M. Backer (ed). London ; New York, 2001. P. 240–244.
5. Wolf M. The Sociology of Translation and Its Activist Turn. *The Sociological Turn in Translation and Interpreting Studies*. Amsterdam ; Philadelphia, 2014. P. 7–21.
6. Арват Ф. Іван Франко – теоретик перекладу : лекції із спецкурсу «З історії українського перекладу». Чернівці, 1969. 36 с.
7. Горак Р. Невідомий переклад і невідомі листи Адольфа Атласа до Івана Франка. *Українське літературознавство*. 2014. Вип. 78. С. 306–316.
8. Гординський Я. Сучасне франкознавство (1916–1932). *Записки Наукового товариства імені Шевченка*. Львів, 1935. Т. 153. С. 83–97.
9. Домбровський О. Іван Франко – теоретик перекладу. *Іван Франко: Статті і матеріали*. Львів, 1958. 36. 6. С. 306–330.
10. Енциклопедія перекладознавства : у 4 т. Т. 1: пер. з англ. / за ред. Івз Гамбієра та Люка ван Дорслара ; за заг. ред. О. Кальниченка та Л. Черноватого. Вінниця : Нова Книга, 2020. 552 с.
11. Зимомря М. Перекладацький світ Івана Франка: дискурс культурологічної стратегії. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. 2013. Вип. 58. С. 219–231.
12. Мольдерф О. Теорія соціального простору П'єра Бурдьє та її потенціал у дослідженні перекладацької особистості (на прикладі Івана Франка). *Стиль і переклад* : збірник наукових праць. 2019. Вип. 1(6). С. 55–65.
13. Паславська А. Поліфонія творів та німецькомовних перекладів Івана Франка. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. 2019. Вип. 70. С. 397–408.
14. Роксолана Зорівчак: Біобібліографічний покажчик. 2004–2011 / Уклад. Г. Домбровська, О. Пилипчук, У. Романюк ; авт. передм. А. Содомора. Львів, 2011. 368 с.
15. Субтельний О. Україна: історія. Київ, 1991. 512 с.
16. Тетеріна О. Переклад як наукова проблема в українській літературно-критичній думці ХІХ – початку ХХ ст. (компаративний дискурс) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.05. Київ, 2004. 20 с.
17. Тихолоз Б. Віденська наукова одиссея Івана Франка у візії Ярослава Лопушанського. *Віденська Франкіана: студії, докторат, академічне середовище Івана Франка у Віденському університеті (1892–1893)* / Я. Лопушанський. Дрогобич – Львів – Відень. 2024. С. 133–138.
18. Франко І. Зібрання творів : у 50 т. / [Редкол.: Є.П. Кирилюк (голова) та ін.]. Київ, 1976. Т. 1: Поезія. 502 с.
19. Франко І. Зібрання творів : у 50 т. / [Редкол.: Є.П. Кирилюк (голова) та ін.]. Київ, 1976. Т. 4: Поезія. 471 с.
20. Франко І. Зібрання творів : у 50 т. / [Редкол.: Є.П. Кирилюк (голова) та ін.]. Київ, 1978. Т. 11: Поетичні переклади та переспіви. 527 с.
21. Франко І. Зібрання творів : у 50 т. / [Редкол.: Є.П. Кирилюк (голова) та ін.]. Київ, 1978. Т. 12: Поетичні переклади та переспіви. 727 с.
22. Франко І. Зібрання творів : у 50 т. / [Редкол.: Є.П. Кирилюк (голова) та ін.]. Київ, 1978. Т. 13: Поетичні переклади та переспіви. 663 с.
23. Франко І. Зібрання творів : у 50 т. / [Редкол.: Є.П. Кирилюк (голова) та ін.]. Київ, 1980. Т. 26: Літературно-критичні праці (1876–1885). 462 с.
24. Франко І. Зібрання творів : у 50 т. / [Редкол.: Є.П. Кирилюк (голова) та ін.]. Київ, 1981. Т. 29: Літературно-критичні праці (1893–1895). 663 с.
25. Франко І. Зібрання творів : у 50 т. / [Редкол.: Є.П. Кирилюк (голова) та ін.]. Київ, 1981. Т. 30: Літературно-критичні праці (1895–1897). 720 с.
26. Франко І. Зібрання творів : у 50 т. / [Редкол.: Є.П. Кирилюк (голова) та ін.]. Київ, 1981. Т. 32: Літературно-критичні праці (1899–1901). 518 с.
27. Франко І. Зібрання творів : у 50 т. / [Редкол.: Є.П. Кирилюк (голова) та ін.]. Київ, 1982. Т. 35: Літературно-критичні праці (1903–1905). 511 с.

28. Франко І. Зібрання творів : у 50 т. / [Редкол.: Є.П. Кирилюк (голова) та ін.]. Київ, 1983. Т. 38: Літературно-критичні праці (1896–1911). 619 с.
29. Франко І. Зібрання творів : у 50 т. / [Редкол.: Є.П. Кирилюк (голова) та ін.]. Київ, 1984. Т. 41: Літературно-критичні праці (1890–1910). 683 с.
30. Франко І. Зібрання творів : у 50 т. / [Редкол.: Є.П. Кирилюк (голова) та ін.]. Київ, 1986. Т. 48: Листи (1874–1885). 767 с.
31. Франко І. Зібрання творів : у 50 т. / [Редкол.: Є.П. Кирилюк (голова) та ін.]. Київ, 1986. Т. 49: Листи (1886–1894). 810 с.
32. Франко І. Додаткові томи до Зібрання творів у п'ятдесяти томах / [Редкол.: М. Г. Жулинський (голова) та ін.]. Київ, 2008. Т. 52: Оригінальні та перекладні поетичні твори. 1040 с.
33. Шмігер Т. Історія українського перекладознавства ХХ сторіччя. Київ : Смолоскип, 2009. 342 с.

REFERENCES:

1. Bourdieu, P. (1997). Das literarische Feld. Die drei Vorgehensweisen [The Literary Field. The Three Approaches]. In L. Pinto & F. Schultheis (Eds.). *Streifzüge durch das literarische Feld* (pp. 33–36). Konstanz: UVK. [in German].
2. Molderf, O. (2023). Iwan Franko und die ukrainische Translationskultur in der zweiten Hälfte des 19. und zu Beginn des 20. Jahrhunderts [Ivan Franko and Ukrainian Translation Culture in the Second Half of the 19th and Early 20th Century]. In L. Bezugla, A. Ketzer-Nöltge, & D. Spaniel-Weise (Hrsg.). *Brüche und Kontinuitäten: Aktuelle Themen der Ukrainischen Germanistik nach Februar 2022: Open-Access-Tagungsdokumentation eines Symposiums im Rahmen der Themenwoche „Krieg in der Ukraine – Perspektiven der Wissenschaft“* (S. 156–162). [in German].
3. Prunč, E. (2012). Entwicklungslinien der Translationswissenschaft: 3. erweiterte und verbesserte Auflage [Development Lines in Translation Studies: 3rd expanded and improved edition]. Berlin: Frank & Timme.
4. Venuti, L. (2001). Strategies of Translation. In M. Baker (Ed.). *Routledge Encyclopedia of Translation Studies* (pp. 240–244). London & New York: Routledge.
5. Wolf, M. (2014). The Sociology of Translation and Its Activist Turn. In M. Wolf & A. Fukari (Eds.). *The Sociological Turn in Translation and Interpreting Studies* (pp. 7–21). Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins.
6. Arvat, F. (1969). *Ivan Franko – teoretyk perekladu : leksii iz spetskursu “Z istorii ukrainskoho perekladu”* [Ivan Franko – Translation Theorist: Lectures of the Special Course “On the History of Ukrainian Translation”]. Chernivtsi. [in Ukrainian].
7. Horak, R. (2014). Nevidomyi pereklad i nevidomi lysty Adolfa Atlasa do Ivana Franka [Unknown Translation and Unknown Letters of Adolf Atlas to Ivan Franko]. *Ukrainske Literaturoznavstvo*, 78, 306–316. [in Ukrainian].
8. Hordynskiy, Ya. (1935). Suchasne frankoznavstvo (1916–1932) [Contemporary Franko Studies (1916–1932)]. *Zapysky Naukovoho Tovarystva imeni Shevchenka*, 153, 83–97. [in Ukrainian].
9. Dombrovskiy, O. (1958). Ivan Franko – teoretyk perekladu [Ivan Franko – Translation Theorist]. In *Ivan Franko: Stati i materialy*, 6, 306–330. Lviv. [in Ukrainian].
10. Kalnychenko O. & L. Chernovaty (Eds.) (2020). *Encyklopediia perekladознавства: u 4 t. (T. 1)* [Encyclopedia of Translation Studies: In 4 Volumes (Vol. 1)]. Vinnytsia: Nova Knyha. [in Ukrainian].
11. Zymomria, M. (2013). Perekladatskyi svit Ivana Franka: Dyskurs kulturolohichnoi stratehii [Ivan Franko's Translational World: A Discourse of Cultural Strategy]. *Visnyk Lvivskoho Universytetu. Seriya Filolohichna*, 58, 219–231. [in Ukrainian].
12. Molderf, O. (2019). Teoriia sotsialnoho prostoru P'era Burdie ta yii potentsial u doslidzhenni perekladatskoi osobystosti (na prykladi Ivana Franka) [Pierre Bourdieu's Theory of Social Space and Its Potential in Studying Translational Personality (On the Example of Ivan Franko)]. *Styl i Pereklad: Zbirnyk Naukovykh Prats*, 1(6), 55–65. [in Ukrainian].
13. Pslavska, A. (2019). Polifoniia tvoriv ta nimetskomovnykh perekladiv Ivana Franka [Polyphony of Works and German-Language Translations of Ivan Franko]. *Visnyk Lvivskoho Universytetu. Seriya Filolohichna*, 70, 397–408. [in Ukrainian].
14. *Roksolana Zorivchak: Biobibliohrafichnyi pokazhchyk. 2004–2011* [Roksolana Zorivchak: A Bio-Bibliographic Index. 2004–2011]. (2011). Lviv: Compiled by H. Dombrovska, O. Pylypchuk, & U. Romaniuk; Introduction by A. Sodomora. [in Ukrainian].
15. Subtelnyi, O. (1991). Ukraina: istoriia [Ukraine: A History]. Kyiv. [in Ukrainian].
16. Teterina, O. (2004). Pereklad yak naukova problema v ukrainskii literaturno-krytychnii dumtsi XIX – pochatku XX st. (komparatyvnyi dyskurs) [Translation as a Scientific Problem in Ukrainian Literary-Critical Works of the 19th – Early 20th Century (Comparative Discourse)] (Author's Abstract of a Candidate Dissertation). Kyiv. [in Ukrainian].
17. Tykholoz, B. (2024). Videnska naukova odisseia Ivana Franka u vizii Yaroslava Lopushanskoho [Ivan Franko's Viennese Scientific Odyssey in Yaroslav Lopushanskys Vision]. In Y. Lopushansky, *Videnska Frankiana: Studii, Doktorat*,

Akademichne Seredovyshche Ivana Franka u Videnskomu Universyteti (1892–1893) (pp. 133–138). Drohobych – Lviv – Vienna. [in Ukrainian].

18. Franko, I. (1976). *Zibrannia tvoriv: u 50 t. T. 1: Poeziia* [Collected Works: In 50 Volumes. Vol. 1: Poetry]. Kyiv. [in Ukrainian].

19. Franko, I. (1976). *Zibrannia tvoriv: u 50 t. T. 4: Poeziia* [Collected Works: In 50 Volumes. Vol. 4: Poetry]. Kyiv. [in Ukrainian].

20. Franko, I. (1978). *Zibrannia tvoriv: u 50 t. T. 11: Poetychni pereklady ta perespivy* [Collected Works: In 50 Volumes. Vol. 11: Poetic Translations and Rewritings]. Kyiv. [in Ukrainian].

21. Franko, I. (1978). *Zibrannia tvoriv: u 50 t. T. 12: Poetychni pereklady ta perespivy* [Collected Works: In 50 Volumes. Vol. 12: Poetic Translations and Rewritings]. Kyiv. [in Ukrainian].

22. Franko, I. (1978). *Zibrannia tvoriv: u 50 t. T. 13: Poetychni pereklady ta perespivy* [Collected Works: In 50 Volumes. Vol. 13: Poetic Translations and Rewritings]. Kyiv. [in Ukrainian].

23. Franko, I. (1980). *Zibrannia tvoriv: u 50 t. T. 26: Literaturno-krytychni pratsi (1876–1885)* [Collected Works: In 50 Volumes. Vol. 26: Literary-Critical Works (1876–1885)]. Kyiv. [in Ukrainian].

24. Franko, I. (1981). *Zibrannia tvoriv: u 50 t. T. 29: Literaturno-krytychni pratsi (1893–1895)* [Collected Works: In 50 Volumes. Vol. 29: Literary-Critical Works (1893–1895)]. Kyiv. [in Ukrainian].

25. Franko, I. (1981). *Zibrannia tvoriv: u 50 t. T. 30: Literaturno-krytychni pratsi (1895–1897)* [Collected Works: In 50 Volumes. Vol. 30: Literary-Critical Works (1895–1897)]. Kyiv. [in Ukrainian].

26. Franko, I. (1981). *Zibrannia tvoriv: u 50 t. T. 32: Literaturno-krytychni pratsi (1899–1901)* [Collected Works: In 50 Volumes. Vol. 32: Literary-Critical Works (1899–1901)]. Kyiv. [in Ukrainian].

27. Franko, I. (1982). *Zibrannia tvoriv: u 50 t. T. 35: Literaturno-krytychni pratsi (1903–1905)* [Collected Works: In 50 Volumes. Vol. 35: Literary-Critical Works (1903–1905)]. Kyiv. [in Ukrainian].

28. Franko, I. (1983). *Zibrannia tvoriv: u 50 t. T. 38: Literaturno-krytychni pratsi (1896–1911)* [Collected Works: In 50 Volumes. Vol. 38: Literary-Critical Works (1896–1911)]. Kyiv. [in Ukrainian].

29. Franko, I. (1984). *Zibrannia tvoriv: u 50 t. T. 41: Literaturno-krytychni pratsi (1890–1910)* [Collected Works: In 50 Volumes. Vol. 41: Literary-Critical Works (1890–1910)]. Kyiv. [in Ukrainian].

30. Franko, I. (1986). *Zibrannia tvoriv: u 50 t. T. 48: Lysty (1874–1885)* [Collected Works: In 50 Volumes. Vol. 48: Letters (1874–1885)]. Kyiv. [in Ukrainian].

31. Franko, I. (1986). *Zibrannia tvoriv: u 50 t. T. 49: Lysty (1886–1894)* [Collected Works: In 50 Volumes. Vol. 49: Letters (1886–1894)]. Kyiv. [in Ukrainian].

32. Franko, I. (2008). *Dodatkovy tomy do Zibrannia tvoriv u piatdesiaty tomakh. T. 52: Oryhinalni ta perekladni poetychni tvory* [Supplementary Volumes to the Collected Works in Fifty Volumes. Vol. 52: Original and Translated Poetic Works]. Kyiv. [in Ukrainian].

33. Shmiher, T. (2009). *Istoriia ukrainskoho perekladoznavstva XX storichchia* [History of Ukrainian Translation Studies of the 20th Century]. Kyiv: Smoloskyp. [in Ukrainian].

УДК 81'276.6:81'42]:316.77

DOI <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-13>

Маргарита МОРОЗОВА

доктор філософії, викладач кафедри романо-германської філології, Луганський національний університет імені Тараса Шевченка, вул. Івана Банка, 3, м. Полтава, Україна, 36003

ORCID: 0000-0002-7478-2530

Бібліографічний опис статті: Морозова, М. (2024). Професійний дискурс: семіотичний та когнітивний підходи. *Актуальні питання іноземної філології*, 21, 84–90, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-13>

ПРОФЕСІЙНИЙ ДИСКУРС: СЕМІОТИЧНИЙ ТА КОГНІТИВНИЙ ПІДХОДИ

Актуальність поданого дослідження зумовлена тим, що професійний дискурс відіграє важливу роль у професійній соціалізації, яка є процесом, за допомогою якого люди набувають спеціалізовані знання, навички, відносини, необхідні для ефективного виконання своїх професійних ролей. Мета даної розвідки – розглянути і проаналізувати професійний дискурс в розрізі семіотики й когнітивістики, для чого були використано методи спостереження і аналізу. У статті подано визначення професійного дискурсу та його загальна характеристика, відповідно до якої він аналізується в аспекті екстралінгвістичного середовища і соціальних чинників. Зроблено висновки про те, що професійний дискурс переплітається з науковим дискурсом, дискурсом на робочому місці, інституційним (статусно-орієнтованим) та іншими типами дискурсу, пов'язаного з професійною діяльністю; має чіткі цілі і відбувається в професійних ситуаціях, які регламентуються учасниками, місцем і комунікативною подією. Експертний характер професійного дискурсу відображається в термінології, текстових жанрах, моделях спілкування, які варіюються залежно від предметної області. Особливістю професійного дискурсу є його залежність від різних суспільних фреймових систем, таких як юридично-соціальна, техніко-економічна, соціокультурна та лінгвістична; а відмінною рисою є динамічний характер професійного дискурсу, який простежується у типі знань і навичок, необхідних для професійного спілкування на різних етапах, у швидкоплинних змінах ринку праці та політики, глобалізації економіки. Професійний дискурс поєднує в собі корпус текстів і розмов, об'єднаних професійним світоглядом, тезаурусом, темами, жанрами разом із екстралінгвістичними факторами, які зумовлені професійною діяльністю людини. Кожен тип професійного дискурсу визначає мову, що використовується у процесі спілкування. Когнітивними механізмами у професійному дискурсі виступають метафора й метонімія. Базові поняття, метафоричні моделі та типи метонімічних переносів роблять кожен професійний дискурс унікальним і специфічним. Знаковий (семіотичний) характер професійного дискурсу на метамовному рівні представлений мовою для конкретних цілей, де основна частина представлена спеціальною термінологією.

Ключові слова: професійний дискурс, інституційний дискурс, професійна свідомість, когнітивна лінгвістика, професійна комунікація, семіотика.

Marharyta MOROZOVA

Doctor of Philosophy, Lecturer at the Department of Romance and Germanic Philology, Luhansk Taras Shevchenko National University, 3 Ivana Bank St, Poltava, Ukraine, 36003

ORCID: 0000-0002-7478-2530

To cite this article: Morozova, M. (2024). Profesiinyi dyskurs: semiotychnyi ta kohnityvnyi pidkhody [Professional discourse: semiotic and cognitive approaches]. *Current Issues of Foreign Philology*, 21, 84–90, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-13>

PROFESSIONAL DISCOURSE: SEMIOTIC AND COGNITIVE APPROACHES

The relevance of this paper is due to the crucial role of professional discourse in professional socialization, which is the process through which individuals acquire professional knowledge, skills and relationships necessary for effective activity in profession. The aim of this research is to examine and analyze professional discourse within the framework of semiotic and cognitive approaches, employing methods of observation and analysis. The paper provides a definition of professional discourse and outlines its general characteristics, analyzed in the context of extralinguistic environment and social factors. It is concluded that professional discourse crosses with scientific discourse, workplace discourse and institutional (status-oriented) discourse, as well as other types of discourse associated with professional activity. Professional discourse is characterized by clear goals and takes place in professional situations regulated by participants,

location and communicative events. Professional discourse exhibits an expert nature, reflected in terminology, text genres and communication patterns that vary according to the subject area. The specifics of professional discourse lies in its dependence on diverse social frame systems such as legal-social, technical-economic, socio-cultural and linguistic systems. A distinctive feature of professional discourse is its dynamic nature, evident in the evolving requirements for professional communication skills at different stages, the rapid changes in the labour market and political landscape, and the increasing globalization of the economy. Professional discourse encompasses a corpus of texts and conversations unified by a shared professional worldview, vocabulary, themes and genres, along with extralinguistic factors determined by the individual professional activity. Each type of professional discourse imposes specific linguistic norms on communication. Cognitive mechanisms such as metaphor and metonymy play a crucial role in developing professional discourse. Fundamental concepts, metaphorical frameworks and types of metonymic transfer contribute to the distinctiveness and specificity of each professional discourse. The symbolic (semiotic) nature of professional discourse on the metalingual level is manifested in the use of language for specific purposes, predominantly characterized by specialized terminology.

Key words: professional discourse, institutional discourse, professional consciousness, cognitive linguistics, professional communication, semiotics.

Актуальність проблеми. Той факт, що дискурс є актуальним предметом наукового інтересу дослідників протягом декількох десятиліть, може бути пояснений його центральною позицією у функціонуванні мови, а також його складною природою, що охоплює всі сфери життя людини. Це переплетення також може бути причиною міждисциплінарного характеру різних підходів до вивчення і застосування дискурсу, його дослідження в контексті прагматики, психолінгвістики, соціолінгвістики, функціональної стилістики, семіотики тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Спочатку основною метою наукових розвідок з питання дискурсу було відрізнити дискурс від тексту. До лінгвістичних і антропологічних досліджень застосовувалися таксономічні та структурні методи (van Dijk, 1985). Пізніше вчені почали розглядати дискурс як набір соціальних практик, конструюючи та реконструюючи концепції та ідеї. На сучасному етапі відбувається вивчення специфіки різних типів дискурсу та опису їхніх структурних, когнітивних і прагматичних характеристик. Більш того, розширення кола проблем в дослідженнях дискурсу супроводжується більшою диференціацією та класифікацією мовного матеріалу, що сприяє аналізу нових типів дискурсу.

Проблема теоретичного вивчення професійного дискурсу розроблялася як іноземними так і вітчизняними вченими. Так, лінгво-когнітивні та комунікативно-прагматичні параметри, діалектику номінального та узуального у професійному дискурсі вивчала у своїх дослідженнях Колеснікова І.А. (Колеснікова, 2008) Професійний дискурс у порівнянні з політичним вивчала дослідниця Кузнецова Г.В. (Кузнецова, 2018), а професійний жіночий дискурс в історико-прагматичному аспекті дослідила Морозова І.І.

(Морозова, 2018). Структуру професійного дискурсу вивчав Гуннарссон (Gunnarsson, 1997), а професійний дискурс як соціальну практику Ірімія (Irimiea, 2017). Однак, професійний дискурс в контексті когнітивістики та семіотики є найменш вивченим у вітчизняному полі досліджень, незважаючи на його соціальну та евристичну значущість.

Мета даного дослідження – розглянути і проаналізувати професійний дискурс в розрізі семіотики й когнітивістики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Намагаючись дати визначення професійного дискурсу, почнемо з загальної характеристики дискурсу, відповідно до якої він аналізується в аспекті екстралінгвістичного середовища і соціальних чинників. Основою для визначення можна взяти семіотичне визначення дискурсу, яке подається дослідниками А. Греймасом і Дж. Куртесом (Greimas, Courtes, 1979). Вони стверджують, що дискурс як семіотичний процес постає як набір дискурсивних практик: лінгвістичних (вербальна поведінка) і нелінгвістичних практик (соматична поведінка, яка демонструється за допомогою сенсорних наказів). Фактор контексту ситуації і типи взаємодії типові для професійного спілкування представляються особливо важливими для професійного дискурсу. Професійний дискурс переплітається з науковим дискурсом, дискурсом на робочому місці, інституційним (статусно-орієнтованим) та іншими типами дискурсу, пов'язаного з професійною діяльністю. Науковий дискурс певної предметної області складає частину загальнонаукового дискурсу і становить ядро професійного дискурсу.

Дискурс на робочому місці включає тексти, що відносяться до діяльності людей у різних організаціях. Інституціональний дискурс (що

має місце у соціальних інститутах, де комунікація є частиною цієї інституції) представлений текстами і бесідами, що визначаються набором соціальних ролей. Основною характеристикою інституційного дискурсу є не повідомлення, а створення соціального змісту, тобто дискурс є способом існування інституту. Інституційний дискурс включає типових агентів і клієнтів, хронотопос, цілі, цінності, стратегії, жанри, прецедентні тексти і дискурсивні формули. Професійний дискурс близький до інституційного, але не обмежується їм. Формальну професійну взаємодію можна проаналізувати з інституційної точки зору, в той час як неформальне професійне спілкування вимагає іншого підходу. На думку М. Фуко, в інституційному типі дискурсу все більшого значення набуває конструктивістський аспект, що передбачає конструювання та реконструювання реальності. В цьому контексті під інститутом розуміємо сукупність стійких формальних і неформальних норм та правил, що регулюють певне коло суспільних відносин. Інституційний дискурс як предмет вивчення є не стільки структурною організацією елементів, скільки сукупністю норм їх взаємодії, «системою правил розсіювання» (Foucault, 1971).

Гуннарссон Б.Л. у книзі «Професійний дискурс» (Gunnarsson, 2009) використовує термін «професійний дискурс» для позначення тексту і розмови в професійних контекстах. Професіонал тут є синонімом словосполучення «оплачуваний працівник», яке застосовується як до кваліфікованих, так і некваліфікованих робітників. Автор розрізняє певні особливості професійного дискурсу. Наприклад, експертний характер професійного дискурсу, що відображається в термінології, текстових жанрах, моделях спілкування, які варіюються від однієї предметної області до іншої. До того ж, професійний дискурс має чіткі цілі і відбувається в професійних ситуаціях, які регламентуються учасниками, місцем і комунікативною подією. Нарешті, професійний дискурс є занадто обумовленим. Автор також зазначає, що професійний дискурс є частиною «соціально організованого та структурованого набору дій всередині відділу на робочому місці» (Gunnarsson, 2009, с. 8).

Іншою особливістю професійного дискурсу є його залежність від різних суспільних рамок систем, таких як юридично-соціальна,

техніко-економічна, соціокультурна та лінгвістична. Звичайно, багато документів, а також правил спілкування з'являються в результаті внутрішніх або зовнішніх правил. Швидкий розвиток технологій впливає і на професійний дискурс. До уваги беруться соціокультурні та мовні рамки, оскільки життя загалом і професійне життя зокрема, стає все більш різноманітним у культурному, соціальному та мовному відношенні. Ще однією відмінною рисою є динамічний характер професійного дискурсу, який простежується у типі знань і навичок, необхідних для професійного спілкування на різних етапах, у швидкоплинних змінах ринку праці та політики, глобалізації економіки. Отже, як бачимо, професійний дискурс можна аналізувати з різних точок зору, таких як філософська, епістемологічна, соціологічна тощо. Вважаємо, що професійний дискурс є поєднанням корпусу текстів і розмов, об'єднаних професійним світоглядом, тезаурусом, темами, жанрами разом із екстралінгвістичними факторами, які зумовлені професійною діяльністю людини.

Професійний світогляд є невід'ємною частиною професійного дискурсу. Спільний професійний світогляд визначає успішність спілкування і базується на знаннях суміжної науки, а також типових контекстах. Професійний світогляд є основою професійної свідомості, яку можна визначити як явище, що відображає певну професійну діяльність і функцією якого є регуляція соціальної активності людини в певній професійній сфері.

Професійна свідомість – це багаторівневе комплексне утворення, що містить у собі сформовану професійну картину світу, професійну культуру діяльності, а також мисленнєву діяльність у режимі методологічної рефлексії (розуміння) як внутрішній план свідомості, детермінований властивостями інтегральної індивідуальності, тобто культуру мислення суб'єкта (Самойлова, 2005, с. 33). Найважливішими феноменами професійної свідомості виступають операціональні моделі (образи) суб'єктів професійної діяльності та самого процесу праці як цілісної системи, а також образ Я самого суб'єкта (Дробот, 2009, с. 12). У структурі професійної свідомості виділяються три компоненти: гносеологічний, практичний та аксіологічний. Гносеологічний компонент складають теоретичні та історичні наукові зна-

ння, необхідні для певного типу професійного дискурсу; основні ідеї професійної діяльності; значення, функції та принципи професії.

Зміст цього компонента визначається сферою, до якої належить професія – технічною чи гуманітарною. Можна виділити різні типи знання – раціональне, інтуїтивне, приховане. Аналіз різних типів професійних знань і опис процесу номінації в різних типах знань мають велике значення при категоризації та сприйнятті інформації в певному професійному дискурсі. Практична складова включає практичні навички, професійні норми та положення, що відображають особливості даної професійної діяльності.

Основою професійної етики є аксіологічний компонент, тобто норми та зразки поведінки людини як члена професійного співтовариства. Список компонентів можна розширити і додати етнокультурний компонент. Наприклад, існують етнічні варіанти професійного світогляду лікаря Заходу чи Сходу, які суттєво відрізняються. На Заході медицину називають «медициною окремих органів», оскільки основним методом лікування є лікування симптомів хвороби, а на Сході об'єктом лікування є організм людини в цілому: враховується як фізичний, так і психологічний стан. Професійний світогляд містить практичні знання, необхідні для здійснення практичної діяльності.

Дослідниця Сошинська В., аналізуючи професійну комунікацію, виділяє два основних формати: теоретичний, заснований на раціональному мисленні, і практичний, пов'язаний з особливостями інтуїтивного і образного мислення, який спирається на чуттєве сприйняття навколишнього середовища. У деяких типах дискурсів (медичних, законодавчих, економічних, астрологічних), де можлива така комунікація, як «фахівець проти непрофесіонала», ці формати доповнюються фактором наївності (буденності), який характеризується взаємодією професійних і буденних переконань і поглядів. (Сошинська, 2006.)

Істотною частиною професійної картини світу, що відрізняє професіонала, є термінологія. З когнітивної точки зору термін розглядається як мовна одиниця, що виникає в результаті взаємодії професійної свідомості і професійної комунікації. Кожен тип професійного дискурсу визначає мову, що використовується у процесі

спілкування. Загалом, можна сказати, що термінологія відображає структуру знань, і чим давніший професійний дискурс, тим складніше поняття стоїть за цим терміном. Терміни та термінологічні системи аналізуються з точки зору їх ролі у професійному спілкуванні, а також у професійному пізнанні. Термін є вербалізованим результатом професійного пізнання, засобом орієнтації в професійному дискурсі і є невід'ємною частиною професійної комунікації. Термін є орієнтиром як для пізнання, так і для різних видів діяльності. Загальне знання термінології є основою для професійного спілкування як на національному, так і на міжнародному рівнях.

Одним з основних засобів концептуалізації і категоризації в професійній комунікації є аналогія і метафора як її прояв. Аналіз функціонування метафоричних і метонімічних моделей допомагає виявити особливості професійного світогляду фахівця. Когнітивна лінгвістика постулює, що метафора – це не просто троп, а когнітивний механізм, що дозволяє концептуалізувати нові онтологічні явища за аналогією до вже існуючого стану речей. Саме з цієї причини метафорі відводиться центральне, а не периферійне положення в когнітивній мовній моделі.

Розробка теорії когнітивної метафори та опис метафоричних моделей є одним з найбільш перспективних досліджень у сучасній когнітивній лінгвістиці. Одним з останніх досягнень когнітивної лінгвістики є теорія концептуальної інтеграції, розроблена М. Тернером і Г. Фоконьє (Turner & Fauconnier, 1995), які розуміють метафору як ментальне відображення цільової концептуальної області через вихідну; в той же час короткочасна пам'ять зберігає поєднання, які пізніше, які пізніше, в момент мовлення, включаються в структуру знань і служать фундаментальним компонентом когнітивного процесу. Вихідні сфери можуть бути пов'язані різними типами відносин, такими як проекція аналогії та метафори, передача метонімії, відповідність між функцією та значенням тощо.

Перевагою концептуальної інтеграційної моделі є те, що вона дозволяє виводити і аналізувати метафоричні доміанти в різних сферах, включаючи професійний дискурс, що сприяє розумінню світосприйняття фахівців в різних професійних сферах. Наприклад, концепту-

альний аналіз освітніх медичних текстів показує, що професійна свідомість характеризується біоцентризмом, а такі метафори, як «тіло людини – поле битви», «тіло людини – розумна істота», є домінуючими в процесі концептуалізації тіла людини.

Провідним когнітивним механізмом, що формує астрологічний дискурс, є механізм аналогії між елементами трьох рівнів: знаком Зодіаку, будинком в гороскопі і планетою, такий як Стрілець – Юпітер – 9-й будинок, із зазначенням напрямку (знаку), сфери застосування (будинку) і типу енергії (планети). Персоніфікація-ще одна риса, характерна для астрологічного дискурсу. Небесні тіла уособлюють людські характери і деякі аспекти особистості: Марс символізує волю, Венера – почуття, а Меркурій – інтелект. Що стосується домінуючих метафор, то це «Небо – це годинник», «Гороскоп – це театральна сцена», «Гороскоп – це карта життя».

Ще одним фундаментальним когнітивним механізмом у професійному дискурсі є метонімія (Burkhardt, 2011), досліджуючи футбольну мову, виділяє три семантичні сфери: «мова гри», «мова позиції», «мова таблиці/списку». У «мові гри» метонімія є провідним когнітивним механізмом, який допомагає відобразити всю ігрову ситуацію в одному її елементі, наприклад, «кутовий удар», «пенальті», «непрямий штрафний удар». Якщо розглядати астрологічний дискурс, то одним із фундаментальних механізмів дискурсу є метонімічне перенесення характеристик часу на характеристики місця.

Базові поняття, метафоричні моделі та типи метонімічних переносів роблять кожен професійний дискурс унікальним і специфічним.

В контексті семіотичного підходу до вивчення професійного дискурсу, зазначимо, що визначна особливість семіотики як науки проявляється в розриві між її практичним застосуванням і теоретичним розумінням. З одного боку, теорія семіотики була розроблена в ХХ столітті, і один з її засновників Ф. де Соссюр, формулюючи принципи семіотичних досліджень мови, писав, що семіотики як науки ще не існує. З іншого боку, спостерігається розширення семіотичного методу на все більше коло об'єктів дослідження, з'являються нові методології, спрямовані не лише на соці-

альні та культурні явища, але й на життя тварин і неорганічну природу. Більше того, ця тенденція поширюється на деякі колишні наукові досягнення, які заднім числом визнаються семіотичними дослідженнями.

Таке розширене розуміння семіотики узгоджується з думкою Пірса Ч. (Peirce, 1958). Пірс вводить поняття «пан-знак», стверджуючи, що будь-який об'єкт у Всесвіті можна досліджувати як знак. Семіотику цікавить усе, що можна розглядати як знак. Отже, будь-яке явище є потенційно семіотичним і чи варто його вивчати як елемент семіотичної системи, залежить від бажання реципієнта визнати його як результат свідомого сприйняття та подальшої формалізації. У результаті поняття семіосфери, як формалізованого знання, поширюється навіть на ноосферу В. Вернадського.

Будь-які явища, що характеризуються системністю і несуперечливістю, можуть розглядатися як компоненти семіотичної системи. Не тільки природна мова, але і мовна комунікація має системний характер і, отже, може бути об'єктом семіотичного дослідження. У своєму класичному варіанті семіотичний аналіз, що проводився з позицій структуралізму, носив іманентний і статичний характер. Об'єктами вивчення були в основному художні тексти, рідше наукові. Вважаємо, що вивчення професійного дискурсу повинно вестися на рівні метамови відповідної науки і на рівні професійного мовного спілкування.

Знаковий характер професійного дискурсу на метамовному рівні представлений мовою для конкретних цілей; основна частина тут представлена спеціальною термінологією. Спеціальні терміни були глибоко вивчені в рамках систематичної та гносеологічної школи термінології, яка має давню історію та досягла вражаючих результатів.

Термінологічні системи, що вивчаються в цій школі, мають усі характеристики семіотичної системи і, отже, насправді є семіотичними, тобто надзвичайно формалізованими. На рівні мовної комунікації системний характер проявляється в організації мовних жанрів, функціонуванні інтертекстуальних включень і прецедентних текстів, повторюваності дискурсивних патернів, певних типах екстралінгвістичних і лінгвістичних контекстів, які визначають інтерпретацію термінів, а також

комунікативні ситуації, характерні для професійної діяльності.

Тематичні зв'язки і структура термінологічних систем являють собою правильну ієрархічну систему. Ця система образно відображає те, як реальність конкретної професійної сфери організована в свідомості людини. Таким чином, термінологічна система конкретної професійної сфери функціонує і як система знаків, і як модель, що відображає відповідну когнітивну макроструктуру, тобто є свого роду іконою. Мовна організація професійного дискурсу має польову структуру і містить відповідні фрагменти наукового, педагогічного, медійного та інших дискурсів.

Наприклад, наукові медичні тексти, тексти інституційного формального і неформального спілкування складають ядро медичного дискурсу; на ближній периферії ми знаходимо освітні матеріали ЗМІ; далеку периферію займають публіцистичні статті, повсякденні медичні бесіди і т. д. Таке поєднання різних дискурсів і мовних жанрів наочно відображає функціонування відповідних соціальних інститутів. Семіотичний підхід не обмежується класифікаціями і систематизацією, а враховує суб'єктивну природу пізнання і соціальної комунікації.

Основа для цього була закладена в семіотичній концепції Пірса Ч., згідно з якою головним елементом семіозису є інтерпретатор, оскільки саме він відповідає за те, щоб щось сприймалося як знак або не-знак, а, отже, є відповідальним і за сам семіозис (Peirce, 1958).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, незважаючи на відмінності між семіотикою та когнітивною лінгвістикою, вони мають деякі спільні риси. По-перше, це не суто наукові дисципліни, а скоріше наукові

підходи, які можуть застосовуватися до різних об'єктів, переважно в соціальних та гуманітарних науках. Більше того, обидві дисципліни мають міждисциплінарний характер, помірковану феноменологію, інтерес до метафори та метонімії.

Крім того, загальна тенденція простежується в інтересі до динамічного аспекту функціонування явищ, процесу позначення і породження смислу. Суб'єктивний аспект семіотичних досліджень повною мірою проявляється в конотативній семіотиці Р. Барта (Barthes, 1967), однією з цілей якої є семіотичний аналіз механізмів ідеології і методів пропаганди.

Конотативна семіотика, яка приділяє велику увагу виявленню експліцитних і неявних типів значення, має багато спільного з когнітивною лінгвістикою, яка аналізує фундаментальні механізми когнітивної діяльності людини, а також змістовні категорії, що передбачають всі види соціальної і культурної активності. Суб'єктивний характер пізнання проявляється на рівні термінології, що підтверджується лінгвокогнітивними термінологічними дослідженнями, які, на відміну від традиційних досліджень, носять не описовий, а пояснювальний характер.

Об'єктом когнітивної термінології є мова для конкретних цілей, пов'язаних з процесами лінгвістичної категоризації і концептуалізації, а також когнітивними структурами знання. Ключові терміни функціонують як наукові когнітивні одиниці, тематичні зв'язки та структура яких формують концептуальну картину світу як частину професійної картини світу. Аналізуючи професійний дискурс в лінгвістичних рамках, вважаємо перспективним вивчати його в більш широкому контексті, беручи до уваги невербальні і екстралінгвістичні фактори.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дробот О. В. Психосемантичні особливості професійної свідомості майбутніх менеджерів : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01. Київ, 2009. 238 с.
2. Колеснікова І.А. Діалектика номінального та узуального у професійному дискурсі. Київ: КНЕУ, 2008. 246 с.
3. Кузнецова Г.В. Політичний дискурс vs професійний дискурс. *Когнітивно прагматичні дослідження професійних дискурсів*: матеріали VI наукової конференції з міжнародною участю, 17 Березня 2018 р. Харків, 2018. С. 51–53.
4. Морозова І.І. Професійний жіночий дискурс: історико-прагматичний аспект. *Когнітивно прагматичні дослідження професійних дискурсів*: матеріали VI наукової конференції з міжнародною участю, 17 Березня 2018 р. Харків, 2018. С. 69–70
5. Самойлова А. Г. Особливості формування професійної свідомості майбутніх психологів : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. Київ, 2005. 208 с

6. Сошинська В. Основні канали професійної комунікації в документноінформаційній сфері. *Вісник Книжкової палати*. 2006. № 9. С. 30–32.
7. Barthes R. *Le Système De La Mode: Essais De Sémiologie De La Culture*. Editions du Seuil, 1967. 327 p.
8. Burkhardt A. *Der deutsche Fußball und seine Sprache. Nebst Kurzporträt eines Wörterbuchprojekts*, 2011. URL: [http:// www.dirk-kemper.de](http://www.dirk-kemper.de) (дата звернення: 24.11.2024).
9. Foucault M. *L'ordre du discours*. Paris: Gallimard, 1971. 81 p.
10. Greimas A. J., Courtes J. *Semiotics and Language: An Analytical Dictionary*. Bloomington: Indiana University Press, 1979.
11. Gunnarsson B. L. *Professional Discourse*. London: Bloomsbury Publishing, 2009. 275 p.
12. Gunnarsson B.-L., Linell P., Nordberg B. (Eds.). *The construction of professional discourse*. London and New York: Longman, 1997. 328 p.
13. Irimiea S.B. Professional Discourse as Social Practice. *European Journal of Interdisciplinary Studies*. 2017. Vol. 9. № 1. URL: [http:// journals.euser.org/files/articles/ejis_sep_dec_17/Silvia.pdf](http://journals.euser.org/files/articles/ejis_sep_dec_17/Silvia.pdf) (дата звернення: 24.11.2024).
14. Peirce Ch.S. *Logical Foundations of the Theory of Signs*. Harvard University Press: Dover publications Inc, 1958.
15. Turner M., Fauconnier G. Conceptual integration and formal expression. *Metaphor and Symbolic Activity*. 1995. Vol. 10. № 3. P. 183–204.
16. van Dijk T.A. *Introduction: Discourse analysis as a new cross-discipline*. London: Academic Press, 1985.

REFERENCES:

1. Drobot, O.V. (2009). Psykhosemantychni osoblyvosti profesiinoi svidomosti maibutnikh menezheriv [Psychosemantic features of professional consciousness of future managers]. *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
2. Kolesnikova, I.A. (2008). *Dialektyka nominalnoho ta uzualnoho u profesiinomu dyskursi [The dialectic of the nominal and the ordinary in professional discourse]*. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].
3. Kuznietsova, H.V. (2018). Politychnyi dyskurs vs profesiinyi dyskurs [Political discourse vs professional discourse]. *Kohnityvno prahmatychni doslidzhennia profesiinykh dyskursiv – Cognitive and pragmatic studies of professional discourses: Proceedings of the VI Scientific Conference with international participation*, (pp. 51–53). Kharkiv [in Ukrainian].
4. Morozova, I.I. (2018). Profesiinyi zhinochyi dyskurs: istoryko-prahmatychnyi aspekt [Professional women's discourse: historical and pragmatic aspect]. *Kohnityvno prahmatychni doslidzhennia profesiinykh dyskursiv – Cognitive and pragmatic studies of professional discourses: Proceedings of the VI Scientific Conference with international participation*, (pp. 69–70). Kharkiv [in Ukrainian].
5. Samoilova, A.H. (2005). Osoblyvosti formuvannia profesiinoi svidomosti maibutnikh psykholohiv [Features of formation of professional consciousness of future psychologists]. *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
6. Soshynska, V. (2006). Osnovni kanaly profesiinoi komunikatsii v dokumentno-informatsiinii sferi [Main channels of professional communication in the document and information sphere]. *Visnyk Knyzhkovoї palaty. – Bulletin of the Book Chamber*, 9, 30–32 [in Ukrainian].
7. Barthes, R. (1967). *Le Système De La Mode: Essais De Sémiologie De La Culture*. Editions du Seuil.
8. Burkhardt, A. (2011). *Der deutsche Fußball und seine Sprache. Nebst Kurzporträt eines Wörterbuchprojekts*. Retrieved from [http:// www.dirk-kemper.de](http://www.dirk-kemper.de).
9. Foucault, M. (1971). *L'ordre du discours*. Paris: Gallimard.
10. Greimas, A. J., & Courtes, J. (1979). *Semiotics and Language: An Analytical Dictionary*. Bloomington: Indiana University Press.
11. Gunnarsson, B.-L. (2009). *Professional Discourse*. London: Bloomsbury Publishing.
12. Gunnarsson, B.-L. (1997). *The construction of professional discourse*. P. Linell & B. Nordberg (Eds.). London and New York: Longman.
13. Irimiea, S.B. (2017). Professional Discourse as Social Practice. *European Journal of Interdisciplinary Studies*, 9, 108–119. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/320586740_Professional_Discourse_as_Social_Practice.
14. Peirce, Ch. (1958). *Logical Foundations of the Theory of Signs*. Harvard University Press, Dover publications, Inc.
15. Turner, M. & Fauconnier, G. (1995). Conceptual integration and formal expression. *Metaphor and Symbolic Activity*, Vol. 10, 3, 183–204.
16. van Dijk, T.A. (1985). *Introduction: Discourse analysis as a new cross-discipline*. London: Academic Press.

УДК 811.111'38+811.112.2'38]:801.6:342.228

DOI <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-14>

Анатолій ПРИХОДЬКО

доктор філологічних наук, професор, професор кафедри «Іноземна філологія та переклад», Національний університет «Запорізька політехніка», вул. Університетська, 64, м. Запоріжжя, Україна, 69011

ORCID: 0000-0001-5051-8711

Scopus-Author ID: 57225075603

Катерина ЛУТ

кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри «Іноземна філологія та переклад», Національний університет «Запорізька політехніка», вул. Університетська, 64, м. Запоріжжя, Україна, 69011

ORCID: 0000-0002-9842-3540

Scopus-Author ID: 57415595500

Бібліографічний опис статті: Приходько, А., Лут, К. (2024). Стилiстична конвергенцiя засобiв виразностi у короткоформатних вiршованих текстах (на матерiалi англо- та нiмецькомовних гiмнiв). *Актуальнi питання iноземної фiлологiї*, 21, 91–100, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-14>

**СТИЛІСТИЧНА КОНВЕРГЕНЦІЯ ЗАСОБІВ ВИРАЗНОСТІ
У КОРОТКОФОРМАТНИХ ВІРШОВАНИХ ТЕКСТАХ
(НА МАТЕРІАЛІ АНГЛО- ТА НІМЕЦЬКОМОВНИХ ГІМНІВ)**

Статтю присвячено з'ясуванню шляхів і способів сумісного (конвергентного) використання стилістичних засобів, прийомів і фігур у німецько- та англійськомовних коротко форматних віршованих текстах на матеріалі державних гімнів.

У статті було проаналізовано по 20 англomовних і німецькомовних гімнів з використанням методу стилістичного аналізу, що полягав у дослідженні фоностилістичних, лексико-семантичних і синтаксичних стилістичних прийомів, різні комбінації яких використовуються в досліджуваних текстах з метою досягнення експресивного ефекту.

Наукова новизна роботи полягає у дослідженні різних типів стилістичної конвергенції на матеріалі англо- та німецькомовних гімнів.

Будучи пов'язаними з вихованням патріотичних почуттів до рідної країни, вони здійснюють сугестивний психологічний вплив на клієнтів відповідного дискурсу. Доведено, що стилістична конвергенція виступає в гімнах вельми продуктивним поетичним засобом, заснованим на взаємозустрітваності та взаємодії в текстах чи їх відрізках пучка прийомів виразності одного чи різного стилістичного татунку. З'ясовано, що в аналізованих текстах використовуються три типи конвергенції: гібридна, симбіотична і пуантована. До першої відносяться стилістично марковані мовні одиниці, які компактно розосереджуються на певному текстовому відрізку, взаємодіючи між собою, а то й дифузійно проникаючи одна в одну. Більш поширена симбіотична конвергенція відбиває ідею співіснування окремих стилістичних засобів у межах певного інтратекстового цілого. Вона заснована на комплексному використанні в різних констеляціях стилістично маркованих одиниць – одностатусних (тільки фонетичних або тільки лексичних) і різностатусних (фонетичних, лексичних і синтаксичних). Пуантована конвергенція є засобом стилістично концентрованого оформлення провідної ідеї гімну – як правило, пафосно і патріотично налаштованого висновку щодо умов існування держави.

Ключові слова: державний гімн, стилістичні засоби, стилістична конвергенція, гібридна конвергенція, симбіотична конвергенція, пуант.

Anatoliy PRYKHODKO

Doctor habil. of Philological Sciences, Professor at the Department of Foreign Philology and Translation, National University "Zaporizhzhia Polytechnic", 64 Universytetska St, Zaporizhzhia, Ukraine, 69011

ORCID: 0000-0001-5051-8711

Scopus-Author ID: 57225075603

Kateryna LUT

PhD, Associate Professor at the Department of Foreign Philology and Translation, National University "Zaporizhzhia Polytechnic", 64 Universytetska St, Zaporizhzhia, Ukraine, 69011

ORCID: 0000-0002-9842-3540

Scopus-Author ID: 57415595500

To cite this article: Prykhodko, A., Lut, K. (2024). Stylistychna konverhentsia zasobiv vyraznosti u korotkoformatnykh virshovanykh tekstakh (na materialy anglo- ta nimetskomovnykh himniv) [Stylistic Convergence of Stylistic Devices in Short Poetic Texts (on the Basis of English and German Anthems)] *Current Issues of Foreign Philology*, 21, 91–100, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-14>

STYLISTIC CONVERGENCE OF STYLISTIC DEVICES IN SHORT POETIC TEXTS (ON THE BASIS OF ENGLISH AND GERMAN-LANGUAGE ANTHEMS)

The article examines the means and ways of the convergent use of stylistic devices, expressive means, and figures in English and German-language national anthems, which belong to short poetic texts with a unique expressive function.

The article analyzes 20 English and German-language national anthems through stylistic analysis, focusing on phonostylistic, lexico-semantic, and syntactic devices. Various combinations of these devices in the selected texts are examined for their role in creating expressive effects.

The scientific novelty lies in the examination of different types of stylistic convergence within the context of English and German-language national anthems.

The anthems, associated with fostering patriotic sentiments, exert a suggestive psychological impact on their audiences. The study demonstrates that stylistic convergence – where multiple expressive means from one or various layers interact within a text or its segments – is a highly effective poetic strategy in anthems. Three types of convergence are identified in the analysis: hybrid, symbiotic, and pointe. Hybrid convergence features stylistically marked linguistic units that interact closely within a specific textual segment, either compactly dispersed or diffusely overlapping. The more prevalent symbiotic convergence entails the coexistence of distinct stylistic devices within a unified textual framework. This type involves the intricate use of stylistically marked units in various configurations, whether single-status (e.g., phonetic or lexical only) or multi-status (e.g., phonetic, lexical, and syntactic). Pointe convergence is a set of means stylistically focused on the central theme of an anthem, typically culminating in a powerful, patriotic statement about the nation's identity and purpose.

Key words: national anthem, stylistic devices, stylistic convergence, hybrid convergence, symbiotic convergence, pointe.

Актуальність проблеми. Короткоформатними віршованими творами, обраними для аналізу, є тексти державних гімнів (ДГ), що становлять собою «урочисту пісню, прийняту як символ державної або класової єдності» (Бусел 2003, с. 182). Ці тексти є за своєю суттю своєрідною літературно-музичною композицією (Machin 2017; Pavković 2020; Silaghi-Dumitrescu 2023), у якій опис дійсності та ставлення до неї формується з позицій влади, еліт і нації, коли оцінка історії, стану речей, подій залежить виключно від того, яке значення вони мають для держави. Найбільш загальними параметричними ознаками текстів ДГ є глорифікація батьківщини, країни, ландшафту, їх мовна «інкрустація», особлива конфігурація концептів і зосередженість нарації на теперішньому та майбутньому (Приходько 2024а), гетерогенність і складність ілюктивного візе-

рунку (Приходько 2024б), спрямованість на ідеологічну консолідацію нації (Хорошилов 2021), способи перекладу (Baranova & Rozhenko 2018) тощо.

Тексти ДГ – об'єкт дослідження – різняться розміром, стилем, засобами художньої виразності, кількістю компонентів змісту, контентом тощо. Як і будь-який інший інтелектуальний продукт, вони можуть бути осмислені в межах усталеної трихотомії «форма – зміст – функція». Зважаючи на це, їх зміст пов'язаний з когнітивно-семантичним аспектом, функція – з комунікативним, а форма – значною мірою з лінгвопоетичним (РЕРР 2017). Останній якраз і є предметом цієї розвідки, який розглядається під кутом зору його лінгвопоетичної специфіки в цілому та стилістичної конвергенції зокрема. Епістемічний аналіз здійснюється в рамках когнітивно-дискурсивної парадигми лінгвістики

з акцентом на лінгвопоетичних параметрах заявлених текстів, що зумовлює актуальність і новизну проведеного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Уперше термін «конвергенція» було використано М.Ріффатерром, який охарактеризував це явище як «скупчення в одному місці декількох незалежних стилістичних прийомів» (Riffaterre 1971, с. 60), що свідомо використовуються автором. У сучасній лінгвістиці конвергенцією вважають «зближення або збіг двох мовних ознак чи явищ» (Селіванова 2010, с. 278); «скупчення на невеликому відрізку тексту певної кількості стилістичних прийомів» (Weils 1997, с. 123).

Стилістична конвергенція є настільки сильним поетичним прийомом, що інколи дає підстави говорити про спроможність «організувати за її допомогою цілі жанри» (Gee 2003, с. 659). Щоправда, автор цієї думки обережно пом'якшує категоричність свого твердження, зводячи його лише до одного випадку – симбіозу синтаксичного паралелізму, лексичного та синтаксичного повторів. У будь-якому випадку, конвергенція стилістичних засобів вирізняється креативністю, тісною кореляцією з контекстом і активізацією читацької рефлексії. Конвергенція має також системний зв'язок з художнім цілим: з одного боку, вона сприяє створенню цього цілого, а з іншого, – розкриває у ньому свій творчий потенціал.

Гармонійне поєднання різнорівневих експресивних одиниць в межах одного тексту створюють «стилістичну канву» (Simpson 2014, с. 59) твору. Взаємодіючи, висвічуючи й відтіняючи один одного, посилюючи виразність повідомлюваного, стилістичні прийоми є доречними в урочистому мовленні, до якого відносяться державні гімни, та не зовсім доречними у розмовному дискурсі.

Мета дослідження полягає у з'ясуванні шляхів і способів концентрованого (конвергентного) використання лінгвопоетичних засобів, прийомів і фігур у текстах АДГ і НДГ та їх пасажах. Матеріалом дослідження слугують по 20 текстів державних гімнів чинних та нечинних англо- і німецькомовних країн (див. [LdN]).

Виклад основного матеріалу. Постаючи в АДГ і НДГ як феномен концентрації в певному текстовому пасажі пучка стилістичних засобів, фігур і прийомів, що сприяють його художньому

увиразненню, конвергенція має різні вияви: загальнонауковий, логічний і лінгвальний. Загальнонаукова відбиває факт їх (засобів) генетичної схожості або несхожості: перша є гомогенною конвергенцією (скупчення однотипних стилістичних засобів і фігур – або заміни, або додавання) та гетерогенною (скупчення різнотипних стилістичних засобів і фігур). Логічна конвергенція набуває трьох форм – *гібридної* (взаємопроникнення) та *симбіотичної* (співіснування) та пуантована (акцентування провідної ідеї). Лінгвальна конвергенція заснована на характері вживаних мовних засобів (лексична, лексико-синтаксична, фоносинтаксична).

Гібридна конвергенція (проникнення / схрещування чогось з чимось) трапляється переважно серед стилістично маркованих лексичних одиниць. У текстах АНГ і ННГ вона має щонайменше два вияви – лексико-синтаксичний і стилістико-синтаксичний.

Гібридна **лексико-синтаксична конвергенція** найчастіше трапляється в текстах АДГ і НДГ саме у вигляді дифузії епітету й симілі. За її допомогою здійснюється образне порівняння певних параметрів двох об'єктів позамовної дійсності, завдяки чому відбувається емоційне посилення їх сприйняття читачем: *Healthy land, so like all fountains!* /Домініка 1967/; *Like our glorious southern star;* | *From England, Scotia, Erin's Isle* /Австралія 1878/; *Und wie der Vater treu mit seinem Sohne,* | *So steh ich treu mit ihm und wanke nicht* /Пруссія 1830/. Складним дифузійним характером вирізняється стилістичний гібрид у рядках *Close beside the gallows tree kissed like brothers lovingly* /Ірландія 1818/, де пасаж *Close beside the gallows tree* має риси і епітету, і перифразу, орієнтуючись на симілі. У такого роду взаємопроникненнях однієї стилістичної фігури в іншу відбувається формальне акцентування змісту повідомлюваного, забезпечення когезії та когерентності тексту і водночас створення необхідної гімнам експресії.

Гібридна **стилістико-синтаксична конвергенція** може утворюватися завдяки дифузії різних прийомів додавання. Одним із випадків такої конвергенції є такий різновид повтору, як **епістрофа** (кільце), що в нашому випадку відбиває комбіноване повторення початкових і кінцевих рядків за безпосередньої участі асонансу [a] та [ai]. Пор.: *Heil dir im Siegerkranz,* | *Herrscher des Vaterlands!* | *Heil, Kaiser, dir!* | *Fühl*

in des Thrones Glanz | Die hohe Wonne ganz, | Liebling des Volks zu sein! | *Heil Kaiser, dir!* /Німеччина 1871/.

Епістрофа сприяє урочистості, піднесеності, композиційній стрункості звучання гімнічної форми. У «чистому» вигляді епістрофу вжито у гімні Хорста Весселя, де використано абсолютний повтор початкової та кінцевої строф. Також цікавим епістрофним повтором вирізняється ДГ АУІ 1897, що започатковується рядками *Gott erhalte Franz, den Kaiser, | Unsern guten Kaiser Franz*, які, у свою чергу, не тільки завершують кінець вірша, але й завершують кожний із чотирьох його октетів. Епістрофа ніби бере гімн у чотирикільцеве охоплення. У подібному охопленні опиняються й рядки *Gott erhalte Franz den Kaiser, | Unsern guten Kaiser Franz!* в ДГ АУІ 1826. Такий оригінальний прийом епістрофи виявляється «фірмовим» знаком австрійських монархічних гімнів.

Особливим випадком гібридної конвергенції є епістрофа в комбінації з іншими синтаксичними прийомами. Вона може закріплювати не лише рефренні рядки, а й основні. Класичним прикладом цього є відомі рядки початку (*Deutschland, Deutschland über alles, | Über alles in der Welt*) і не зовсім відомі кінцеві рядки (*Deutschland, Deutschland über alles, | Und im Unglück nun erst recht* /Німеччина 1922/) із «Пісні німців», де епістрофу вжито на тлі синтаксичного паралелізму. Цікавий цей прийом ще й тим, що він не тільки закріплює початок і кінець гімну, а додатково обрамляє і початок четвертого, останнього октету, виступаючи у вигляді своєрідного кільця в кільці.

З певною натяжкою інтродуктивно-анафоричний прийом мовленнєвої виразності вжито в ДГ Гаяни 1966, де сам вірш і, відповідно, його перша строфа відкривається фразою *Dear land of Guyana, of rivers and plains*, тоді як друга і третя – фразою *Green land of Guyana, our heroes of yore* та *Great land of Guyana, diverse though our strains*. Тут має місце своєрідна диверсифікація стилістичних прийомів за алгоритмом анафори, яка переростає в синтаксичний паралелізм. Інший випадок – ДГ Уганди 1962, у якому всі три квінтети (п'ятивірш) розпочинаються анафорично організованим рядком (вигук *Oh Uganda!*), а далі вони десинхронізуються, переходячи в синтаксичний паралелізм: *Oh Uganda! may God uphold thee* (1 стр.), *Oh*

Uganda! the land of freedom (2 стр.), *Oh Uganda! the land that feeds us* (3 стр.).

Загалом випадки гібридної конвергенції стилістичних фігур у текстах АДГ і НДГ не є частотними. Більш продуктивною конвергенцією є її симбіотичний різновид.

Симбіотична конвергенція є другим випадком співвикористання різнотипних стилістичних фігур. Симбіоз як форма співіснування чогось може набувати в лінгвопоетиці як одно-, так і різностатусного вигляду. Під статусом тут мається на увазі віднесеність стилістичного засобу, фігури чи прийому до однієї стилістичної сфери (додавання, евфонія) чи до різних.

У режимі *одностатусної конвергенції* найбільш активно взаємодіють алітерація та асонанс, які сумісними зусиллями за підтримки звукової комбінаторики сприяють гармонізації художнього простору і створенню «фонологічної когезії» (Clark 1996, с. 55). Вони охоче комбінують вокалізм з консонантизмом, у результаті чого виникають алітераційно-асонансні єдності з потужним евфонічним ефектом.

Симбіотична одностатусна конвергенція найчастіше спостерігається в африканських гімнах. Пор. октет із ДГ Гамбії на тлі синтаксичного паралелізму з ключовою фразою *praise be, praise to thee* і повтору топоніма *Zambia*, де вжито алітерацію проривних [b] / [p] (8:4), які сумісними зусиллями роблять вірш звучним, емоційним і милозвучним: *Praise be to God, | Praise be, praise be, praise be, | Bless our great nation, | Zambia, Zambia, Zambia* /Замбія 1964/.

Більш складний випадок становить собою ДГ Канади 1980, у якому поряд з анафорою (*O Canada!*), яка і започатковує октет, і завершує його, та подвійною епіфорою (*We stand on guard for thee*) рясно вжито алітераційну та асонансну евфонію. Зокрема, гомогенну [d]-алітерацію (з ледве помітним допоміжним [t]-алітеруванням) і полівокальний [ʌ]/[ɑ:] - та [æ]-асонанс можна наочно побачити в продубльованому октеті, де [d]-алітерацію виділено напівжирним, [æ]-асонанс – підкресленим напівжирним, а [ʌ]/[ɑ:] - асонанс – просто підкресленням (табл. 1).

Сумісне вживання алітерації та асонансу в одному пасажі відбиває широкі можливості фонетичного рівня мови в поетичному аранжуванні текстової матерії. З іншого боку, воно може відбивати й художні та естетичні смаки

алітерація	асонанс
<i>O Canada! Our home and native land!</i> <i>True patriot love in all of us command.</i> <i>With glowing hearts we see thee rise,</i> <i>The True North strong and free!</i> <i>From far and wide, O Canada,</i> <i>We stand on guard for thee.</i> <i>God keep our land glorious and free!</i> <i>O Canada, we stand on guard for thee</i>	<i>O C<u>an</u>ada! Our home <u>an</u>d native <u>lan</u>d!</i> <i>True patriot love in all of <u>us</u> comm<u>an</u>d.</i> <i>With glowing <u>he</u>arts we see thee rise,</i> <i>The True North strong <u>an</u>d free!</i> <i>From <u>far</u> and wide, O C<u>an</u>ada,</i> <i>We <u>stan</u>d on <u>guar</u>d for thee.</i> <i>God keep our <u>lan</u>d glorious and free!</i> <i>O C<u>an</u>ada, we <u>stan</u>d on <u>guar</u>d for thee</i>

певної епохи, зокрема романтизму з його художнім експериментуванням і схильністю до лудичної естетики – гри слів і звуків.

Обидва стилістичні прийоми – алітерація та асонанс – відіграють у наведених текстових фрагментах роль посередника у передачі тих почуттів і емоцій, що їх переживає автор і що він намагається передати читацькій аудиторії. Безсумнівно, обидва вони є засобом підсилення виразності мовлення, створення мальовничої поетичної картини. Окремо чи разом вони б'ють в одну точку заради створення єдиного евфонічного ефекту, призначеного «для приємного з фонетичної точки зору та з погляду лексико-стилістичних норм звучання окремих елементів – звуків, звукосполучень, словосполучень і всього речення» [Ганич, Олійник 1985, с. 73]. Однак найвиразніші та найяскравіші зразки стилістичної конвергенції дає синтаксис з його спроможністю до втілення найрізноманітніших відтінків емоційного бачення світу.

Значну частину конвергентного використання засобів виразності складає стилістично **різностатусне конвергентне** вживання фігур додавання, які без будь-яких обмежень можуть не просто співіснувати, але й успішно співфункціонувати, посилюючи одна одну. Зокрема, дуже охоче для розгорнення в текстах АДГ і НДГ окремих стилістичних фігур підставляють своє плече ті синтаксичні утворення, що відмічені певною стилістичною релевантністю. Так, у строфі-септеті нижче має місце симбіоз градації, синтаксичного паралелізму та порівняння: *Nicht Roß', nicht Reisige* | *Sichern die steile Höh'*, | *Wo Fürsten steh'n:* | *Liebe des Vaterlands,* | *Liebe des freien Manns* | *Gründen den Herrscherthron* | *Wie Fels im Meer* /Німеччина 1871/.

А в нижченаведеному септеті на тлі коротких речень, які ніби рубають, використано

порівняння, алітерацію ([l], [p]/[d]) і асонанс ([a]/[a:]). Пор.: *Und wie Lawinenlast* | *Vorstürzt mit Blitzeshast – Grab allumher –* | *Werf in den Alpenpfad,* | *Wenn der Zerstörer naht,* | *Rings sich Kartätschensaat* | *Todtragend schwer* /Швейцарія 1811/.

У десятивірші з ДГ США 1798 (строфа 4) має місце накопичення трьох фігур едичії (анафора, повтор, ампліфікація) та евфонічної [d]-алітерації:

Sound, sound the trump of fame,
Let Washington's great fame
Ring through the world with loud applause.
Ring through the world with loud applause,
Let ev'ry clime to freedom dear,
Listen with a joyful ear.
With equal skill, with God-like pow'r
He governs in the fearful hour
Of horrid war, or guides with ease
The happier time of honest peace /США 1798/.

У ДГ Уганди 1962 анафоричний зачин *Oh Uganda!*, продовжений синтаксичним паралелізмом, опоясує всі три його квінтети: *Oh Uganda! may God uphold thee* (початок 1 стр.); *Oh Uganda! the land of freedom thee* (початок 2 стр.); *Oh Uganda! the land that feeds us thee* (початок 3 стр.).

У нижченаведеному вірші спостерігається злука розгорнутої ампліфікації (пряме підкреслення), що продукується низкою звернених до Бога молитовних заклинань, і епіфоричним повтором (хвилясте підкреслення), яке завершує строфу:

Teach us true respect for all,
Stir response to duty's call;
Strengthen us the weak to cherish,
Give us vision lest we perish,
Knowledge send us, heavenly Father,
Grant true wisdom from above.
Justice, Truth be ours forever,

*Jamaica, land we love,
Jamaica, Jamaica, Jamaica, land we
love* /Ямайка 1962/.

Епіфора, будучи заснованою на повторенні однакових слів, звукосполучень, словосполучень наприкінці строфи, є не менш активним учасником різностатусної конвергенції, ніж анафора. Креативно та образно використовується епіфоричний повтор і у чинному ДГ Швейцарії, у якому в кожній із чотирьох строф вжито один і той же епіфоричний рефрен: *Eure fromme Seele ahnt | Gott im hehren Vaterland, | Gott, den Herrn, im hehren Vaterland* /Швейцарія 1981/. Аналогічне і в ДГ Австралії 1878 з епіфоричним повтором *Advance Australia fair!* у кінці кожної з п'яти строф.

Фінальний паралелізм є актуальним не лише для останньої строфи гімну, але може бути вжитим і стосовно інших строф. Зокрема, у ДГ Боруссія 1814 кожна із п'яти строф вінчається топонімом *Borussia*, але не виявляє синтаксичної спорідненості в конструкціях, де його вжито. Пор.: *Es ist dein Volk, Borussia!* (1-а строфа); *Das Land, es heißt Borussia!* (2-а стр.); *Ihr Heldenland Borussia.* (3-я стр.); *Dein König ist's, Borussia!* (4-а стр.); *Dem König und Borussia* (5-а стр.). Акцентування ж самого факту існування держави та її імені в різних, хоча й простих синтаксичних огранках спричиняє сильний емоційно-сугестивний ефект.

Не менший ефект створює й потрійне використання різних стилістичних прийомів. Йдеться, наприклад, про синтаксичний паралелізм за участю анафори та епіфори з однотипною побудовою фраз, у яких однорідні члени речення розташовуються в суворо заданій послідовності. Так, у ДГ Гаяна 1966 кожний перший рядок із трьох катренів розпочинається анафоричним паралелізмом по відношенню до наступного першого рядку катрена: *Dear land of Guyana, of rivers and plains* (1 стр.), *Green land of Guyana, our heroes of yore* (2 стр.), *Great land of Guyana, diverse though our strains* (3 стр.) Абсолютно симетрично будується й завершення кожного катрена, але вже за допомогою епіфоричного паралелізму. Пор.: *Your children salute you, dear land of the free* (1-а стр.); *All sons of one Mother, Guyana the free* (2-а стр.); *One land of six peoples, united and free* (3-я стр.).

У такий спосіб започаткування трьох строф і їх завершення демонстративно здійснюється

шляхом синтаксичного паралелізму. І насамкінець апогей вірша, його четверта строфа – це вже не катрен, а дворядкова віршована єдність: *God guard you, great Mother, and make us to be | More worthy our heritage, land of the free.* Щось неймовірне, щось на кшталт запаралелених анафори та епіфори, щось непередаване словами. Своєрідна «зустріч на Ельбі» анафори й епіфори за посередництва синтаксичного паралелізму. Експресивний ефект надзвичайної сили. І водночас це найзразковіший із зразкових пуантів!

Пуантована конвергенція спеціалізується на стислому й максимально концентрованому стилістичному маркуванні квінтесенції (*Leitgedanke*) не тільки і не стільки жарту [Wenzel 1989, с. 18], а на маркуванні квінтесенції всього художнього твору [Auzinger 1956, с. 33], на фокусуванні нарративної ров'язки (*Erzählengang*) [Müller 2003, с. 19, с. 101ff]. Пуант у нашому розумінні – це не просто «спосіб непрямого втілення ключової думки» [Auzinger 1956, с. 39], а спосіб її стилістичного декорування.

За допомогою пуанту відбувається підвищення напруження, акцентування головної думки й тим самим збудження уваги читача. Попри те, що цю думку зазвичай пов'язують з дотепністю та неочікуваністю завершувальної фрази, для досліджуваних текстів актуальним є концентрований, пафосний і патріотично налаштований висновок, який ніби підводить ризику під всією попередньою нарацією. Як правило, пуант торкається найголовнішої гімнографічної настанови – умов існування держави. Ні на мить не відхиляючись від цієї екзистенційної настанови, тексти АДГ і НДГ виявляють два шляхи пуантизації своєї художньої тканини: бого- і світсько-орієнтований.

Бого-орієнтований пуант акцентує всебічну залежність держави від волі Всевишнього, уповає на його всесильність і на милість. Повною мірою в експліцитному вигляді цю настанову допомагає реалізовувати повтор (пор. *Betet, freie Schweizer, betet!* /Швейцарія 1981). Богоорієтована пуантизація гімну, заторкуючи різні аспекти віросповідання, закликає клієнтів дискурсу покладатися у всьому на Бога: *Sei gesegnet, Heimaterde, | Gott mit dir, mein Österreich!* /Австрія 1934/; *Ja, die fromme Seele ahnt, | Gott im hehren Vaterland,* /Швейца-

рія 1981/. Найвідоміший гімновий пуант – це слова *God save the King* /СК 1619/, які не лише вінчають гімн, а вінчають кожен із семи його септетів. Аналогічно – рефренний пуант у пісні “*God save Ireland!*” *said the heroes*; | “*God save Ireland*” *said they all* /Ірландія 1818/ або *God defend New Zealand* /Н. Зеландія 1977/. Пор. далі: *God guard you, great Mother*; | *and make us to be More worthy our heritage, land of the free* /Гаяна 1966/: *May God bless Fiji, forevermore!* /Фіджі 1970/.

Світсько-орієнтований пуант спрямовує вістря уваги текстів АДГ і НДГ на природний розвиток країни, у чому йому зобов’язані допомагати громадяни: *All for Each and Each for All* /Домініка 1967/; *Heimat, dein Glück zu bau’n* | *Winkt uns das Ziel!* /Швейцарія 1811/; *Hoch lebe Liechtenstein*, | *Blühend am jungen Rhein*, | *Glücklich und treu* /Ліхтенштейн 1963/. Іноді в таких пуантах обігрується образ сонця як джерела життя: *Und die Sonne schön wie nie* | *Über Deutschland scheint* /НДР 1949/; *Die Freiheitssonne, unsre Zier*, | *Lass leuchten fernerhin!* /Люксембург 1993/. Пуанти НДГ не вирізняються особливою фантазією, у своїй більшості вони, підводячи ризику, певним чином уподібнюються патріотичним слоганам. Так, ДГ «*Ich hab mich ergeben*» містить не прихований заклик до самопожертвування: *Lass Kraft mich erwerben* | *in Herz und in Hand*, | *zu leben und zu sterben* | *fürs heil’ge Vaterland!* /СтудГ 1945/.

Завершення патріотичної пісні «*Die Wacht am Rein*» теж нагадує зразок пропагандистського слогану, що не є дивним, адже пуант, як пише Р. Мюллер, «знаходиться не в тексті, а голові» [Müller 2003, с. 103]. Пор.: *Der Schwur erschallt, die Woge rinnt*, | *Die Fahnen flattern hoch im Wind*: | *Zum Rhein, zum Rhein, zum deutschen Rhein!* | *Wir Alle wollen Hüter sein!* /Варта на Рейні 1871/.

Окремі гімни, будучи написаними в ознаменування певних історичних подій, можуть мати по два, а то й більше пуантів. Яскравим прикладом цього є ДГ Пруссії 1830, який співався понад 40 років з фінальною фразою *Beherrsche uns ein König stark und soft*, | *Und jedes Preußen Brust sei ihm ein Schild!*, а після смерті короля під час прусько-французької війни отримав «поетичну надбудову» у вигляді нової строфи, яка пуантувалася вже інакше: *Was du hier tatest, Fürst, wird dich gereu’n*, | *so treu wird keiner, wie*

die Preußen, sein. Аналогічне відбулося і з ДГ «Пісня німців» 1922, у якій бравурні рядки початку гімну *Deutschland, Deutschland über alles*, | *Über alles in der Welt* /Німеччина 1922/ після поразки 1945 року отримали «надбудову» у вигляді сумного синтаксичного паралелізму *Deutschland, Deutschland über alles*, | *Und im Unglück nun erst recht*.

Особливою стилістичною виразністю наділено **рефренну пуантизацію** гімнів. Так, у двічі повторюваних рядках *Lieb’ Vaterland, magst ruhig sein*, | *Fest steht und treu die Wacht, die Wacht am Rhein!* /Варта на Рейні 1871/, які вінчають кожну з п’яти строф, відбувається не всетекстова, а построфна пуантизація віршу, що створює надзвичайно сильний емоційно-персуазивний ефект, який, безсумнівно, сприяє когнітивній інтеріоризації клієнтами дискурсу того патріотичного смислу, що його випромінює гімн.

Пуантизація ідейного простору текстів ДГ може відбуватися й шляхом застосування кільцевого синтаксичного паралелізму. Так, наприклад, початок ДГ Ірландії 1926 оформлено словами *We’ll sing a song, a soldier’s song* (1-а стр.), а ось увінчують кожен із всіх октетів слова *We’ll chant a soldier’s song!* Цими ж словами кожного разу завершується й приспів. У результаті маємо хвильоподібний ритмічний ефект: пуант-накат (*We’ll chant a soldier’s song!*) – відкат (не пуант, а новий рядок строфи). Диспропорційний кільцевидний паралелізм у вигляді одноразового зачину *We’ll sing a song, a soldier’s song* і семиразового кульмінаційного *We’ll chant a soldier’s song* чинить неабиякий емоційний вплив на клієнта патріотичного дискурсу, постійно й методично «вбиваючи» в його голову основну ідею – боротьба за незалежність Ірландії.

Ще більш стилістично виразною та емоційно потужною є рефренна пуантизація на основі синтаксичного паралелізму. Яскравий її приклад – останній гімн Австро-Угорської імперії 1854 р., в якому кожна із шести строф має свій приспів, виконуваний двічі, що в рамках канонів синтаксичного паралелізму незначною мірою вирізняється від інших. Пор.

- (1) *Innig bleibt mit Habsburgs Throne Österreichs Geschick vereint!*
- (2) *Gut und Blut für unsern Kaiser, Gut und Blut fürs Vaterland.*
- (3) *Gottes Sonne strahl’ in Frieden*

- Auf ein glücklich Österreich!
 (4) *Heil dem Kaiser, Heil dem Lande,*
 Österreich wird ewig stehn!
 (5) *Heil Franz Josef, Heil Elisen,*
 Segen Habsburgs ganzem Haus!
 (6) *Von der ersten Jugendblüthe*
Bis in fernste Zeiten hin.

У шести пуантах цього гімну кожна строфа планується по-своєму, але разом вони сплітають своєрідний концептуальний маніфест екзистенції Австро-Угорщини, запорукою чого є співіснування трону / кайзера (концепти THRONE, KAISER), держави (ÖSTERREICH, VATERLAND), дому Габсбургів (HABSBURG'S HAUS), Бога (SEGEN). На жаль, у цьому концептуальному букеті існування монархії не знайшлося місця для людини, яка є основою і запорукою цього самого існування.

Висновки і перспективи. Стилістична конвергенція виступає в малоформатних віршованих текстах державних гімнів як вельми продуктивний поетичний прийом, заснований на взаємозустріваність та взаємодії в деякому текстовому цілому (рядок, строфа, вірш) засобів виразності одного чи різного стилістичного статусу. Ці засоби формуються за допомогою мовних одиниць фонетичного, лексичного та синтаксичного рівнів, що сприяє консолідованій реалізації єдиної лінгвопоетичної настанови.

У текстах гімнів спостерігається три типи стилістичної конвергенції: гібридна, симбіотична і пуантована. До першої відносяться стилістично марковані лексичні та синтаксичні одиниці, які компактно розосереджуються на одному текстовому відрізьку, проникаючи одна в одну та взаємодіючи між собою. Більш поширена симбіотична конвергенція відбиває ідею співіснування певних стилістичних засобів у межах деякого інтратекстового цілого. Вона заснована на комплексному використанні сти-

лістично маркованих одиниць – одно- (тільки фонетичних або тільки лексичних) і різностатусних (фонетичних, лексичних і синтаксичних) в різних констеляціях.

Пуант є поетичним прийомом, що являє собою концентрований, пафосний і патріотично налаштований висновок щодо умов існування держави. У текстах англо- та німецькомовних гімнів пуанти можуть бути або бого-, або світсько-орієнтованими, кожен із яких здатний до свого втілення також і в рефрені з використанням кільцевого синтаксичного паралелізму. Не останню роль у художній виразності пуанту відіграє й елемент словесного прикрашення описуваного явища.

Найбільш активним видом конвергенції є солідарне використання стилістично маркованих фонетичних і синтаксичних прийомів, які без будь-яких обмежень можуть успішно співфункціонувати. Серед видів і прийомів стилістичної конвергенції преферентними для аналізованих текстів виявилися епітети, порівняння, ампліфікація, алітерація, асонанс, синтаксичний паралелізм, анафора, епістрофа. З огляду на рівневий статус консолідовано використовуваних стилістичних засобів у текстах гімнів реалізується фонетична, синтаксична та комбінована конвергенції.

Стилістична конвергенція формує в текстах англо- та німецькомовних гімнів естетичне відтворення світу, стає важливим засобом художньо-образного вираження думки та здійснює свою основну позамовну функцію – сугестивний вплив на клієнтів патріотичного дискурсу.

Перспектива подальших досліджень полягає у виявленні способів і труднощів перекладу англо- та німецькомовних гімнів українською мовою з огляду на гармонійне поєднання різнорівневих експресивних засобів та стилістичних прийомів, спрямованих на досягнення єдиної перлокутивної мети.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бусел В.Т. (гол. ред.) Великий тлумачний словник сучасної української мови. К., Ірпінь: ВТФ «Перун», 2003. 1440 с.
2. Ганич Д.І., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів. Київ: Вища школа, 1985. 360 с.
3. Приходько А.М. Концептосистема німецько-мовних текстів дискурсивного жанру «державний гімн». *Лінгвістичні студії*. Вінниця: ДонДУ ім. В. Стуса, 2024а. Вип. 47. С. 101–113.
4. Приходько А.М. Прагмасемантична організація текстів дискурсивного жанру «державний гімн»: англійсько-німецькі паралелі. *Англїстика та американїстика*. Дніпро: Ліра, 2024б. Вип. 21. С. 42–55.
5. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2010. 843 с.

6. Хорошилов О.Ю. Естетичний інструментарій формування уявних спільнот: феномен національного гімну. *Міжнародні та політичні дослідження*. Одеса: ОНУ ім. І.І. Мечнікова, 2021. № 34. С. 212–231.
7. Auzinger H. Die Pointe bei Čechow. Wiesbaden: Harrasowitz in Komm. 1956. 151 S.
8. Baranova S., Rozhenko O. Problem of Transformations in Translation of English-Language National Anthems. *Філологічні трактати*. Суми: СумДУ, 2018. Т. 10. № 2. С. 25–34.
9. Clark U. An Introduction to Stylistics. Cheltenham: Stanley Thornes (Publishers) LTD, 1996. 220 p.
10. Machin D. Music and sound as discourse and ideology: The case of the national anthem // *The Routledge Handbook of Language and Politics* CH28RWcorr. Routledge, 2017. P. 426–439.
11. MD: Macmillan Dictionary. URL: <http://www.macmillandictionary.com>
12. Müller R. Theorie der Pointe. Paderborn: Mentis. 2003. 341 S.
13. Pavković A. National identity in the anthems of the states emerging from SFR Yugoslavia. *National Identities*. 2020. No 22 / Iss. 5. P. 499–517.
14. PEPP: The Princeton Encyclopedia of Poetry and Poetics. Ed. by R. Greene. Princeton: University Press, 2017. 1680 p.
15. Riffaterre M. Essais de stylistique structurale. Paris: Flammarion, 1971. 364 p.
16. Silaghi-Dumitrescu R. Trends in the texts of national anthems: A comparative study. Heliyon: Elsevier: Cell Press. 2023. No. 9 (8). P. 1–12.
17. Simpson P. Stylistics: a resource book for students. London: Routledge, 2014. 247 p.
18. Wenzel P. Von der Struktur des Witzes zum Witz der Struktur: Untersuchungen zur Pointierung in Witz und Kurzgeschichte. Heidelberg: Winter. 1989. 291 S.
19. Weils K. A Dictionary of Stylistics. London: Longman, 1997. 429 p.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

20. LdN: Liste der Nationalhymnen. URL: https://de.wikipedia.org/wiki/Liste_der_Nationalhymnen

REFERENCES:

1. Busel, V. T. (Ed). (2003) *Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy* [A Large Thesaurus of Contemporary Ukrainian]. Kyiv, Irpin: VTF “Perun” [in Ukrainian].
2. Hanych D. I. & Oliinyk I.S. (1985) *Slovyk lingvistychnykh terminiv* [Glossary of linguistic terms]. Kyiv: Vysha shkola [in Ukrainian].
3. Prykhodko, A. M. (2024a) Kontseptosystema nimetskomovnykh tekstiv dyskursyvnoho zhanru “derzhavnyi hymn” [The conceptual system of German-language texts in the discursive genre of “national anthem”]. In *Linguistychni studii – Linguistic studies*. Vinnytsia: DonDU im. V. Stusa. no. 47, pp. 101–113 [in Ukrainian].
4. Prykhodko, A. M. (2024b) Pragmasematychna orhanizatsia tekstiv dyskursyvnoho zhanru “derzhavnyi hymn”: angliisko-nimetski paraleli [Pragmasemantic Organization in the Texts of the Discourse Genre “State Anthem”: English-German Parallels]. In *Anglistyka ta amerykanistyka – English and American Studies*. Dnipro: Lira, no. 21, pp. 42–55 [in Ukrainian].
5. Selivanova, O. O. (2010). *Suchasna linhvistyka: Terminologichna entsyklopediia* [Modern Linguistics: A Terminological Encyclopedia]. Poltava: Dovkillya-K. [in Ukrainian].
6. Khoroshylov, O. Y. (2021). Estetychnyi instrumentariy formuvannia uiavnykh spilnot: Fenomen natsionalnoho himnu [Aesthetic Tools for Forming Imagined Communities: The Phenomenon of the National Anthem]. In *Mizhnarodni ta politychni doslidzhennia – International and Political Studies*, 34, 212–231. Odessa: ONU im. I. I. Mechnikova, pp. 212–231 [in Ukrainian].
7. Auzinger, H. (1956). Die Pointe bei Čechow. Harrasowitz in Komm [in German].
8. Baranova, S., & Rozhenko, O. (2018). Problem of transformations in translation of English-language national anthems. *Філологічні трактати*, 10(2), 25–34 [in English].
9. Clark, U. (1996). An introduction to stylistics. Stanley Thornes (Publishers) LTD [in English].
10. Greene, R. (Ed.). (2017). *The Princeton Encyclopedia of Poetry and Poetics* (4th ed.). Princeton University Press [in English].
11. Machin, D. (2017). Music and sound as discourse and ideology: The case of the national anthem. In *The Routledge Handbook of Language and Politics* (pp. 426–439). Routledge [in English].
12. Macmillan Dictionary. (n.d.). Retrieved from <http://www.macmillandictionary.com> [in English].
13. Müller, R. (2003). Theorie der Pointe. Mentis [in German].
14. Pavković, A. (2020). National identity in the anthems of the states emerging from SFR Yugoslavia. *National Identities*, 22(5), 499–517 [in English].
15. Riffaterre, M. (1971). Essais de stylistique structurale. Paris : Flammarion [in French].

16. Silaghi-Dumitrescu, R. (2023). Trends in the texts of national anthems: A comparative study. *Heliyon*, 9(8), 1–12 [in English].
17. Simpson, P. (2014). *Stylistics: A resource book for students*. Routledge [in English].
18. Wales, K. (1997). *A dictionary of stylistics*. Longman [in English].
19. Wenzel, P. (1989). *Von der Struktur des Witzes zum Witz der Struktur: Untersuchungen zur Pointierung in Witz und Kurzgeschichte*. Winter [in German].
20. Liste der Nationalhymnen. (n.d.). In Wikipedia. Retrieved from https://de.wikipedia.org/wiki/Liste_der_Nationalhymnen

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

АДГ – англомовний/і державний/і гімн/и

АУІ – Австро-Угорська імперія

ДГ – державний/і гімн/и

НДГ – німецькомовний/і державний/і гімн/и

СК – Сполучене королівство

СтудГ – «Студентський» гімн (умовна назва), який виконувався у ФРН в 1945–1952 рр. за відсутності офіційного

UDC 821.111–31K.09

DOI <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-15>

Mariia PSHENYCHNA

PhD in Philology, Associate Professor at the Department of History of World Literature and Classical Philology, V.N. Karazin Kharkiv National University, 4 Svobody Sq., Kharkiv, Ukraine, 61022

ORCID: 0000-0002-8058-9286

To cite this article: Pshenychna, M. (2024) Samorefleksivna opovid u romanakh Dzh. M. Kutzee «Fo», «Mytets Peterburha» ta «Elizabet Kostello» [Self-reflexive Narration in J.M.Coetzee’s Novels *Foe*, *The Master of Petersburg*, and *Elizabeth Costello*]. *Current Issues of Foreign Philology*, 21, 101–107, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-15>

SELF-REFLEXIVE NARRATION IN J.M. COETZEE’S NOVELS *FOE*, *THE MASTER OF PETERSBURG* AND *ELIZABETH COSTELLO*

This paper explores the evolution of self-reflexivity in the works of South-African English-speaking writer J.M. Coetzee. The emergence of self-reflexivity – a narrative mode focusing on the process of literary creation – is highlighted as a reaction to modern complexities. Self-reflexive texts often address their own creation, revealing their artificiality and questioning the boundaries between fiction and reality. The theoretical foundation draws from structuralist and semiotic approaches, with contributions from scholars like L. Hutcheon, J. Genette, W. Shmidt, P. Waugh, V. Zuseva-Ozkan etc.

*The study examines Coetzee’s novels *Foe*, *The Master of Petersburg*, and *Elizabeth Costello*, where self-reflexivity manifests in different forms. In *Foe*, Susan Barton, the protagonist, embodies the act of authorship, deconstructing conventional adventure narratives and reflecting on the art of storytelling. The narrative frequently includes metatextual commentary, emphasizing the novel’s constructedness.*

*In *The Master of Petersburg*, the protagonist Dostoevsky transforms reality into an artistic narrative, blending his creative process with intertextual references to Russian literary traditions. The novel uses free indirect discourse to merge the narrator’s and protagonist’s perspectives, illustrating the fluidity between fiction and the creative mind.*

Elizabeth Costello blurs the lines between fiction and commentary, with the protagonist reflecting on the creative process and the nature of the novel itself. The narrative includes explicit interruptions, metatextual commentary, and sensory engagement with language, folding the story back upon itself.

The analysis underscores the significance of Coetzee’s self-reflexive narrative techniques in revealing the intricate relationship between text, author, and reader. By focusing on the mechanisms of self-reflective writing, the study offers new insights into how contemporary literature addresses the interplay between fiction, reality, and creativity.

Key words: self-reflection, reflexivity, narration, creativity, J.M. Coetzee.

Марія ПШЕНИЧНА

кандидат філологічних наук, доцент кафедри історії зарубіжної літератури і класичної філології, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, майдан Свободи, 4, м. Харків, Україна, 61022

ORCID: 0000-0002-8058-9286

Бібліографічний опис статті: Пшенична, М. (2024) Саморефлексивна оповідь у романах Дж. М. Кутзее «Фо», «Митець Петербурга» та «Елізабет Костелло». *Актуальні питання іноземної філології*, 21, 101–107, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-15>

САМОРЕФЛЕКСИВНА ОПОВІДЬ У РОМАНАХ ДЖ. М. КУТЗЕЕ «ФО», «МИТЕЦЬ ПЕТЕРБУРГА» ТА «ЕЛІЗАБЕТ КОСТЕЛЛО»

У статті досліджується еволюція саморефлексії у творчості південноафриканського англомовного письменника Дж. М. Кутзее. Поява саморефлексії – наративного модусу, що фокусується на процесі літературної творчості – виникає як реакція на соціально-культурні зміни сучасності. Саморефлексивні тексти часто звертаються до власного творіння, виявляючи його штучність і ставлячи під сумнів межі між вигадкою та реальністю. Теоретичну основу дослідження становлять структуралістський та семіотичний підходи, а також праці таких вчених, як Л. Хатчеон, Ж. Женетт, В. Шмідт, П. Во, В. Зусєва-Озкан та ін.

У дослідженні розглядаються романи Дж. М. Кутзее «Фо», «Митець Петербурга» та «Елізабет Костелло», де саморефлексія проявляється в різних формах. У романі «Фо» головна героїня Сьюзен Бартон втілює акт

авторства, деконструюючи традиційні пригодницькі наративи та розмірковуючи про мистецтво оповіді. Оповідь часто включає метатекстові коментарі, що підкреслюють сконструйованість роману.

У «Митець Петербурга» головний герой Достоевський перетворює реальність на художню вигадку, поєднуючи свій творчий процес з інтертекстуальними посиланнями на російські літературні традиції. У романі використовується вільний непрямий дискурс для поєднання точок зору оповідача і героя, що ілюструє плинність між вигадкою і творчою свідомістю митця.

«Елізабет Костелло» розвиває межі між вигадкою і коментарем, коли головна героїня розмірковує про творчий процес і природу самого роману. Оповідь включає явні переривання, метатекстові коментарі та чуттєву взаємодію з мовою, що наче замикає оповідь на собі.

Аналіз підкреслює важливість саморефлексивної наративної техніки Дж. М. Кутзее у розкритті складних взаємин між текстом, автором і читачем. Зосереджуючись на механізмах саморефлексивного письма, дослідження пропонує нове розуміння того, як сучасна література розглядає взаємодію між вигадкою, реальністю і творчістю.

Ключові слова: саморефлексія, рефлексивність, нарація, творчість, Дж. М. Кутзее.

Introduction. The socio-cultural changes of the past few centuries have engendered a profound reassessment of self-consciousness, with the contemporary human worldview defined by chaos, plurality, and unreliability. This shift has significantly impacted the literary landscape and the broader approach of post-structuralist thinkers, who interpret human consciousness as a construct akin to a written text. In this view, literature, culture, society, and history are all interwoven as a single, expansive text (or intertext). This perspective has led to a sustained critique of the idea of an autonomous individual, giving rise to concepts such as “the death of the subject” (M. Foucault), in which language itself is seen as the true agent, “the death of the author” (R. Barthes) as an authoritative figure, and even “the death of the reader” as an individual interpreter, as their consciousness becomes absorbed into the larger intertext of cultural tradition. According to M. Foucault’s concept of the totality of language and J. Derrida’s idea of the totality of text, through which the author’s personality is replaced by self-generative writing, the literary text dissolves into explicit or implicit quotations. Consequently, certain methods of artistic thinking have emerged, based on the reflection of contemporary artistic consciousness, which operates with universal systems of cross-semantic connections, characterizing the contemporary cultural situation as an open, pluralistic, multilingual world-dialogue of cultures.

This has forced contemporary writers, who are trying to comprehend all the changes of rapidly metamorphosing reality through creative writing, to reconsider their position towards literary texts and assign a place in their works to their creativity and to a certain narrative “Self”, focusing on the creative process. As a result a self-reflexive

mode of narration appeared, that in contemporary texts can manifest at least in two ways: 1) a literary self-reflection – the reflection by literature on its own ontological status, mechanisms of the creative process; 2) a reflexivity as an introspective orientation of author, the writers’ addressing to themselves, the comprehending of themselves as writing subjects, not devoid of quite definite socio-cultural outlines (Kawin, 1982, p. 16).

Analysis of recent research and publications.

There is a considerable number of studies of J. M. Coetzee’s work that examine narrative aspects related to language and power discourse (Attwell, 1993; Dovey, 1988; Durrant, 2004; Dynarowicz; Gallagher, 1991). Early works, such as Dovey’s, explore Lacan’s allegories in Coetzee’s novels, where narrative creates an elusive identity through language (Dovey, 1988, p. 11). Other researchers study his works through feminist criticism, language practices, and language deconstruction. D. Attwell, analyzing the narrative level of J. M. Coetzee’s works, seeks to explore the boundaries of authorial power, its representativeness, legitimacy, and authority as manifested in language (Attwell, 1993). At the same time, the analysis of narrative instability and the limits of authorial power emphasizes the ambiguity and multiplicity of interpretations in his works (Danta, Kossew, Murphet, 2011). Despite the existence of a sufficient set of works devoted to the study of narration specifics in the writer’s works, a comprehensive study of the self-reflexivity of the narration of Coetzee’s novels has not yet been conducted in literary studies, in particular, the study of the mechanisms of self-reflexive writing and their manifestation in the text, which determines the **novelty** of this research.

The **purpose** of this article is to explore the specifics of self-reflexive narration in

the works of the English-speaking South African writer J. M. Coetzee, which is a relevant task in the context of the main interests of contemporary literary studies aimed at the analyzing of narrative modes and forms.

Methodology and methods. Theoretical basis for this research is settled on structural and semiotic definition of self-reflexive works as those that tells about creating literary works and are devoted to the creative process, discussing the topic of the writer and writing. The term “self-reflexivity is a broad category and includes all forms of reflexivity of the text on itself and on its coming-in-to-being” (Zuseva-Ozkan, 2023). L. Hutcheon, analyzing peculiarity of narration in metafiction, notes: “The text paradoxically requires the reader to participate, to be intellectually, creatively, and emotionally involved in the process of ‘co-creation’ of ‘self-conscious’ texts” (Hutcheon, 1984, p. 7). In literary studies, this narrative type is called “metanarration”, when the narrative subject discusses his status, doubts what form his story should take, “referring to the narrator’s reflections on the act or process of narration” (Neumann and Nünning, 2013). This narrative type manifests itself in the textual form of “meta-narrative phrases” (metareflection) – different forms of metatexts (narrator’s reflections/commentaries on the work), various types of intertext, and metalepsis – the transition from one narrative level to another, shift between two worlds – the world in which the story is told and the world about which it is told (Genette, 1980, p. 234). It is notable, that reflection in a work can be carried out by either an ‘extradiegetic narrator’ (J. Genette) or a character who performs the functions of the author-creator of the text. So, metanarration is an umbrella terms designating self-reflexive utterances which refers to the narrator’s reflections on the act or process of narration (Neumann and Nünning, 2012). Unlike previous scholars, V. Zuseva-Ozkan points out the influence of self-reflection on the stylistic organisation of the text, compositional forms of speech and the system of points of view (perspectives), which creates complex and subtly ordered subjective structures (Zuseva-Ozkan, 2023). As a result of this influence, a whole meta-level of the work emerges, which P. Waugh considers an integral part of contemporary metafiction that is considered as “works of art that consciously and systematically draw attention to their status as an artefact in order to raise questions

about the relationship between reality and fiction” (Waugh, 1984, p. 2).

Results and Discussions. In all three J. M. Coetzee’s novels *Foe* (1986), *The Master of Petersburg* (1994), and *Elizabeth Costello* (2003) the main character is a creative subject/person, that creates favourable condition for both – reflexivity and literary self-reflection in the texts.

In *Foe* (1986) the narration belongs to the main character of the novel – Susan Bartho who desperately tries to write a true story of Robinson Crusoe and their life on an island. Thus, there is an ego-narrator of first three chapters of the novel, the authorship of which belongs to the protagonist (the last one belongs to extradiegetic narrator and looks like author’s stream of conscious) and all of the events in the novel are described from her viewpoint, that open up more opportunities for using metatextual inclusions in the text. Thus, Susan in the novel is a virtual instance of the meaning subject of a certain narrative statement as a creative whole that defined as the “embodiment of the text’s intentionality” and defined as an abstract author of the text (Schmid, 2008, p. 57). The self-reflexive modus is represented first of all in the refutation of conventional plot, which according to P. Waugh is one of the main characteristics of metaprose, which is complemented by commenting on what is written, refusing to attempt to embody reality, and destroying narrative conventions in order to show reality as a dubious concept. Therefore, Susan continually demystifies the reader’s notions of the adventure novel. Instead of Crusoe, the coloniser who subjugated the island, the reader is presented with an elderly Crusoe who performs monotonous work and is constantly confused in his memories. The island of Crusoe itself was “a great rocky hill with a flat top, rising sharply from the sea on all sides except one, dotted with drab bushes that never flowered and never shed their leaves <...> such trees as there were puny, stunted by the wind, their twisted stems seldom broader than my hand” (Coetzee, 1986, p. 7, 16). At the same time, the narrator constantly refers to the fictional recipient of the text, not letting the reader forget that this is just a literary text, which deliberately emphasises the process of creating an artistic text: “I have already told you how <...>; now let me tell you <...>; <...>let me return to my story; you will probably ask <...>; I could tell you more about

our life <...>; I must tell you about Cruso's death <...>" (Coetzee, 1986, p. 160).

In two other novels – *The Master of Petersburg* and *Elizabeth Costello* – the narrator acts as an impersonal entity – an implicit non-diegetic impersonal narrator, having limited viewpoint (spatiotemporal and axiological) as the narrator is 'attached' to protagonists.

Self-reflexivity in *The Master of Petersburg* manifests itself in an implicit form, since the novel does not have commentary on what is written, but "the style, the choice of narrative instance, the characters' names, the structure of the narrative, the inner world of the characters, and their fate constantly instill in us the feeling that the artistic world of the work is an author's construct built on the basis of previous literary traditions and conventions" (Alter, 1975, p. 10). Through his conscious action as a writer, the protagonist Dostoevsky, transforms his reality into an artistic narrative that penetrates the thought process of a creative personality, are those elements of the novel that regularly draw attention to their artificiality and instill in readers the idea that they are looking at an author's construct based on the texts of a prominent Russian writer. The characters of the novel constantly emphasize their fictional status: Dostoevsky in the novels notes "I am behaving like a character in the book" (Coetzee, 2004, p. 27), investigator Maksimov, after closing Pavel's case, tells the protagonist: "I have ceased to exist, in the same way that a character in a book can be said to cease to exist as soon as the book is closed" (Coetzee, 2004, p. 147). Further Dostoevsky explains to the investigator how to read a literary text as if his statement were addressed to the reader: "reading is being the arm and being the axe and being the skull; reading is giving yourself up, not holding yourself at distance and jeering" (Coetzee, 2004, p. 47). Similarly, in the novel, the protagonist mentions that in order to "breathe new life" into the novel to "add vivid strokes" are necessary (Coetzee, 2004). The discussion of writing and reading artistic texts can be considered as a "form of reflexivity of the text on itself and on its coming-in-to-being", which "draws attention to their status as an artefact in order to raise questions about the relationship between reality and fiction" (Zuseva-Ozkan 2023; Waugh, 1984).

Additionally, the novel *Foe* reveals that the text imbued with nuanced reflections on the nature of creativity and the intricate craft of writing:

"<...> writing a better than most of passing the time" (Coetzee, 1986, p. 63); "writing proves a slow business" (Coetzee, 1986, p. 88); "the storyteller <...> must divine which episodes of his history hold promise of fullness, and tease from them their hidden meaning, braiding these together <...>" (Coetzee, 1986, p. 88–89); "it is thus that we make up a book: loss, then quest, then recovery; beginning, then middle, then end" (Coetzee, 1986, p. 117). Such inclusions perform the function of 'modelling modelling', emphasising a certain 'artificiality', 'createdness' of the novel, which establishes the rules of the game of literature between the author and the reader.

The novel *Elizabeth Costello* is rich with metatextual elements, blurring the lines between the narrative's events and the commentary on them. The narrator comments on the appearance of the protagonist *Elizabeth Costello* and her personal traits: "The blue costume, the greasy hair, are details, sings of a moderate realism" (Coetzee, 2003, p. 4), "For she is by no means a comforting writer. She is even cruel, in a way that women can be but men seldom have the heart for. What sort of creature is she, really? <...> A cat. One of those large cats that pause as they eviscerate their victim and, across the torn-open belly, give you a cold yellow stare" (Coetzee, 2003, p. 3). The text itself is full of reflections on both the genre of novel and the creative process, encouraging the reader to reflect on the creativity: "The novel, the traditional novel <...> is an attempt to understand human fate one case at a time" (Coetzee, 2003, p. 38), "Like history, the novel is thus an exercise in making the past coherent <...> As happens when one writes" (Coetzee, 2003, p. 39) "<...> the certain things are not good to read or to write. To put the point in another way: I take seriously the claim that the artist risks a great deal by venturing into forbidden places: risks, specifically, himself; risks, perhaps, all" (Coetzee, 2003, p. 137).

In the first part of the novel, at certain intervals, the narrator constantly draws attention to certain gaps in the text, which helps clearly distinguish the 'presence' of the narrator, who merges with the abstract author: "We skip", "<...> there is a scene in the restaurant <...> which we will skip", "The presentation scene itself we skip", "We skip ahead", "We skip ahead again, a skip this time in the text rather than in the performance", "A gap" (Coetzee, 2003, p. 15, 16, 17, 24, 27, 28). Such

“intrusions”, which indicate the author’s conscious shaping of the text, emphasize the process of creating a literary text and also model the image of the addressee: the narrator seems to address the reader, emphasizing the importance or triviality of the events described for his recipient. Moreover, the narrator ironically comments on his comments: “It is not a good idea to interrupt the narrative too often, since storytelling works by lulling the reader or listener into a dreamlike state in which the time and space of the real world fade away, superseded by the time and space of the fiction” (Coetzee, 2003, p. 16). Thus, the communicative aspect becomes especially noticeable in the novel, as the textual mechanisms are aimed at highlighting the image of the reader, although the author does not address his addressee directly.

In *The Master of Petersburg*, also, at certain intervals there are some “inclusions” which might seem as “alien elements” in the text: this is the word “therefore” or its interrogative variant “therefore what?” The explanation after them is not given, and in the novel itself it is difficult to determine who they belong to: the narrator or the main character – Dostoevsky: “He cannot think, therefore what? <...> Therefore...Therefore what?” (Coetzee, 2004, p. 236, 237, 238). W.Schmid identifies this narrative technique as free indirect discourse (FID), which he describes as “a segment of the narrator’s discourse that reproduces the words, thoughts, feelings, perceptions, or evaluative stance of a character, where the reproduction of the character’s text is unmarked, either graphically or by explicit indicators” (Schmid, 2010, p. 220). FID arises when indirect speech incorporates elements of direct speech, blurring the distinction between the narrator’s voice and that of the character. Schmid notes that FID allows the narrator to convey the character’s language directly while still maintaining narrative presence. This approach is often used to ironically underscore the character’s words or perspective (Schmid, 2010, p. 222). In this way, the narrator highlights Dostoevsky’s ambiguous stance, both toward the recurring visions in his dreams and the increasingly literary quality of the reality he perceives.

In *Foe*, recurring repetitions function as a metatext, as they actively reflect the process of the text’s creation. For instance, Susan repeatedly recounts the beginning of her story, first

to Cruso and later to Mr. Foe, asserting her position as the narrative’s sole proprietor and emphasizing her claim over its authorship: “At last I could row no further. My hands were blistered, my back was burned, my body ached <...> I slipped overboard” (Coetzee, 1986, p. 5, 11, 133). The repeated phrases emphasise Susan’s deliberate construction of the text, emphasising her role as both author and creator. She articulates this process by stating, “I describe the dark staircase, the bare room, the curtained alcove <...> I relate your words and mine” (Coetzee, 1986, p. 133). Similarly, the third part of the novel opens with an echo of these lines: “The staircase was dark and mean <...> My knocked echoed as if on emptiness” (Coetzee, 1986, p. 113). These metatextual elements emphasise the text’s self-referential and constructed nature, drawing attention to its intentional creation. In the final section of the novel, presented as a stream of creative consciousness, similar repetitions reappear when the narrator describes the act of slipping into the water. This mirrors the opening of the novel, where Susan is depicted as “could row no further” and “slipping overboard.” The recurring image of slipping into the water symbolizes the concept of being immersed within the author’s text, a motif that not only defines the concluding section but is integral to the narrative as a whole.

In the end of *Elizabeth Costello*, the protagonist, while composing her “confession,” engages with the sensory qualities of language, exploring how words resonate. She reflects, “she knocks on the frogs <...> the sound that comes out is clear, clear, like a bell. She hits the word ‘believe’ <...> the sound that returns ‘believe’ is not so clear, but it is clear enough” (Coetzee, 2003, p. 222). This scene recalls an earlier moment in the second part of the novel, where Emanuel Egudu discusses the essence of the African novel: “The African novel, the true African novel, is oral. On the page where it is contained, only half of it is alive; it [the novel] awakens when a voice from the depths of the body breathes life into the words, speaks them aloud” (Coetzee, 2003, p. 45). Elizabeth’s endeavor can be interpreted as an attempt to infuse vitality not only into her text but also into her own existence, as the city she inhabits is described as being “no more real than she is” (Coetzee, 2003, p. 195). Consequently, the novel appears to fold back upon itself, with the primary narrative

continually referencing its embedded texts, creating a self-referential closure.

Similarly, in the end of *The Artist of Petersburg* the text appears to fold in on itself, as the works of the protagonist, Dostoevsky, merge seamlessly with the fabric of the novel as a whole. For instance, the text “THE CHILD” parallels the chapter “Motryosha” where the protagonist-writer recounts the story of Lebyadkin (Coetzee, 2004, p. 72–74). In the text “THE APARTMENT,” a student dons a white suit, echoing the white pair of trousers worn by Dostoevsky’s character Pavel (Coetzee, 2004, p. 19). The student explores the room, opening drawers to discover a medallion containing portraits of the landlady and her late husband, mirroring a scene involving Dostoevsky’s protagonist (Coetzee, 2004, p. 70). The narrative culminates in a depiction of physical intimacy between the student and a girl, observed by the landlady’s daughter, paralleling Matryosha’s spying on the intimacy between Dostoevsky’s protagonist and Anna Sergeevna (Coetzee, 2004, p. 233).

This structure reflects a dual perspective: on one hand, Coetzee’s novel demonstrates how reality, as refracted through creative consciousness, becomes transformed into art. On the other hand, if the protagonist Dostoevsky serves as the ‘abstract author’ of the entire novel (Shmidt, 2010, p. 12), the text exerts authority over the narrator, compelling them to adhere to its inherent logic. Ultimately, the novel’s text becomes self-referential, its own source: Dostoevsky’s protagonist ostensibly seeks to record visions that haunt him but is, in fact, constrained by the pre-existing structure of the text, describing what is already inscribed within it.

Conclusions. Hence, the analysis of J.M. Coetzee’s novels *Foe*, *The Master of Petersburg*, and *Elizabeth Costello* showed that all novels are marked by a self-reflexive narrative structure that emphasizes the artificial and constructed nature of the text.

In the last chapters of all three novels the repetition of phrases and textual parallels from earlier chapters creates a self-reflexive narrative mode, emphasizing the constructed and self-contained nature of the novels. These recurring elements not only reinforce the central themes of authorship and textual creation but also draw attention to the interplay between the text’s formation and its meaning, ultimately folding the narratives back onto themselves in a deliberate act of metatextual closure. This creates a cyclical structure, with metatextual elements forming a meta-level framework that foregrounds the text’s artificial and literary nature. While *The Master of Petersburg* employs self-reflexivity to disrupt the mimetic illusion, embedding subtle mechanisms of literary reflection and recursive references that draw the narrative back onto itself. In the contrast, *Elizabeth Costello* and *Foe* exposes the creative process more overtly, using shifts between narrative levels and meta-commentary to highlight the constructed nature of fiction.

These findings open a new perspective on self-reflexive narrative and can contribute to the analysis of narrative structures in Coetzee’s works and provide valuable insights for examining the novel about a writer in contemporary literature.

Acknowledgments. This study was conducted with the support of the British Academy and the Leverhulme Small Research Grant. I would like to express my gratitude for their financial assistance.

REFERENCES:

1. Alter, R. *Partial Magic: The Novel as a Self-Conscious*. Los Angeles: University of California Press, 1975.
2. Attwell, D. *J. M. Coetzee: South Africa and the Politics of Writing*. Berkeley: Paperback, 1993.
3. Coetzee, J. M. *Elizabeth Costello: Novel*. New York: Viking, 2003.
4. Coetzee, J. M. *Foe: Novel*. New York: Penguin Books, 1987.
5. Coetzee, J. M. *The Master of Petersburg: Novel*. London: Vintage Books, 2004.
6. Danta, Ch., S. Kossew, and J. Murphet, eds. *Strong Opinions: J. M. Coetzee and the Authority of Contemporary Fiction*. New York: Bloomsbury Academic, 2001.
7. Dovey, T. *The Novels of J. M. Coetzee: Lacanian Allegories*. Johannesburg: Ad Donker, 1988.
8. Durrant, S. *Postcolonial Narrative and the Work of Mourning: J. M. Coetzee, Wilson Harris, and Toni Morrison*. Albany: State University of New York Press, 2004.
9. Dynarowicz, E. *Narrative Strategies in J. M. Coetzee’s In the Heart of the Country: Commentary on the (Post) Colonial Guilt*. Poznan: Adam Mickiewicz University. Accessed October 12, 2017. URL: <http://www.academia>.

edu/2945465/Narrative_Strategies_in_J.M._Coetzee's_In_the_Heart_of_the_Country_Commentary_on_the_Post_colonial_Guilt.

10. Gallagher, S. *A Story of South Africa: J. M. Coetzee's Fiction in Context*. Cambridge: Harvard University Press, 1991.

11. Genette, G. *Narrative Discourse: An Essay in Method*. New York: Cornell University Press, 1980.

12. Hutcheon, L. *Narcissistic Narrative: The Metafictional Paradox*. New York: Routledge, 1984.

13. Kamin, B. F. *The Mind of the Novel: Reflexive Fiction and the Ineffable*. Princeton, NJ: Dalkey Archive Press, 1982.

14. Neumann, B., and A. Nünning. *An Introduction to the Study of Narrative Fiction*. 2013.

15. Neumann, B., and A. Nünning. *Metanarration and Metafiction*. Hamburg: Hamburg University Press, 2012.
URL:http://lhn.sub.uni-hamburg.de/index.php/Metanarration_and_Metafiction.html.

16. Schmid, Wolf. *Narratology: An Introduction*. Berlin: De Gruyter, 2010.

17. Waugh, P. *Metafiction: The Theory and Practice of Self-Conscious Fiction*. London: Routledge, 1984.

УДК 378.147:811.111

DOI <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-16>

Юлія САВІНА

кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри перекладу, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», просп. Дмитра Яворницького, 19, м. Дніпро, Україна, 49005

ORCID: 0009-0009-1024-0909

Scopus-Author ID: 57211374673

Бібліографічний опис статті: Савіна, Ю. (2024). Семантичні дублети в українській лексиці фахівців із кібербезпеки у методиці викладання англійської мови майбутнім ІТ-фахівцям. *Актуальні питання іноземної філології*, 21, 108–113, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-16>

СЕМАНТИЧНІ ДУБЛЕТИ В УКРАЇНСЬКІЙ ЛЕКСИЦІ ФАХІВЦІВ ІЗ КІБЕРБЕЗПЕКИ У МЕТОДИЦІ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ МАЙБУТНІМ ІТ-ФАХІВЦЯМ

У статті розглядається проблема семантичних дублетів у лексиці українських фахівців із кібербезпеки та їхня роль у методиці викладання англійської мови майбутнім ІТ-спеціалістам. В умовах глобалізації та стрімкого зростання кількості англійських запозичень спостерігається паралельне використання термінів як англійського, так і українського походження, що створює такі дублети, внаслідок чого термінологічна варіативність мови потребує спеціального підходу до навчання, щоб забезпечити ефективне розуміння та використання лексики кібербезпеки.

Аналіз останніх досліджень свідчить про те, що проблема дублетності є вивченою на загальнотеоретичному рівні, але недостатньо дослідженою у контексті методики викладання іноземних мов для ІТ-фахівців. Метою дослідження є визначення особливостей використання семантичних дублетів у викладанні англійської мови для формування точнішого термінологічного мислення у студентів вищого навчального закладу. Окреслено такі завдання дослідження: 1) визначити поняття та лінгвістичні особливості семантичних дублетів; 2) охарактеризувати специфіку функціонування семантичних дублетів в українській мові сфери кібербезпеки; 3) виявити можливості використання семантичних дублетів у викладанні англійської мови для майбутніх ІТ-фахівців.

Основна увага у цьому дослідженні приділена визначенню лінгвістичних особливостей семантичних дублетів та аналізу їхнього функціонування у сфері кібербезпеки. Зазначено, що дублети можуть виникати внаслідок мовної інтерференції, впливу англійської термінології або потреби у точному перекладі, що сприяє формуванню специфічного мовного середовища. Виявлено, що при навчанні англійської мови важливо враховувати стиль тексту, навчаючи студентів використовувати один відповідник з дублетної пари залежно від контексту: у формальних документах слід використовувати українські відповідники, тоді як у неформальній комунікації часто доречнішими є англіцизми. У результаті проведення дослідження також наголошено, що розуміння семантичних дублетів сприяє точнішому засвоєнню фахової термінології, формуванню критичного мислення та підвищенню комунікативної компетенції майбутніх ІТ-фахівців. Перспективи подальших досліджень полягають у розробці методичних рекомендацій для викладання англійської мови з урахуванням специфіки термінологічного середовища сфери кібербезпеки.

Ключові слова: дублетність, семантичний дублет, запозичення, проникнення лексики, лексика кібербезпеки, методика викладання англійської мови у вищому навчальному закладі.

Yuliia SAVINA

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor at the Translation Department, Dnipro University of Technology, 19 Dmytro Yavornytskyi Ave, Dnipro, Ukraine, 49005

ORCID: 0009-0009-1024-0909

Scopus-Author ID: 57211374673

To cite this article: Savina, Y. (2024). Semantychni dubliety v ukrainskii leksytsi fakhivtsiv iz kiberbezyky v metodytsi vykladannia anhliskoї movy maibutnim IT-fakhivtsiam [Semantic doublets in the Ukrainian vocabulary of cybersecurity specialists in the methodology of teaching English for the future IT professionals]. *Current Issues of Foreign Philology*, 21, 108–113, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-16>

SEMANTIC DOUBLETS IN THE UKRAINIAN VOCABULARY OF CYBERSECURITY SPECIALISTS IN THE METHODOLOGY OF TEACHING ENGLISH FOR THE FUTURE IT PROFESSIONALS

The article examines the problem of semantic doublets in the vocabulary of Ukrainian cybersecurity specialists and their role in the methodology of teaching English for the future IT specialists. In the context of globalization and the rapid growth of the number of English borrowings, there is a parallel use of terms of both English and Ukrainian origin creating such doublet pairs, as a result of which the terminological variability of the language requires a special approach to teaching in order to ensure effective understanding and use of cybersecurity vocabulary.

Analysis of recent studies demonstrates that the problem of doublets is studied at a general theoretical level, but insufficiently researched in the context of the methodology of teaching foreign languages for IT specialists. The aim of the study is to determine the features of using semantic doublets in teaching English to form more accurate terminological thinking among students of a higher educational institution. The following research objectives are outlined: 1) to define the concept and linguistic features of semantic doublets; 2) to characterize the specifics of the semantic doublets functioning in the Ukrainian language of the cybersecurity sphere; 3) to identify the possibilities of using semantic doublets in teaching English for future IT specialists.

The main attention in this research is paid to the definition of linguistic features of semantic doublets and the analysis of their functioning in the field of cybersecurity. It is noted that doublets can arise as a result of language interference, the influence of English terminology, or the need for accurate translation, which contributes to the formation of a specific language environment. It was found that, when teaching English, it is important to take into account the style of the text, teaching students to use one equivalent from the doublet pair depending on the context: in formal documents, Ukrainian equivalents should be used, while Anglicisms are often more appropriate in informal communication. As a result of the study, it was also emphasized that understanding semantic doublets contributes to more accurate learning of professional terminology, forming critical thinking, and improving communicative competence of future IT specialists. The prospects for further research include the development of methodological recommendations for teaching English taking into account the specifics of the terminological environment of the cybersecurity field.

Key words: doublet, semantic doublet, borrowing, vocabulary penetration, cybersecurity vocabulary, methodology of teaching English in a higher educational institution.

Актуальність проблеми. Тема семантичних дублетів в українській лексиці фахівців із кібербезпеки є актуальною у контексті методики викладання англійської мови майбутнім IT-фахівцям через стрімке зростання англомовних запозичень та термінологічної варіативності. У сучасній кібербезпековій сфері часто спостерігається паралельне використання англомовних термінів та їх українських відповідників, що створює семантичні дублети, наприклад, *злам – хакінг, перевірка – аудит*. Це може ускладнювати розуміння матеріалу студентами термінології та потребує спеціального підходу у навчанні. Вивчення таких дублетів дозволяє підвищити термінологічну грамотність студентів, сприяє кращому засвоєнню англомовної термінології, а також формує навички критичного мислення у процесі порівняльного аналізу мовних одиниць. Дослідження семантичних дублетів під час навчання сприяє розвитку професійної компетентності майбутніх IT-фахівців та забезпечує ефективну комунікацію у міжнародному робочому середовищі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дублети як мовне явище є достатньо вивченими. Цій проблемі присвячено роботи, зокрема, К. Деннінг (Denning, 2007), У. Скіт (Skeat, 1877;

Skeat, 1911). Проблеми лексичної дублетності вивчали О. С. Ахмедов (Akhmedov, Sobirova, 2022), А. Р. Сесарсдоттір (Sesarisdóttir, 2015), О. Юсупов (Yusupov, 2019). Також є чисельні праці, присвячені окремим аспектам дублетності в мові. Зокрема, О. І. Васецька (2018) вивчала синтаксичну дублетність термінології, Г. Гудима (2012), Л. С. Козуб (2017), Т. І. Мартинова (2023), В. М. Титаренко (2006) вивчали вплив запозичень на дублетність у мові. Водночас доцільно говорити про недостатню вивченість можливостей використання семантичних дублетів у процесі навчання іноземним мовам, зокрема, у вищому навчальному закладі.

Мета дослідження – визначити особливості використання семантичних дублетів у викладанні англійської мови для формування точнішого термінологічного мислення у студентів вищого навчального закладу. Відповідно до мети дослідження окреслено такі його завдання: 1) визначити поняття та лінгвістичні особливості семантичних дублетів; 2) охарактеризувати специфіку функціонування семантичних дублетів в українській мові сфери кібербезпеки; 3) виявити можливості використання семантичних дублетів у викладанні англійської мови для майбутніх IT-фахівців.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Дублетами мовознавці зацікавилися ще на початку ХХ століття. Зокрема, визначення дублетів У. Скїтом 1911 року полягає в тому, що «дублети – це слова, які, хоча й начебто відрізняються за формою, однак, з етимологічної точки зору, є одним і тим же, або відрізняються лише якимось неважливим суфіксом» (Skeat, 1911, с. 648). Тобто, у мові існує два слова, які зовсім не схожі, але ці два слова можуть походити від одного кореня, наприклад, *shirt / skirt*.

Дублети також розуміються як пари слів, що складаються з двох слів двох різних мов. Такі пари найчастіше складаються з одного слова питомою мовою та одного запозиченого (Sesarsdóttir, 2015, с. 15). У розумінні українського мовознавства дублети (формальні варіанти) – одиниці з різним формальним вираженням, яким притаманні збіг семантичної структури (однаковий семантичний обсяг), можливість взаємозамін (субституція) та нульова прагматика (Васецька, 2018, с. 3). В такому розумінні доцільно говорити про семантичні дублети.

За визначенням К. Деннінг, семантичні дублети – це «пари з питомого і запозиченого когнату». У той час, як когнати є спорідненими формами, які зустрічаються в різних мовах, дублети є спорідненими формами, які зустрічаються у площині однієї мови. Семантичні дублети не обмежуються «питомими та запозиченими когнатами», але також можуть бути парою або набором слів, які є виключно запозиченими (Denning та ін., 2007, с. 28). Тобто, це – споріднені слова, запозичені з різних мов або навіть з однієї мови в різні періоди, і ці групи можуть не мати питомої форми (Yusupov, 2019, с. 99).

Учені висловлюють думку, що запозичення, відповідники яким існують у мовній системі, яка їх приймає, «не пов'язані з впливом культури, а з'являються внаслідок територіальної і мовної близькості при наявності традиційних тривалих контактів» (Титаренко, 2006, с. 258). Тож головна причина появи дублетів – контакти з іншими мовами, з яких мова запозичує певні слова, хоча в ній уже є питомі альтернативи (Akhmedov, Sobirova, 2022, с. 1173). У. Скїт наводить приклад латинського слова *noten*, яке можна ідентифікувати як джерело сучасних англійських слів *nate* та *nope*, останнє з яких

пізніше було введено в лексикон внаслідок контакту з французькою мовою (Skeat, 1887, с. 417).

Слід відрізнити запозичення слова і проникнення слова. Запозичені слова пов'язані з впливом культури одного народу на інший; запозичені слова – це, по-перше, назва реалій, які переміщуються (переносяться) із самими реаліями; по-друге, назви абстрактних понять, які виникають на вищій сходинці матеріальної культури. Проникнення слова, своєю чергою, – це назви понять, які в певній мові мають іншу назву. Тривалі контакти, як правило, споріднених мов, призводять до активної взаємодії лексичних систем, внаслідок якої в мовах, що контактують, з'являються не тільки слова, відповідника яким у мові-реципієнті не було, а й дублетні мовні одиниці (Титаренко, 2006, с. 259).

Запозичення або проникнення іншомовних слів серйозно впливає на процес розвитку кожної мови. В україномовному дискурсі англіцизми почали з'являтися ще наприкінці ХІХ століття, а вже з ХХ століття почався так званий «неологічний бум» (Білодід, 1973, с. 251). Кінець ХХ століття постає переломним моментом історії української мови, який має два процеси: розширення сфер вживання української мови у зв'язку з набуттям нею реального статусу державної; збільшення питомої ваги іншомовних елементів в лексиці, причиною якого є збільшення взаємодії з країнами Заходу (Гудима, Слодиницька, 2012, с. 26). Сьогодні англіцизми й американізми становлять близько 75–80% усіх запозичень. Із кожним роком їхня кількість в українській мові зростає, вони проникають у всі сфери людської діяльності та широко застосовуються у повсякденному житті (Козуб, 2017, с. 40).

Семантичні дублети в українській мові представлені лексемами, які мають синоніми в українській мові й можуть бути цілком замінені відповідним еквівалентом. До таких лексем належать: *сингл / пісня*, *пілінг / відлуцування*, *ліфтинг / підтяжка*, *ланч / обід*, *паркінг / стоянка*, *тінейджер / підліток*, *сейл / розпродаж*, *мінівен / мікроавтобус* тощо. При цьому часто виникає необхідність розмежувати близькі за змістом поняття. Наприклад, *імідж* та *образ*. Слід зазначити, що в деяких ситуаціях доречне вживання лише англіцизму – *імідж працівника*, *імідж банку*, а в інших – вживання слова *образ*,

як-от: **образ Божий**, **образ Ганни** (Мартінова, Кукушкін, 2023, с. 58).

Семантичні дублети досить розповсюджені в лексиці кібербезпеки, коли в сфері кібербезпеки одночасно використовуються два слова, що мають схоже або однакове значення, але різне походження. В більшості випадків одне з цих слів є запозиченням з англійської мови, а інше – питомим українським словом або локальним варіантом, утвореним на основі існуючих мовних засобів.

Серед причин виникнення семантичних дублетів в українській лексиці кібербезпеки можна виділити: 1) зростання впливу англійської мови у сфері кібербезпеки (унаслідок глобалізації та домінування англійської мови у сфері кібербезпеки багато термінів запозичуються без адаптації); 2) необхідність точного перекладу (іноді українська мова не має точних аналогів для нових англійських термінів, що призводить до виникнення дублетних термінів); 3) інтернаціоналізація ІТ-термінології (кібербезпека є глобальною сферою, де більшість технологій і стандартів розробляються на основі міжнародної термінології, що стимулює використання англійських слів поряд з національними варіантами); 4) мовна інтерференція у спеціалістів сфери кібербезпеки, також пов'язана з інтернаціоналізацією (більшість методичних та навчальних матеріалів сфери кібербезпеки представлені англійською мовою, тому фахівці з кібербезпеки часто апелюють до іншомовного терміну, радше ніж до його питомо українського відповідника).

Наприклад, в чат-боті «IT ARMY of Ukraine» можна зустріти таке повідомлення від 13.11.2024: *Зловмисники створюють **фейкові** сторінки з QR-кодом, який використовується для додавання нового пристрою до **акаунту**, і запрошують на них, як правило, з вже зламаних **акаунтів** ваших знайомих. Скануючи його, ви надаєте доступ до свого **акаунту**. Що робити, якщо ви попались: не виходьте з **акаунту**, видаліть чужий пристрій у налаштуваннях, увімкніть двофакторну аутентифікацію та змініть пароль* (IT ARMY of Ukraine, URL). Такі лексеми, як *фейковий* та *акаунт*, є компонентами семантичних дублетів *фейковий – вигаданий*, *акаунт – обліковий запис*. На законодавчому рівні, зокрема, в Законі України «Про авторське право і суміжні права», унормо-

вано саме термін *обліковий запис*, однак кіберспільнота віддає перевагу саме терміну *акаунт*.

Така ситуація призводить до того, що при вивченні англійської мови у вищому навчальному закладі майбутній ІТ-фахівець повинен не лише розуміти англійський термін та бути здатним віднайти його відповідник в українській мові, а й уміти враховувати мовний узус тієї чи іншої спільноти, в якій відбувається комунікація. Наведений вище термін *обліковий запис* є доцільним у формальному спілкуванні ІТ-фахівців, однак на неформальному форумі з кібербезпеки його використання може бути сприйняте як надмірна формалізація мови, тому в такому випадку *акаунт* буде більш доцільним, демонструючи більшу зануреність у сферу.

При навчанні англійської мови у вищому навчальному закладі вивчення студентами семантичних дублетів – відповідників термінологічних одиниць сприяє розвитку точнішого термінологічного мислення та більш ефективному засвоєнню термінології сфери кібербезпеки. Зокрема, пропонується акцентувати увагу на наявності семантичних дублетів при виконанні вправ з перекладу.

Студенти можуть отримувати різноманітні тексти з перекладу. При здійсненні перекладу доцільно наголошувати, що той чи інший текст є формальним або неформальним, що визначатиме вибір термінологічних відповідників. Наприклад, при перекладі тексту-огляду систем XDR потрібно розуміти, що такий текст призначений для фахівців у сфері, а отже, у текст перекладу доцільно вводити іншомовні відповідники: *Cybereason provides **endpoint** detection and response solutions powered by AI and behavioral analytics* (Top 10..., URL) – *Cybereason пропонує рішення для виявлення на **ендпойнтах** і реагування на основі ШІ та поведінкової аналітики*.

Водночас, переклад текстів законодавчих актів передбачатиме використання усталеного відповідника та консультування з чинним законодавством: (11) '*end-point*' means any device that is connected to a network and serves as an entry point to that network (Final Text..., URL) – (11) «**кінцева точка**» означає будь-який пристрій, який підключено до мережі та служить точкою входу до цієї мережі.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Дослідження семантичних дубле-

тів у контексті проникнення англійської мови в українську ІТ-сферу продемонструвало, що цей феномен є важливим елементом сучасної мовної динаміки. Дублети виникають через мовні контакти, глобалізацію та домінування англійської мови у сфері кібербезпеки, що призводить до проникнення нових термінів у вітчизняний дискурс. Основними причинами цього є вплив міжнародної термінології, потреба у точному перекладі та професійна діяльність фахівців у багатомовному середовищі.

Наявність семантичних дублетів призводить до необхідності розуміння контексту використання термінів. У формальних документах доцільніше застосовувати питомі українські відповідники, тоді як у неформальному спілкуванні серед ІТ-спільноти частіше використовуються англіцизми. Це створює додаткові виклики для викладання англійської мови у вищих навчальних закладах, де майбутні ІТ-фахівці повинні не лише знати терміни, але й розуміти їхню доречність у різних комунікативних ситуаціях.

Вивчення семантичних дублетів сприяє розвитку точнішого термінологічного мислення студентів та підвищує якість засвоєння фахової лексики. Виконання перекладів із врахуванням стилістичних особливостей текстів допомагає майбутнім фахівцям адаптуватися до вимог професійної комунікації як у формальному, так і в неформальному середовищі. Таким чином, розуміння та використання семантичних дублетів є важливим аспектом підготовки ІТ-спеціалістів в умовах зростаючої інтернаціоналізації кібербезпеки.

Проведене дослідження демонструє широкі перспективи для подальших розвідок. Зокрема, наступні дослідження доцільно зосередити на аналізі функціонування семантичних дублетів у професійних і неформальних комунікативних середовищах, що дозволить виявити мовні тенденції та потреби ІТ-спільноти. Важливим напрямом є розробка методичних рекомендацій для викладання англійської мови у вищих навчальних закладах, з акцентом на термінологічну компетенцію студентів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Васецька О. І. Формальна та семантична варіантність синтаксичних термінів: дис. ... канд. філолог. наук: 10.02.01 «Українська мова», 035 «Філологія» / Інститут української мови НАН України. Київ, 2018. 293 с.
2. Гудима Г., Слодиницька Ю. Англomовні запозичення в сучасній українській мові. *Молодий вчений*. 2012. № 6 (94). с. 26–29.
3. Козуб Л. С. Особливості використання англіцизмів у сучасній українській мові. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2017. № 26. Т. 2. С. 40–42.
4. Мартинова Т. І., Кукушкін В. В. Англіцизми у сучасній українській мові. *Закарпатські філологічні студії*. 2023. № 28. Т. 1. С. 56–59.
5. Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія. За ред. І. К. Білодіда. Київ: Наукова думка, 1973. 439 с.
6. Титаренко В. М. Слова іншомовного походження у розвитку синонімії староукраїнської мови (на матеріалі північноукраїнських пам'яток XVI–XVII ст.). *Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки*. 2006. № 2. С. 256–260.
7. Akhmedov O. S., Sobirova N. An overview of lexical doublets in modern English. *Science and Innovation*. 2022. Vol. 1. Is. 7. P. 1171–1175.
8. Denning K., Kessler B., Leben W. R. English vocabulary elements. New York: Oxford University Press. 2007. 320 p.
9. Final Text, European Cyber Resilience Act. URL: https://www.european-cyber-resilience-act.com/Cyber_Resilience_Act_Article_3.html (дата звернення: 26.11.2024).
10. IT ARMY of Ukraine. *Telegram*. URL: <https://t.me/+H6PnjkydZX0xNDky> (дата звернення: 26.11.2024).
11. Sesarsdóttir A. R. Doublets: A Study of Old Norse Influence on English Vocabulary. Reykjavík: University of Iceland, 2015. 50 p.
12. Skeat W. Principles of English Etymology. Vol 1. Oxford: Clarendon Press, 1887. 541 p.
13. Skeat W. A Concise Etymological Dictionary of the English Language. Rev. by W. Skeat. New and cor. impression ed. Oxford: Clarendon Press, 1911. 663 p.
14. Top 10 XDR Solutions. URL: <https://www.security-tools.com/top-10-xdr-solutions/> (дата звернення: 26.11.2024).
15. Yusupov O. Functional-semantic features of lexical doublets in English. *Linguistics*. 2019. Vol. 31 No. 4. P. 98–104.

REFERENCES:

1. Akhmedov, O. S., & Sobirova, N. (2022). An overview of lexical doublets in modern English. *Science and Innovation, 1*(7), 1171–1175. [In English].
2. Bilodid, I. K. (Ed.). (1973). *Suchasna ukrayinska literaturna mova. Leksyka i frazeolohiya* [Modern Ukrainian literary language. Vocabulary and phraseology]. Kyiv: Naukova dumka. [in Ukrainian].
3. Denning, K., Kessler, B., & Leben, W. R. (2007). *English vocabulary elements*. New York: Oxford University Press. [In English].
4. Final Text, European Cyber Resilience Act. (n.d.). Retrieved November 26, 2024, from https://www.european-cyber-resilience-act.com/Cyber_Resilience_Act_Article_3.html. [In English].
5. Hudyma, H., & Slodynytska, Y. (2012). Anhlomovni zapozychennia v suchasni ukrainskii movi [English borrowings in modern Ukrainian]. *Molodyi vchenyi, 6* (94), 26–29. [in Ukrainian].
6. IT ARMY of Ukraine. (2024, November 13). [Telegram post]. Retrieved November 26, 2024, from <https://t.me/+H6PnjkydZX0xNDky>. [In Ukrainian].
7. Kozub, L. S. (2017). Osoblyvosti vykorystannia anhlitsyzmiv u suchasni ukrainskii movi [Peculiarities of using anglicisms in modern Ukrainian]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriya: Filolohiia, 26* (2), 40–42. [in Ukrainian].
8. Martynova, T. I., & Kukushkin, V. V. (2023). Anhlitsyzmy u suchasni ukrainskii movi [Anglicisms in modern Ukrainian]. *Zakarpatski filolohichni studii, 28* (1), 56–59. [in Ukrainian].
9. Sesarsdóttir, A. R. (2015). *Doublets: A study of Old Norse influence on English vocabulary*. Reykjavík: University of Iceland. [In English].
10. Skeat, W. (1887). *Principles of English etymology* (Vol. 1). Oxford: Clarendon Press. [In English].
11. Skeat, W. (1911). *A concise etymological dictionary of the English language* (Rev. ed.). Oxford: Clarendon Press. [In English].
12. Top 10 XDR solutions. (n.d.). Retrieved November 26, 2024, from <https://www.security-tools.com/top-10-xdr-solutions/>. [In English].
13. Tytarenko, V. M. (2006). Slova inshomovnoho pokhodzhennia u rozvytku sinonimii staroukrainskoi movy [Foreign-origin words in the development of Old Ukrainian language synonyms]. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu. Filolohichni nauky, 2*, 256–260. [in Ukrainian].
14. Vasetska, O. I. (2018). *Formalna ta semantychna variantnist syntaksychnykh terminiv* [Formal and semantic variability of syntactic terms] (PhD thesis, Institute of the Ukrainian Language of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv). [in Ukrainian].
15. Yusupov, O. (2019). Functional-semantic features of lexical doublets in English. *Linguistics, 31*(4), 98–104. [In English].

УДК 81'42:32:[316.62-051:808.53](045)

DOI <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-17>

Галина СЕВЕРИНА

аспірантка кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», просп. Берестейський, 37, м. Київ, Україна, 03056

ORCID: 0009-0005-0394-1273

Бібліографічний опис статті: Северина, Г. (2024). Типологія стилів комунікативної поведінки у ситуаціях суперечки: політичний дискурс. *Актуальні питання іноземної філології*, 21, 114–122, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-17>

ТИПОЛОГІЯ СТИЛІВ КОМУНІКАТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ У СИТУАЦІЯХ СУПЕРЕЧКИ: ПОЛІТИЧНИЙ ДИСКУРС

Статтю присвячено розгляду стилів комунікативної поведінки особистості під час міжособистісної взаємодії в контексті суперечки. Метою роботи є встановлення системи вербальних і невербальних компонентів комунікації, вживаних мовцем у ситуації суперечки, добір яких здійснюється під впливом його психологічно-атрибутивних характеристик. За результатами аналізу теоретичних набутків, присвячених явищу суперечки, у статті систематизовано стилі комунікативної поведінки мовця під час суперечки (агресивний, асертивний, субмісивний) та подано опис їх ознак, що дозволило сформуванню відповідних лінгвопсихологічних портретів особистостей, які їх уособлюють. З'ясовано, що агресивному стилю спілкування притаманно, як правило, приховування інформації, її викривлення або навмисна дезінформація, звинувачення свого опонента та ігнорування його думки. Асертивний тип особистості прагне до взаєморозуміння зі своїм співрозмовником, відкритого захисту та відстоювання своєї думки, активного просування започаткованої лінії аргументації без порушення кордонів свого опонента. Субмісивний стиль спілкування властивий, здебільшого, особистостям, які вирізняються низькою самооцінкою, не здатні відстоювати свою позицію та спираються на думки інших, що стають пріоритетними відносно власних.

У статті на підставі аналізу суперечки в контексті політичного дискурсу на матеріалі дебатов двох опонентів, Дональда Трампа і Камали Гарріс, у ході передвиборчої президентської кампанії 2024 року, узагальнено невербальну поведінку особистостей з вираженим асертивним та агресивним стилем комунікативної поведінки у ході суперечки. З'ясовано, що республіканець тяжіє до використання агресивного стилю комунікації (вводить в оману неправдивою інформацією, активно звинувачує опонента, вербально та невербально применшує присутність співрозмовника) хоч і з пасивним патерном, у той час як демократка позиціонує себе як особистість схильна до асертивності (демонструє комунікативний паритет, захищає свою позицію, не принижуючи опонента, підтримує зоровий контакт з співрозмовником, активно виражає свої емоції).

Перспективним убачається доповнення започаткованого дослідження аналізом просодичних засобів оформлення мовлення різних типів особистостей у ситуаціях суперечки у взаємодії з вербальними складниками комунікації з подальшим виокремленням інваріантних моделей поведінки індивідів та узагальненням чинників, що впливають на варіативність взаємодії мовних і позамовних засобів під час некооперативної інтеракції.

Ключові слова: комунікативна поведінка, комунікативний стиль, дискурс, тип мовця, суперечка, інтеракція, мовні та позамовні засоби.

Halyna SEVERYNA

Postgraduate Student at the Department of Theory, Practice and Translation of English, National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute", 37, Beresteiskyi Ave., Kyiv, Ukraine, 03056

ORCID: 0009-0005-0394-1273

To cite this article: Severyna, H. (2024). Typolohiia styliv komunikatyvnoi povedinky u sytuatsiiakh superechky: politychnyi dyskurs. [Typology of communicative behaviour styles in argumentative situations: political discourse]. *Current Issues of Foreign Philology*, 21, 114–122, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-17>

TYOLOGY OF COMMUNICATIVE BEHAVIOUR STYLES IN ARGUMENTATIVE SITUATIONS: POLITICAL DISCOURSE

The article explores communicative styles of individual behaviour in interpersonal interactions, particularly in the context of argumentative discourse. The objective of this study is to examine both verbal and non-verbal components of communication that individuals utilize in argumentative context influenced by their psychological attributes and individual characteristics. The analysis of the theoretical contributions in the scientific research on the argumentative discourse has facilitated the systematization of distinct characteristics associated with the styles under study (aggressive, assertive, and submissive) and has enabled the formulation of a well-rounded profile of the linguo-psychological personalities profiles that exemplify these styles. The aggressive style of communication is characterized by a tendency to withhold information, distort facts, or disseminate misinformation intentionally. This approach to the communication often entails attributing blame to others and disregarding their opinion. Instead, an assertive personality aims to achieve mutual understanding with their interlocutor; openly defends and advocates for their viewpoints, and actively promotes their arguments without violating the communicative boundaries of the opponent. A submissive communication style is frequently associated with individuals who may have a low self-esteem. These individuals often find it challenging to assert their viewpoints and tend to prioritize the opinions of others over their own.

The analysis focuses on the context of political discourse, specifically examining the debate between Donald Trump and Kamala Harris during the 2024 presidential campaign to highlight the significance of non-verbal behaviour exhibited by individuals who demonstrate assertive or aggressive communication styles during the argumentative process. The analysis of their interaction indicates that the Republican often employs a communication style that is aggressive in nature (presents misleading information, attributes blame to their opponent, and diminishes the contributions of the other party, both verbally and non-verbally), albeit with certain passive undertones. In contrast, the Democrat generally demonstrates an assertive communication style mainly (exhibits communicative respect, argues his stance without belittling others, maintains eye contact, and actively conveys his emotions).

The suggested study should be enhanced with a comprehensive analysis of the prosodic elements of speech actualized by various personality types in argumentative contexts, along with an examination of verbal communication components and individual behaviour patterns in order to uncover the variability in the correlation between speakers' verbal and nonverbal means of communication and to identify additional factors that may influence their non-cooperative interactions.

Key words: *communicative behaviour, communicative style, discourse, speaker type, argument, interaction, verbal and non-verbal means.*

Актуальність проблеми. Швидкі зміни в парадигмі сучасних лінгвістичних досліджень у напрямку міждисциплінарності диктують нові вимоги до аналізу комунікативної поведінки мовців у ході їх взаємодії. Відомо, що на теперішній час вивчення комунікативної компетенції передбачає розгляд не лише вербальних складників спілкування, але й має на меті застосування системного підходу до встановлення ознак поведінки комунікантів, включаючи їх психофізіологічні характеристики, екстралінгвальні й соціокультурні фактори, комунікативні стратегії й тактики тощо. Мовець постає носієм індивідуального стилю спілкування, який неминуче відображає його особистісні характеристики. У цьому контексті питання визначення індивідуальних ознак мовця, здатних здійснювати вплив на його мовлення в умовах некооперативного спілкування, зокрема в ситуаціях суперечки як протистоянні думок, набуває в сучасній лінгвістиці та суміжних дисциплінах особливої **актуальності**. Причиною цього слугує підвищений інтерес політологів, лінгвістів, соціологів, психоаналітиків та інших науковців у виявленні мовних і поза-

мовних кодів, які ідентифікують тип особистості в діалогічному дискурсі, її прагматичні наміри, комунікативну мету, тактики й прийоми тощо та здійснюють вплив на стиль ведення розмови і здатність подолання комунікативного бар'єру чи, навпаки, призводять до комунікативних девіацій і навіть конфліктів як в одновекторній, так і багатовекторній комунікації.

У зв'язку з цим, виникає необхідність у встановленні ознак комунікативних стилів, притаманних мовленнєвій поведінці різних типів особистостей у ситуації суперечки, що маніфестується у їх вербальній і невербальній поведінці. Комунікативний стиль мовленнєвої особистості розглядається як своєрідний набір індивідуально-маркованих атрибутів, які й утворюють цілісний лінгвопсихологічний портрет комуніканта. Слід також зазначити, що вивчення комунікативного стилю не обмежується сукупністю індивідуальних ознак мовця, але також ураховує контекст спілкування, комунікативні цілі співрозмовників, їх соціокультурні особливості, ціннісні орієнтири, статусно-рольові характеристики (Антонов, 2016, с. 41; Філоненко, 2008, с. 49–50) тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Сучасний етап розвитку науки характеризується інтегративністю, що дозволяє системно підійти до вивчення будь-якого поняття, і процес міжособистісної взаємодії не є винятком. З огляду на це, аналізом комунікації займаються не лише лінгвісти, але й дослідники суміжних галузей знання, оскільки міждисциплінарний підхід до розгляду комунікативного процесу і його компонентів дозволяє ґрунтовніше зрозуміти патерни поведінки індивідів та механізми їх утворення в контексті різних мовленнєвих ситуацій. Так, дослідженням комунікації як лінгвістичного феномена взагалі та некооперативної взаємодії зокрема присвячено низку праць Ф. С. Бацевича (Бацевич, 2004), який один з перших в українських лінгвістичних студіях підняв питання застосування комунікативних стратегій і тактик у різних мовленнєвих актах, що слугувало поштовхом для подальших наукових розвідок. Теоретичною основою для дослідження суперечки також слугують праці вітчизняних науковців, де розкрито питання невербальної поведінки особистостей під час спілкування та стилі її взаємодії зі співрозмовником (Серякова, 2016), впливу психофізіологічних чинників на взаємодію мовних і позамовних засобів у вираженні емоційно-прагматичного потенціалу висловлення й тексту (Калита & Тараненко, 2012), визначення поведінки особистості в межах конфліктного дискурсу (О. В. Черненко). Серед психологів та соціологів питанням комунікативних стилів і поведінки свої дослідження присвятили В. Сатір (Virginia Satir), С. Дак (Steve Duck), Р. Нортон (Robert Norton), В. Річмонд (Virginia Richmond), Л. Петтеґрю (Lloyd Pettegrew), М. Мартін (Matthew Martin) та інші.

Формулювання цілей статті. Мета наукової праці полягає у встановленні закономірностей впливу індивідуально-маркованих якостей індивіда на вибір стилю його комунікативної поведінки взагалі та в ситуації суперечки зокрема. Об'єктом запропонованого дослідження постає стиль комуніканта в дискурсі політичної суперечки. Предметом дослідження є мовні та позамовні засоби реалізації стилю спілкування в ситуації суперечки як вияву особистісних характеристик.

Виклад основного матеріалу. Комунікативну взаємодію слід розглядати як інформа-

ційний обмін між суб'єктами комунікативного процесу, де кожен має на меті вплинути на поведінку опонента, сформулювати потрібну для мовця думку в свідомості співрозмовника та в подальшому змінити його ставлення до конкретної проблеми (Селіванова, 2008, с. 602). При цьому суб'єкти комунікації можуть характеризуватися різними стилями комунікації. Зазначимо, що під комунікативним стилем розуміємо індивідуально-марковану поведінку суб'єкта комунікації, яка вирізняє його з-поміж інших специфікою невербальних компонентів, мовних засобів, реакцію на отримане повідомлення від опонента, застосуванням тактик і стратегій спілкування та манерою подолання комунікативного бар'єру (Бацевич, 2004, с. 187). У загальному сенсі комунікативні стилі мають розгалужену типологію. Залежно від мети дослідження, в наукових працях їх поділяють на такі різновиди: партнерський і непартнерський стилі спілкування; авторитарний і демократичний (так само, с. 191), пасивний та активний; авторитарний, гуманістичний і ліберальний; домінуючий (*dominant*), дружній (*friendly*), уважний (*attentive*), заспокійливий/м'який (*relaxed*), агресивний/суперницький (*contentious*), драматичний (*dramatic*), активний (*animated*), відкритий (*open*), вражаючий/ефектний (*impression-leaving*), образотвірний (*communicator image*) (Norton, 1977, с. 260–261) та інші. Для дослідження міжособистісної взаємодії в контексті суперечки релевантною є типологія комунікативного стилю, яка охоплює опозицію агресивний :: асертивний :: субмісивний (Антонов, 2016, с. 5). Розглянемо їх детальніше.

Асертивність є досить складним комунікативним феноменом, оскільки природа такої поведінки передбачає суб'єктивну реалізацію, конструктивну взаємодію та адекватну самооцінку й самоусвідомлення. У межах міжособистісних відносин такий тип комунікації тяжіє до відкидання будь-яких агресивних станів та маніпулятивних впливів, тим самим пропагуючи гуманістично орієнтований дискурс (Мойсеєнко, 2017, с. 170; Подоляк, 2010, с. 108). При цьому українська дослідниця Н. М. Подоляк підкреслює, що до суміжних понять асертивності входять «впевнена поведінка, ефективна комунікація, емоційна та соціальна компетентність, соціальна сміливість»

(Подоляк, 2010, с. 108). Можемо узагальнити, що асертивний стиль (від *анг. to assert – to behave in a way that expresses your confidence, importance, or power and earns you respect from others* (Cambridge dictionary); *укр.* доводити, обстоювати свою думку) вирізняється автономністю комуніканта, а саме його непадвладністю зовнішнім факторам впливу, самостійністю у прийнятті рішень, конструктивністю мислення при вирішенні міжособистісних проблем у ході комунікації, а також підприємливістю й рішучістю. Однією з головних ознак асертивності поведінки індивіда є заперечення авторитетності як такої, натомість, пріоритетом такого комуніканта є самостійна оцінка ситуації, відстоювання своєї власної думки та досягнення мети з повагою до співрозмовника (Подоляк, 2014, с. 16). Слід також підкреслити, що особистість, комунікація якої є асертивною, впевнена в собі, відкрита, непохитна у прийнятті рішень та принципова у відповіді на будь-яку маніпуляцію (Подоляк, 2014, с. 18). Необхідно підкреслити, що цей стиль спілкування посідає між агресивною та субмісивною (пасивною) поведінкою, що робить його своєрідною *aurea mediocritas* в міжособистісній взаємодії. Важливою детермінантою асертивності є впевненість індивіда. Зазначимо, що асертивні поведінкові реакції виявляються у «відкритості, прямоті, чесності, самоповазі, повазі до інших і обґрунтованості дій». Водночас важливим є й те, що прояв надмірної асертивності може модифікуватися в агресивний стиль поведінки (Подоляк, 2014, с. 19). Згідно з психотерапевтом Ендрю Солтером, особистості з асертивною поведінкою притаманні такі ознаки: емоційно-експресивна вербальна й невербальна поведінка, спроможність надавати контраргументацію та протистояти тиску опонента, гнучкість у прийнятті ситуаційних рішень та висока самооцінка (Подоляк, 2014, с. 20–21). Якщо говорити про невербальну поведінку особистості з асертивною комунікацією, слід зазначити, що під час взаємодії вона знаходиться в абсолютному «комунікативному комфорті» і з собою, і з її співрозмовниками, використовує позитивно-оцінні мовленнєві акти, ввічливо веде комунікацію, при цьому активно й логічно вибудовуючи свою лінію аргументації (Серякова, 2016, с. 55). Особистість цього комунікативного стилю не цурається дивитись співроз-

мовнику прямо у вічі, має впевнену поставу, в більшості випадків використовує відкриті пози, вираз обличчя й жести, як правило, відповідають змісту повідомлення (Pipas & Jaradat, 2010, с. 651).

Протилежним від асертивної комунікації є агресивний стиль спілкування. Цей стиль апріорі можна вважати деструктивним, оскільки агресивна поведінка призводить до конфліктних ситуацій та комунікативних девіацій. Форма вираження індивідів-агресорів полягає в прихованні та викривленні фактів, маніпулюванні, авторитарному дискурсі, а також в цілеспрямованому мовчанні при потребі відповіді на питання опонента. Нерідко мовленнєвій особистості з агресивним стилем комунікації притаманні цинізм, упередженість, інвективність, психологічний тиск та навіть фізичне вираження своєї агресивної поведінки (Кайдалова, Пляка, Альохіна & Шаповалова, 2018, с. 65). Американський психолог Арнольд Басс, який один з перших почав вивчати психологічні детермінанти агресії, стверджував, що агресивність працює своєрідним «шкідливим збудником» для співрозмовника як негативна реакція суб'єкта на об'єкт комунікації. Він зазначав, що існує декілька типів агресії, які він об'єднав у тріаді дихотомій, а саме: фізична :: вербальна, пряма :: непряма та активна :: пасивна агресія (Bushman & Anderson, 1998, с. 24). Вербальна агресія має на меті зменшити відчуття впевненості у співрозмовника, породити відчуття беззахисності й безпорадності. Цьому типу агресії властиві приховування інформації, заперечення будь-якої ідеї співрозмовника та його почуттів, викривлення інформаційного повідомлення, переривання думки співрозмовника, зневажливі жарти та іронія, а також критика та звинувачення опонента, а досвід мовця-опонента зводиться до негативного мінімуму та не вважається важливим або ігнорується (Амплеєва & Божко, 2021, с. 62).

Яскравим прикладом протиставлення асертивного й агресивного стилів комунікації можуть бути президентські дебати Дональда Трампа та Камали Гарріс. Їх вербальні й невербальні прояви під час комунікативної взаємодії дають можливість стверджувати, що Д. Трамп схильний до агресивної поведінки, у той час, коли К. Гарріс віддає перевагу більш асертивному стилю спілкування. Нижче представ-

лено зображення учасників комунікації (див. рис. 1–3) для порівняння притаманних їм паралінгвальних атрибутів.

Як видно з ілюстрацій, Дональд Трамп уникає зорового контакту з опоненткою та не намагається дивитися на неї під час її промови. Як

правило, таку поведінку вважають поступливою й субмісивною. Водночас, у цій комунікативній ситуації він намагається демонструвати своє домінування, адже комуніканти з домінуючою позицією частіше утримують зоровий контакт, коли говорять, і рідше, коли слухають.

Рис. 1. Контрастивна репрезентація невербальної поведінки під час агресивного та асертивного стилів комунікації

Рис. 2. Контрастивна репрезентація зорового контакту агресивної та асертивної комунікації

Рис. 3. Контрастивна репрезентація жестової невербаліки агресивної та асертивної комунікації

Такий погляд часто називається «статусним» (Knapp, Hall & Horgan, 2013, с. 306; Наварро, 2023, с. 39).

Розглянемо детальніше погляд Д. Трампа під час декодування інформації опонентки (див. рис. 4).

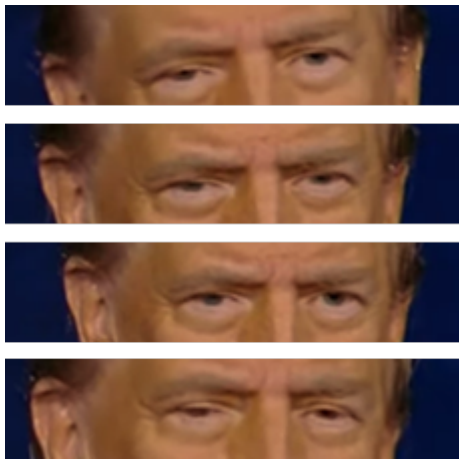

Рис. 4. Уникнення зорового контакту під час промови опонента

Як видно із зображень, Д. Трамп злегка морщить глабелу, має відсторонений погляд та опущені повіки. Це може свідчити про його огиду до отриманої інформації, несприйняття її або провини в момент її розповіді, а також підкреслює його зарозумілість (Knapp, Hall & Horgan, 2013, с. 302–305). Протягом більшої частини дебатів Д. Трамп притримується такої візуальної взаємодії та мало коли звертається безпосередньо до співрозмовниці напрому. Під час дебатів комунікант також нерідко прикривав чи примружував очі, що можна розглядати як блокувальну поведінку та стримування гніву в контексті цієї комунікативної ситуації (Наварро, 2023, с. 49). Принагідно слід зауважити, що мова рухів тіла Д. Трампа була трішки скутою та обмежувалась лише декількома рухами кисті й пальців. Американський психолог Пол Екман заявляє, що, зазвичай, такої поведінки можуть дотримуватися брехуни, оскільки скудність їх невербаліки залежить від рівня їх підготовки до комунікації та свого захисту. Як правило, погано пропрацьована лінія аргументації брехунів не дозволяє їм використовувати весь спектр емоцій та жестів (*ілюстрацій*), оскільки таким мовцям треба контролювати свою промову та її лексико-семантичне наповнення в момент безпосереднього мовлення (Екман, 2023, с. 90).

На противагу Д. Трампу, К. Гарріс під час дебатів намагається тримати в фокусі свого опонента, встановлювати зоровий контакт та реагувати на повідомлення. Мова її тіла віддзеркалює її внутрішній стан, її вербаліка та невербаліка знаходяться в гармонії між собою. Вона використовує активні пози, наприклад, іноді показує свої долоні (див. рис. 5), що, як правило, свідчить про відкритість мовця (Піз & Піз, 2022, с. 42). Крім того, відкриті долоні, розгорнуті до слухача, демонструють ствердність інформації та натякають на те, що мовець збирається обстоювати свою думку (“*Let me say this*” or “*Calm down*”) (Knapp, Hall & Horgan, 2013, с. 213).

Рис. 5. Демонстрація відкритості до аудиторії

Вербальною поведінкою спікери так само явно демонстрували свій стиль спілкування. Наприклад, Дональд Трамп часто під час своєї промови говорить про Камалу Гарріс у третій особі однини, незважаючи на її присутність, при цьому, як агресор, він нівелює будь-які намагання опонента та применшує її значимість:

She doesn't and just to finish off, she doesn't have a plan. She copied Biden's plan. And it's like four sentences, like run-Spot-run. Four sentences that are just oh, we'll try and lower taxes. She doesn't have a plan. Take a look at her plan. She doesn't have a plan.

Більш того, Д. Трамп вдається до анафоричних, епіфоричних й анепіфоричних повторів, щоб закарбувати в свідомості слухачів бажану інформацію. За допомогою таких стилістичних прийомів він маніпулює та чинить емоційний тиск не лише на реципієнтів повідомлення, але й на свого опонента.

Дональд Трамп часто вдається до прийому дезінформування аудиторії і використовує це як

важіль впливу та підсилення своєї авторитетності, як це показано в прикладі:

I don't say her because she has no policy. Everything that she believed three years ago and four years ago is out the window. She's going to my philosophy now. In fact, I was going to send her a MAGA hat. She's gone to my philosophy. But if she ever got elected, she'd change it. And it will be the end of our country. She's a Marxist. Everybody knows she's a Marxist. Her father's a Marxist professor in economics. And he taught her well.

Камала Гарріс також говорить про Д. Трамп в третій особі однини, але перед цим, у більшості випадків, вона безпосередньо називає повне ім'я свого опонента:

So, Donald Trump has no plan for you. And when you look at his economic plan, it's all about tax breaks for the richest people...

...What Goldman Sachs has said is that Donald Trump's plan would make the economy worse. Mine would strengthen the economy. What the Wharton School has said is Donald Trump's plan would actually explode the deficit.

Доцільним також є розгляд способу доведення й будови лінії аргументації в представлених суб'єктах комунікативного процесу. Як правило, Д. Трамп порушує правила ведення суперечки та демонструє типові помилки при побудові аргументації: правило тягаря доведення, правило обґрунтування точки зору, правило обґрунтування аргументів і т.ін. (Хоменко, 2008, с. 104–112). Така поведінка більш притаманна маніпуляторам та індивідам з авторитарним стилем комунікації.

На відміну від двох попередніх стилів ведення комунікації, субмісивний стиль (*submissive* – showing a willingness to be controlled by other people (Cambridge dictionary)) вирізняється невпевненістю у собі та поступливою поведінкою. Такий стиль особистісної комунікації також називають пасивним, або навіть ліберальним. В. Річмонд та М. Мартін, американські дослідники в галузі комунікації та міжособистісної інтеракції, зазначають, що субмісивний комунікант ставить цілі свого співрозмовника вище за свої, а саме він відсуває мету своєї комунікації на другий план. Більш того, вчені розмежовують поняття субмісивної та респонсивної особистості, наголошуючи на тому, що остання, хоч і має здатність

проявляти співчутливість, розуміння до співрозмовника та дотримується дружнього комунікативного клімату, не ставить чинюсь комунікативну мету вище за свою, як це роблять це субмісивні особистості. Тому, в цілому, людину, в якій соціокультурна орієнтація має низький рівень асертивності та високий рівень респонсивності, можна назвати субмісивною (Richmond & Martin, 1998, с. 137–139). Невербальне спілкування особистості з субмісивним стилем демонструється через нервові поведінкові реакції. Такий комунікант транслює невпевненість у собі, що проявляється у його «позі жертви», а саме в опущених плечах та закритих позах. Субмісивний комунікант уникає прямого контакту очей зі своїм співрозмовником, відводить погляд, опускає очі. Паравербаліка такого індивіда також стає підтвердженням його пасивної мовленнєвої поведінки, адже говорить він тихо, нерішуче та місцями винувано (Серякова, 2016, с. 55).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Наведений нами стислий огляд комунікативних стилів дозволяє стверджувати, що під час суперечки якісні характеристики мовців підсилюють їхню комунікативну поведінку та стають підтвердженням їх відмінності від інших суб'єктів комунікації. Вплив психологічних атрибутів індивіда має вагомий внесок на перебіг комунікативного процесу, особливо під час суперечки, адже саме вони зумовлюють використання індивідуального стилю комунікації та, в подальшому, створюють позитивний чи негативний образ мовця через притаманні йому вербальні й невербальні характеристики. Спираючись на виконаний аналіз, можна узагальнити, що комуніканти з різними особистісними ознаками демонструють різну вербальну та невербальну поведінку. З'ясовано, що агресивний комунікант ставить перед собою задачу перемогти опонента будь-якою ціною, як правило, применшуючи його здобутки, маніпулюючи його свідомістю та зневажаючи його політичну позицію. Такий комунікант обирає різні тактики демонстрації своєї зневаги: імпліцитна інвективність, пряме звинувачення, порушення етикетних норм, відкрите ігнорування, критика. На відміну від агресивного індивіда, асертивна особистість намагається раціонально обстоювати свою думку, створює

сприятливий комунікативний клімат, вибудовує конструктивну комунікацію та демонструє партнерський стиль спілкування.

Перспективним убачається врахування про-содичного оформлення мовлення індивідів

кожного з представлених стилів, що дозволить представити узагальнену модель поведінки особистостей з різними комунікативними стилями та дослідити тенденцію їх реакцій на опонента під час суперечки.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Амплеева О.М., Божко О.О. Особливості прояву вербальної агресії сучасною молоддю. *Габітус. Психологія особистості*. 2021. № 32. С. 61–65.
2. Антонов О. В. Комунікативні стилі персонажного мовлення: лінгвопрагматичний та соціолінгвістичний аспекти (на матеріалі сучасної американської драми): дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04. Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2016. 227 с.
3. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. Київ: Академія, 2004. 342 с.
4. Екман П. Теорія брехні / Пер. з англ. Ю. Гордієнкою. К: Видавнича група КМ-БУКС, 2023. 320 с.
5. Кайдалова Л. Г., Пляка Л. В., Альохіна Н. В., Шаповалова В. С. Психологія спілкування : навчальний посібник. 2-ге вид., перероб. і допов. Х. : НФаУ, 2018. 140 с.
6. Калита А. А., Тараненко Л. І. Перцептивна та інструментальна оцінки емоційно-прагматичного потенціалу висловлень. *Волинський національний університет імені Лесі Українки*. 2012. № 24. С. 186–191.
7. Мойсеєнко В. В. Аналіз наукових підходів до дослідження поняття «асертивність». *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Психологічні науки*. 2017. № 5(1). С. 170–174.
8. Наварро Дж. Словник мови тіла. Секрети невербальної комунікації / Пер. з англ. А. Легкониці. Харків: Віват, 2023. 192 с.
9. Піз А., Піз Б. Мова рухів тіла. Розширене видання / Пер. з англ. Н. Лавської. К. : Видавнича група КМ-БУКС, 2022. 416 с.
10. Подоляк Н. М. Індивідуально-психологічні особливості асертивності особистості : дис. ...канд. психол. наук : спец. 19.00.01. Одеса : ПНПУ ім. К.Д. Ушинського, 2014. 200 с.
11. Подоляк Н. М. Психологічні особливості асертивності. *Наука і освіта*. 2010. № 9. С. 108–111.
12. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: Підручник. Полтава: Довкілля-К, 2008. 712 с.
13. Сєрякова І. І. Семіотико-дискурсивний аналіз соматикону художнього персонажа. *Science and Education a New Dimension. Philology*. 2016. IV(23). С. 55–58.
14. Філоненко М. М. Психологія спілкування. Підручник. К.: Центр учбової літератури, 2008. 224 с.
15. Хоменко І.В. Еристика: Підручник. К.: Центр учбової літератури, 2008. 280 с.
16. Bushman В., Anderson С. Methodology in the Study of Aggression: Integrating Experimental and Nonexperimental Findings. *Human Aggression Theories, Research, and Implications for Social Policy*. Academic Press, 1998. pp. 23–48.
17. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/> (дата звернення 25.09.2024).
18. Knapp L. M., Hall A. J., Horgan G. T. Nonverbal communication in human interaction (8th ed.). Boston, MA: Cengage Learning, 2013. 509 p.
19. Norton W. Robert, Pettegrew S. Loyd Communicator style as an effect determinant of attraction. *Communication research*. 1977. Vol. 4(3). P. 257–282.
20. Pipas M. & Jaradat M. Assertive Communication Skills. *Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica*. 2010. № 2(17). p. 649–656.
21. Richmond V.P. & Martin M.M. Socio-Communicative Style and Socio-Communicative Orientation. In book: *Communication and personality: Trait perspectives*. NY: Hampton Press, 1998. p. 133–148.

REFERENCES:

1. Amplieieva O. M., Bozhko O.O. (2021). Osoblyvosti proiavu verbalnoi ahresii suchasnoiu moloddiu. [Peculiarities of manifestation of verbal aggression by modern youth]. *Habitus. Personality psychology*. № 32, pp. 61–65. [in Ukrainian]
2. Antonov O. V. (2016). Komunikatyvni styli personazhnoho movlennia: linhvoprahmatychnyi ta sotsiolinhvistychnyi aspekty (na materialii suchasnoi amerykanskoï dramy): dys. ...kand. filol. nauk : spets. 10.02.04. [Communicative styles of personage's speech (based on modern American drama): PhD in Philology: 10.02.04]. Zhytomyr : Zhytomyr Ivan Franko State University. 227 p. [in Ukrainian]
3. Batsevych F. S. (2004). Osnovy komunikatyvnoi linhvistyky: pidruchnyk. [Fundamentals of Communicative Linguistics: textbook]. Kyiv: Akademiia. 342 p. [in Ukrainian]

4. Ekman P. (2023). *Teoriia brekhni / Per. z anhl. Yu. Hordiiienka. [Theory of Lies / Translated by Yu. Hordiiienko].* Kyiv: KM-BUKS publishing group. 320 p. [in Ukrainian]
5. Kaidalova L. H., Pliaka L. V., Alohina N. V., Shapovalova V. S. (2018). *Psykhohohiia spilkuвання : navchalnyi posibnyk. 2-he vyd., pererob. i dopov. [Psychology of communication] Kh. : NFaU. 140 p. [in Ukrainian]*
6. Kalyta A. A., Taranenکو L. I. (2012). *Pertseptyvna ta instrumentalna otsinky emotsiino-prahmatychnoho potentsialu vysloven. [Perceptive and Instrumental Evaluation of Utterance Emotional-and-pragmatic Potential]. The Scientific Journal of Lesya Ukrainka Volyn National University. № 24. pp. 186–191. [in Ukrainian]*
7. Moiseienko V. V. (2017). *Analiz naukovykh pidkhodiv do doslidzhennia poniattia “asertyvnist”. [Theoretical analysis of scientific approaches of the research of assertivity]. Scientific Bulletin of Kherson State University. Series “Psychological Sciences”. № 5(1). pp. 170–174. [in Ukrainian]*
8. Navarro J. (2023). *Slovnnyk movy tila. Sekrety neverbalnoi komuniatsii / Per. z anhl. A. Lehkonytsia. [The Dictionary of Body Language / translated by A. Lehkonytsia].* Kharkiv: Vivat. 192 p. [in Ukrainian]
9. Pease A., Pease B. (2022). *Mova rukhiv tila. Rozshyrene vydannia / Per. z anhl. N. Lavskoi. [The Definitive Book of Body Language / translated by N. Lavska].* Kyiv: KM-BUKS publishing group. 416 p. [in Ukrainian]
10. Podoliak N. M. (2014). *Indyvidualno-psykhohohichni osoblyvosti asertyvnosti osobystosti : dys. ...kand. psykhohol. nauk : spets. 19.00.01. [Individual and psychological features of personality assertiveness: PhD in Psychology: 19.00.01].* Odesa : South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky. 200 p. [in Ukrainian]
11. Podoliak N. M. (2010). *Psykhohohichni osoblyvosti asertyvnosti [Psychological features of assertiveness]. Science and Education. № 9. pp. 108-111. [in Ukrainian]*
12. Selivanova O. O. (2008). *Suchasna linhvistyka: napriamy ta problemy: Pidruchnyk. [Modern linguistics: directions and problems: textbook].* Poltava: Dovkillia-K. 712 p. [in Ukrainian]
13. Sieriakova I. I. (2016). *Semiotyko-dyskursyvnyi analiz somatykonu khudozhnogo personazha. [Semiotic and Discourse Analysis of Character’s Somatic]. Science and Education a New Dimension. Philology. IV(23). pp. 55–58. [in Ukrainian]*
14. Filonenko M. M. (2008). *Psykhohohiia spilkuвання. Pidruchnyk. [Psychology of communication: textbook].* K.: Tsentр uchbovoi literatury. [Center of educational literature]. 224 p.
15. Khomenko I.V. (2008). *Erystyka: Pidruchnyk. [Eristics: textbook] K.: Tsentр uchbovoi literatury. [Center of educational literature]. 280 p.*
16. Bushman B., Anderson C. *Methodology in the Study of Aggression: Integrating Experimental and Nonexperimental Findings. Human Aggression Theories, Research, and Implications for Social Policy.* Academic Press, 1998. pp. 23-48.
17. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/> (data zvernennia 25.09.2024).
18. Knapp L. M., Hall A. J., Horgan G. T. (2013). *Nonverbal communication in human interaction (8th ed.).* Boston, MA: Cengage Learning. 509 p.
19. Norton W. Robert, Pettegrew S. Loyd (1977). *Communicator style as an effect determinant of attraction. Communication research. Vol. 4(3). P. 257–282.*
20. Pipas M. & Jaradat M. (2010). *Assertive Communication Skills. Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica. № 2(17). p. 649–656.*
21. Richmond V.P. & Martin M.M. (1998). *Socio-Communicative Style and Socio-Communicative Orientation. In book: Communication and personality: Trait perspectives. NY: Hampton Press. p. 133–148.*

УДК 811.134.2'272'42'276.6:641/.642

DOI <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-18>

Оксана ТЄЛКОВА

кандидат філологічних наук, доцент кафедри романської філології і перекладу, Запорізький національний університет, вул. Університетська, 66, м. Запоріжжя, Україна, 69600

ORCID: 0000-0001-9008-9683

Бібліографічний опис статті: Телкова, О. (2024). Комунікативна стратегія залучення клієнта в іспанськомовному гастротуристичному путівнику. *Актуальні питання іноземної філології*, 21, 123–129, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-18>

КОМУНІКАТИВНА СТРАТЕГІЯ ЗАЛУЧЕННЯ КЛІЄНТА В ІСПАНСЬКОМОВНОМУ ГАСТРОТУРИСТИЧНОМУ ПУТІВНИКУ

Стаття присвячена дослідженню комунікативно-прагматичних характеристик гастротуристичного путівника як одного з новітніх жанрів іспанськомовного гастрономічного дискурсу. Гастротуристичний путівник поєднує в собі елементи гастрономічного, туристичного та рекламного дискурсів. Предметом нашої уваги є особливості реалізації комунікативної стратегії залучення клієнта, оскільки основною метою гастротуристичного путівника є створення привабливого образу місцевості задля привернення уваги туристів. Матеріалом для дослідження обрано гастротуристичний путівник «Ciudades Patrimonio de la Humanidad de España», що містить інформацію про іспанські міста, що належать до Світової культурної спадщини ЮНЕСКО, і про особливості страв, характерних для цих місцевостей. Комунікативна стратегія залучення клієнта знаходить втілення у численних тактиках, серед яких тактика апелювання до авторитетних джерел, тактика занурення клієнта у соціально-історичний контекст, які спрямовані на фокусування уваги адресата на історично-культурних особливостях місцевості, яку пропонують відвідати. Тактика підкреслення винятковості продукту або страви, тактика підкреслення якості продукту і натуральності, тактика апелювання до міжнародного визнання, тактика апелювання до традицій та цінностей допомагають звернути увагу клієнта на винятковість страви або продукту, які можна спробувати в тій чи іншій місцевості. Крім того, можливість заощадити, отримати насолоду чи зануритись у святкову атмосферу реалізуються у путівнику відповідними тактиками. Тактика спонукання до дії апелює до розуму клієнта, у той час як тактика афективно-емоційного впливу обіцяє йому естетичне, емоційне та густативне задоволення. Серед ключових мовних та мовно-стилістичних засобів, які реалізують вищенаведені тактики: прецедентні імена, топоніми, глутоніми з топографічним компонентом, епітети, метафори, тощо. Результатом втілення комунікативно-прагматичного впливу вищенаведених тактик має стати спонукання клієнта до дії, тобто бажання відвідати запропоновані туристичні локації і скуштувати місцеві страви і продукти.

Ключові слова: комунікативна стратегія, комунікативні тактики, іспанськомовний гастрономічний дискурс, гастротуристичний путівник

Oksana TIELKOVA

PhD in Philology, Senior Lecturer at the Department of Romance Languages and Translation, Zaporizhzhia National University, 66 University St, Zaporizhzhia, Ukraine, 69600

ORCID: 0000-0001-9008-9683

To cite this article: Tielkova, O. (2024). Komunikatyvna stratehiia zaluchennia kliienta v ispanskomovnomu hastroturystychnomu putivnyku [Communicative strategy for customer engagement in a spanish-language gastroturistic guide]. *Current Issues of Foreign Philology*, 21, 123–129, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-18>

COMMUNICATIVE STRATEGY FOR CUSTOMER ENGAGEMENT IN A SPANISH-LANGUAGE GASTROTURISTIC GUIDE

The article is devoted to the study of the communicative-pragmatic characteristics of a gastronomic tourism guide as one of the newest genres of Spanish-language gastronomic discourse. A gastronomic tourism guide combines elements of gastronomic, tourism, and advertising discourses. The subject of our attention is the peculiarities of implementing a communicative strategy to attract clients, as the primary goal of a gastronomic tourism guide is to create an appealing

image of the area in order to attract tourists. The research material is the gastronomic tourism guide “Ciudades Patrimonio de la Humanidad de España”, which provides information about Spanish cities that are part of the UNESCO World Cultural Heritage and about the peculiarities of dishes typical of these areas. The communicative strategy of client engagement is embodied in numerous tactics, including the tactic of appealing to authoritative sources, the tactic of immersing the client in a socio-historical context, which are aimed at focusing the recipient’s attention on the historical and cultural features of the area that is recommended to visit. The tactic of emphasizing the uniqueness of a product or dish, the tactic of highlighting the quality and naturalness of the product, the tactic of appealing to international recognition, and the tactic of appealing to traditions and values help draw the client’s attention to the uniqueness of the dish or product that can be tasted in a particular area. In addition, the opportunity to save money, enjoy the experience or immerse oneself in a festive atmosphere is implemented in the guide through corresponding tactics. The tactic of inducing action appeals to the client’s mind, while the tactic of affective-emotional influence promises him aesthetic, emotional and gustatory pleasure. Among the key linguistic and linguistic-stylistic means that implement the aforementioned tactics are precedent names, toponyms, gluttonyms with a topographic component, epithets, metaphors, and others. The result of implementing the communicative and pragmatic impact of the above tactics should be to encourage the client to take action, namely the desire to visit the proposed tourist locations and taste local dishes and products.

Key words: communication strategy, communication tactics, Spanish-language gastronomic discourse, gastronomic tourism guide.

Постановка проблеми. Гастрономія як вид мистецтва, на відміну від кулінарії, яка займається безпосередньо питаннями обробки та приготування їжі, охоплює історичні та соціокультурні аспекти. Гастрономічна культура є результатом взаємодії географічних, економічних, історичних та соціальних чинників, які впливають на базовий набір продуктів, способи їх обробки і приготування, типові страви, етикет, культуру споживання, гастрономічні ритуали та ін. Гастрономічну культуру вважають також одним із факторів формування національної ідентичності та самосвідомості. Так, зарубіжний дослідник Ф. Фусте-Форне визначає гастрономію як територіальний символ та частину природно-культурної спадщини, що обумовлює тісний зв’язок між належністю кожної людини до певної місцевості й культурним контекстом (Fusté-Forné, 2016, с. 6). Науковець також відзначає, що національна ідентичність, яка формується у процесі вирощування й споживання певних продуктів, і визначається типовим набором страв і способами їх сервірування, стає більш усвідомлюваною у порівнянні з іншими культурними контекстами; при цьому кулінарна спадщина розглядається як елемент міжкультурної комунікації.

Особливу роль у формуванні туристичних дестинацій відіграє той факт, що ЮНЕСКО у 2010 році визнає гастрономію частиною Світової нематеріальної спадщини, оскільки це важливий фактор збереження культурного різноманіття в умовах глобалізації (Fusté-Forné, 2016, с. 4–5). Іспанія налічує 47 об’єктів, що належать до Світової матеріальної спадщини ЮНЕСКО; також серед об’єктів нематеріальної

спадщини фігурує середземноморська дієта або середземноморська система харчування. Така система харчування передбачає споживання свіжих продуктів (переважно рослинного походження), оливкової олії, молочних продуктів та корисних тваринних білків. Крім того, пропагується помірність у споживанні вина і здоровий спосіб життя. Таким чином, популяризація середземноморської системи харчування у рамках гастрономічних турів набуває соціальної значущості на тлі тотального захоплення «вуличною» їжею або їжею швидкого приготування. Одним з ефективних засобів донесення історично-культурної інформації про певні туристичні дестинації до споживачів є туристичний путівник.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Туристичні путівники останнім часом опинились у центрі уваги сучасної лінгвістики, яка піддає їх всебічному опису та аналізує їхні мовні та дискурсивні характеристики. Особливої популярності набувають електронні туристичні путівники і брошури, які досліджуються з точки зору їх жанрової приналежності (Calvi, 2016); інші науковці вивчають прагматичні властивості туристичних путівників, досліджуючи комунікативні тактики залучення клієнта (Галицька, Савчук, 2017; Колісниченко, 2020). Зарубіжні дослідниці Ф. Суау Хіменес та М. Лабарта Постіго вивчають туристичний дискурс, який реалізується у путівниках, у контрастивному аспекті (Suau Jiménez, Labarta Postigo, 2017). Прима В.В. вивчає дискурсивні характеристики англomовних туристичних путівників по Україні (Прима, 2021); об’єктом наукової розвідки Коляси О., Коваль Н. і Шос-

так У. стають лінгвокультурні реалії в англійських туристичних путівниках і словниках туристичних термінів (Koliasa, Koval, Shostak, 2022).

У сучасних туристичних путівниках значна частина присвячена гастрономічному аспекту. Як зазначають Ернандес Могольон, Фольгадо Фернандес та Кампон Серро, кожного разу набуває все більшої значущості культурне, історичне та гастрономічне «коріння» місцевості, яке формує її образ. Підґрунтям гастрономічного туризму стає бажання туриста відвідати певну місцевість, щоб познайомитися з її типовими стравами і насолодитися їхнім смаком (Hernández Mogollón, Folgado Fernández, Campón Cerro, 2011).

Гастротуристичний путівник як новітній жанр туристичного дискурсу, виступає одним із засобів привертання уваги до того або іншого туристичного об'єкта, створюючи його привабливий культурно-історичний та «смаковий» образ одночасно. Такий тип путівника виникає порівняно нещодавно, «жанрова своєрідність іспанськомовного гастротуристичного путівника визначається його гетерогенним характером, оскільки у ньому поєднано власне туристичний дискурс з елементами гастрономічного та рекламного дискурсів» (Телкова, 2023, с. 78). Іспанськомовний гастротуристичний путівник, на жаль, ще не став об'єктом спеціальних лінгвістичних розвідок, тому дослідження його комунікативно-прагматичних особливостей видається нам **актуальним**.

Постановка завдання. Оскільки об'єктом нашого дослідження є гастротуристичний путівник «Ciudades Patrimonio de la Humanidad de España», що містить інформацію про іспанські міста, що належать до Світової культурної спадщини ЮНЕСКО, і про особливості страв, характерних для цих місцевостей, **головною метою статті** є виділення і опис комунікативних тактик, які втілюють стратегію залучення клієнта до споживання туристичних послуг.

Виклад основного матеріалу. Ми спираємось на визначення комунікативної стратегії, подане вітчизняним дослідником Бацевичем Ф.С., який характеризує її як «оптимальну реалізацію інтенцій мовця щодо досягнення конкретної мети спілкування, тобто контроль і вибір дієвих ходів спілкування та гнучкої їх видозміни в конкретній ситуації» (Бацевич,

2004, с. 118). Під тактикою вчений розуміє «визначену лінію поведінки на певному етапі комунікативної взаємодії, спрямовану на одержання бажаного ефекту чи запобігання ефекту небажаного; мовленнєві прийоми, які дають змогу досягнути комунікативної мети» (Бацевич, 2004, с. 120). Г.І. Приходько та М.Б. Добровольська також вважають, що механізмами реалізації комунікативної стратегії є «комунікативні тактики – сукупності практичних кроків у реальному процесі мовленнєвої взаємодії» (Приходько, Добровольська, 2024, с. 113). Отже, мовленнєва стратегія реалізується відповідними тактиками, спрямованими на досягнення інтенції адресанта.

Перш за все, слід зазначити, що стратегія залучення клієнта має кооперативний характер, тобто спрямована на встановлення успішного контакту і подальшу взаємодію адресанта туристичної послуги з клієнтом. За класифікацією стратегій А.Д. Белової, яка розмежовує інформативні та спонукальні комунікативні стратегії (Белова, 2004, с. 14), стратегію залучення клієнта можна віднести до інформативно-спонукальних.

Ми вважаємо, що стратегія залучення клієнта у гастротуристичному путівнику «Ciudades Patrimonio de la Humanidad de España» реалізується такими тактиками:

– **апелювання до авторитетних джерел.** Посилаючись на імена відомих письменників, поетів, діячів науки і культури, назви відомих творів, адресант підкреслює значущість продукту або послуги, яка пропонується, наприклад:

Grandes literatos como Cervantes, Lope de Vega, Tirso de Molina, Góngora, Calderón de la Barca o Quevedo nos brindaron escenas literarias y teatrales que son un fiel reflejo de la época en la que solo unos pocos privilegiados tenían la suerte de comer más de una vez al día, disfrutar con sus colores, sabores y olores.

La cocina alcaláina está muy influenciada por las referencias gastronómicas que aparecen en la novela cervantina El Quijote como el cabrito, la carne estofada o las codornices, platos que se han ido recuperando y que se pueden degustar en muchos de los restaurantes típicos de la ciudad.

Pero, si hay una curiosidad poco conocida que relaciona la cocina de Ávila y Santa Teresa, es el hecho de que el historiador belga Paul Ilegems le

atribuye la ocurrencia de freír patatas en aceite de oliva en el siglo XVI para curar enfermos.

Tapear unas costillas con papas, piñas de millo y mojo verde, quesos autóctonos de cabra y oveja, camarones, calamares saharianos... acompañado de cualquiera de los vinos canarios, que Shakespeare menciona en parte de sus obras, pueden ser algunas de las opciones.

– тактика занурення клієнта у соціально-історичний контекст реалізується завдяки референції до певної епохи:

El tapeo está en el pedigrí de la ciudad. Una herencia de la cocina del Siglo de Oro.

El monumento culinario más importante del Renacimiento europeo fue la aparición de la olla podrida, un imperio de carnes, legumbres y hortalizas.

Original del siglo XIX, el pastel cordobés es el más emblemático de los dulces que encontraremos en la capital andaluza.

A partir del Renacimiento se desarrolla el uso de la sobrasada en la isla y su color rojo obedece a la introducción del pimentón, traído de América en el siglo XV.

– тактика підкреслення винятковості продукту або страви втілюється за рахунок наведення своєрідних «знаків якості» продукту, тобто позначок «zareєстрована торгова марка» або «найменування, визнане за походженням», наприклад: *la carne de Ávila, con Indicación Geográfica Protegida; la ternera de Ávila que cuenta con D.O. (Denominación de Origen)*. В іншому випадку підкреслення винятковості відбувається завдяки використанню епітетів:

Además cuenta entre sus materias primas con Denominaciones de Origen e Indicaciones Geográficas Protegidas, una garantía de calidad, que constituyen sin duda alguna la esencia de la gastronomía extremeña y también de la española.

Las culturas romana, árabe, morisca, judía y mozárabe han conformado e integrado una exquisita oferta gastronómica, que toma como base productos de excelente calidad.

Ricos jamones y paletas de bellota como los de Los Pedroches con D. O. propia, salchichones, chorizos, cañas de lomo y morcillas achorizadas, generan un tapeo único.

Frito en aceite de oliva, como primer paso, ya que el proceso se completa en cazuela de barro con sofrito de cebolla, ajos, pimientos rojos y el imprescindible pimentón de La Vera, que enriquece

con su sabor y color, tan especial y característico de las tierras extremeñas.

– тактика підкреслення якості продукту і натуральності дуже близька до попередньої, оскільки реалізується за рахунок використання епітетів та прислівників:

La calidad de este lechón de la comarca de la Moraña es verdaderamente extraordinaria.

El frite es un guiso extremeño típico que se puede elaborar con cordero o cabrito de la mejor calidad.

Un exquisito producto elaborado artesanalmente y madurado en bodegas naturales, que contiene un alto nivel de ácido oleico beneficioso para el control del colesterol y la tensión arterial.

– тактика апелювання до міжнародного визнання реалізується шляхом референції до відомих знаків визнання якості продукції або послуги:

Cáceres es el destino gastronómico por excelencia de Extremadura, prueba de ello es que cuenta con restaurantes reconocidos, nacional e internacionalmente, gracias a los galardones culinarios que ostentan ya sean Estrellas Michelin y/o Soles Repsol, lo que dota a nuestra cocina de un gran prestigio.

Інколи спостерігається підсилення прагматичного ефекту тактики за рахунок апелювання до осіб королівського походження, як у наступному прикладі:

Este dulce enamoró a SS.MM. Alfonso XIII y Victoria Eugenia, y consiguió fama a nivel nacional tras ser premiado con la medalla de oro en la Exposición Universal de Barcelona en 1929.

– тактика апелювання до традицій та цінностей звертається до згадування стародавніх рецептів та традицій, які передавались з покоління до покоління:

Todos elaborados con los productos de la tierra, basados en antiguas recetas tradicionales, que han pasado de generación en generación conservando los aromas y sabores de antaño.

Un auténtico clásico de la gastronomía conquense, que está presente en las cartas de los establecimientos más tradicionales.

Junto al aceite, elementos como la harina de trigo, verduras, hortalizas y las carnes de caza y corral componen la materia prima, sobre la cual, la necesidad y la imaginación han tejido durante decenas de generaciones una cultura

gastronómica diferente y con rasgos autóctonos que hacen de ella un distintivo de la ciudad.

– **тактика непрямой реклами доступності або можливості заощадити** підкреслює, що ціни є доступними для всіх категорій споживачів і можуть приємно здивувати:

Si tienes la suerte de coincidir durante la Ruta de la Tapa, además de variedad, te sorprenderán sus precios.

La gastronomía de Cáceres, además de proporcionar una amplia variedad de platos y tapas, se adapta a todos los paladares y es accesible a todos los bolsillos.

Tiene carácter solidario por lo que la entrada a la Feria del Dulce Conventual de Cáceres cuesta 1 euro, y tanto la recaudación por la venta como por el acceso, se destina a instituciones benéficas de la diócesis de Coria-Cáceres.

– **тактика обіцянки насолоди** апелює до гедоністичної складової процесу споживання страв:

Compartir unos típicos ochíos, embutidos caseros y unas buenas aceitunas aliñadas o de cornezuelo, es un lujo.

Estos son, entre otros, los sabores de Cáceres, para que te quede... ¡un buen sabor de boca!

Es un plato para disfrutarlo despacio, con el tiempo necesario para dejarte envolver por el entorno, acompañado de un buen vino de la tierra.

– **тактика занурення клієнта у святкову атмосферу** викликає смакові асоціації, пов'язані з найважливішими святами в житті іспанців — Різдом, Великоднем та народними гуляннями тощо:

En las Navidades se consumen los artesanales turrónes, polvorones, empanadillas de cabello de ángel y mantecados; en Semana Santa son típicas las empanadillas de vigilia, la cazuela, el bacalao a la baезana o las habas verdes crudas, las exquisitas torrijas y el hornazo, coronado con su huevo cocido; y en el día de Todos los Santos, encontraremos buñuelos de viento, gachas dulces, huesos de santo y las tortas de nueces.

No suele faltar en nuestras fiestas patronales, como tapa en cualquier bar de la ciudad y, sobre todo, es un imprescindible junto con un buen vaso de ponche (vino, gaseosa, melocotón, azúcar y canela) en la Romería de la Virgen del Rosel.

– **тактика спонування до дії** реалізується через імперативні форми дієслова, завдяки яким реалізується пряме звертання до клієнта.

Використання безособової конструкції *hay que* та конструкції *deber+infinitivo* актуалізує непряму форму спонування до реалізації дії з боку адресата:

Comienza el día con estas sensaciones ante una tostada de su saludable aceite de oliva virgen extra, ajo, tomate y sal.

Entra en la ciudad para estimular tus sentidos. Mira, huele, toca, prueba y disfruta de sus playas y entorno... siente Tarragona.

Para conocer a fondo la ciudad hay que tapear.

Y para completar el viaje y redondearlo, hay que hacer una visita al Centro de Interpretación Olivar y Aceite y a una almazara, para hacer una cata de aceite acompañado de un aperitivo con productos de la tierra.

Tu viaje a esta ciudad debe completarse con la degustación de un buen jamón ibérico de bellota con D.O. Dehesa de Extremadura, cortado en lonchas tan finas que se funden en contacto con el paladar.

– **тактика афективно-емоційного впливу** апелює до естетичного, емоційного та густативного задоволення клієнта:

Una perdiz con unas suaves y cremosas judías blancas de la tierra no pueden ser motivo más que de felicidad.

Es un plato para disfrutarlo despacio, con el tiempo necesario para dejarte envolver por el entorno, acompañado de un buen vino de la tierra.

У ході аналізу було помічено також використання потужного лінгвостилістичного засобу, а саме метафори, що підсилює афективно-емоційний вплив на потенційного споживача: *esta joya de la repostería local; Dehesa de Extremadura (jamón)*. Причому вживаються як «стерті» метафори, так і оригінальні авторські. Також має місце персоніфікація (як різновид метафори), завдяки чому певні продукти або страви набувають людських якостей та характеристик: *el rey de la gastronomía (el cordero); la trucha sigue siendo la reina; A camino de esa Alcarria, la miel nos tutea entre los manjares de una carne de caza; el queso guarda una historia.*

Окрім вищенаведених тактик, стратегія залучення клієнта реалізується завдяки використанню у назвах страв глутонімів з топографічним компонентом та відтопонімічних прикметників: *las rosquillas de Alcalá; Migas alcalaínas; Costrada de Alcalá; Carne de Ávila; Cocido moraño; Jamón de Montánchez; Perdiz*

a la moda de Alcántara; Lentejas de La Armuña; Gamba de Tarragona. Таким чином відбувається референція до місцевості, для якої є характерними певні страви чи продукти, а також підкреслюється національно-культурна складова. Також назва страви може містити антропонімічний компонент, який апелює до літературних або історичних персонажів: *Gazpacho de Marcela* (пастушка з першої частини *Дон Кіхота*), *Tarta de Santiago* (торт Святого Іакова).

Висновки. Отже, проведений аналіз дозволив виявити і описати основні тактики, через які актуалізується стратегія залучення клієнта у гастротуристичному путівнику. Основною метою путівника є створення привабливого образу місцевості задля привернення уваги туристів. У нашому випадку особливістю путівника є те, що він пропонує ознайомитися з об'єктами, які входять до Світової матеріальної спадщини ЮНЕСКО, що само по собі є вагомою причиною для їх відвідування. Але безперечно значущість цих об'єктів «підсилюється» завдяки гастрономічній складовій, яка має задовольнити густативні потреби споживачів. Задля спонукання адресата до дії адресант використовує серію тактик, які спрямовані як на підкреслення інформативно-фактологічної складової (тактика апелювання до авторитетних джерел;

тактика занурення клієнта у соціально-історичний контекст; тактика підкреслення якості продукту і натуральності; тактика апелювання до міжнародного визнання), так і емоційно-афективного впливу (тактика апелювання до традицій та цінностей; тактика занурення клієнта у святкову атмосферу; тактика обіцянки насолоди). Тактика непрямої реклами доступності або можливості заощадити реалізує один з відомих маркетингових кроків, які вже довели свою ефективність у рекламі. Тактика спонукання до дії прямо чи опосередковано має підштовхнути клієнта до придбання туристичної послуги.

Серед ключових мовних та мовно-стилістичних засобів, які реалізують вищевказані тактики: прецедентні імена, топоніми, глотионіми з топографічним компонентом, епітети, метафори, тощо.

Крім того, підсилення прагматичного ефекту відбувається за рахунок немовної складової, а саме візуальної, оскільки чималу частину гастротуристичного путівника займають фото та ілюстрації із зображенням місцевостей та страв. Перспективним ми вважаємо дослідження взаємодії мовної та немовної складових гастротуристичного путівника, що на нашу думку, дозволяє розглядати його як різновид креолізованого тексту.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ : Академія, 2004. 342 с.
2. Белова А.Д. Комунікативні стратегії і тактики: проблеми систематики. *Мовні і концептуальні картини світу*. 2004. Вип. 10. С. 11–16.
3. Галицька Л.В., Савчук І.І. Комунікативні тактики залучення до культурно-пізнавального туризму та засоби їх вираження у сучасному англomовному туристичному дискурсі : матеріали ІХ Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Мова – Культура – Суспільство: Інтердисциплінарний вимір», 24 березня – 10 квітня 2017 р. Житомир. URL: <https://nniif.org.ua/File/17glvktz.pdf> (дата звернення: 02.09.2024)
4. Герасименко О.Ю. Стратегії і тактики маніпулятивного впливу у політичному дискурсі : аналіз та класифікація. *Інтелект. Особистість. Цивілізація*. 2023. № 2 (23). С. 78–88.
5. Колісниченко Т.В. Адресант у рекламному туристичному дискурсі. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2020. Том 31 (70), № 2 Ч. 2. С. 119–123.
6. Прима В.В. Дискурсивне дослідження текстів англomовних туристичних путівників по Україні. *Записки з романо-германської філології*. 2021. Випуск 1 (46). С. 89–94.
7. Приходько Г.І., Добровольська М.Б. Засоби вираження імпліцитної оцінки в англійськомовному художньому дискурсі: лінгвопрагматичний аспект : монографія. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2024. 168 с.
8. Телкова О.В. Гастротуристичний путівник як жанр іспанськомовного туристичного дискурсу : тези доповідей XV Міжнародної наукової конференції «Іноземна філологія у XXI столітті»: Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2023. С. 75–79.
9. Calvi M.V. Guía de viaje y turismo 2.0: Los borrosos confines de un género. *Ibérica*. 2016. № 31. P. 15–37.
10. Carrillo P., Israel F. Guía gastronómica típica de la parroquia Sagrado Corazón de Jesús, cantón Pangua, provincia de Cotopaxi. Latacunga : Universidad Técnica de Cotopaxi, 2022. 112 p.
11. Fusté-Forné F. Los paisajes de la cultura: la gastronomía y el patrimonio culinario. *Dixit*. 2016. № 24. P. 4–16.
12. Hernández Mogollón J. M., Folgado Fernández J. A., Campón Cerro A. M. El turismo gastronómico como atractivo innovador del destino: un estudio empírico sobre rutas gastronómicas españolas. XIII Seminario Luso-

Español de Economía Empresarial, Universidad de Évora, 24–25 noviembre. 2011. URL: <https://www.researchgate.net/publication/272997226> (дата звернення: 10.09.2024)

13. Koliasa O., Koval N., Shostak U. Realia as a representation feature of english tourism texts. *Науковий журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності «Львівський філологічний часопис»*. 2022. № 12. С. 92–98.

14. Suau Jiménez F., Labarta Postigo M. El discurso interpersonal en la guía turística en español y alemán y su importancia para la traducción. *Normas*. 2017. № 7(1). P. 204–223. URL: <http://dx.doi.org/10.7203/Normas.7.10441> (дата звернення: 16.09.2024)

REFERENCES:

1. Batsevych, F.S. (2004). *Osnovy komunikatyvnoi linhvistyky [Basics of communicative linguistics]*. Kyiv: Akademiia [in Ukrainian].

2. Bielova, A.D. (2004). Komunikatyvni stratehii i taktyky: problemy systematyky [Communicative strategies and tactics: problems of systematics.]. *Movni i kontseptualni kartyny svitu*, 10, 11–16 [in Ukrainian].

3. Halytska, L.V., & Savchuk, I.I. (2017, March 24-April 10). Komunikatyvni taktyky zaluchennia do kulturno-piznavalnoho turyzmu ta zasoby yikh vyrazhennia u suchasnomu anhlovomovnomu turystychnomu dyskursi [Communicative tactics of involvement in cultural and educational tourism and means of their expression in modern English-language tourist discourse]. *IX Vseukrainska naukovo-praktychna Internet-konferentsiia “Mova – Kultura – Suspilstvo: Interdystyplinarynyi vymir” – IX All-Ukrainian Scientific and Practical Internet Conference “Language – Culture – Society: An Interdisciplinary Dimension”*, Zhytomyr. Retrieved from <https://nniif.org.ua/File/17glvktz.pdf> [in Ukrainian].

4. Herasymenko, O.Yu. (2023). Stratehii i taktyky manipulyativnoho vplyvu u politychnomu dyskursi : analiz ta klasyfikatsiia [Strategies and tactics of manipulative influence in political discourse: analysis and classification]. *Intelekt. Osobystist. Tsyvilizatsiia*, 2 (23), 78–88 [in Ukrainian].

5. Kolisnychenko, T.V. (2020). Adresant u reklamnomu turystychnomu dyskursi [Addressee in advertising tourism discourse]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriia: Filolohiia. Sotsialni komunikatsii*, vol. 31 (70), 2 p. 2, 119–123 [in Ukrainian].

6. Pryma, V.V. (2021). Dyskursyvne doslidzhennia tekstiv anhlovovnykh turystychnykh putivnykiv po Ukraini [A discursive study of the texts of English-language tourist guides for Ukraine]. *Zapysky z romano-hermanskoï filolohii*, 1 (46), 89–94 [in Ukrainian].

7. Prykhodko, H.I., & Dobrovolska, M.B. (2024). *Zasoby vyrazhennia implitsytnoi otsinky v anhliiskomovnomu khudozhnomu dyskursi: linhvoprahmatychnyi aspekt [Means of expressing implicit evaluation in English-language artistic discourse: a linguopragmatic aspect]*. Lviv – Torun: Liha-Pres [in Ukrainian].

8. Tielkova, O.V. (2023). Hastroturystychnyi putivnyk yak zhanr ispanskomovnoho turystychnoho dyskursu [Gastrotourism guide as a genre of Spanish-language tourist discourse]. *XV Mizhnarodna naukova konferentsiia “Inozemna filolohiia u XXI stolitti” : Zaporizkyi natsionalnyi universytet – XV International Scientific Conference “Foreign Philology in the XXI Century” : Zaporizhzhia National University*, 75–79 [in Ukrainian].

9. Calvi, M.V. (2016). Guía de viaje y turismo 2.0: Los borrosos confines de un género [Travel and tourism guide 2.0: The blurred confines of a genre]. *Ibérica*, 31, 15–37 [in Spanish].

10. Carrillo, P., & Israel, F. (2022). *Guía gastronómica típica de la parroquia Sagrado Corazón de Jesús, cantón Pangua, provincia de Cotopaxi [Typical gastronomic guide of the Sagrado Corazón de Jesús parish, Pangua canton, Cotopaxi province]*. Latacunga: Universidad Técnica de Cotopaxi [in Spanish].

11. Fusté-Forné, F. (2016). Los paisajes de la cultura: la gastronomía y el patrimonio culinario [The landscapes of culture: gastronomy and culinary heritage]. *Dixit*, 24, 4–16 [in Spanish].

12. Hernández Mogollón, J.M., & Folgado Fernández, J.A., & Campón Cerro, A.M. (2011, November 24–25). El turismo gastronómico como atractivo innovador del destino: un estudio empírico sobre rutas gastronómicas españolas [Gastronomic tourism as an innovative destination attraction: an empirical study on Spanish gastronomic routes]. *XIII Seminario Luso-Español de Economía Empresarial, Universidad de Évora – XIII Luso-Spanish Seminar on Business Economics, University of Évora*. Retrieved from <https://www.researchgate.net/publication/272997226> [in Spanish].

13. Koliasa, O., & Koval, N., & Shostak, U. (2022). Realia as a representation feature of english tourism texts. *Naukovyi zhurnal Lvivskoho derzhavnogo universytetu bezpeky zhyttiediialnosti “Lvivskyi filolohichnyi chasopys”*, 12, 92–98 [in English].

14. Suau Jiménez, F., & Labarta Postigo, M. (2017). El discurso interpersonal en la guía turística en español y alemán y su importancia para la traducción [Interpersonal discourse in the tourist guide in Spanish and German and its importance for translation]. *Normas*, 7(1), 204–223. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.7203/Normas.7.10441> [in Spanish].

УДК 811.111'373.7

DOI <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-19>

Наталія ТОДОРОВА

кандидат філологічних наук, доцент, професор кафедри іноземних мов, Військова академія (м. Одеса), вул. Фонтанська дорога, 10, м. Одеса, Україна, 65009

ORCID: 0000-0003-2520-2517

Марина ЛАПІНА

викладач кафедри іноземних мов, Військова академія (м. Одеса), вул. Фонтанська дорога, 10, м. Одеса, Україна, 65009

ORCID: 0000-0003-2070-9490

Бібліографічний опис статті: Тодорова, Н., Лапіна, М. (2024). Типи мотивації англійських фразеологізмів із компонентом на позначення зброї. *Актуальні питання іноземної філології*, 21, 130–135, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-19>

ТИПИ МОТИВАЦІЇ АНГЛІЙСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ІЗ КОМПОНЕНТОМ НА ПОЗНАЧЕННЯ ЗБРОЇ

Статтю присвячено когнітивно-ономасіологічному аналізу англійських фразеологізмів з компонентом на позначення зброї, завданням якого є виявлення та опис їх мотиваційних типів. Матеріалом дослідження слугували англійські фразеологізми, у компонентному складі яких зафіксовано одну або більше лексем на позначення загального поняття зброя, різновидів зброї, її конструктивних частин та боєприпасів. Основу методології наукової розвідки склала методика когнітивно-ономасіологічного аналізу, запропонована О. Селівановою. У результаті застосування процедур когнітивно-ономасіологічного аналізу для дослідження мотивації англійських фразеологізмів з компонентом на позначення зброї виокремлено їх чотири мотиваційні типи: асоціативно-термінальний, пропозиційно-диктумний, інтеграційно-порівняльний та змішаний. Встановлено, що фразеологізми асоціативно-термінального типу мотивації є метафоричними за своєю природою і семантично орієнтовані на опис поведінки та психологічних станів людини. Фразеологізми пропозиційно-диктумного типу мотивації є метонімічними за своїми ознаками та зберігають у своїй внутрішній формі результати досвіду використання зброї людиною. Інтеграційно-порівняльний тип мотивації набув низької репрезентації серед англійських фразеологізмів з компонентом на позначення зброї. Найвищий ступень представленості продемонстрували фразеологізми змішаного типу мотивації, серед яких виявлено п'ять різновидів: асоціативно-модусний, пропозиційно-асоціативний, пропозиційно-модусний, пропозиційно-асоціативно-модусний та інтеграційно-порівняльно-модусний. Встановлено, що чотири різновиди змішаного типу мотивації пов'язані з модусом, що зумовлює наявність оцінно-експресивного компонента у фразеологічному значенні таких фразеологізмів. Їхня семантика набуває негативної конотації, оскільки зброя виступає символом конфлікту та агресії.

Ключові слова: мотивація, фразеологізми, англійська мова, зброя.

Nataliia TODOROVA

PhD in Philology, Associate Professor, Professor at the Foreign Languages Department, Military Academy (Odesa), 10 Fontanska Doroha St, Odesa, Ukraine, 65009

ORCID: 0000-0003-2520-2517

Maryna LAPINA

Lecturer at the Foreign Languages Department, Military Academy (Odesa), 10 Fontanska Doroha St, Odesa, Ukraine, 65009

ORCID: 0000-0003-2070-9490

To cite this article: Todorova, N., Lapina, M. (2024). Typy motyvatsii anhlisyskykh frazeolohizmiv iz komponentom na poznachennia zbroi [Types of motivation of English phraseological units with a component denoting weapons]. *Current Issues of Foreign Philology*, 21, 130–135, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-19>

TYPES OF MOTIVATION OF ENGLISH PHRASEOLOGICAL UNITS WITH A COMPONENT DENOTING WEAPONS

The article focuses on the cognitive-onomasiological analysis of English phraseological units with a component denoting weapons. The task of the analysis is to identify and describe their motivational types. The material for the study was English phraseological units, in the structure of which one or more lexemes denoting the general concept of weapons, types of weapons, their structural parts and ammunition were found. The methodology for the scientific research was the method of cognitive-onomasiological analysis proposed by O. Selivanova. Having applied the procedures of cognitive-onomasiological analysis to study the motivation of English phraseological units with a component denoting weapons, we distinguished four motivational types among them: associative-terminal, propositional-dictumative, integrative-comparative and mixed. It has been determined that phraseological units of the associative-terminal type of motivation are metaphorical in their nature and semantically oriented to the description of human behavior and psychological states. Phraseological units of the propositional-dictumative type of motivation are metonymic in their features and acquired their phraseological meaning through observations of the use of weapons. The integrative-comparative type of motivation has shown low representation among English phraseological units with a component denoting weapons. The highest degree of representation was demonstrated by phraseological units of the mixed type of motivation, among which five subtypes were distinguished: associative-modal, propositional-associative, propositional-modal, propositional-associative-modal and integrative-comparative-modal. It has been determined that four subtypes of the mixed type of motivation are associated with the mode, which results in the presence of an evaluative-expressive component in the phraseological meaning of such phraseological units. Their semantics acquire a negative connotation, since weapons are a symbol of conflict and aggression.

Key words: motivation, phraseological units, English language, weapons.

Актуальність проблеми. Антропоцентричне спрямування сучасної лінгвістики сприяє розвитку досліджень мовних явищ з опертям на новітній когнітивний підхід та надає нові інструменти для вивчення мотиваційних процесів, які лежать в основі утворення фразеологічного значення стійких словосполучень окремих мовних систем. Зокрема, О. Селіванова пропонує методіку когнітивно-ономасіологічного аналізу фразеологізмів, у межах якої мотивація розуміється, як «наскрізна лінгвопсихоментальна операція формування ономасіологічної структури на підставі вибору мотиватора із мотиваційної бази структури знань про позначене у складній системі зв'язків різних пізнавальних функцій етносвідомості» (Селіванова, 2008, с. 160).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зважаючи на значний потенціал, процедури когнітивно-ономасіологічного аналізу активно застосовувалися до вивчення фразеологічних систем окремих мов. Типологія мотивації українських фразеологізмів розроблялася Ю. Лебеденко (Лебеденко, 2006), О. Селівановою (Селіванова, 2004; Селіванова, 2012), Г. Ярмоленко (Ярмоленко, 2020). Зіставленню окремих мотиваційних типів фразеологічних одиниць української та англійської мови присвячено праці М. Лапіної (Тодорова, Лапіна, 2023), Н. Тодорової (Тодорова, Лапіна, 2023; Тодорова, 2018). Німецькі фразеологізми піддавалися когнітивно-ономасіологічному аналізу

у публікаціях О. Дмитренко (Дмитренко, 2012), М. Глюдз (Павличко, Мартинів, Глюдз, 2020), О. Мартинів (Павличко, Мартинів, Глюдз, 2020; Мартинів, 2021), О. Павличко (Павличко, Мартинів, Глюдз, 2020). Незважаючи на значний доробок лінгвістичних праць, мотиваційні типи англійських фразеологізмів з компонентом на позначення зброї досі залишаються поза межами уваги сучасних мовознавців.

Отже, **метою** запропонованого дослідження є проведення когнітивно-ономасіологічного аналізу англійських фразеологізмів з компонентом на позначення зброї, завданням якого є виявлення та опис їх мотиваційних типів. Матеріал аналізу склали 93 англійські фразеологізми, вилучені методом суцільної вибірки з друкованих та електронних лексикографічних джерел. Критерієм формування корпусу досліджуваних одиниць слугувала наявність у їх компонентному складі однієї або більше лексем на позначення загального поняття *зброя*, різновидів зброї, її конструктивних частин та боеприпасів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Застосування процедур когнітивно-ономасіологічного аналізу у процесі дослідження мотивації англійських фразеологізмів з компонентом на позначення зброї дозволило виокремити у їх складі чотири мотиваційні типи: асоціативно-термінальний, пропозиційно-диктумний, інтеграційно-порівняльний та змішаний.

Асоціативно-термінальний тип мотивації. Асоціативно-термінальний тип мотивації скла-

дає 28% від загальної кількості фразеологізмів з компонентом на позначення зброї. Зазначений тип мотивації за загальним механізмом є метафоричним (Селіванова, 2008, с. 25) і базується на здатності людини розуміти одну концептуальну сферу в термінах іншої за принципом порівняння або асоціювання. Компоненти на позначення зброї у складі фразеологізмів інтерпретуються згідно із загальним принципом антропометричності, перетворюючи зброю на продуктивну донорську зону для реципієнтної зони «Людина». Наприклад, лексеми, що вербалізують узагальнене поняття *зброя*, вогнепальну зброю та її конструктивні частини, складають образну основу фразеологізмів, що описують психологічні стани людини: *be up in arms* 'to be very angry' (Cambridge International Dictionary of Idioms, 2002, с. 10), *under the gun* 'under great pressure' (Oxford Dictionary of Idioms, 2004, с. 132), *with both barrels* 'with unrestrained force or emotion' (Oxford Dictionary of Idioms, 2004, с. 16). Використання та характеристики боеприпасів лягли в основу образності фразеологізмів на позначення поведінки людини та міжособистісних стосунків: *to put a rocket under someone* 'to induce a person to take some action' (Renton, 1992, с. 413), *to be a bomb* 'to be grossly defective' (Renton, с. 410), *drop a bombshell* 'if someone drops a bombshell, they announce something that changes a situation drastically and unexpectedly' (Dictionary of English Idioms & Phrases).

Пропозиційно-диктумний тип мотивації. Фразеологізми пропозиційно-диктумного типу мотивації складають 18,3% від загальної кількості проаналізованого корпусу фразеологічних одиниць. Пропозиційно-диктумний різновид мотивації є метонімічним за своєю природою і базується на виборі мотиватора зі сфери об'єктивних, істинних знань про позначуване. Наприклад, фразеологічне значення англійського фразеологізму *smoking gun (or pistol)* 'a piece of incontrovertible evidence' (Oxford Dictionary of Idioms, 2004, с. 268) утворилося на припущенні, що людина, у якої виявлено вогнепальну зброю, з якої щойно стріляли, ймовірно є винною у скоєні злочину. В основу фразеологічного значення досліджуваної одиниці *spike sb's guns* 'to spoil someone's plans' (Cambridge International Dictionary of Idioms, 2002, с. 167) лягла давня традиція солдат псувати зброю

ворога, засипаючи у дуло гармати цвяхи. Фразеологічна одиниця *put to the sword* 'if someone is put to the sword, he or she is killed or executed' (Dictionary of English Idioms & Phrases) зберігає у своїй семантиці інформацію про меч як найпоширеніше знаряддя виконання смертного вироку.

Переосмислене значення фразеологізмів пропозиційно-диктумного типу мотивації також може базуватися на синестезії зорових відчуттів. Наприклад, образ ножа, лезо котрого так глибоко востролене у щось, що ззовні видно лише держак, став мотивуючою складовою образності фразеологізму *(up) to the hilt* 'completely' (Oxford Dictionary of Idioms, 2004, с. 144).

Інтеграційно-порівняльний тип мотивації. Інтеграційно-порівняльний тип мотивації, в основі якого лежить порівняння, представлений лише 1% англійських фразеологізмів з компонентом на позначення зброї. Фразеологізм *faster than a speeding bullet* 'extremely fast' (Farlex Dictionary of Idioms, 2015) набуває свого образного значення через порівняння надзвичайно швидкого переміщення з рухом пулі, що летить, набираючи швидкості.

Змішаний тип мотивації. Змішаний тип мотивації виявився найпродуктивнішим серед англійських фразеологізмів з компонентом на позначення зброї, складаючи 52,7% від загальної кількості досліджуваних одиниць. Фразеологізми змішаного типу мотивації мають подвійну мотиваційну природу, оскільки «у проєкції на психокогнітивні моделі структури знань про позначене містять, з одного боку, знаки пропозиційного статусу, що дають змогу декодувати, зберігати і транслювати від покоління до покоління їхній зміст; з іншого – знаки асоціативної образно-метафоричної природи» (Селіванова, 2004). Аналіз фразеологізмів зі змішаним типом мотивації дозволив виокремити п'ять її різновидів: асоціативно-модусний, пропозиційно-асоціативний, пропозиційно-модусний, пропозиційно-асоціативно-модусний і інтеграційно-порівняльно-модусний.

Асоціативно-модусний різновид змішаної мотивації є найчисленнішим, складаючи 44,9% від загальної кількості фразеологізмів цього типу. Він об'єднує мотиваційні ознаки асоціативного та модусного статусів. Під модусом розуміємо «окремі оцінно-емотивний компо-

нент, що може додаватися до диктуму пропозиції або встановлювати оцінність складників асоціативно-термінальної частини» (Селіванова, 2012, с. 56). Таким чином, фразеологізмам асоціативно-модусного різновиду змішаної мотивації притаманне одночасно метафоричне і оцінно-експресивне позначення ситуації.

Руйнівна сила зброї та її небезпечність зумовили набуття англійськими фразеологізмами з компонентом на позначення зброї негативної семантики. Фразеологізми, у складі яких зафіксовано лексичні одиниці на позначення боєприпасів, вогнепальної або холодної зброї, використовуються для вербалізації негативних характеристик як людей, так і об'єктів, наприклад: *son of a gun* '1) a mean or unpleasant man; 2) an emphatic expression of affection for a man one considers daring, mischievous, or tough; 3) an inanimate object that is problematic' (Farlex Dictionary of Idiom, 2015), *a loose cannon* 'a unpredictable person or thing likely to cause unintentional damage' (Oxford Dictionary of Idioms 2004, с. 178), *an old battle-ax* 'a hostile woman' (Renton, 1992, с. 410), *to be dynamite* 'to cause outrage' (Renton, 1992, с. 412), *a powder keg* 'a situation that could suddenly become extremely dangerous' (Cambridge International Dictionary of Idioms, 2002, с. 307).

З іншого боку, ефективність використання зброї лягла в основу метафоричного значення англійських фразеологізмів з позитивною семантикою, до прикладу: *silver bullet* 'a simple solution to a complicated problem' (Cambridge Dictionary), *magic bullet* '1) a drug, treatment or medical therapy that provides an immediate cure to an ailment, disease, or condition without negative side or consequences; 2) something that provides an immediate and extremely effective solution to a given problem or difficulty, especially one that is normally very complex or hard to resolve' (Farlex Dictionary of Idioms, 2015), *to be going great guns* 'to be making very successful progress' (Renton, 1992, с. 412).

Другим за продуктивністю є пропозиційно-асоціативний різновид змішаної мотивації (26,5%), основу якого утворює поєднання пропозиційного (метонімічного) компонента з асоціативним (метафоричним). Аналіз компонентного складу таких фразеологізмів встановив, що у їх структурі у якості асоціативного елемента виступає номінатив зброї, а у якості пропози-

ційного елемента – дієслово, іменник або прикметник у своєму прямому значенні, наприклад: *to use all the weapons at one's disposal* 'to utilize all available advantages' (Renton, 1992, с. 415), *to be a gun for hire* 'to be a person willing to undertake assignments for a fee' (Renton, 1992, с. 412), *to bring out one's biggest guns* 'to use the most impressive persons or arguments' (Renton, 1992, с. 412), *a shotgun wedding/marriage* 'a marriage that is arranged very quickly because the woman is going to have a baby' (Cambridge International Dictionary of Idioms, 2002, с. 349), *the other (the reverse) side of the shield* 'зворотна сторона, зворотний бік медалі' (Англо-український фразеологічний словник, 2005, с. 818).

Наступний за поширеністю різновид змішаної мотивації, який складає 20,4% від загальної кількості фразеологізмів цього типу, є пропозиційно-модусний. Його особливістю є поєднання ознак пропозиційного та модусного статусів, через що метонімічні фразеологізми з компонентом на позначення зброї набувають оцінно-емотивної забарвленості. Значенню більшості таких фразеологізмів компонент на позначення зброї надає негативної конотації: *at daggers drawn* 'if people are at daggers drawn, they are very angry and close to violence' (Dictionary of English Idioms & Phrases), *rattle sabres* 'threaten to take aggressive action' (Oxford Dictionary of Idioms, 2004, с. 238), *to hold a sword at someone's throat* 'to exert undue pressure on another person in an endeavor to achieve a result which would otherwise not be forthcoming' (Renton, 1992, с. 415). Як свідчать приклади, у внутрішній формі таких фразеологізмів закарбований звичай використовувати зброю як інструмент агресивного способу вирішення конфліктів або впливу на іншу особу, але серед фразеологізмів цього різновиду змішаної мотивації зустрічаються і одиниці з позитивною конотацією. Наприклад, внутрішня форма англійського фразеологізму *to bury the hatchet* 'to abandon hostilities' (Renton, 1992, с. 413) зберігає інформацію про звичай закопувати сокиру як символ ворожнечі задля встановлення миру.

Пропозиційно-асоціативно-модусний різновид змішаної мотивації виявлений лише у 6,2% англійських фразеологізмів з компонентом на позначення зброї. Зазначений різновид змішаної мотивації вирізняється поєднанням мотиваційних ознак трьох статусів, а саме:

пропозиційного, асоціативного та модусного. Отже, ситуація описується такими фразеологізмами із залученням метафоричного і оцінно-експресивного компонентів, наприклад: *to look daggers at someone* ‘to look at a person in a way which indicates great animosity’ (Renton, 1992, с. 411), *to cross swords with someone* ‘to have a disagreement with another person’ (Renton, 1992, с. 415), *cannon fodder* ‘if you describe soldiers as cannon fodder, you mean that they are not considered important by their officers and are sent into war without their leaders worrying if they die’ (Cambridge Dictionary).

Інтеграційно-порівняльно-модусний різновид змішаної мотивації, який об’єднує риси інтеграційно-порівняльного і модусного типів, представлений лише 2% англійських фразеологізмів з компонентом на позначення зброї, до прикладу: *(as) straight as an arrow* ‘very truthful, reliable, and morally upright’ (Farlex Dictionary of Idioms, 2015).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Когнітивно-ономасіологічний аналіз англійських фразеологічних одиниць з компонентом на позначення зброї дозволив виокремити чотири типи їх мотивації: асоціативно-термінальний, пропозиційно-диктум-

ний, інтеграційно-порівняльний та змішаний. Фразеологізми асоціативно-термінального типу мотивації є метафоричними за своїми ознаками і здебільшого семантично орієнтовані на опис поведінки та психологічних станів людини. В основі образності фразеологізмів пропозиційно-диктумного типу мотивації, який є метонімічним за своєю природою, лежать спостереження за використанням зброї. Інтеграційно-порівняльний тип мотивації представлений незначною кількістю фразеологічних одиниць. Найвищого ступеня репрезентації набули фразеологізми змішаного типу мотивації, серед яких виділено п’ять різновидів: асоціативно-модусний, пропозиційно-асоціативний, пропозиційно-модусний, пропозиційно-асоціативно-модусний і інтеграційно-порівняльно-модусний. Серед них чотири різновиди пов’язані з модусом, що надає оцінно-експресивного компонента значенню фразеологізмів цих різновидів. Здебільшого семантика таких фразеологізмів набуває негативної конотації, оскільки зброя виступає символом конфлікту та агресії. Результати проведеного дослідження закладають перспективи аналізу типів мотивації фразеологізмів з компонентом на позначення зброї в англійській мові у зіставленні з іншими мовами.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Англо-український фразеологічний словник / уклад. Л. Т. Баранцев. Київ : Т-во «Знання», КОО, 2005. 1056 с.
2. Дмитренко О. П. Мотиваційні процеси та їх типи у фразеологічному фонді сучасної німецької мови (на матеріалі фразеологічних одиниць соціально-економічної сфери). *Наукові записки НДУ ім. Гоголя*. 2012. С. 109–114.
3. Лебеденко Ю.М. Фразеосемантична група з компонентом «хата» в українській мові: структурно-семантичний та етнокультурний аспекти : автореф. дис. ... к. філол. н. : 10.02.01. Харків, 2006. 20 с.
4. Мартинів О. М. Фразеологічні одиниці німецької мови з компонентом на позначення звучання : структурно-семантичний і когнітивно-ономасіологічний аспекти : дис. ... к. філол. н. : 10.02.04. Київ, 2021. 234 с.
5. Павличко О. О., Мартинів О. М., Глюдз М. М. Прецедентна мотивація фразеологічних одиниць німецької мови. *Молодий вчений*. 2020. № 12 (88). С. 73–77.
6. Селіванова О. О. Особливості когнітивної проекції синтаксичних структур українських фразеологізмів. *Вісник Львівського університету*. Львів, 2004. Вип. 34. Ч. I. С. 354–359.
7. Селіванова О. О. Світ свідомості в мові : монографія. Черкаси : Ю. Чабаненко, 2012. 488 с.
8. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : напрями та проблеми : підручник. Полтава : Довкілля-К, 2008. 712 с.
9. Тодорова Н. Ю. Фразеологічні одиниці просторової семантики в українській та англійській мовах : дис. ... к. філол. н. : 10.02.17. Львів, 2018. 244 с.
10. Тодорова Н. Ю., Лапіна М. О. Просторові фразеологічні одиниці змішаного типу мотивації в українській та англійській мовах. *Мова. Література. Фольклор*, 2023. Вип. 1. С. 61–67.
11. Ярмоленко Г. Пропозиційно-диктумна мотивація фразеологічних одиниць української мови. *Науковий вісник Ужгородського університету*, 2020. Вип. 1(43). С. 309–312.
12. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/ru> (дата звернення: 24.11.2024)
13. Cambridge International Dictionary of Idioms / ed. by E. Walter. Cambridge: Cambridge University Press, 2002. 587 p.
14. Dictionary of English Idioms & Phrases. UsingEnglish.com: website. URL: <https://www.usingenglish.com/reference/idioms/cat/32.html> (дата звернення: 24.11.2024)

15. Farlex Dictionary of Idioms. Farex, 2015. URL: <https://idioms.thefreedictionary.com> (дата звернення: 24.11.2024)
16. Oxford dictionary of Idioms / ed. by J. Siefring. New York, 2004. 340 p.
17. Renton N. E. *Metaphorically Speaking: A Dictionary of 3.800 Picturesque Idiomatic Expressions*. NY: A Time Warner Company, 1992. 528 p.

REFERENCES:

1. Anghlo-ukrainskyi frazeolohichnyi slovnyk (2005) [English-Ukrainian phrase-book] / ed. by L. T. Barantsev. Kyiv, Znannia, 1056 p. [in Ukrainian].
2. Dmytrenko, O. P. (2012) Motyvatsiini protsesy ta yikh typu u frazeolohichnomu fondi suchasnoi nimetskoï movy (na materialy frazeolohichnykh odynyts sotsialno-ekonomichnoi sfery) [Motivational processes and their types in the phraseological system of modern German language (on the materials of phraseological units of the social and economic sphere)]. *Scientific notes of NSU named after Gogol*. P. 109–114. [in Ukrainian].
3. Lebedenko, Yu. M. Frazeosemantychna hrupa z komponentom «khata» v ukrainskii movi : strukturno-semantychnyi ta etnokulturnyi aspekty [Phraseo-thematical group with component «khata» in Ukrainian language]. abstract of diss. ... cand. philol. sciences : 10.02.01. Kharkiv, 2006. 20 p. [in Ukrainian].
4. Martyniv, O. M. (2021) Frazeolohichni odynyts nimetskoï movy z komponentom na poznachennia zvuchannia : strukturno-semantychnyi i kohnityvno-onomasiolohichni aspekty [Phraseological units in German language with a component denoting sound designation : structural-semantic and cognitive-onomasiological aspects]. diss. ... cand. philol. sciences. : 10.02.04. Kyiv. 234 p. [in Ukrainian].
5. Pavlychko, O. O., Martyniv O. M., Hliudz M. M. (2020) Pretsedentna motyvatsiia frazeolohichnykh odynyts nimetskoï movy [Precedent motivation of phraseological units of German language]. *Young scientist*. No. 12 (88). P. 73–77. [in Ukrainian].
6. Selivanova O. O. Osoblyvosti kohnityvnoi proektsii syntaksychnykh struktur ukrainskykh frazeolohizmiv [Peculiarities of cognitive projections of syntactic structures of Ukrainian idioms]. *Bulletin of Lviv University*. Lviv, 2004. Vol. 34. Part I. P. 354–359. [in Ukrainian].
7. Selivanova, O. O. *Svit svidomosti v movi* (2012) [World of consciousness in language] : monograph. Cherkasy: Yu. Chabanenko. 488 p. [in Ukrainian].
8. Selivanova, O. O. (2008) *Suchasna linhvistyka : napriamy ta problemy* [Modern linguistics : schools and problems]. Poltava : Dovkillia-K. 712 p. [in Ukrainian].
9. Todorova, N. Yu. Frazeolohichni odynytsi prostorovoi semantky v ukrainskii ta anhliiskii movakh [Phraseological units of spatial semantics in Ukrainian and English languages]. diss. ... cand. philol. sciences : 10.02.17. Lviv, 2018. 244 p. [in Ukrainian].
10. Todorova, N. Yu., Lapina, M. O. Prostorovi frazeolohichni odynytsi zmishanoho typu motyvatsii v ukrainskii ta anhliiskii movakh [Spatial phraseological units of mixed motivational type in Ukrainian and English languages]. *Language. Literature. Folklore*, 2023. Vol. 1, P. 61–67. [in Ukrainian].
11. Yarmolenko, H. (2020) Propozytsiino-dyktumna motyvatsiia frazeolohichnykh odynyts ukrainskoï movy [Propositional-dictum motivation of phraseological units in Ukrainian language]. *Scientific Bulletin of Uzhgorod University*. Vol. 1(43). P. 309–312. [in Ukrainian].
12. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/ru> (дата звернення: 24.11.2024)
13. Cambridge International Dictionary of Idioms / ed. by E. Walter. Cambridge: Cambridge University Press, 2002. 587 p.
14. Dictionary of English Idioms & Phrases. UsingEnglish.com: website. URL: <https://www.usingenglish.com/reference/idioms/cat/32.html> (дата звернення: 24.11.2024)
15. Farlex Dictionary of Idioms. Farex, 2015. URL: <https://idioms.thefreedictionary.com> (дата звернення: 24.11.2024)
16. Oxford dictionary of Idioms / ed. by J. Siefring. New York, 2004. 340 p.
17. Renton, N. E. *Metaphorically Speaking: A Dictionary of 3.800 Picturesque Idiomatic Expressions*. NY: A Time Warner Company, 1992. 528 p.

ЗМІСТ

Inessa AZAROVA, Iuliia IVANYTSKA, Tetjana VERBYTSKA SPRACHVIELFALT IM UNTERRICHT: DER PLURIZENTRISMUS DER DEUTSCHEN SPRACHE IM FOKUS.....	3
Bakhitgul KDIRBAEVA A COMPARATIVE STUDY OF REDUPLICATION IN ENGLISH AND KARAKALPAK.....	10
Ольга ГРИНЬКО, Ірина РАЄВСЬКА ДО ПРОБЛЕМИ ПЕРЕДАЧІ АНГЛІЙСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ В УКРАЇНСЬКОМУ КІНОПЕРЕКЛАДІ.....	17
Ірина ДІЛАЙ ДІЄСЛОВО В ІНДИВІДУАЛЬНОМУ СТИЛІ МАРГАРЕТ ЕТВУД.....	25
Oksana DUBROVA, Yuliia ZOLOTKO, Mariia BOBOSHKO QUEER LANGUAGE: CREATING NEW SPACES FOR IDENTITY IN MUSIC.....	31
Nataliia DIACHUK CHALLENGES AND STRATEGIES IN CHILDREN’S LITERATURE TRANSLATION.....	38
Юлія ЗЕЛЕНА ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ОПЕРАТИВНО-ТАКТИЧНИХ ТЕРМІНІВ У ВІЙСЬКОВИХ ДОКУМЕНТАХ – СКЛАДОВИХ ПРОЦЕСУ ПРИЙНЯТТЯ ВІЙСЬКОВОГО РІШЕННЯ ППІВР (ФРАНЦУЗЬКА, АНГЛІЙСЬКА ТА УКРАЇНСЬКА МОВИ).....	44
Марія ІВАНЧЕНКО ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ BETRAYAL У РОМАНІ ІРВІНА ВЕЛША “TRAINSPOTTING”	52
Olga KLYMENKO LANGUAGE USE IN THE RED PILL COMMUNITY.....	58
Vitalii KRAVCHENKO, Svitlana BARANOVA, Irina KOBYAKOVA МОВНА ГРА ЯК ІНСТРУМЕНТ МАНІПУЛЯЦІЇ В ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ.....	63
Nalyna MATUSIAK, Svitlana ROZMARYTSIA GOTHIC AURA OF THE SEA IMAGE IN IRIS MURDOCH’S NOVEL “THE UNICORN”.....	70
Оксана МОЛЬДЕРФ «ВІЛЬНИЙ ПЕРЕКЛАД – ЦЕ НЕВІРНИЙ ПЕРЕКЛАД»: ПРО ДИХОТОМІЮ ВІРНОСТІ І СВОБОДИ У ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧІЙ КОНЦЕПЦІЇ ІВАНА ФРАНКА.....	75
Маргарита МОРОЗОВА ПРОФЕСІЙНИЙ ДИСКУРС: СЕМІОТИЧНИЙ ТА КОГНІТИВНИЙ ПІДХОДИ.....	84
Анатолій ПРИХОДЬКО, Катерина ЛУТ СТИЛІСТИЧНА КОНВЕРГЕНЦІЯ ЗАСОБІВ ВИРАЗНОСТІ У КОРОТКОФОРМАТНИХ ВІРШОВАНИХ ТЕКСТАХ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛО- ТА НІМЕЦЬКОМОВНИХ ГІМНІВ).....	91
Mariia PSHENYCHNA SELF-REFLEXIVE NARRATION IN J.M. COETZEE’S NOVELS FOE, THE MASTER OF PETERSBURG AND ELIZABETH COSTELLO.....	101
Юлія САВІНА СЕМАНТИЧНІ ДУБЛЕТИ В УКРАЇНСЬКІЙ ЛЕКСИЦІ ФАХІВЦІВ ІЗ КІБЕРБЕЗПЕКИ У МЕТОДИЦІ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ МАЙБУТНІМ ІТ-ФАХІВЦЯМ.....	108

Галина СЕВЕРИНА

ТИПОЛОГІЯ СТИЛІВ КОМУНІКАТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ У СИТУАЦІЯХ СУПЕРЕЧКИ:
ПОЛІТИЧНИЙ ДИСКУРС.....114

Оксана ТЄЛКОВА

КОМУНІКАТИВНА СТРАТЕГІЯ ЗАЛУЧЕННЯ КЛІЄНТА В ІСПАНСЬКОМОВНОМУ
ГАСТРОТУРИСТИЧНОМУ ПУТІВНИКУ.....123

Наталія ТОДОРОВА, Марина ЛАПІНА

ТИПИ МОТИВАЦІЇ АНГЛІЙСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ІЗ КОМПОНЕНТОМ
НА ПОЗНАЧЕННЯ ЗБРОЇ.....130

CONTENTS

Inessa AZAROVA, Iuliia IVANYTSKA, Tetjana VERBYTSKA TEACHING LINGUISTIC DIVERSITY: THE PLURICENTRIC NATURE OF THE GERMAN LANGUAGE IN FOCUS.....	3
Bakhitgul KDIRBAEVA A COMPARATIVE STUDY OF REDUPLICATION IN ENGLISH AND KARAKALPAK.....	10
Olga GRYNKO, Iryna RAYEVSKA ON THE ISSUE OF RENDERING ENGLISH PHRASEOLOGICAL UNITS IN UKRAINIAN FILM TRANSLATION.....	17
Iryna DILAI THE VERB IN THE INDIVIDUAL STYLE OF MARGARET ATWOOD.....	25
Oksana DUBROVA, Yuliia ZOLOTKO, Mariia BOBOSHKO QUEER LANGUAGE: CREATING NEW SPACES FOR IDENTITY IN MUSIC.....	31
Nataliia DIACHUK CHALLENGES AND STRATEGIES IN CHILDREN’S LITERATURE TRANSLATION.....	38
Iuliia ZELENA FEATURES OF TRANSLATION OF OPERATIONAL AND TACTICAL TERMS IN MILITARY DOCUMENTS – COMPONENTS OF THE MILITARY DECISION-MAKING PROCESS MDMP (FRENCH, ENGLISH AND UKRAINIAN).....	44
Mariia IVANCHENKO VERBALIZATION OF THE CONCEPT <i>BETRAYAL</i> IN I. WELSH NOVEL “TRAINSPOTTING”.....	52
Olga KLYMENKO LANGUAGE USE IN THE RED PILL COMMUNITY.....	58
Vitalii KRAVCHENKO, Svitlana BARANOVA, Iryna KOBYAKOVA LANGUAGE GAME AS A TOOL OF MANIPULATION IN POLITICAL DISCOURSE.....	63
Halyna MATUSIAK, Svitlana ROZMARYTSIA GOTHIC AURA OF THE SEA IMAGE IN IRIS MURDOCH’S NOVEL “THE UNICORN”.....	70
Oksana MOLDERF “A FREE TRANSLATION IS AN INCORRECT TRANSLATION”: ON THE DICHOTOMY OF FIDELITY AND FREEDOM IN IVAN FRANKO’S TRANSLATION CONCEPT.....	75
Marharyta MOROZOVA PROFESSIONAL DISCOURSE: SEMIOTIC AND COGNITIVE APPROACHES.....	84
Anatolii PRYKHODKO, Kateryna LUT STYLISTIC CONVERGENCE OF STYLISTIC DEVICES IN SHORT POETIC TEXTS (ON THE BASIS OF ENGLISH AND GERMAN-LANGUAGE ANTHEMS).....	91
Mariia PSHENYCHNA SELF-REFLEXIVE NARRATION IN J.M. COETZEE’S NOVELS FOE, THE MASTER OF PETERSBURG AND ELIZABETH COSTELLO.....	101
Yuliia SAVINA SEMANTIC DOUBLETS IN THE UKRAINIAN VOCABULARY OF CYBERSECURITY SPECIALISTS IN THE METHODOLOGY OF TEACHING ENGLISH FOR THE FUTURE IT PROFESSIONALS.....	108

Halyna SEVERYNA

TYPOLOGY OF COMMUNICATIVE BEHAVIOUR STYLES IN ARGUMENTATIVE SITUATIONS:
POLITICAL DISCOURSE.....114

Oksana TIELKOVA

COMMUNICATIVE STRATEGY FOR CUSTOMER ENGAGEMENT
IN A SPANISH-LANGUAGE GASTROTURISTIC GUIDE.....123

Nataliia TODOROVA, Maryna LAPINA

TYPES OF MOTIVATION OF ENGLISH PHRASEOLOGICAL UNITS
WITH A COMPONENT DENOTING WEAPONS.....130

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Випуск 21

Коректура • Ірина Миколаївна Чудеснова

Комп'ютерна верстка • Вікторія Борисівна Гайдабрус

Формат 60×84/8. Гарнітура Times New Roman. Підписано до друку: 23.12.2024.
Папір офсет. Цифровий друк. Ум.-друк. арк. 16,28. Замов. № 0125/108. Наклад 300 прим.

Видавництво і друкарня – Видавничий дім «Гельветика»
65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглєзі, 6/1
Телефон +38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08
E-mail: mailbox@helvetica.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 7623 від 22.06.2022 р.